MAGYAR MUNKÁSMOZGALMI INTÉZET

»MI MÁR NEM LESZÜNK KIZSÁKMÁNYOLT PROLETÁROK!«

IFJÚSÁGI KÖNYVKIADÓ

Petőfi Sándor

Vasvári Pál, Petőfi Sándor mellett a márciusi ifjúság másik vezéralakja

ÖSSZEÁLLÍTOTTA

SVÉD LÁSZLÓ

A MAGYAR MUNKÁSMOZGALMI INTÉZET
TUDOMÁNYOS MUNKATÁRSA

Felelős kiadó az Ifjusági Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: Rákai István. Műszaki felelős: Rácz Edit

1-517525 Athenaeum. (F. v.: Soproni B.)
Budapest, 1951

VÁLOGATOTT ÍRÁSOK
A MAGYAR IFJÚMUNKÁSMOZGALOM
HARCOS MULTJÁBÓL

ELSŐ KÖTET

„MI MÁR NEM LESZÜNK KIZSÁKMÁNYOLT PROLETÁROK!"

1848—1919

MAGYAR MUNKÁSMOZGALMI INTÉZET

IFJÚSÁGI KÖNYVKIADÓ

A magyar ifjúsági mozgalom története válogatott dokumentumainak megjelenése igen időszerű és hasznos ifjúságunk szocialista nevelése szempontjából. Ifjúságunk könnyen feledi a multat, annál is inkább, mert a mai fiatalok tudatos életük nagyobb részét a demokráciában élték le, sőt ma már évről évre serdülnek fel azok a korosztályok is, amelyeknek nem kellett a saját bőrükön tapasztalniok a fasiszta elnyomást és a tőkés rendszer embertelen életkörülményeit. Ez a nemzedék nem ismeri vagy sokkal kevésbbé ismeri a mult szörnyűségeit, mint szüleik, akik azokat megismerték és átélték.

Ifjúságunknak ismernie kell a multat, apáik hősi küzdelmeit. Meg kell ismernie, hogyan küzdöttek a fiatalok a század elején, hogyan harcoltak a Tanácsköztársaság és a Horthy-Magyarország kommunista ifjúmunkásai az elemi létfeltételekért, a szocializmusért. E nélkül nem lehet sikeresen nevelni az ifjúságot, mert a mult ismerete nélkül nem lehet igazán felfogni a jelen értelmét és a jövő céljait. Ifjúságunk egyre nagyobb része nem tudja mivel összehasonlítani azt, amit a népi demokráciában készen kapott és amiért ő maga még nem igen hozott áldozatot. Ez is egyik oka annak, hogy az ifjúság egy része még nem becsüli eléggé azt, amit a felszabadulás óta apáik kiharcoltak számukra. Ha az ifjúság jobban megismeri a multat, az akkori dolgozó fiatalok hiábavaló sóvárgását a tudás után, akkor jobban tudja értékelni és felhasználni azt, hogy ma minden út nyitva áll a tehetséges ifjak és leányok fejlődése előtt. Ha jobban megismeri ifjúságunk az inasok, a bérrabszolgák és a falusi szegénység multbeli nyomorát és elnyomatását, akkor megtanul még nagyobb felelősséggel dolgozni a szocialista építés minden frontján.

Ha ifjúságunk jobban megismeri multunkat, többet gondol ragyogó szocialista jövőnkre és kevesebb lesz az olyan

türelmetlen rövidlátó, aki a jelen eredményeit a jövő rovására akarja mohón eltékozolni. S nem utolsó sorban, ha ifjúságunk jobban megismeri a gyűlöletes multat, akkor megtanulja még jobban gyűlölni az ellenséget is, amely ezt a multat akarja visszahozni.

Az ifjúmunkásmozgalom hőseinek példájából új erőt és elszántságot merít ifjúságunk a békéért folytatott harchoz és honvédelmünk erősítéséhez. A mult tanulságai és példái is segítik az ifjúságot abban, hogy még nagyobb odaadással szeresse hazáját és a hazánkat felszabadító Szovjetuniót és még rendíthetetlenebb hűséggel kövesse hazánk szocialista építésében a Pártot.

Ez a dokumentum-gyüjtemény természetesen nem adhat teljes, összefüggő képet és értékelést az ifjúság multbeli életéről és harcairól, nem pótolhatja a magyar forradalmi ifjúság eddig meg nem írt történetét, de jelentős lépés ennek megalkotása felé. A Magyar Munkásmozgalmi Intézet hasznos és úttörő munkát végzett ezeknek a dokumentumoknak az összegyüjtésével és kiadásával. A most megjelenő első kötet az 1848 március 15. — 1919 augusztus 1. közötti korszak, a később megjelenő második kötet pedig az ellenforradalmi évek ifjúmunkásmozgalmának válogatott dokumentumait tartalmazza.

Ezek az évtizedek óta irattárakban porosodó dokumentumok új életre kelnek és eleven erővé válnak az ifjúságban. Segítik az Ifjúsági Szövetséget egyik főfeladata teljesítésében, amit Pártunk Központi Vezetősége a DISz alakuló kongresszusához intézett levelében így határozott meg: »A Dolgozó Ifjúság Szövetségének megtisztelő feladata, hogy Petőfi ifjúsága, az 1919-es proletárforradalom hős ifjúmunkás harcosai s a fasiszta elnyomással szemben dicső harcokat vívó Kommunista Ifjúsági Szövetség hősi hagyományainak szellemében erősítse az ifjúságban drága hazánk, a Magyar Népköztársaság iránti szeretetet.«

Dénes István

I.

MUNKÁSFIATALOK AZ 1848—49-ES FORRADALOMBAN ÉS AZ IFJÚMUNKÁSMOZGALOM KIALAKULÁSÁT MEGELŐZŐ ÉVTIZEDEKBEN

1848—1899

1848-ban forradalmi hullám söpört végig Európán. Nyomában Pesten is megmozdult a nép. Magyarországon kitört a forradalom.

A 48-as forradalom feladata az volt, hogy az ipar és mezőgazdaság fejlődését, a társadalmi haladást gátló feudális rendszert, a kapitalizmus fejlődésének akadályozóját megszüntesse. Ennek megvalósításához elengedhetetlenül szükséges volt az ország felszabadítása az osztrák elnyomás alól.

Először az 1848-as forradalmak tüzében mutatta meg Európaszerte a munkásfiatalság csodálatos hősiességét, bátorságát, leleményességét és a haladás utáni vágyát.

A pesti forradalom mozgatóereje a márciusi ifjúság volt — élén Petőfivel és Vasvárival. Ebben az időben Magyarországon még a céhek kézműves mesterlegényeiből állt a munkásfiatalság. Az elavult, szigorú követelményeket és rendelkezéseket tartalmazó céhszabályok elviselhetetlenné tették a fiatal munkások életét — ezért harcoltak a nyomort hozó, fejlődést gátló kötöttségek megszüntetéséért, a demokratikus átalakulásért. A márciusi ifjúság erejét meghatványozták az európai forradalmak lelkesítő barikádharcai, de növelték küzdőképességét a céhlegények és más proletárrétegek áldozatkész forradalmi tettei is.

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc elbukott, de a magyar nemzet e dicsőséges küzdelmek idején — ha rövid ideig is — a haladás zászlóvivője volt. Ebben elévülhetetlen érdemeket szerzett a márciusi ifjúság. Farkas Mihály elvtárs mondotta: »1848 márciusának forradalmi és hazafias ifjúsága, Petőfi Sándor és Vasvári Pál vezetése alatt, bátor tetteivel, a magyar függetlenséghez való töretlen hűséggel,

örök időre bevéste nevét a magyar dolgozó nép történetébe. 1848 márciusának ifjúsága halhatatlan, mert tetteiben nagyot, maradandót alkotott, szabadságharcunk bukása ellenére is. A bátrak, a harcosok, az elnyomást gyűlölők, a szabadságot forrón szeretők ifjúsága volt ez. Ezért helyesen cselekedtek ti, magyar fiatalok, amikor az ő szellemüket eleven erővel fejlesztitek.«

*

A forradalom és a szabadságharc bukása után a Habsburg-önkényuralom legsötétebb évei következtek. Az ipar, a mezőgazdaság és a kereskedelem felvirágzását, a kapitalizmus kialakulását az ország gyarmati helyzete és a jobbágyrendszer maradványai erősen gátolták. A fejlődés rendkívül lassú volt, de a multhoz viszonyítva mégis haladást jelentett.

Az osztrák gyarmatosítók véresen megtorolták a levert szabadságharcot. Az ellenforradalom áldozatai között szép számmal voltak fiatalok is. 1848 márciusának szelleme azonban minden terror ellenére tovább élt a magyar fiatalok legjobbjai, így a munkásfiatalok között is. Megindult a harc a nagybirtokos osztály és a hazaáruló főpapság által támogatott németesítő politika ellen. A korabeli rendőrségi jelentések bizonyítják, hogy a fiatalok, a számszerűleg egyre gyarapodó munkásfiatalok is résztvettek az új függetlenségi küzdelmekben.

1867-ben a magyar uralkodó osztályok — a dolgozó nép és a nemzetiségek feletti uralmuk biztosítása érdekében, — elkótyavetyélték az ország függetlenségét, — a Habsburghatalom szolgálatába szegődtek. A kiegyezés után a magyar kapitalizmus fejlődése meggyorsult. Magyarország azonban továbbra is gazdaságilag az osztrák tőke szabad vadászterülete, politikailag Ausztriától függő állam maradt. A kapitalizmus fejlődésével párhuzamosan megjelent a történelem színterén annak kibékíthetetlen ellenfele, későbbi sírásója — a modern ipari proletariátus. Az 1860-as évek végén bontakozik ki a magyar munkásmozgalom. A céhrendszerben szokás volt, hogy a fiatal munkások, segéddé

avatásuk után, megélhetésük biztosítása és szakmai tudásuk tökéletesítése érdekében, külföldre vándoroltak. Ezek a vándorló (valcoló) munkások Nyugat-Európában megismerkedtek a szocializmus tanaival és hazatérve, terjesztették az új eszmét.

A magyar munkásmozgalom kapcsolatot teremtett az 1864-ben Marx vezetésével megalakult Nemzetközi Munkásszövetséggel, az I. Internacionáléval.

A kisipar és a gyárak fiatal dolgozói már a mozgalom első lépéseinél szívvel-lélekkel csatlakoztak idősebb munkástársaik tőkeellenes küzdelméhez.

1871-ben, a világtörténelemben először, Párizsban a munkásosztály ragadta magához a hatalmat. A párizsi kommünárdok hősi harcainak hatása alatt megindult sztrájkok és tüntetések bebizonyították, hogy a magyar munkásságban már elevenen él a proletárnemzetköziség nagyszerű gondolata. A tüntetők első soraiban ott meneteltek az ifjúmunkások is. A Párizsi Kommün leverése után a nemzetközi reakció fokozta a munkásmozgalmak kíméletlen üldözését. Az 1872-ben Magyarországon megrendezett első szocialistaperben, az úgynevezett »hűtlenségi per«-ben már számos fiatal vádlott állt a reakció ítélőszéke előtt. A magyar munkásság az uralkodó osztályok terrorja ellenére sem adta fel a harcot. A »hűtlenségi per« után azonnal megkezdődött a mozgalom ujjászervezése. 1876-ban Frankel Leónak, a Párizsi Kommün magyarszármazású miniszterének, a kialakuló magyar munkásmozgalom kimagasló egyéniségének tevékenysége nyomán új lendületet kapott a munkásosztály harca. Megalakította a Magyarországi Általános Munkáspártot, amely a hatóságok tiltó rendelkezései miatt csak 1890-ben vehette fel a szociáldemokrata elnevezést.

MUNKÁSFIATALOK AZ 1848—49-ES FORRADALOMBAN

PETŐFI SÁNDOR

15-IK MÁRCIUS, 1848.

Magyar történet múzsája,
Vésőd soká nyúgodott,
Vedd föl azt s örök tábládra
Vésd föl ezt a nagy napot!

Nagyapáink és apáink,
Míg egy század elhaladt,
Nem tevének annyit, mint mink
Huszonnégy óra alatt.

Csattogjatok, csattogjatok,
Gondolatink szárnyai,
Nem vagytok már többé rabok,
Szét szabad már szállani.

Szálljatok szét a hazában,
Melyet eddig láncotok
Égető karikájában
Kínosan sirattatok.

Szabad sajtó!... már ezentúl
Nem féltelek, nemzetem,
Szívedben a vér megindul,
S éled a félholt tetem.

Ott áll majd a krónikákban
Neved, pesti ifjúság,
A hon a halálórában
Benned lelte orvosát.

Míg az országgyűlés ott fenn,
Mint szokása régóta,
Csak beszélt nagy sikertelen:
Itt megkondult az óra!

Tettre, ifjak, tettre végre,
Verjük le a lakatot,
Mit sajtónkra, e szentségre,
Istentelen kéz rakott.

És ha jő a zsoldos ellen,
Majd bevárjuk, mit teszen;
Inkább szurony a szívekben,
Mint bilincs a kezeken!

Föl a szabadság nevében,
Pestnek elszánt ifjai!...
S lelkesülés szent dühében
Rohantunk hódítani.

És ki állott volna ellen?
Ezren és ezren valánk,
S minden arcon, minden szemben
Rettenetes volt a láng.

Egy kiáltás, egy mennydörgés
Volt az ezerek hangja,
Oda tört a sajtóhoz és
Zárját lepattantotta.

Nem elég . . . most föl Budára,
Ott egy író[1] fogva van,
Mert nemzetének javára
Célozott munkáiban.

S fölmenénk az ős Budába,
Fölrepültünk, mint sasok,
Terhünktől a vén hegy lába
Majdnem összeroskadott.

A rab írót oly örömmel
S diadallal hoztuk el,
A minőt ez az öreg hely
Mátyás alatt ünnepelt! —

Magyar történet múzsája,
Vésd ezeket kövedre,
Az utóvilág tudtára
Ottan álljon örökre.

S te, szívem, ha hozzád férne,
Hogy kevély légy, lehetnél!
E hős ifjúság vezére
Voltam e nagy tetteknél.

Egy ilyen nap vezérsége,
S díjazva van az élet . . .
Napoleon dicsősége,
Te veled sem cserélek!

(Pest)

[1] Tánosics Mihály.

VASVÁRI PÁL INDITVÁNYA AZ IPARŰZŐ ÉS KÉZMŰVES IFJÚSÁGRÓL A PESTMEGYEI VÁLASZTMÁNYBAN[1]

1848. ÁPRILIS 15.

Polgárok!

... Kik a forradalmak történeteit olvassák, tudni fogják, mily különféle erők és elemek használtatnak ott fel egy magasabb czél elérésére. S ennek tulajdonítsák önök, hogy az iparosok és kézműves ifjak clubbjának egyik legőszintébb barátja és ápolója én valék. Az emberi kebelben egy sóvár vágy van a *szabadság* után és a szent érzelem minden jobb kebelben lángolni szokott. Kevesen értik azt tisztán, mi az *igazi szabadság:* de vágyik utána mindenik és titkon eped érette, mind az ifjú, kinek keblében az *első szerelem* lángra lobban és vágyakat érez és sóhajtoz a végtelen felé, de nem ismeri keble választottját ... E szabadságvágynak irányt adni azok feladata, kik eszmékért tudnak lelkesülni, kik a *szabadság* szó valódi értelmét ismerik. S azért én örömmel üdvözlém honfitársaimat, a fiatal kézműveseket, midőn forradalmunk kezdetekor rögtön hozzánk akarának csatlakozni. Azonban én egy magam nem határoztam. A *középponti választmány* mindenek fölött *a rendet* sürgeté s *gyanús erők* felhasználásától vonakodott. És én e tartózkodásnak tulajdonítom, hogy most a külvárosokban *titkos mozgalom* keletkezett a fiatal iparűzők közt. Kit *nyílt barátunkká* el nem fogadunk, az *titkos ellenségünkké* szokott válni. Szabadjon e tényt mozgalmaink történetéből kissé felvilágosítnom. A forradalom legelső napján számos iparűző nevében jelenté egy lelkes hazafi, miszerint ő a bizalmát bíró kézművesekből egy külön sereget alkot, mely

[1] Vasvári indítványa azt bizonyítja, hogy a pesti »iparűző« ifjúság szinte elsőnek fogott fegyvert a forradalomért, a magyar szabadságért. Az indítványból kiderul az is, hogy a »középponti választmány« egyes megalkuvó vezetői féltek a forradalmi ifjúságtól és igyekeztek felfegyverzését megakadályozni.

3 nap alatt ágyúkkal bánni megtanul, s akkor, ha kell, az *új épületet*[1] a forradalom számára lefoglalja. Én a tervnek lelkemből örvendék, de az akkori éji választmány többsége nem helyeslé, sőt veszélyesnek tartá, s a jegyzőkönyvből is kitörölteté. Ez alatt a nemzetőrség közé számtalan iparűző ifjú beírta nevét. De a választmány némely tagjai ezen ifjakban nem láttak elég garantiát, s azért egyszerűen mellőzték őket, s alig mertek néhány iparos ifjú kezébe fegyvert adni; *a pattantyússágról*[2] nem is akartak hallani. S ezen előzmények után igen természetes, ami következni fog. Egy fiatal iparűző jelenté nekem, miszerint ők négyszázan készen állnak, s fegyvert nem kapnak. Én biztattam őket. Jött később egy másik ifjú s félezer hason érzelműek nevében nyilatkoztatá, miszerint fegyvert ők se kaptak, de azért készen állnak s szükség esetében találni fognak ölőszert is. Én Carthagóra emlékezém, hol a vész napjain az ajtósarkok- és szegekből kardot készítének, s a hölgyek hajfürteiből hajókötelet. Megjegyzendő, hogy ezen iparosok többnyire idegen ajkúak, s a *magyar szabadságról* mégis a legnagyobb elragadtatással beszéltek. Van egy fekete könyvem, melybe a márcziusi napok emlékvonásait jegyzém föl: ott egész névsora áll az ilyen lelkes honfitársaknak. Azt tudják önök, miszerint a pesti lakosok egy része megtámadott bennünket a veres tollak miatt s a leggyávább méltatlansággal üldözött úton-útfélen. Ezen nem csodálkozom. Míg közös jogokért vívtunk, addig összeforrtak velünk. Midőn eszméért kellett volna lelkesülni és áldozni: akkor ők visszavonultak, sőt ellenünk akarának szövetkezni. »Jobb nekik ma egy veréb, mint holnap egy túzok«, s azért ők semmit koczkára tenni nem akartak. Más hazákban is találkoznak ily félénk emberkék. Akinek sok veszteni valója van, az a biztos jelent nem igen veszélyezteti egy bizonytalan jövő ábrándképeiért ... Ők ideál után indulni, eszméért barricade-ot építeni nem fognak soha! De a

[1] Az egyik akkori börtön neve.
[2] Tüzérségről.

zsarnoki bánásmód, melylyel bennünket a forradalom pályáján le akartak czövekelni: méltán felingerlé a legnyugalmasabb kedélyűeket is. Ők a szabadság napján a legzsarnokiabb censurát akarák felállítani s kikiáltani, miszerint »a rescriptum[1] a szabadság non plus ultrája[2] s aki ezen túl megy az eszmékben, s többről mer gondolkodni: azt ők egyszerűen megtámadják, s összevérezik...« De az ő terrorismusuk nem sokáig tartott; mert ahoz *erő* és *bátorság* kell... A rettegtető szavakra hason válasszal felelt egy barátom és baljóslatú hangon mondá egy mesternek, ki a veres szalagosokat fenyegeté: »Tudja-e ön, hogy életök kezünkben van, s ha minket vérrel ijesztenek, mi önöket saját zsírjokban fogjuk megfojtani?«

»Hogyan«, kérdé a czéhes mester.

»Önök a *czéh* által maguk ellen bőszítik az egész iparűző ifjúságot, s ha mi a czéhek eltörlését kikiáltjuk s önök ellenszegülnek: saját legényeik által fogjuk önöket legyilkoltatni...«

Ezen antidotum[3] egy kissé hatott, s a verestollak viselését senki többé vérengzéssel gátolni nem meré. Pár nap mulva egy polgár panaszlá, miszerint »négyezer mesterlegény van munka nélkül, egyik sem akar dolgozni«. Mi tudtuk az okát mindennek. Ők vérítéletet akartak tartani a czéhek felett s erre készülének. Tegnapelőtt négyezer rokonérzelmű bajtárs nevében jelent meg a forradalmi csarnokban[4] néhány iparos ifjú, s felszólítának bennünket, hogy »álljunk az élökre, ragadjuk ki a czéh-ládát, s a benne őrzött zsarnoki czéhtörvényeket égessük meg a szabadság terén«. »Az elkeserültség lelkesedésével« szóltak ezen ifjak, az *egyenlőségre* hívatkoztak, mely a mi 12 pontunkban áll; egyik közőlök gyilkoló dühösséggel tört ki, s szónoklata halált és vért tartalmazott. Én láttam, hogy az ügy tökéletesen meg van érve. De mert ők gyilkot és bosszút emlegetének, fel kellett őket tarta-

[1] Királyi leirat.
[2] Netovábbja.
[3] Ellenszer.
[4] Pilvax-kávéházban.

I. évfolyam. Budapest, 1899. május hó. 1. szám.

Előfizetési ár:
Egész évre 1 korona
Fél évre . 50 filler
Egyes szám ára 10 filler.

ELŐRE!

(TANONCOK LAPJA)

Megjelenik minden hónap elsejét követő vasárnapon.

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HAVI KÖZLÖNY.

Szerkesztőség:
VI. ker., Figyelő-utcza 4. hová a lap szellemi részére vonatkozó küldemények intézendők.

Kiadóhivatal:
VII. ker., Vörösmarty-utcza 15. szám, hová mindennemű pénzküldemények intézendők

TARTALOM. *Május elsején.* (vers) Migray Józseftől. ... *Mit akarunk.* (vezércikk). — *A nemzetgazdaság köréből.* (Tanulmány). — *Szeretet.* (Tárcza) Gáspár Imrétől. — *Előre!* (Vers) Horváth Elemértől. — *Karczolatok.* Szikrától. — *Humanismus* (Vers) Ollótól. — *Nagyságos Kerekesek.* (Elbeszélés) Zágó Viharitól. — *Hiába.* (Vers) Annustól. — *Egy pajkos fiú története.* (Elbeszélés) Mark Twaintől. — *Uj hajnal kél a láthatáron.* (Vers) — *Hirek. Különfélék. — Talányok. — Szerkesztői üzenetek.*

Budapest, 1900. ... 7. ...

MUNKÁS IFJUSÁG

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HAVI KÖZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre . . . 1 korona . filler.
Fél évre . . . — . 50 .
Egyes szám ára . — . 10 .

MEGJELENIK MINDEN HÓNAP ELSEJÉT KÖVETŐ VASÁRNAPON.

A lap szellemi részére vonatkozó, valamint pénzküldemények intézendők: VII., Valeró-utcza 9.

Felelős szerkesztő:
KOLLMANN FERENCZ.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VII., Valeró-utcza 9.

IV. évfolyam. Budapest 1907. március 15. 1. szám.

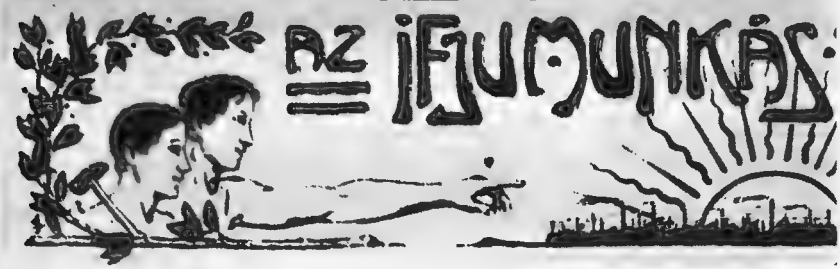

Az osztályharcos ifjúmunkás-mozgalom sajtója a századforduló idején

»Engedjétek hozzám a kisdedeket!«

nunk azon alkalomra, ha a forradalom 2-ik felvonása kezdődnék. Ők titokban szoktak összegyűlni ; de *a szabadságért mindenre készek* . . .

Röviden indítványozom tehát, hogy a kézművesek sérelmei orvosoltassanak a ministérium útján. A rend fenntartására szólítsuk fel a nemzeti őrsereget. A városi választmány pedig bízzon meg egy küldöttséget, mely a ministereknél közbenjárólag hasson.

*

Ezen indítvány következtében délután a városi választmányban számos iparos jelent meg. Előadták sérelmeiket, s kijelenték, miszerint most már nyílván fellépve, a törvényes úton fogják kivánni a czéhek zsarnokságainak megszüntetését.

A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai, I. k. 10—13. old.

A BUDAPESTI IPAROSIFJAK KIÁLTVÁNYBAN KÖVETELIK A CÉHEK MEGSZÜNTETÉSÉT

P o l g á r o k !

Mi, Budapest iparos ifjúsága, a kor szavát megértettük; újjá születésünk hajnalát hasadni látjuk; békés átalakulásunkra sietünk! Csatlakozunk az iparegyesület építészet rajztanodai ifjúságához. Erre minden társainkat felhívjuk. Tegnapelőtti iparos népgyűlésünkön magunkévá tettük azon kilencz kérelem pontot, mellyet az iparegyesület építészet rajztanodai ifjúsága Klauzál Gábor ipar-minister úrhoz benyujtott, mellyek is következők :

1. A czéhek, mint a szabad ipar elnyomói, szüntessenek meg.

2. Czéhek helyett, olly intézkedések állíttassanak fel, mellyek által az iparban szorgalmas egyén tehetségit kimutathassa, s magának az iránt bizonyítványt szerezhessen. Ilyeneknek hisszük a helységenként, legalább nagyobb városainkban rendezendő műcsarnokokat. Ilyeneknek hisszük az országos iparegyesületet; ennek vidéki osztályait, s az ezek által kinevezendő műbíráló bizottmányokat. Ezekre bízassék a képesség, bizonyítványokkal ellátni a saját kézre dolgozni szándékozó iparosokat. Azért az iparegyesületet legközelebbi országgyűlésén törvény által is pártoltatni és országosan megalapíttatni kérjük.

3. Kérjük, hogy az iparosnak, az emberiség közjogai szerint, mindenütt a hazában szabad megtelepedési jog engedtessék.

4. A sajátkézre dolgozó iparos és segédei közt levő viszonyokat úgy kívánjuk meghatároztatni, hogy a mester ne tekintessék többé segédei s legényei kényurául, hanem csupán mint mester: segédei ellenben nem mint rabszolgák és alattvalók, hanem mint igazi segédek és mestereiknek bizonyos keresetre szerződött társai.

5. Illy viszonyok közt is a napi munka idő törvényileg úgy határoztassék meg, hogy a segédnek ön szellemi kiképzésire is idő maradjon, s a szerződéses viszony gazdai hatalommá ne változzék.

6. Határoztassék meg egyszersmind a különböző iparágak szerint a fáradsághoz és képességhez aránylagos és illendő munkabér.

7. Határoztassék meg a viszony és idő a mester és segédek közti szerződésre és ennek megszünésire nézve.

8. Különösen kívánjuk, hogy a segédek se eszközök megszerzése, se szerződött dijoknak bármi jogtalan czimek alatti megcsonkítása által ne terheltessenek.

9. Az iparos segédség kiképzési eszközei, mik közé számítjuk többek közt a vándorlást, valamint jólléti könnyebbítése, mit főkép betegségi viszonyban értünk, ne egyenesen a mesterek önkénye, hanem azok méltó

segédnyujtása mellett, a segédek befolyásával és felügyelésével rendeztessenek . . .

Költ Pesten, április 19-én 1848.

a Budapesti iparos ifjúság.

A budapesti iparos ifjúság kiáltványából. Magyar Munkásmozgalmi Intézet (továbbiakban : MMI) Archívum. A. XV. 1/1848.

A PESTI VÁROSKAPITÁNY KATONASÁGOT RENDEL KI A MESTERINASOK GYŰLÉSÉRE

A belügyi ministerium rendőri osztályzatának.

. . . Ma, hír szerint, a mesterinasok is egybe szándékozván gyülekezni : polgármester úr utasításából 80 lovas katonaságnak készentartása iránt rendelés tétetett ; ezenfelül a vélt összegyülési helyekre u. m. az üllői utra, az új vásártérre[1] és a városerdőbe[2] biztosi egyének rendeltettek, kik a muzeum terén az erdélyiek tiszteletére együtt leendő nemzeti őrségnek azonnal hírt adandanak . . .

Pesten, 1848-i április 30.-n.

Szekrényessy s. k.
városkapitány.

Eredeti tisztázat.

Mérei Gyula : Munkásmozgalmak 1848—49, Bp. 1947. 117. old.

ROTTENBILLER LIPÓT H. POLGÁRMESTER JELENTÉSE A MINISZTÉRIUMHOZ A CÉHLEGÉNYEK SZTRÁJKJÁRÓL

A földmivelés- ipar- és kereskedelmi Minister arról értesülvén : hogy némely kebelbeli czéhek fiatalságának egy része a műhelyeket oda hagyva, a munkából kiállott, — ennek következtében f. 1848.-k évi máj. 9.-n 336-k. sz. a. kelt ./. rendeletében meghagyá e város hatóságának :

[1] Új vásártér : a mai Sztálin-tér.
[2] Városerdő : a mai Városliget.

hogy a műhelyeket elhagyó segédeket oda utasítsa; miszerint türelemmel várja be, míg egy részről a többi czéhekbeli társaik és minden mestertestületek beadandják panaszaikat, s míg más részről ezeknek meghallgatása után minden oldalú érdekek teljes méltánylásával a már tárgyalás alatt levő czéhreformok iránt intézkedés tétethetnék . . .

Kelt Pesten, 1848-k évi Máj. 14-n.

Rottenbiller Leopold s. k.
h. polgármester.

Szekrényessy Endre s. k.
városkapitány.

Eredeti fogalmazvány.
Mérei Gyula : Munkásmozgalmak 1848—49. 238. old.

A KOLOZSVÁRI LEGÉNYEKNEK AZ ERDÉLYI ORSZÁGGYŰLÉSHEZ BENYUJTOTT KIVÁNSÁGAI

Nagyméltóságú Országos Elnök Úr!
Tekintetes Karok és Rendek!

Ütött az Óra, hogy rablánczából az ipar is kibontakozzék. A czéhrendszer, mely bölcsője volt az iparnak, koporsója lett. A czéhrendszer, mely a fejleni indult ipart elősegíté, a kifejlődött ipart tönkretevéssel fenyegeti.

Mi átlátva azt, hogy az idő rohanó árja nekünk is meghozta a napot, hol ügyeink felett komolyan gondolkodhatunk: egy petitiót[1] szerkezénk s azt a Tt Karok és Rendek elibe terjeszteni a hazai ipar nevében bátrak vagyunk.

Kérésünk Pontjai a következendők:

1. A czéhek monopoliuma[2] töröltessék el. Egy Czéhnél se legyen a mesteremberek száma meghatározva.

2. A Czéhba állásnál töröltessenek el a huzavona fizetések. Töröltessék el a »Mesteresztendő«. A remekek megítélésében a legénység is illő arányban szózatoljon.

[1] Kérvényt.
[2] Egyeduralma.

3. Engedtessék meg, hogy a hazában akár hova megtelepedhessünk.

4. Kérjük azt, hogy műhelyt tetszésünk szerént magunk keressünk. Fizetésünk felett szabadon alkudozhassunk.

5. A munka időre kívánjuk azt, hogy tetszésünk szerint kötelezzük magunkat munkára. Hogy magunk művelésére, társalkodásra időnk maradjon.

6. A vándorlás szabad tetszésünkre bízassék.

7. Az inasok dolgát rendezzék úgy, hogy az inaskodás alatt tanulja a mesterséget, ne pedig pesztra legyen.

8. Kérjük az országot, gondoskodjék, vasárnapi reál iskolákról, iparmű kiállításról, hogy magunkat képezhessük, magunkat ki tüntethessük.

9. Kérjük, hogy azok, kik nem remekelhetnek, mint Czéhen kívüliek akárhol szabadon dolgozhassanak.

Nem kívánjuk a tkt. K. R.[1] figyelmét fárasztani, mert ügyünket minden jobb kebel ismeri. Nem kívánunk nagy szavakkal élni arra, hogy meggyőzzünk mindenkit affelől, hogy ezen rablánczaiba az ipar nem maradhat. Hogy ennyi czéltalanul felhasznált munkáserő Statusgazdászat[2] kárára esik, az mindenkitől el vagyon ismerve.

Kérjük azért a Nagyméltóságú Országos Elnök Urat és a Tkt. Karok és Rendeket, méltóztassanak ügyünket a ministeriumnak s a közelebbre össze gyülendő közös hon gyűlésnek oly hathatósan ajánlani, hogy az ipar, s ipar segédei a XIX.-ik századdal megegyező viszonyokra alapíttassék. Maradunk teljes Tisztelettel

a Nagyméltóságú Országos Elnök Úrnak
Tekintetes Karok és Rendeknek

alázatos szolgái:
a kolosvári öszves iparos fiatalság

1848. május 31.

Eredeti tisztázat.
Mérei Gyula: Munkásmozgalmak 1848—49. 193—194. old.

[1] Tekintetes Karok és Rendek.
[2] Államgazdaság.

ROTTENBILLER LIPÓT H. POLGÁRMESTER ÉS SZEKRÉNYESSY ENDRE VÁROSKAPITÁNY JELENTÉSE A TANÁCSHOZ A PESTI KOVÁCSLEGÉNYEK 1848. JÚNIUS 8-I SZTRÁJKJÁRÓL

A helybeli kovácslegények tegnap előtt műhelyeikben dolgozni megszünvén és szállójokon összecsoportozván, e tárgyban a vizsgálat tegnap az illető mesterek és legények együttlétében megtétetett.

A foglaltakban idemellékelt tanúvallomásokból az derül ki:

a) hogy a kovács legények műhelyről műhelyre járva, a még akkoriban dolgozó többi legényeket szinte a szállóra menni kényszerítették, továbbá

b) hogy ugyanazok a vasúthoz, gőzmalomhoz és lánczhídhoz csoportosan elmenve, az ottani munkát szinte megszüntetni kívánták. Végre

c) hogy különösen Triebler Ferenc és Fait József mestereknél, személysértő garázdálkodásokat is követtek el.

A fő garázdálkodó Szalay Ignácz legény ideiglen e tárgyalás ideje alatt Perczel Móricz rendőri osztályfőnök úrnak jótállására szabad lábon hagyatott.

Egyébiránt a kihallgatott tanuk, meghitelesítés végett a tanács elébe rendelendők volnának.

Pesten, 1848-i június 10-n.

Rottenbiller Leopold s. k.
h. polgármester.

Szekrényessy Endre s. k.
városkapitány.

Hátirat:

kapitány Szekrényessy Endre úr az illetőket vallomásaik meghitelesítése végett a legközelebb tartandó tanácsülések egyike elébe rendelendi. Vég. Pest, június 10. 848.

Eredeti tisztázat.
Mérei Gyula: Munkásmozgalmak 1848—49. 240—241. old.

2.

MUNKÁSFIATALOK AZ ÖNKÉNYURALOM ÉVEIBEN

A CSÁSZÁRI BIZTOS JELENTÉSE A PESTI CSENDŐRSÉG PARANCSNOKÁNAK ÉS PEST POLGÁRMESTERÉNEK A MESTERLEGÉNYEK ÉS MUNKÁSOK FORRADALMI HANGULATÁRÓL

Magyarországi cs. és kir. polgári biztos.

Buda, 1850. november 11.

Tárgy:

Jelentés a mesterlegények és munkások megfigyeléséről.

Méltóságos gróf Forgách cs. és kir. őrnagy úrnak, 6. csendőrezred parancsnokának Pesten, (saját kezébe)
Méltóságos Koller Ferenc cs. és kir. miniszteri biztos úrnak Pesten, (saját kezébe)

Mint ismeretes, a csapatok[1] kivonulásáról szóló hír nagy izgalmat okoz.

Jelentették nekem, hogy jelenleg mesterlegények és munkások még hétköznapokon is sokkal nagyobb számban gyülekeznek, mint azelőtt és megismétlik azt a reménységüket, hogy kikiálthatják a lázadást.

[1] A császári csapatokról van szó.

Ezek alapján kötelességemnek tartom, hogy figyelmét azzal irányítsam ezekre a körülményekre, hogy különösen azokat a vendégfogadókat kellene ellenőrizni, ahol a céhek legényeik számára helyet biztosítanak és a vidékről érkezőket befogadják.

Olvashatatlan aláírás s. k.

Az előadó sajátkezű német nyelvű fogalmazványa.

A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai, I. k., 19. old.

A PESTI RENDŐRIGAZGATÓSÁG JELENTÉSEI A HELYTARTÓTANÁCS ELNÖKSÉGÉHEZ MUNKÁSFIATALOK RÉSZVÉTELÉRŐL A FÜGGETLENSÉGI TÜNTETÉSEKBEN[1]

A budapesti cs. és kir. rendőrigazgatóság.

Nagytekintetű cs. és kir. Helytartósági Elnökség!

Tegnapi, 3137 eln. számú legalázatosabb jelentésem folytatásául bátorkodom a tegnapi nap eseményeiről a legnagyobb alázattal következőket jelenteni:

Az a menet, amely a felvonulás befejezése után a Városligetbe vonult, ugyanott letelepedett, szórakozott, majd körüljárta a mulatóhely különböző részeit, nevezetesen az úgynevezett Hattyú- és Páva-szigetet[2]. Eközben rögtönzött beszédeket mondottak, éljenezték a hazát, a nemzetet, itt-ott Garibaldit is, a Szózatot ismételten elénekelték és még felhívták a népet is, hogy esküdjenek fel a zászlóra. A beszédek állítólag azt tartalmazták, hogy egyelőre még nyugodtan kell maradni, mert még nincs

[1] A helytartóság Benedek táborszernagyhoz intézett jelentése szerint 1860. július 23-án Pesten függetlenségi tüntetések zajlottak le. A tüntetésben főként iparoslegények vettek részt, akik közül tizenegyet letartóztattak.

[2] A városligeti tó lecsapolásával és rendezésével eltűnt szigetek.

fegyver és nincs támasz, de a felkelés ideje már nincs messze.

E kihágások fővezetőjeként Beniczky Emil joghallgatót nevezték meg, aki nemzeti zászlóval a kezében egyeseket esküre hívott fel...

Este 8 órakor felkerekedtek és a menet — 2-3000 főnyi ember — a nemzeti zászlót maga előtt víve, a Szózat éneklése és folytonos éljen-kiáltások közben, néha Garibaldi éltetése mellett, a Király-utcán és a Nagyhíd-utcán[1] át a Váczi-utcába vonult. Néhány asszony ment a menet élén, mialatt mindkét oldalon úgynevezett rendezők, magyar viseletben, kivont karddal meneteltek. A menet összes részvevői födetlen fővel vonultak és azokat a polgári rendből származó személyeket, akikkel a menet az utcán találkozott, kényszerítették, hogy fövegeiket vegyék le. Néhány egyénnek beverték a cilinderét. Midőn a menet megérkezett a Nagyhíd-utcához, felhangzott a kiáltás »Kivilágítani!« — mire tényleg néhány házat részben kivilágítottak. Brunner Flórián játékárúkereskedő váczi-utcai lakása elé megérkezve, a menet megállt. A kivilágítás folytatólagos követelése után először a szomszédházban, majd abban a házban, ahol Brunner lakik, kivilágítottak és Brunner lakásának utolsó három ablakába színes kendőket tettek ki. A zászlóvivő Brunner lakásába ment, a nyitott ablakba felerősítette a zászlót és hazatérésre hívta fel a tömeget, mire a tömeg 9 óra tájban eloszlott és különböző irányokba szétszóródott. A tömegből a következő kiáltás hallatszott: »Holnap teljes kivilágítást akarunk!«

A polgárság nem vett részt az itt vázolt tüntetésekben és a menet többnyire diákokból, literátusokból,[2] mesterlegényekből és iparostanoncokból állott, akikhez a legalsóbb osztály nagy tömege csatlakozott.

A késő esti órákban csak néhány kisebb jelentőségű kihágás történt. Nevezetesen több csoport diák- és mester-

[1] A mai Deák Ferenc-utca.
[2] Irókból.

legény vonult át az Ország-úton[1] »Éljen a magyar szabadság!« kiáltozása közben.

Végül bátorkodom alázatosan megjegyezni, hogy egyúttal azonos jelentés küldetett őkegyelmessége a rendőrminiszter úrnak is.

Pest, 1860. augusztus 21.

A cs. és kir. rendőrigazgató helyett
Worafka s. k.
cs. és kir. rendőrtanácsos.

Német nyelvű eredeti tisztázat.

*

A jelentés közli, hogy 1860 október 1-én és 2-án letartóztatták Bökő Ambrus nagykőrösi és Szabó János bicskei születésű ácslegényeket, valamint Müller Károly szászrégeni születésű asztalossegédet és Sommerfeld Károly poroszszilézíai születésű esztergályos-segédet, mert Kossuthot és Garibaldit éltették. A letartóztatottak életkora 18—22 év. A jelentés a következőképpen folytatja:

Az ilyen tüntetéseket kiváltképpen kézműiparos-legények és általában az alsóbb néposztályokhoz tartozó egyének rendezik — azok végrehajtása során többkevesebb bosszúságot és botrányt okoznak az utakon és tereken, rendszerint botrányra éhes egyének tömege követi őket és nem egykönnyű őket feltartóztatni, mert lehetetlen keresztülvinni, hogy mindenütt rendőrközegek állíttassanak fel.

Azonban bárhol is alkalom nyílik a rendőrközegek beavatkozására, ellenségeskedésekre kerül sor, amelyekben a közönség egy bizonyos kategóriája részben kiabálással, fütyüléssel, szitkozódással, vagy hasonló tüntető kiáltozásokkal gyorsan résztvesz, — részben tettlegesen

[1] A mai belső-körút, folytatása a Váczi-út volt.

beavatkozik a feltartóztatott vétkesek kiszabadítása érdekében.

Az ilyen politikai tüntetések elindítói és részvevői ellen helyénvalónak látszik a példamutató szigor és rendszabályozás, miáltal ugyanezek számára lehetetlenné tesszük, hogy továbbra is hódoljanak botrány-éhségüknek és ami alkalmas arra, hogy egyúttal elriasztó példaként hasson a többiekre is.

Alázatos véleményem szerint ilyen eszköz a hasonló egyének büntetőszázadba való besorozása.

Annak az enyhébb nézetnek, hogy ez a rendelkezés az első rajtakapásért túlságosan szigorú volna, nem adhatok helyet azon okból, mert alig képzelhető el, hogy ezek az egyének éppen akkor első alkalommal tüntettek volna és mert semmi kétség sem férhet ahhoz, hogy ugyanezek minden alkalmat megragadnak, hogy kedvelt csínyjüket ilyen tüntetésekkel megismételjék.

Bátorkodom ezért alázatosan javasolni, hogy a két ácslegény ; Bökő és Szabó és Müller Károly asztaloslegény azon körülménynél fogva, miszerint nevezettek az elfekvő orvosi-vizsgálati bizonyítvány értelmében cs. és kir. hadiszolgálatra alkalmasaknak találtattak, büntető-századba távolíttassanak el. Az idevonatkozó magas rendelkezés kiadásáig nevezettek fogságban tartatnak.

Ami Sommerfeld Károlyt illeti, ellene a hivatalos eljárás folyamatban van, és minthogy külföldi, kitoloncolása iránt intézkedés történik.

Pest, 1860. október 3..

A cs. és kir. rendőrigazgató helyett

Worafka s. k.

rendőrtanácsos.

Német nyelvű eredeti tisztázat.

A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai, I. k., 33—35. old.

Nógrád megye királyi Biztosától

529.
eln.

Nagyméltóságú gróf, királyi Helytartó
Kegyelmes Uram !

Becker Ádám, Sik Sándor és Becker Imre pesti kézműves tanonczok folyó hó 30-án estve Balassa-Gyarmaton a Rákhoz címzett vendéglőben a megyei közbiztonsági személyzet által azért fogattak el, mert igazolás nélküli utasoknak, egy pisztollyal, lőszerrel és egy tőr-bottal felfegyverkezve találtattak és saját vallomások szerint a lengyel forradalom színhelyére, hogy abba részt vegyenek, kisuhanni szándékoltak, még is, hogy ugyan saját vallomásaik szerint a legközelebbi pesti utzai zavargásokban résztvettek.

Miről hivatkozva Nagyméltóságodnak a m. év február 26-án 2571/eln. sz. a. kelt kegyelmes rendeletének útmutatásához képest mély tisztelettel párosult hivatalos jelentésemet ezennel a letartóztattak vallomásai felett felvett 3 jegyzőkönyv :/· a. felterjesztésével megtenni sietnék, megjegyzem, miszerint nevezett tanonczok Nagyméltóságod kegyelmes további utasításáig itt helyütt letartóztatva őriztetnek és hogy egy alatt ezen eseményt kir. kanczellár úr ő kegyelmessége magas tudomására is hozni el nem mulasztám.

Ki egyebbiránt kiváló mély tisztelettel maradtam
Bgyarmaton 1864, marczius 31-én
Nagyméltóságodnak leköteleztett szolgája

Olvashatatlan aláírás s. k.
királyi biztos.

Magyar Országos Levéltár, Helytartótanácsi iratok, 2673/1864. eln.

*

Magyar kir. Helytartótanács
Elnöksége

2673 sz. 1864.
eln.

Nógrád megye kir. Biztossának,
s. k.

Múlt hó 31-én 529/eln. sz. a. kelt, s Becker Ádám, Imre és Sik Sándor pesti mesterinasoknak elfogatására vonatkozó jelentését tudomásul vévén, a csatolványokat azon meghagyással küldöm vissza, hogy ezen egyéneket a katonai törvényszéknek az elővizsgálati iratokkal további eljárás végett átszolgáltatni szíveskedjék.

B. 4. 864.

Olvashatatlan aláírás s. k.

Magyar Országos Levéltár, Helytartótanácsi iratok, 2673/1864. eln.

3.

MUNKÁS- ÉS PARASZTFIATALOK AZ 1867-ES KIEGYEZÉST KÖVETŐ ÉVEK MOZGALMAIBAN

POLITZER ZSIGMOND, A »HŰTLENSÉGI PER« 19 ÉVES VÁDLOTTJÁNAK LETARTÓZTATÁSA

Tegnapelőtt a pesti utczákon egy zárt kocsi haladt végig. A bakon a kocsis mellett rendőrbiztos ült, a kocsiban is két rendőrbiztost lehetett látni, s ezenkívül egy férfit, ki szorosan meghúzta magát az egyik sarokban. A vénanyókák, kik látták a kocsit, keresztet vetettek magukra, a kegyesek az éghez fohászkodtak, az elkárhozott lelkekért küldve imát. Mindenkinek pedig borsódzott a háta, s hallani lehetett: »Nagy gonosztevőt visznek.« A királyi ítélőtábla helyisége előtt állt meg a kocsi. A rendőrbiztos leugrott a bakról, a két rendőrbiztos kiugrott a kocsiból, s hárman szorosan körülvéve bekísérték azt, aki nem volt rendőrbiztos. Az emberek jöttek-mentek, gyülekeztek, s a portást ostromolták kérdésekkel. Aki netalán nem tudta meg, hogy ki volt a fogoly, s mit vétett, elmondjuk. A királyi tábla akkor vette tanácskozás alá Politzer Zs., az általános munkásegylet tagjának felségsértési pörét, a fiskus[1] előterjesztésére. Politzer az általános munkásegylet febr. 19-i gyűlésében elszólta magát, s mint a vádirat mondja, szavai nemcsak a király személye, hanem általában a királyság intézménye ellen is voltak intézve. A vádlottat iszonyú teketóriák közt ültették a kocsiba, s a három őrnek meg volt hagyva, hogy az úton

[1] Ügyészség.

senkit közeledni ne engedjenek, s még a kocsissal se engedjék szót váltani. A vádlott személyazonossága megállapíttatván, saját kívánatára dr. Friedmann Bernátot nevezték ki védőjeül, a királyi tábla pedig elhatározta a pörbefogást.

Ellenőr, 1871. június 22.

A »HŰTLENSÉGI PER« FIATAL VÁDLOTTJAI A BIRÓSÁG ELŐTT

. . . A tárgyalás megkezdésével először is Szabó János, a királyi ügyek aligazgatójának Politzer Zsigmond ellen irányzott vádlevele olvastatik fel, a fentebb is említett beszéde iránt. Az elnök felszólalása után, hogy a két ügy együttesen tárgyaltassék, határozatba megy, hogy a bíróság a kérdés eldöntését a körülményektől teszi függővé.

Ezután megkezdetik Politzer ellen a bizonyítási eljárás. Felolvastatik mindenek előtt a munkásegylet egy, 1871 február 19-én tartott gyűlési jegyzőkönyve. Ebben elmondatik, hogy a pesti általános központi munkásegyletért ifj. Strauss Antal a királyhoz kegyadományért folyamodott az egylet céljai előmozdítására. Ezt az egylet tagjai rosszalták, s midőn ez ügy a munkások tanácsülésében szóba került: Politzer úgy nyilatkozott, hogy itt ignorálni[1] kell azt, hogy az ajándék a királytól származik, ajándékozásra pedig joga van mindenkinek.

Vádlott 19 éves, Kis-Czellben, Vasmegyében született, értelmes arczú fiatal ember, a kérdésekre szabatosan felel . . .

Felolvastatik többek közt Politzer vallomása a királyi ügyészség előtt. Ebben vádlott ama gyűlésen mondott szavait úgy magyarázza, hogy azt Strauss védelmére mondta s a király ignorálását csak annyiban emlegette,

[1] Figyelmen kívül hagyni.

mennyiben az adományozást az egylet némely tagja így elfogadhatónak nem vélte.

A kőbányai munkások körében strike-ra[1] izgatásról vádoltatván, azt vallja, hogy a strikeolást nemzetgazdasági tekintetben nem helyesli, a munkások állapotának javulását csak a politikai tekintetben való egyenjogosulástól reméli s ezért strikera nem izgatott, de a strikeolókat emberbaráti szempontból segélyezte és számukra gyüjtött.

A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai, I. k., 205—206. old.

*

... Felolvastatik azután Politzer vallomása. A pesti munkásegyletnek[2] tagja volt, a genfi nemzetközi fiókegyletnek nem, az ez által használt titkos írásról mitsem tud. A munkás-egylet működésében tevékeny részt vett, az egylet alapszabályai értelmében nemzetgazdasági előadásokat kezdett az egylet tagjai számára: de ez előadásokat tárgyilagosan tartotta, mert az igazság érdeke vezette mindig: olvasta és tartotta a francia s német munkáslapokat, mert figyelemmel akarta abból kísérni az Internacionále működését: helyesnek tartotta ép azért, mert Magyarország polyglott[3] állam, az internationalismus gondolatát ...

Ezután a genfi Internationále által kibocsátott és a gazdászokhoz címzett kiáltvány olvastatik fel. Ebben a fejmunkások, s gazdászok, mint az állam által elnyomottak, s a gazdagok zsoldosai, a munkásokkal leendő egyesülésre hívatnak fel. — Politzer megjegyzi, hogy e kiáltványban neki legkisebb része sincs. Helyesli ugyan az abban letett alapelveket, miután a fejmunkásoknak (szellemi munkások) egyesülését a saját javukra igen kívánatosnak

[1] Sztrájkra
[2] Az 1868-ban megalakult Általános Munkásegyletnek.
[3] Soknemzetiségű.

tartja. Erre az 1871. jún. 11-iki tüntetésről[1] felvett jegyzőkönyv olvastatik. Politzer megvallja, hogy részt vett e »menetben«, de nem e »tüntetésben«.

Elnök: Ön is viselte akkoriban a gyászkokárdát?

Vádlott: Igenis, éspedig a humanitás[2] szempontjából. Gyászt viseltem, mert elvérzett testvéreimet gyászoltam, s ha e gyászt külsőleg is mutattam, az egyéniségemnek tulajdonítandó.

U. o. 210—211. old.

*

... Führer Ármin, — 18 éves, a m. ált. biztosító társulat hivatalnoka, hat gymnaziális osztályt végzett, magyarul, németül, latinul és franciául beszél. Bár tagja a munkásegyletnek, tagadja, hogy ezáltal vétkes lenne. Arról vádoltatik, hogy a munkásegylet »forradalmi« elveit Ráczalmáson (szülőhelyén) terjesztette[3], s hogy a júniusi tüntetésekben részt vett. A kapitányságnál vallomástételkor tapasztalt pressio[4] ellen erélyesen tiltakozik. Fenntartja magának annak idején hosszas fogsági ideje miatt kárpótlási pert indítani.

U. o. 217. old.

*

... Következik Horvát József, szabólegény, húsz éves, a hűtlenségen kívül a szabóstrike szításáról vádoltatik; és erről erőnek erejével el akar mondani egy dictiót[5], melyet kezei közt szorongat. Tiltakozik a jegyzőkönyv fogalmazása ellen, mely szerint ő egy lázító beszéd tartásakor egy munkásgyűlésen jelen lett volna, ő soha

[1] A Párizsi Kommün leverése utáni pesti munkástüntetés.
[2] Emberiesség.
[3] A pesti főkapitányi hivatal előtt 1871. augusztus 7-én felvett vallomási jegyzőkönyv azt rója Führer Ármin terhére, hogy őt az Ált. Munkásegylet egy ráczalmási földmunkásegylet megszervezésével bízta meg. A vallomási jegyzőkönyv szerint Führer meg is kezdte az egylet szervezését.
[4] Kényszer.
[5] Beszédet.

sem mondta, hogy a munkásegyletben lázító beszédek tartattak, s királyi ügyészség ellen károsított anyagi érdekeiért keresetet fog indítani, a bíróságtól pedig erkölcsi reputatiójának[1] helyreállítására bizonyítványt fog követelni.

U. o. 218. old.

*

... Következik ezután Szvoboda Lajos kihallgatása. Vádlott 23 éves, eperjesi születésű, tudor-jelölt[2] a bölcsészet tudományokban; beszél magyarul, németül, franciául, ismeri a cseh, tót, lengyel, latin, oláh nyelvet ... bár folyton bizonyos hévvel szól, állításaiban mindig biztonságot tanusít. Mindenekelőtt — mielőtt vallomása hitelesítéséhez a törvényszék előtt hozzáfogna — tiltakozik az eljárás ellen, melyben elfogatása után részesíttetett. Hetekig kellett neki a legocsmányabb zsebmetszők társaságában lopnia minden legcsekélyebb szellemi foglalkozás nélkül az időt. Ezután megkezdődik vallomásuk hitelesítése. Tagja lett a munkásegyletnek, mert a munkás törekvéseket nem látta helytelen irányúaknak...

U. o. 223. old.

MEGEMLÉKEZÉS A MAGYAR MUNKÁSMOZGALOM IFJÚ MÁRTIRJAIRÓL

1878. NOVEMBER

Halottaink

Vonjuk be gyászlepellel a többéves küzdelem zászlaját, amely alá híven csoportosultunk; szűnjünk meg egy percig dolgozni és emlékezzünk meg kegyelettel azokról, akik míg éltek, egy magasztos ügynek voltak hívei, küzdve

[1] Jóhírének.
[2] Doktorjelölt.

az összemberiség jobblétének előmozdításáért, a politikai és gazdasági iga alól való felszabadításáért. Nem a porladozók egyénisége, hanem a magasztos elvek tisztelete sarkal bennünket, minden évben, így a mai napon, leróni a halottaink iránti kegyelet kötelességszerű adóját.

Hazánk e munkásmozgalom zsenge korát érte még, amidőn elvhű s tiszta meggyőződésű komoly férfiak állottak annak élére; nem azért, hogy önző rút ambicióból[1] játszák a vezér szerepét, hanem azért, hogy magasztos ügyünknek a legönzetlenebb szolgálatokat teljesítsék a fennállott viszonyok alatt görnyedett és elsatnyuló félben lévő tömeg öntudatára ébresztésével. E férfiak az ügy érdekében való lankadatlan működésük közben nem fáradtak el, az elvről való tiszta meggyőződés, a közügy érdekében való működésnek tudata erőt és bátorságot kölcsönöztek nekik; ez a tudat adott testüknek és szellemüknek rugékonyságot, ez adott akaratuknak erőt és szilárdságot, ez ösztönözte őket a munkásmozgalomban ma fennálló állapotok létesítésére; megküzdöttek a leglegyőzhetetlenebb akadályokkal, melyek elleneink részéről elejökbe gördíttettek s küzdöttek ellenükkel szemben mindaddig, míg a reakczió hatalma a közjóért való önzetlen törekvésüket durva erőszakkal meg nem gátolta.

Vezéreink börtönbe dobattak, alkotott intézményeink durva kéz által leromboltattak, s megszünt egyidőre a már megindult magyarországi munkásmozgalom oly behatóan működhetni, mint azt elvtársaink eddigelé megszokták.

A bebörtönzöttek közt voltak azon elvtársaink is, akikről ma ismét kegyelettel emlékezünk meg, kimenve a már rég porladozók sírjához, hova az erkölcsi kötelességérzet vezetett. S mi volt ezeknek bűnük, hogy élve eltemettettek? Ha bűn az: a közjó ügyében harczolni, egy magasztos eszméért küzdeni, úgy azok, akiknek sírjait felkerestük, a legnagyobb bűnösök voltak, mert haláluk órájáig egy percig sem szűntek egy elvért lelkesülni, a

[1] Becsvágyból.

rajongásig egy eszméhez ragaszkodni és hősiesen küzdeni az emberiségre nézve jobb állapotok eléréséért.

Kegyeletes megemlékezésünk elsősorban Eisel Károlyt, a nehéz munkához szokott vasesztergályost illeti, ki távol övéitől és hazájától, hazánk alsóbb, dolgozó osztálya érdekében működve, lakolt életével, meghalt 1871. évi október 15-én, a budapesti munkások hűtlenségi perének vizsgálata alkalmával a fogházban, életének 23. évében. A nehéz börtöni szenvedések ingatták meg kedélyállapotát s nyomták agyon a nehéz munkához szokott s egy magasztos elvért rajongó fiatal embert. Nehezen bűnhődött és sokat szenvedett becsületes jelleméért és szilárd akaratáért...

*

... A kérlelhetetlen halál tovább kaszált és ismét egy fogoly- és elvtársat ragadott ki körünkből: Vécsey Józsefet, a szocziáldemokraták lelkesült tisztelőjét. Ezen lelkesültségtől vezettetve, kiállott fogsága után Németországba utazott, hol az ottani munkásegyletnek egy tevékeny tagja lett s ahol elég alkalma nyilt a munkásmozgalmat tanulmányozhatni, hogy aztán szerzett tapasztalatait honfitársaival közölje. Visszajövetele után három héttel a halál kiszakítá őt karjainkból. A magyarhoni munkások egy becsületes és bátor harcost veszítettek el benne, meghalt 1874. február 3-án, élte 23. évében.

Itt porladozó elvtársaink sajnos sorsa csak meggyőződésünk szilárdításául szolgál, hogy komoly törekvéseinket utóvégre is a minden oldalról annyira zaklatott dolgozó néposztálynak a folytatott harczban való győzelme fogja koronázni. És ezen lelkünket átható szilárd meggyőződésünk tiltja nekünk a társaink hantjai fölötti könnyek hullatását; mert büszke öntudatunk az, hogy habár elvtársaink meghaltak is, de az általuk követett elv él közöttünk s élni fog bennünk utolsó lehelletünkig.

Fent emlitett elvtársaink mellett azokat is illeti kegyeletes megemlékezésünk, akiket a természet követ-

kezetessége folytán ragad ki köreinkből a kegyelmet nem ismerő halál.

Ezek mellett pedig fölkel bennünk a tisztelő megemlékezés azok iránt, kik az emberiség magasztos ügyeért véres harcban elestek. Párisi júniharczosok[1], ti győzve megverettek, nektek is szól kegyeletes megemlékezésünk, kik szívvéretekkel áztattátok a földet, melyből új csíra kelt ki, mely rólatok való megemlékezésben óriásabban vette fel a harczot.

Nyugodjatok békében, ti hősök. Hozott áldozataitok örökké élni fognak a proletár szívében. Mi pedig továbbra is működendünk a proletár ügye érdekében, míg a halál bennünket is ki ragad az élők sorából és leterít azon porba, melyből vétettünk, és az újabb nemzedéknek leend fenntartva munkálkodásunk gyümölcsét, a szabadságot élvezni.

A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai, I. k., 359. old.

A TANONCZ-KÉRDÉSHEZ

Mi legyen egy iparos tanoncz, milyen bánásmódban részesüljön? Ezen kérdés felett már sok vita folyt, még sem mutathatunk fel eredményt. Először azért sem, mert azon egyének, akik a tárgyhoz szólnak, nagyobb része másnap vagy megfelejtkezik arról, amit előtte való nap mondott, vagy a körülmények nem engedik; másodszor a szülék sem kellő gondviseléssel adják gyermekeiket a tanulásba, — hanem csak olyan könnyedén odaadják, mint egy darab árucikket, ilyen kérdéssel: »majszter uram, kell-e inas?« — ekkor a gazduram felkel és megpedri a bajuszát (ha van), »kell bizony, úgy is szükségem van már egyre, mert már ez a négy szépen dolgozik és egy kell, aki szaladgáljon«, és igy megvan az alku, — nem kérdezik a szülők, hogy micsoda kötelezettsége van a gyermeknek, vagy csak az szükséges, hogy hány évre fogadja

[1] A Párizsi Kommün harcosai.

fel májszter uram? Nézetem szerint nemcsak ez kellene, hanem egy kötelezvény kiállitása, melyben körül lenne irva minden részletesen, hanem a gazdaasszony azt mondja, »bízza csak ránk a fiát, — ruhára ötévre, ruha nélkül négy évre!« Ruhára legtöbben felveszik, mert az első évben úgy sem kell semmi és a többiben úgy sem vesznek semmit.

Hanem azt nem mondják, hogy már másnap nem lesz inas, hanem konyhalány vagy dajka és néha meg szakácsné lesz belőle ; este pedig, ha már az edény el van mosogatva, akkor azt mondja az úr vagy az asszony, »no ülj le és nézd, hogy valami legyen belőled, már elég régen itt vagy, még se tudsz semmit, kiváncsi vagyok, mi lesz belőled?« — Az én nézetem szerint egy tanulónak a mesterség mellett kellene lenni naponta 8 vagy 10 órát és este a *szakiskolákban*, otthon pedig becsületes bánásmódban és rendes élelmezésben részesíteni, hogy testileg és szellemileg el ne gyengüljön. — Nem úgy, hogy az ötödik évben kezdik el a tanulást és ha egy kicsit jó feje van, tanul valamit. Az igazi tanuló-idő csak akkor kezdődik, ha felszabadul és igy még három vagy négy évet kell neki bajlódnia, mig kenyerét meg tudja keresni, amiért pedig nem érdemes volt annyit fáradni, mert a silány munkabér, fizetése mellett is csak másnak a rabszolgája (vagy gépje). Tehát becsületes bánásmódot kivánunk a jövő szocialistáinak.

Népszava, 1880. március 28.

SZEGÉNYPARASZT FIATALOK A FÖLDBIRTOKOSOK ÉS ZSÍROSPARASZTOK RABSÁGÁBAN

... A kapitalisztikus termelés romboló hatása nem csak az ipari munkásokat sujtja nagy mértékben, de a legkérlelhetetlenebbül szedi áldozatait a földmívelő munkások sorai közül is. Teszi ezt azon ismeretes hideg vérrel,

mely nem tekint egyént, családot, csak rohan egyedüli czélja: a meggazdagodás felé, a »szent« magántulajdon fölhalmozására. Azon millió és millió szerencsétlen, kiket őrült vágtatásában a földre terít, vagy elgázol: pusztuljon el! ahhoz semmi köze; fő a nyereség...

... De nézzük azon gyermekeket, kiket szülőik nem birván tartani, szolgálatba kénytelen adni, sokszor már 10—14 éves gyermek cselédek. Egész évi bérök pénz értékben kitesz 30—40 frtot; ezen bérért dolgozik annyit, hogy a szegény gyermeknek alig van jártányi ereje. Sok gazda táplálékot sem ád neki olyat és annyit, amennyi szükséges volna, de azért dolgozik a gyenge gyermek 16—18 órát naponta, télen is, nyáron pedig alig van két órányi pihenő ideje. Ilyenkor nem csuda azután, ha megesik a szegény elkinzott gyermeken, hogy nappal, a nagy melegben elalszik a jószág mellett, és a jószág kárba megy. De azért a gazda nem látja, hogy tulajdonképpen miért történik az meg, szidja, dorgálja, ráadásul még meg is veri, a jószág által tett kárt pedig a bérből háromszorosan levonja.

A gazdák többnyire jobban szeretnek csak gyermeket fogadni, mert az jóval kevesebb bérért van, és azért azzal még többet lehet dolgoztatni, mint az emberrel. Abból kitelik minden. Az béres, kanász és szolgáló egy személyben. Már hajnalban két órakor fölköltik és a jószág körül dolgozik. Ha a jószág körül a dolgát elvégezte, akkor befűti a szobát, vizet visz a konyhára stb. stb. ez eltart délelőtt 10—11 óráig, mig végre majd nem délben adnak neki flöstököt,[1] amikor már majd alig bir járni az éhségtől. De flöstök is csak úgy történik, hogy a gazda ád neki egy darab kenyeret és azt nem várják, míg megegye, hanem mindjárt parancsol a gazda és a gazdasszony is, úgy, hogy a szegény gyermek azt sem tudja, melyiket csinálja. Ha a gazda parancsát teljesíti előbb, akkor a gazdasszony szidja, ha pedig a gazdasszonynak fogad szót, akkor a gazda. Utóljára a szegény

[1] Reggelit.

gyermek nem találván menekvést, elszökik, otthagyja a gazdát; de hiába! Visszahajtja a csendőr és meg is veri. Ilyen a proletár gyermek sorsa, ez az ő iskolája . . .

A földmívelő-munkásság helyzete és feladata. Orosháza, 1896. 5. és 32—33. old.

FIATAL PARASZTLÁNY A BATTONYAI FELKELŐK KÖZÖTT[1]

. . . Juhász Búbos Örzse 17 éves, battonyai születésű ugyanottani lakos, napszámosnő, büntetlen előéletű, beismeri, miszerint délután 4 óra után a betört kapun ő is behatolt az udvarba, s midőn az ott levő számos feldühödött asszonyok a hatóság és csendőrökre részben fenyegető, részben pedig sértő szavakat kiabáltak, a többek között ő is felkapott egy darab deszkát, s azt az udvarba bedobta. Ezen tagadásával szemben G. Tóth Lukács vallomásával igazolva van, hogy midőn a kapu betörése alkalmával terhelt az udvarba berohant, ő ép úgy, mint a többi asszonyok, megöléssel fenyegette a csendőröket, és főszolgabírót. Utrata Szopek Zsuzsanna, Koczur Mari, s Madari Sándorné vádlottak vallomása szerint pedig a kapu betörésében is részt vett, s abból egy darab lécet lehasítván, azzal fenyegetődzött, később pedig a csendőrök felé dobta . . .[2]

A szegedi kir. törvényszék 10.686/1891. sz. ítéletéből. MMI Archívum, A. XV. 3/1891/1.

[1] 1891. június 21-én Battonyán a magasabb munkabért és az aratórész felemelését követelő szegényparasztok behatoltak a községháza udvarára és megostromolták az épületet. A vérszomjas csendőrök a tömeg közé lőttek. A mészárlásnak sok halálos áldozata volt.

[2] Juhász Búbos Örzsét a bíróság 4 hónapi fogházra ítélte.

A DOLGOZÓ FIATALOK IS RÉSZT VESZNEK AZ 1894-ES HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI ZENDÜLÉSBEN

Az 1890-es években a kormány fokozta terrorját az erősödő munkás- és parasztmozgalmak ellen.

1894 áprilisában, Hódmezővásárhelyen, a Szántó Kovács János vezetése alatt álló »általános munkás olvasó-egylet«-ben, amely szocialista szervező- és propagandamunkát folytatott, a főkapitány házkutatást tartott és az ott talált nyomtatványokat, röpiratokat, lapokat elkobozta.

Április 22-én Szántó Kovács János, többszáz főnyi forrongó paraszttól kísérve, a városházára ment, hogy az elkobzott anyagot visszakövetelje. A rendőrkapitány letartóztatta, mire a tömeg megostromolta a városházát, megütközött a csendőrökkel, akik sortüzet adtak. A sortűznek számos halálos áldozata és sebesültje volt.

A hódmezővásárhelyi zendülés a századvég egyik legjelentősebb parasztmegmozdulása volt. A minden jogtól megfosztott, a szocializmus felé öntudatlanul is törekvő földmunkásság harci elszántsága tükröződött ebben a zendülésben.

Az elnyomott, kiszipolyozott parasztifjak nagy lelkesedéssel vettek részt a mozgalomban. Ők is ott voltak az izzó hangulatú gyűléseken, melyeken a kizsákmányolók magántulajdonának megszüntetését követelték, s április 22-én ők is szembefordultak a csendőrökkel, hogy tiltakozzanak az uralkodóosztályok terrorja ellen. Ők is ontották vérüket, amikor a megvadult csendőrök sortüzet adtak a népre.

A munkások és a parasztok összefogásának szép megnyilvánulása volt, hogy a megmozduláshoz csatlakoztak az ipari dolgozók is, közöttük sok ifjúmunkás és tanonc.

1895. március 5-én kezdődött Hódmezővásárhelyen Szántó Kovács János és a felkelés többi elfogott részvevőjének pere. A vádlottak padján ott ülnek a csendőrök között a fiatalkorúak is. Némelyikük alig 14—15 éves . . .

Itt közöljük a törvényszéki ítéletnek az elítélt ifjakra vonatkozó részeit.

ad 15.522 szám.
Bttő—1894.

Őfelsége a király nevében!

A szegedi kir. büntetőtörvényszék hatóság elleni erőszak bűntette, izgatás vétsége, stb. miatt vádolt fogva levő Szántó Kovács János és társai elleni büntető ügyben a megtartott tárgyalás s a bizonyítási eljárás befejezése, a vád és védelem meghallgatása után 1895. évi március hó 5-től 16-ik napjáig tartott nyilvános ülésében következőleg

Itélt:

... Zsarkó Ferenc, 27 éves hm. vásárhelyi lakos, napszámos, a Btk.[1] 163. §-ába ütköző, a 168. § szerint minősülő hatóság elleni erőszak büntettében és a Btk. 301. §-ába ütköző könnyű testi sértés vétségében, — ...

... Ifjú Kovács Bálint, 19 éves, hm. vásárhelyi lakos, napszámos, — ...

... Tóth István, 19 éves, hm. vásárhelyi lakos, napszámos, — ...

... Papp Sándor, 14 éves, hm. vásárhelyi lakos, csizmadiainas, — ...

... Borsi János, 15 éves, hm. vásárhelyi lakos, kőművesinas, — és

... Baron Lajos, 15 éves, hm. vásárhelyi lakos, asztalosinas ... hatóság elleni erőszak ... vétségében bűnösöknek mondatnak ki, a Btk. 70. §-a szerint valamennyien mint tettestársak és ezért

... Zsarkó Ferenc ... összbüntetésül az itélet foganatba vételétől számítandó két évi börtönre, ... meghatározott célokra fordítandó és behajthatatlanság esetén öt napi börtönre átváltoztatható 25 frt. pénzbüntetésre

[1] Büntetőtörvénykönyv

és ezen szabadságvesztés büntetésének kitöltésével kezdődő öt évi hivatalvesztésre ítéltetik. Ezen szabadságvesztésből 1894. évi április 24-től 1894. évi augusztus 23-ig tartott vizsgálati fogság által három hónap kitöltöttnek vétetik.

... Ifjú Kovács Bálint ... az itélet foganatbavételétől számítandó 8 hónapi börtönre ... és ezen büntetés kitöltésétől számítandó 3 évi hivatalvesztésre itéltetik.

... Tóth István ... az itélet foganatbavételétől számítandó 1 évi börtönre, és ezen büntetés kitöltésétől számítandó 3 évi hivatalvesztésre, —

... Papp Sándor ... az itélet foganatbavételétől számítandó 8 napi,

... Borsi János ... az itélet foganatbavételétől számítandó 1 havi,

... Baron Lajos ... az itélet foganatbavételétől számítandó 14 napi fogházbüntetésre itéltetnek ...

Indokok :

... Zsarkó Ferencnek a vizsgálat folyamán tett s a végtárgyaláson indokolatlanul visszavont beismerésével, úgy a tanuknak hittel erősített vallomásaival bizonyítva van, hogy az 1894. évi április 22-én elkövetett hatóság elleni erőszak bűntettében a fentebb leírt módon felfegyverkezve tényleges résztvett és hogy Póka László rendőrkapitányt egy kővel megdobta, s rajta orvosszakértői vélemény szerint, könnyű testi sértést ejtett.

... Ifjú Kovács Bálint tagadásával szemben a tanuk hittel erősített vallomásával bizonyíttatott, hogy a hatóság elleni erőszak büntettének elkövetésében résztvett.

... Tóth Istvánnak a vizsgálat folyamán tett s a végtárgyaláson indokolatlanul visszavont beismerésével, úgy Hajdú Sándor tanu hittel erősített vallomásával bizonyítva van, hogy a hatóság elleni erőszak büntettének elkövetésében résztvett.

... Papp Sándor beismerésével, úgy a tanuk hittel

erősített vallomásaival bizonyítva van, hogy a hatóság elleni erőszak büntettének elkövetésében résztvett.

Borsi János tagadásával szemben a tanuk eskü alatt tett vallomásával bizonyítva van, hogy a hatóság elleni erőszak büntettének elkövetésében résztvett és különösen, hogy Vasvári Zoltán rendőrbiztost ütötte.

Baron Lajos tagadásával szemben a tanuk esküvel erősített vallomásával bizonyítva van, hogy a hatóság elleni erőszak büntettének elkövetésében résztvett.

... Papp Sándor, Borsi János és Baron Lajos cselekménye ... vétséggé volt minősítendő, mert a cselekmény elkövetésekor életkoruk 16-ik évét még be nem töltötték, de annak bűnösségét felismerni képesek voltak ...

... Borsi Jánost illetőleg sulyosító körülménnyé vétetett, hogy Vasvári Zoltán rendőrbiztost a kérdéses alkalommal megtámadta és tettleg bántalmazta.

Vádlottak a hatóság elleni erőszak büntette s illetve annak vétségében a Btk. 70. §-a szerint mindannyian mint tettes társak voltak bűnösöknek nyilvánítandók, mert a cselekményt együtt követték el.

A bűnügyi költségekbeni és kártéritésbeni marasztalás a bűnösség folyománya. A bűnügyi költségek vádlottak igazolt vagyontalansága folytán egyenlőre behajthatatlannak volt nyilvánítandó ...

Hódmezővásárhelyen, a szegedi kir. törvényszék büntető osztályának 1895. évi március 16-án tartott ülésében.

Kiadható:

Olvashatatlan aláírás s. k.
elnök.

MMI Archivum, A. XV. 3/1894/4.

44505. sz. B. 1896. — 2908/ B. 1895.

Ő Felsége a király nevében!

Budapesti kir. büntető törvényszék szabadon levő és hatóság elleni erőszak büntette, illetőleg súlyos testi sértés vétsége miatt vádolt Reipert Ödön és társai elleni bűnügyben 1896. évi augusztus hó 5. napján tartott ülésben a bevezetett bűnügyi vizsgálat alapján a budapesti kir. ügyészségnek 1896. évi június hó 28-án 3598/96. szám alatt kelt indítványa folytán következőleg

Végzett:

... Reiser Károly kapuvári szül., 20 éves, nőtlen, asztalossegéd, ... hatóság elleni erőszak bűntette, továbbá ... súlyos testi sértés vétsége miatt,

Fazekas Ferenc budapesti szül., 18 éves, nőtlen, szobrászsegéd, ... hatóság elleni erőszak bűntette miatt, továbbá ... súlyos testi sértés vétsége miatt,

Füle László tószegi szül., 19 éves, nőtlen, lakatossegéd, hatóság elleni erőszak bűntette miatt ... továbbá súlyos testi sértés vétsége miatt, végül

Fusch József budapesti szül., 19 éves, nőtlen, nyomdászsegéd, hatóság elleni erőszak bűntette miatt, ... továbbá súlyos testi sértés vétsége miatt ... vád alá helyeztetnek ...

Indokok:

A vizsgálat anyaga szerint 1895. évi május elsején az összes fővárosi munkásoknak meg volt tiltva, hogy tömegesen zászlók alatt vonuljanak gyűlésre. Szabó Jenő

rendőrfogalmazó négy lovas és négy gyalogrendőrrel az újpesti pamutgyár elé ment, hogy a Danubius-gyár munkásainak jelvényeikkel való felvonulását megakadályozza. Mintegy 100 főnyi munkás volt együtt az önsegélyző munkásegylet nemzeti szinű zászlója alatt. A fogalmazó felszólította a rendezőket és a zászlóvivőt, hogy a zászlót vigyék haza, ők pedig kisebb csoportban vonuljanak ki. Ekkor engedelmeskedtek is. Azonban a Mező-utczában a zászlóvivő találkozott a Danubius-gyár nagyszámú munkásaival, kik a zászló hazavitelét megakadályozták és együttesen jöttek a pamut-gyár mellett vezető úton a rákospalotai erdő felé. A fogalmazó ekkor felszólította őket a zászló letételére, de Szombai Pál zászlóvivő és Reipert Ödön rendező kijelentették, hogy Kolozsváry Gyula rendőrkapitány megengedte az erdőben a zászló vitelét. A fogalmazó erre informatióért[1] ment a kapitányhoz, ki meghazudtolta Reipert Ödön állítását. A fogalmazó tehát visszatérve, a később jött csoportnál levő zászló átadását követelte, de az egész tömeg ellenszegült, úgyhogy a zászlót csak karhatalommal lehetett elvenni. Ezalatt Szombai Pál a nála volt zászlóval előre ment és mikor a fogalmazó hozzá jött, hogy ezt a zászlót is elvegye, Szombai Pál meg Reipert Ödön a zászló átadását megtagadták. A fogalmazó balkarjával megfogta a zászlót, mire a tömeg fenyegető állást foglalt el és a rendőröket megtámadta. A fogalmazó a rendőrökkel kardot rántatott és csak így sikerült a zászlót elvenni és a tömeget szétoszlatni. A rendőrök visszavonultak. Alig távoztak azonban 30 lépésnyire, a tömeg kőzáport zúdított utánuk. Erre a rendőrök visszafordultak, a tömeg pedig esernyőkkel, botokkal és kövekkel megtámadta a rendőröket úgy, hogy véres verekedés folyt . . .

. . . Reiser Károly beismeri, hogy Ratezinka Alajos rendőrt bántalmazta, Füle László és Braun Lipót is bizonyítják a bántalmazást. Miután Ratezinka sérülései 12 nap alatt gyógyultak meg — a hatóság elleni erőszak

[1] Felvilágosításért.

büntettén felül még súlyos testi sértés vétségével is jogosan vádolható.

Fazekas Ferenc zsebeiben a rendőrség 2 követ talált és tagadása ellenére is bizonyítható Török II. János rendőr vallomásával, hogy őt Fazekas Ferenc ütlegelte, tehát úgy a hatóság elleni erőszak büntettével, mint a súlyos testi sértés vétségével a terhelt jogosan vádolható.

Füle László az első nyomozat során beismerte, hogy Török II. János rendőrt megütötte és kardját tőle elvette, amit különben Braun Lipót is bizonyít. A vizsgálat során is beismert annyit, hogy a rendőrt meglökte. Ellene is bizonyítható tehát a hatóság elleni erőszak büntette és a súlyos testi sértés vétsége.

Végül Fusch József ellen Török II. János vallomásával (előnyomozat) bizonyítható, hogy ő is ütlegelte Török II. Jánost, sőt Szeberényi rendőrellenőr jelenlétében a tömeget később is izgatta még. Tagadása dacára tehát úgy a hatóság elleni erőszak bűntettével, mint a súlyos testi sértés vétségével jogosan terhelhető.

... Kihallgatásuk során azt panaszolták, hogy őket a rendőrök megverték. Miután azonban a tömeges támadásnál a rendőrök önvédelemből, kénytelenek voltak kardjukat használni, arra nézve pedig, hogy a támadás után is bántották panaszosokat, semmi terhelő adat fel nem merült, ennélfogva a panaszuk eljárás tárgyává sem volt tehető.

Budapest, 1896. augusztus 5-ikén.

Tóth elnök s. k.

dr. Horváth jegyző s. k.

MMI Archívum, A. XV. 1/1895/4.

DUNAPENTELEI PARASZTFIATALOK RÉSZVÉTELE AZ ARATÓSZTRÁJKBAN

1615 sz.
B. 1898.

Ő Felsége a király nevében!

A székesfehérvári kir. törvényszék mint büntetőbíróság magánosok elleni erőszak vétségével vádolt Tonka István és társai elleni bűnügyben a mai alulírott helyen és napon tartott nyilvános végtárgyalás után tartott ülésében a következőleg

Itélt:

I. r. v.[1] *Tonka István* 25 éves, nős, írni olvasni nem tudó, büntetlen előéletű, vagyontalan napszámos, dunapentelei lakos,

II. r. v. Fekete András 22 éves, nőtlen, írni-olvasni tudó, büntetlen előéletű, vagyontalan napszámos, dunapentelei lakos,

III. r. v. Debreczenyi Imre 17 éves, nőtlen, írni-olvasni nem tudó, büntetlen előéletű, vagyontalan napszámos, dunapentelei lakos ... bűnösöknek mondatnak ki, s ezért ... egyenkint az ítélet foganatbavételétől számítandó 14 napi elzárásra, mint fő — és ... az itélet jogerőre emelkedésétől számított 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett fizetendő s behajthatatlanság esetén ... egy-egynapi elzárással helyettesítendő egyenkénti húsz korona pénzbüntetésre, mint mellékbüntetésre itéltetnek ...

Indokok:

A végtárgyalás adatai alapján beigazolást nyert azon tényállás, hogy Tonka István, Fekete András, Debreczenyi Imre ... dunapentelei lakosok, akik a mult év nyarán

[1] r. v. = rendű vádlott.

a felső-baracsi Weisz-féle pusztán arattak, június hó vége felé egyik napon és pedig az idő tájt, midőn a munkásmozgalmak azon vidéken napirenden voltak, aratótársaiktól küldve átmentek a szomszédos Bruck-féle pusztára és ott azon hírt terjesztették, hogy Baracs felől mintegy 200—300 főnyi tömeg közeledik zászlókkal és botokkal felfegyverkezve s akit azok 10-ed résznél kevesebb bérrel munkában találnak, azt kiverik onnan, jó lesz tehát ha vigyáznak s a munkát abbanhagyják. Tették pedig ezt nevezett vádlottak azért, hogy ezzel a munkásokat munkájuk abbanhagyására bírják, s ezáltal a munkaadóktól magasabb bért csikarjanak ki . . .

Székesfehérvárott, 1898. évi junius hó 4.

A kir. bttő törvényszék.

Olvashatatlan aláírás s. k.
elnök.

MMI Archivum, A. XV. 3/1897/2.

II.

AZ IFJÚMUNKÁSMOZGALOM KIALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON

1899—1914

A századforduló idején Magyarország is az imperializmus korszakába lépett. A kapitalizmus belső ellentmondásai a végsőkig kiéleződtek. Szaporodtak a kartellek, a bankok és növekedtek a részvényesek osztalékai. Ezzel szemben a minden jogától megfosztott, a magyar burzsoázia és az osztrák tőke által kétszeresen kizsákmányolt magyar munkásság helyzete egyre nyomorúságosabbá vált. A földesúri és egyházi nagybirtokok elviselhetetlen nyomása miatt a mindenükből kifosztott parasztok százezrei kényszerültek Amerikába. A nemzetiségi elnyomás is a végsőkig fokozódott.

A kapitalizmus egyik sajátos velejárója a női és gyermekmunka rohamos térhódítása. Az üzemek nagymérvű gépesítése a kapitalista vállalkozók mérhetetlen harácsolási vágyának újabb kielégülési lehetőséget teremtett. A munkafolyamat egyszerűbbé vált, nem igényelt nagyszámú, különösebben képzett szakmunkást. Ennek következtében egyrészt nőtt a munkanélküliség, másrészt kelendő lett a rendkívül olcsó gyermekmunka. A gyárosok nem fizették meg az apa munkáját akkor, amikor ugyanezt a munkát annak tiz-tizennégyéves gyermekeivel nyolcad- vagy negyedáron is elvégeztethették. A kizsákmányolás méreteit érzékeltető egykorú statisztikai adatok kimutatják, hogy a gyárüzemek 35%-ában 12—14 éves ifjúmunkások 12 órát, 62%-ában pedig 12—16 éves ifjúmunkások éjjel 12 órán át dolgoztak. A külvárosok zsúfolt nyomortelepei, a fiatalok hiányos táplálkozása, az egészségtelen munkaviszonyok szörnyű, ezreket pusztító népbetegségek forrásaivá váltak. Nyomorúságos volt a kisipari tanoncok élete is. A gyáripar fejlődésével a kisiparos nehéz helyzetbe került. A proletár-

sorba süllyedés veszélyével csak úgy tudott megbirkózni, ha olcsó munkaerőhöz jutott. A kisiparos élt is azzal a lehetőséggel, hogy szinte ingyen és korlátlanul lehetett alkalmazni és kizsákmányolni tanoncokat. A mesterek szeszélyeivel és durvaságával szemben senki sem védte ezeket a fiatalokat. Kora reggeltől késő estig házimunkát végeztettek velük — a vízhordástól a gyermekdajkálásig mindent, — de szakmai oktatásukkal vajmi keveset törődtek. Az 1884-es hírhedt tanonctörvény, a maga furfangos paragrafusaival, szentesítette az ifjú proletárok szörnyű elnyomását.

A mezőgazdaságban dolgozó fiatalok helyzete is reménytelenül rossz volt. Kimutatások szerint 1910-ben 350.000 gyermek dolgozott a mezőgazdaságban. A szegényparasztok gyermekei már 8—10 éves korukban munkába álltak a földesúri, káptalani földeken vagy a kulákgazdaságokban. Kapáltak, markot szedtek, 14—16 éves korukban már mint béresek vagy napszámosok a felnőttekkel együtt arattak, végezték a legnehezebb munkákat, látástól-vakulásig. A járandóság annyira futotta, hogy éppen nem lehetett éhenhalni. E mellett a munkanélküliség réme is állandóan ott kísértett körülöttük. A szegénysorsú szülők gyermekei nem tanulhattak. A főiskoláig eljutott néhány proletár fiatalnak sokat kellett szenvedni, nélkülözni. Anyagi helyzetük fokozatosan romlott. A tanulás mellett még kénytelenek voltak munkát is vállalni, hogy megélhessenek, télen fűtetlen szobában tanultak, mert tüzelőre nem telt. A kispolgári származású diákoknak is nagy nehézségekkel kellett megküzdeniök.

A fiataloknak a termelésbe történő fokozott bevonásával párhuzamosan jelentősen megnőtt politikai súlyuk, tekintélyük. Az imperializmus mint új kérdést vetette felszínre az ifjúsági kérdést. A haladás és a reakció erői között megindult az azóta állandóan dúló harc a dolgozó és tanuló fiatalok tömegeinek megnyeréséért.

Az imperializmus beköszöntésével a proletárforradalmak előestéjéhez elérkezett nemzetközi munkásosztály számára nem volt közömbös, hogy ki gazdálkodik az ifjúság hatalmas erejével — a forradalom vagy a forradalom ellen-

ségei? Lenin elvtárs írta 1905-ben: »A forradalmi kor a szociáldemokrácia számára ugyanaz, mint a hadsereg számára a háborús idő. Ki kell bővítenünk hadseregünk kereteit, békelétszámról hadilétszámra kell emelni, mozgósítani kell a tartalékosokat és póttartalékosokat, zászló alá kell hívni a szabadságoltakat, új segédhadtesteket, osztagokat és szolgálati ágakat kell felállítani. ... Háborús időket élünk, a fiatalság dönti el az egész harc kimenetelét, a diákság is, de még inkább a munkásifjúság.«[1] *Az imperialistáknak viszont nemcsak azért volt és van szükségük a fiatalság megnyerésére, mert az engedelmes rabszolgákat könnyebb kizsákmányolni, hanem azért is, mert a sorozatosan napirendre kerülő imperialista háborúk számára biztosítaniok kellett és kell a megfelelő mennyiségű ágyútölteléket. A fiatalok szervezeteinek kialakítását tehát — ellentétes célok szolgálatában — a reakció is szorgalmazta. Ebben az időben, az 1900—1902-es angol-búr háború közepette indította meg Baden-Powell angol tábornok az első tipikusan imperialista ifjúsági szervezkedést, a cserkészetet, amely csakhamar nemzetközi méretekben elterjedt és különösen divatossá vált az imperialista Amerikában. (Az európai országok között Anglia után hosszú ideig Magyarországon volt a legnagyobb létszámú cserkészmozgalom.) E mellett az imperialisták más, katonai jellegű csoportokat, vallásos szervezeteket is alakítottak, amelyeknek célja közös: a fiatal dolgozók távoltartása az osztályharcos mozgalmaktól, a feltétlen engedelmességre való nevelés, a kizsákmányolók sírigtartó kiszolgálása érdekében.*

Az imperialista kizsákmányolás szerte a világon mindenütt kiváltotta az ifjúmunkások elszánt ellenállását. A munkásmozgalom általános megerősödése lehetővé tette az önálló ifjúmunkásszervezetek kialakulását és fejlődését. A munkásifjúság érdekei természetesen azonosak a proletariátus osztályérdekeivel, az ifjúmunkásság ezért továbbra is a munkásosztály közös forradalmi mozgalmában vett részt,

[1] Lenin-Sztálin az ifjúságról. Bp. Szikra, 1950. 83—84. old.

de saját követeléseiért folytatott harcát az önálló szervezet elősegítette. A Bolsevik Párt, Leninnel és Sztálinnal az élen, mindig következetesen védelmezte a munkásifjúság szervezeteinek önállóságát, öntevékenységét.

A magyar ifjúmunkásmozgalom a századforduló előtti években kezdte bontogatni szárnyait. Az első jelentős kísérletek 1899-ben történtek. A szervezkedő tanoncok már havonta megjelenő lapot is adnak ki, előbb »Előre«, majd »Munkásifjúság« címmel. A kormány, »térdeplő hadserege«, az egyházi reakció támogatásával azonnal hozzákezdett a mozgalom elsorvasztásához. A katolikus főpapok kéthetenként megjelenő lapot adtak ki »Tanonczok Lapja«, majd később »Iparosifjúság« címmel. Céljukat a »Tanonczok Lapja« egyik — a támogatóihoz intézett — felhívásában ismerteti: »A Tanonczok Lapja, ha kellő módon pártolják és támogatják, meggyöngíti a szocialisták hatalmát.« A kor súlyos ifjúmunkás problémáira a klerikális reakció lapja a következő kenetteljes választ adta: »Ti tanonczok, legyetek Istenfélők, mert csak így lesztek boldogok. Ha ti is szomorúságban, szorult helyzetben vagytok, ne zúgolódjatok, hanem reméljetek, hogy Isten majd megváltoztatja sorsotokat.« — Ezzel szemben az osztályharc alapján álló ifjúmunkáslap, az »Előre« — megmutatja a kivezető utat: »A kor poharunkat csordultig öntötte keserűséggel. Most az előtt a kérdés előtt állunk, hogy kiigyuk-e, hogy újra teletölthesse, vagy pedig a porba öntsük és poharunkat odavágjuk, hogy az örökre megsemmisüljön! Mi az utóbbit választjuk! ... Tanoncztársak! saját ügyeteket vegyétek ti a kezetekbe, ne várjatok felülről semmit! Segítsünk mi magunkon és megsegít az Isten is!«

A reakció azonban ideiglenesen győzelmet aratott a kezdeti ifjúmunkásmozgalom felett. Ez döntően annak tulajdonítható, hogy a kormányterrorral és az egyházi reakció féktelen uszításával szemben az ifjúmunkások védtelenül magukra maradtak. A szociáldemokrata párthoz hasztalanul fordultak segítségért. Ez nem is csoda, hiszen az ördög ellen Belzebubnál keresni védelmet — meddő próbálkozás. Hogy az

ifjúmunkásmozgalom ennyire ki volt szolgáltatva az osztályellenségnek, az a szociáldemokrata párt vezetőinek opportunista, forradalomellenes magatartásából fakadt. A munkásáruló szociáldemokrata vezetők irtóztak a kapitalizmus forradalmi úton való megdöntésének még a gondolatától is, ezért nem törekedtek forradalmi pártra és forradalmi szövetségesek megnyerésére. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt nem élcsapat, hanem a szakszervezetek egyszerű függvénye, nem harci szervezet, hanem »vitatkozó párt« volt. Az általános választójogért, mint végső célért folytatott harcot állította a munkásság politikai küzdelmeinek tengelyébe és azt a munkásgyűlölő Ferenc József császár és király atyai jóindulatából remélte megkapni. A parasztság, a nemzetiségek és a dolgozó ifjúság helyett a burzsoáziával szövetkezett, azok hatalmának megszilárdítására törekedett. A szocialista ifjúmunkás szervezetek megalakulása Európa csaknem valamennyi országában a szociáldemokrata vezetők nagy ellenállásába ütközött, mert ezek féltek az ifjúsági szervezetek forradalmi aktivitásától és harcoltak az ifjúmunkások szervezeti önállósága ellen. Lenin és az orosz bolsevikok a II. Internacionálén belül kemény harcokat vívtak az ifjúság forradalmi szervezeteinek létrehozásáért.

1903-ban — a »Szabadság Munkásképző Egylet« keretében újra zászlót bontottak a magyar ifjúmunkások. Ez a szervezkedés kisipari jellegű volt és hosszú éveken keresztül az is maradt. Ennek ellenére különböző akciók alkalmával sok gyári ifjúmunkás is csatlakozott a csoporthoz. A rendőrség azonnal üldözőbe vette a szervezkedőket, de ez csak a mozgalom fellendülését eredményezte. 1904-ben már lapot adtak ki »Az Ifjúmunkás« címmel, amely kisebb-nagyobb megszakításokkal 21 esztendeig jelent meg. A századeleji gazdasági válság, de főként az 1905-ös orosz forradalom hatására megnövekedett az ifjúmunkások tábora. Egymásután alakultak ifjúmunkás-csoportok a vidéki városokban is, a szervezkedés országos méreteket öltött.

Az ipari ifjúmunkások példája nyomán felemelték szavukat az uradalmi ispánok és kulákok ütlegeitől megnyomorí-

tott, végtelenül kizsarolt földmunkás- és szegényparasztfiatalok. Az ifjúmunkások kisérleteket tettek ezek megszervezésére is.

A századeleji forradalmi harcok tüzében született meg a baloldali diákmozgalom — a »Szocialista Diákok Szervezete« keretében. A fiatal forradalmi értelmiség támogatta a munkásság harcait, már az első években jelentős segítséget nyujtott az ifjúmunkások öntudatra nevelésében.

A Wekerle-kormány terrorja azonban egyidőre visszavetette a mozgalmat, ideiglenesen be kellett szüntetni az »Ifjúmunkás« megjelenését.

Alpári Gyula, a szociáldemokrata baloldali ellenzék vezetője irányításával 1907 elején újra erőteljes harc indult az ifjúmunkások között. Az Ifjúmunkás Szövetség felterjesztett alapszabályait gróf Andrássy Gyula belügyminiszter visszautasította. Erre tíz város huszonnyolc küldöttjével összeült az első kongresszus és országos szabadszervezet megalakítását határozta el. A kongresszus fő napirendi pontja a militarizmus, az imperialista háborús fegyverkezés elleni harc kérdése volt.

A II. Internacionále VII. kongresszusa (1907. Stuttgart, Németország) a háború kérdésével foglalkozva, elfogadta Lenin és Luxemburg Róza javaslatát, — amely minden pártnak ajánlja: »vegye ki a részét abból, hogy a munkásifjúság a népek barátsága és a szocializmus szellemében nevelkedjen és osztályöntudattal legyen átitatva.« Ezzel egyidőben, 1907 augusztus 24—26. között tartották meg Stuttgartban a szocialista ifjúsági szervezetek első nemzetközi konferenciáját, amely megteremtette az Ifjúmunkás Internacionále alapjait. A konferencián a magyar fiatalokat Alpári Gyula képviselte. A konferencia, a munkásárulók befolyása alatt, igen bizonytalan jellegű határozatot hozott. A megszervezett nemzetközi ifjúsági iroda — a II. Internacionále nyomására — jelentéktelen hírközlő központtá változott. Ilyen körülmények között az 1907-ben megalakult Ifjúsági Internacionále lényegében a munkásárulók kényszerengedménye volt, akik igyekeztek leszerelni

az ifjúság forradalmi hangulatát és a II. Internacionále balszárnyát.

Alpári Gyula nagy érdeme, hogy a stuttgarti konferencia után a magyar ifjúmunkásmozgalom, ha rövid időre is, de mégis fellendült. Különösen magas színvonalat ért el, az áruló szociáldemokrata vezérek ellenére is, az antimilitarista mozgalom, amelynek fontosságára Lenin elvtárs 1908-ban így mutatott rá: »A külön antimilitarista propagandát azért kell egyre erélyesebben folytatnunk, mert egyre gyakrabban fordul elő, hogy a katonaság beleavatkozik a tőke és a munka harcába, s egyre nyilvánvalóbbá válik a militarizmus fontossága a proletariátusnak nemcsak jelenlegi, hanem jövőbeli harcában is — a társadalmi forradalom idején.« Alpári Gyula világosan látta, hogy az üzemi tömegbázis megteremtése a forradalmi ifjúmunkásmozgalom megerősödésének előfeltétele.

1908-ban a második magyarországi kongresszus összehívását a rendőrhatóság nem engedélyezte. A fiatalok azonban túljártak a rendőrség eszén. Csónakokat béreltek és azokat összekötözve, órákhosszat tanácskoztak a Duna közepén.

Ugyancsak ebben az évben alakult meg a haladó gondolkodású diákok összefogásával a Galilei-kör, amelynek 1911 októberében Rákosi elvtárs lett a másodtitkára. A Galilei-kör baloldali szárnya jelentős segítséget nyujtott már az első világháború előtt is a munkásságnak és támogatta az ifjúmunkások harcait. A Galilei-kör tagja volt korának legnagyobb költője: Ady Endre is.

Amihez a kizsákmányoló rendszer fegyveres ereje és az egyházi reakció mesterkedése elégtelennek bizonyult, azt sikerült elérni a munkásosztály árulóinak, a szociáldemokrata-párti és szakszervezeti vezetőknek. Az ifjúmunkások békeharcának leszerelésére válogatott árulókból összeállított »Tanoncbizottság«-ot alakítottak és megsemmisítették a mozgalom minden eredményét. Az »Ifjúmunkás« megszünt. Igaz ugyan, hogy 1911-ben újból megjelent, de ettől az időtől kezdve a munkásárulók szócsöveként — a tőkéseket szolgálta.

A Szociáldemokrata Párt minden igyekezete ellenére

tovább élt és növekedett az ifjúmunkástömegek forradalmi elszántsága. 1910-ben nagyarányú tüntetéseket szerveztek a nappali tanoncoktatásért. A korabeli dokumentumok túlnyomó többsége tanoncmozgalmakról emlékezik meg, de a fiatal segéd- és szakmunkások is kivették részüket e megmozdulásokból, emellett tevékenyen résztvettek a munkásság minden mozgalmában. A gyárosok különben a század elején szívesen szerződtettek tanoncként olyan fiatalokat is, akiknek munkaköre azonos volt a segédmunkásokéval. Ez igen hasznothajtó volt számukra, mert a »tanonc«-nak titulált segédmunkás munkaidejét jelentékenyen meghosszabbíthatták, viszont kevesebb bért kellett fizetniök. A hivatalos »tanonc« elnevezés tehát sok esetben segédmunkást takart.

A magyar munkásosztály 1912-es hatalmas forradalmi megmozdulásaiban százával vettek részt a fiatal proletárok — közöttük az első sorokban a barikádokon a fiatal Rákosi Mátyás elvtárs. Rákosi elvtárs az 1912. május 23-i »véres csütörtök« után a baloldali ellenzék támogatása érdekében megalakította az »Országos Diákszövetség«-et.

E közben az imperialisták már lázasan készülődtek az első világháborúra. A háborús veszély nyilvánvalóvá vált és nőttön-nőtt. A Szociáldemokrata Párt nálunk, csakúgy mint Európaszerte, a kisujját sem mozdította meg a szörnyű világégés megakadályozására. Ennek az volt a következménye, hogy a magyar munkásifjúságot is váratlanul, fegyvertelenül érte az imperialista háború.

1.

AZ IFJÚMUNKÁSOK KIZSÁKMÁNYOLTSÁGA ÉS SZERVEZKEDÉSE AZ IMPERIALIZMUS KORSZAKÁNAK KEZDETÉN

A TŐKE FIATAL RABSZOLGÁINAK SORSA A SZÁZAD ELEJÉN

A gyáriparban külön törvények szabják meg az ifjúmunkások alkalmazását. Itt 12 év a minimális korhatár, de az iparhatóság engedélyével már tízéves gyermekeket is lehet alkalmazni. Azonban az ilyen gyermekek csak akkor alkalmazhatók, ha a gyermekek iskolába járhatnak, illetőleg, ha a gyáros elvállalja, hogy »a gyermekek oktatásáról a gyári iskolában gondoskodik«.

Azoknak a gyermekeknek, akik még nem érték el a 14. életévüket, naponta csak 8 órát, a 14 és 16 év közöttieknek naponta csak 10 órát szabad dolgozniok. A szünetekről ugyanolyan szabályok gondoskodnak, mint a tanoncokról. Az éjjeli munkáról szintén azok a rendelkezések irányadók, mint amelyek a tanoncok éjjeli munkáját »rendezik«.

A gyermekmunka terén sürgős segítségre volna szükség, mert a gyermekhalandóság terén első helyen állunk Európában.

Az 1900. évi népszámlálás 493.898 olyan gyermeket talált, aki már 7—14 éves korában dolgozott. Ebből a számból 350.152 a mezőgazdaságban dolgozott, 2116 a bányászatban, 60.233 az iparban, 9067 a kereskedelemben, 1112 a közlekedésben, 59.908 gyermek foglalkozásá-

nak köre nincs megjelölve; 9203 napszámosmunkát végzett s 3007 a különböző iparokban dolgozott. Bizonyos, hogy a hivatalos statisztika nem mutatja ki a gyermekmunkások teljes számát és bizonyos az is, hogy 1900 óta a gyermekmunkások száma tízezrekkel szaporodott. A felvett adatokból kitűnik, hogy éppen azokban az iparokban, amelyek a legtöbb gyermeket alkalmazzák, a gyermekek munkaideje nagyon sok esetben *12—14 óra naponta*. Ennyit vall be a hivatalos statisztika, holott, amint azt a későbbi adatok beigazolják, a gyermekeket a legtöbb esetben 12—16 órát foglalkoztatják naponta, s gyakran előfordul, hogy a munkaidő napi 18 óra. Hogy ez mit jelent az egészségtelen textiliparban, ahol a gyermekek egész nap porban dolgoznak s az üvegiparban, ahol óriási hőség van, arról a gyermekhalandóság rémes adatai szolgáltatnak bizonyítékot.

Különösen súlyos a ruházati iparban foglalkoztatott gyermekek helyzete, akik közül 20.026 a cipészeknél van alkalmazásban. A verseny ebben az iparágban igen nagy és ezért szívesen alkalmazzák az olcsó munkaerőt. A gyermekeket a legkülönbözőbb szolgálatokra alkalmazzák. Házimunkát végeztetnek velük, a segédeket kiszolgáltatják, a műhelyt kell tisztogatniok és számos helyen a cseléd dolgait is velük végeztetik el. A gyermek, aki először kezdi meg reggel a munkát, éjjel 12 óráig nem kerül ágyba . . . különösen azok a gyermekek szenvednek sokat, akik a vásárokra dolgozó cipészeknél vannak alkalmazásban. Az egyik városból azt jelentették, hogy a vásárok idején a gyermekek legfeljebb 3—4 órát alszanak naponta.

A szabóiparban 13.391 olyan tanonc és gyermek van alkalmazva, aki még nem érte el a 16 éves életkort . . . A túlmunka és a rossz táplálkozás nagyon korán sírba dönti az ipari kizsákmányolásnak szánandó áldozatait. A legtöbbet a tüdővész pusztít el közülük.

Az élelmezési iparban foglalkoztatott 12.661 gyermeknek körülbelül egyharmadrésze dolgozik a pékeknél. Ezek-

nek a gyermekeknek a sorsa a legszomorúbb. A sütödékben a munka este 6—7 órakor kezdődik és a reggeli órákig tart, amikor a süteményt kihordják. Ezt a munkát is a gyermekek végzik, akiknek a munkaideje ilyenmódon napi 16—20 órára terjed. Ha a hatóságok közbe akarnak lépni, akkor a mesterek arra hivatkoznak, hogy a gyermekek éjjel aludhatnak. Ez azonban hazugság, a jelentések alapján megállapítható, hogy a sütödékben foglalkoztatott legtöbb gyermek rögtön, mihelyt beül a padba, elalszik és csak nagyon nehezen tudják őket felkelteni . . . Egy helyről azt jelentették, hogy egy tanonc, amikor kihívták felelni, a fáradtságtól ájultan esett össze.

Az élelmezési ipar többi ágában hasonlóak a viszonyok. Különösen két csoportban uzsorázzák ki nagyon a gyermekeket. Az egyik csoport a mészáros- és hentesipar, amelyben 4000 gyermeket foglalkoztatnak. A másik a malomipar, amelyben 3000 gyermek dolgozik. Az első csoportban különösen az éjjeli munka és a nehéz foglalkozás pusztítja a gyermekeket, a malmokban pedig a túlhosszú munkaidő és az egészségtelen levegő. Nagyon sok malomban 16—18 óra hosszáig foglalkoztatják a gyermekeket, de vannak olyan malmok is, amelyek 24—36 órás munkaidő mellett felváltva dolgoztatják a gyermekek csoportjait. Ezekben az iparágakban sűrűn előfordul, hogy a gyermekek balesetet szenvednek és kora ifjúságukban nyomorékok lesznek.

. . . 1903 óta, 7 év alatt 4617 14 évnél fiatalabb munkás, 12.267 14—16 éves, 24.332 17—20 éves, 43.608 21—30 éves munkás esett baleset áldozatául. Az összes ipari balesetek 6·5%-a a 16 évnél fiatalabb gyermekeket és 32·6%-a 30 évnél fiatalabb munkásokat sujtott. A társadalmi termelő erők leghasznosabb, legmunkabíróbb rétegét sujtja a lelkiismeretlenséggel előmozdított baleseteknek rohamosan növekedő, munkáspusztító veszedelme.

A Szociáldemokrata Párt XX. Pártgyűlésének jegyzőkönyve, 1913. okt. 246—247, 254. old.

MIT AKARUNK . . . !

. . . Azt akarjuk, hogy minket, munkásfiait a társadalomnak, ne a közös nyomor fűzzön egymáshoz, hanem a közös szeretet, az igazsághoz való szívós ragaszkodás ! . . .

. . . Hozzátok fordulunk tanoncztársak !

Saját ügyeteket vegyétek ti a kezetekbe, ne várjatok felülről semmit ! Segítsünk mi magunkon és megsegít az Isten is !

Tanoncztársak ! Mutassátok meg, hogy nem vagytok már azok az »inasok«, kik meghunyászkodva tűrik az ostoba gúnyt, a megvetést azoktól, kik létüket nektek és munkáselődeiteknek köszönhetik.

Jertek kibontott zászlónk alá és tanuljatok ! Szeressétek egymást faj, nemzetiség és valláskülönbség nélkül. Tömörüljünk egy erős táborrá, hogy küzdelmünk kitartó és eredményes legyen !

Fel tehát a küzdelemre ; terjesszétek az »Előre« lapunkat ahol csak megfordultok ! Küzdjünk, mert nincs mit vesztenünk, nem veszthetünk ostobaságnál és megaláztatásnál egyebet : de nyerhetünk egy szebb jövőt, melyben a *becsületes munka valóban nemesít !*

Előre, 1899. május hó.

Az »Előre« alapítói.

TANONCOK GYŰLÉSE

Ha csüggedtünk néha, úgy reményt és biztatást öntött belénk az 1900. nov. 18-án tartott gyűlésünk.

Ezen a gyűlésen a tanoncok bebizonyították, hogy tudnak lelkesedni igaz ügyükért, csak fel kell őket rázni a tespedésből.

De had beszéljenek a tények : 1900. nov. 18-án gyűlést hirdettünk a szervezkedés célja és haszna és a munkásifjúság sajtója című napirenddel. A gyűlésen

500 tanonc jelent meg. A gyűlés első szónoka kifejti, hogy milyen mostoha a tanonc helyzete, akit 12—14 órán keresztül dolgoztatnak. Hangsúlyozta, hogy dacára annak, hogy a mesterek a tanoncok szervezkedését rossz szemmel nézik, nem tagadhatja azt senki sem, hogy ezen mozgalom jogos. A munkások közt elterjedt tüdősorvadást a tanoncok keserves küzdelmében keresi.

Konkrét esetet sorol föl, ahol a tanoncok csak 5—6 órán keresztül alszanak. Erősen ostorozza az elhanyagolt tanoncoktatást és rámutat, hogy sok mester dacára annak, hogy törvényileg kötelezve van, a tanoncot nem engedi iskolába járni. Kimutatja, hogy a tanonc szolgának, sokszor gyermekdajkálónak lesz használva. Különösen ostorozza azon mestereket, akik a tanoncokkal oly embertelenül járnak el és legtöbb esetben ütik-verik őket. Fejtegeti továbbá, hogy a tanoncokat nagyon sok mester a legrosszabb eledellel látja el. Beszédje végén, az ifjúság nagy lelkesedése közt, szervezkedésre hívja fel a tanoncokat.

A gyűlés második szónoka elítéli a polgári sajtót, mely rosszakarattal nevetségesnek akarja feltüntetni a tanoncok szervezkedését és hangoztatja, hogy ezen szervezkedés jogos és emberi kötelesség. Lefesti a tanoncok kétségbeejtő helyzetét. Erősen kikel a papok ellen, akik félre akarják vezetni a munkás ifjúságot.

Végül rátér az oktatásra és azt elítéli azért, mert nem foglalkoznak komolyan a tanoncokkal, pl. a gyárakban, ahol a tanoncok 20 krajcáros napibérért dolgoznak, ebből az iskolában eltöltött időért is levonnak bizonyos összeget. Ő is a szervezkedést hangoztatja egyedüli eszköznek, mellyel sorsukat megjavíthatják. Fel tehát tanonctársak! Egy szebb és boldogabb jövőbe vetett remény lelkesítsen bennünket, most ütni fog a szabadulás órája, ha öntudatra ébredtek, hiszen Petőfi, a világszabadság lánglelkű dalnoka egy félévszázaddal ezelőtt dalolta apáinknak:

»De mit tűr a szolgaságnak népe, mért nem kél föl,
hogy láncát letépje?

Arra vár, hogy isten kegyelméből, azt a rozsda rágja le kezéről?«

Ha elődeink nem értették meg, értsük meg mi és ne várjunk az időtől és égiektől semmit, hanem tegyünk !...

Proletár

Munkásifjúság, 1900. december hó.

TŰRJÉTEK ENGEDELMESEN A NYOMORT, A MUNKANÉLKÜLISÉGET, A KIZSÁKMÁNYOLÁST — TANITJA AZ EGYHÁZI REAKCIÓ

(Idézetek korabeli egyházi ifjúsági lapokból.)

... Édes ifjúságom !
Jöhetnek zord napok,
Hol munka-pangásban
Családod nyomorog ;
De ha gyökeret vert
Lelkedben az erény,
Gazdagabb vagy, mint sok
Dús, kishitű-szegény ...

Tanoncok Lapja, 1900. április 1.

*

... Hányszor történik manapság, hogy fiatal emberek, akik alighogy lerázták magukról az iskola porát, ellenkeznek papjukkal, dacolnak tanitójukkal, illetlenül felelnek kérdéseikre, vagy nem is köszöntik őket, sőt megvetőleg beszélnek róluk. Pedig kár az egyházi elöljárókat nem tisztelni ...

De a világi elöljárók iránt is szerényen és tiszteletteljesen kell viselkednünk ; mert hiszen a világi hatóság Istentől van rendelve, éspedig a mi javunkra. A cselédek tehát tiszteljék uraikat, a tanoncok mestereiket, a polgárok a hivatalnokokat. Szóval, tettel és egész viseletünkkel iparkodjunk iránt uk hálásak, tisztelettudók és alázatosak lenni. Ezen tisztelet állásuknál fogva jár nekik, akármily hibásak és gyarlók volnának is különben. Azért mondja szent Pál apostol : adjátok meg mindennek, amivel tartoztok ; akinek félelemmel, félelmet ; akinek tisztelettel, tiszteletet. (Róm. 13. 7.)

Tanoncok Lapja, 1900. május 1.

*

Megint csak a munkanélküliség! Hisz van-e ennél időszerűbb kérdése a mi korunknak? Ezrek néznek aggódással a közelgő tél elé, a munkába szokott kezek vesztegelni kénytelenek, mert a fővárosba tódul ma minden ember, fővárosi levegőt akar szívni — úr akar lenni. S míg vidéken keresik, aki szántson, vessen vagy burgonyát kapáljon: addig itt tüntető sétákat rendeznek az uraságról lecseppent népbolondítók és a munkanélküliek . . .

A munkanélküliek nagy seregének józanabb része szelíd módon próbál helyzetén javítani, s a nyomorúság tanyáiban nem kél szívükben elvakult büszkeség, hanem könyörgésre kulcsolják kezeiket, s hangjuk kérő, nem pedig követelő . . .

. . . Az a nagy baj, hogy az úgynevezett »munkanélküliek« között sok van olyan, aki irtózik a munkától. Inkább jár tüntető sétára, és éjszakázik a hajléktalanok menhelyén, s ellátogat a kenyér- és tejosztó helyiségekbe, s aztán ordít és jajgat, hogy nincs munka, s nem lehet megélni...

. . . Mert börtönt érdemelnek azok és kíméletlen korbácsot, kik összezúzzák a magánosok vagyonát . . . nem pedig könyörületet. Azok pedig, akik arcátlan nagyképűsködéssel élére állanak az ilyen esztelen tüntetésnek, a legembertelenebb gonosztevő sorsát, az akasztófát érdemlik.

Iparos Ifjúság, 1902. január 1.

*

. . . Ahogy fordul-kerül az idő, úgy változnak a mindennapi viszonyok, s a változások közepette a szegény munkás nép is változtatni óhajtja szomorú helyzetét. S amilyen szomorú a helyzete, éppen olyan szomorú az a mód és az eszközök, melyekkel javítani akar az állapotokon, s javítva még jobban elmérgesíti a bajt. Mert ki látta azt, hogy ha valaki valamit akar, az lármázik és követel, ahelyett, hogy kérne? . . .

. . . A munkaadók túlkövetelései és jogtalan kívánságai ellen higgadtan és szelíden emeljenek óvást, tiltakozásuk az egész társadalom rokonszenvével és támogatásával fog találkozni, s az emberi munka tisztességét és becsületét ne alacsonyítsák le a vérengzésig és dulakodásig! . . . A munkára szokott kezek ne romboljanak, a munkás ajkai ne követeljenek és szitkozódjanak, hanem józan higgadtsággal keressék meg a sima utat, melyen a boldogabb révbe lehet jutni. Mert »kérjetek és adatik — zörgessetek és megnyittatik nektek!«

Iparos Ifjúság, 1902. március 15.

SZEGEDI IFJÚMUNKÁSLÁNYOK SZTRÁJKJA

Szegeden a kenderfonó-gyárban 278 leány beszüntette a munkát, mert azt a gyalázatos bánásmódot, amelyben a csekély fizetés mellett részesültek, tovább tűrni nem voltak hajlandók.

A munkafelügyelők, különösen egy Hollen nevű munkavezető, oly durván bánik a leányokkal, mintha

nem emberi teremtések, hanem közönséges gyári szerszámok volnának. A legkisebb késésért büntetik őket. Reggelire nem kapják meg a törvényes félórai szünetet, hanem a munka alatt fogyasztják el az elemózsiát. Egyikmásik munkafelügyelő a törvényes munkaidőn túl is a gyárban dolgoztatja a leányokat. Az is megtörténik, hogy a munkafelügyelő üti, veri, cibálja a leányokat.

A leányokat tavasztól-őszig és ősztől-tavaszig szerződtetik napi 30, 40, 50 krajczár bérért. Munkaidő reggeli félhattól esti hét óráig. A leányok egyrésze föl akarta most bontani szerződését a gyár igazgatóságával és magasabb fizetést és rövidebb munkaidőt követelnek. A gyárigazgatóság — a fennálló szerződésre hivatkozva — minden egyezkedést visszautasított. A rendőrség mindenben készségesen segítségére van a gyár vezetőségének. A sztrájk reggelén telefonon értesítette a rendőrséget az igazgatóság és az rögtön 50 gyalog, 25 lovas és egy egész sereg titkos rendőrt rendelt ki a gyárhoz, akik a sztrájkolókat beterelték a munkatermekbe. Mint levelezőnk írja, a leányokkal hallatlanul brutálisan bántak el. A gyárigazgató a hatósági kiküldött előtt verte egy leánynak a fejét egy géphez és pofozta fel. Akik vonakodtak a gyárba bemenni, azokat úgy hurczolták be. A főkapitány — az ipartörvény 159. §-ára hivatkozva — 30 napi elzárással, 300 korona pénzbírsággal fenyeget mindenkit, aki nem megy dolgozni! A vonakodó leányokat a lakásukról czipelték a gyárba s szüleik előtt verték meg őket.

Talán részvényes a főkapitány úr abban a gyárban, hogy olyan szemérmetlen erőszakossággal áll pártjára a kizsákmányolóknak?

A megkínzott leányoknak kitartást kivánunk a küzdelemben. Ha összetartanak és nem hagyják magukat megfélemlíteni, akkor a főkapitány úr erőszakoskodása kárba fog veszni.

Népszava, 1902. június 26.

INASOK SZTRÁJKJA

A Hazai Fémipar Részvénytársaság gyárában a tanoncok beszüntették a munkát. E sztrájk oka az, hogy a gyár a végletekig kizsákmányolja inasait. Vasárnap délelőtt rendesen és hétköznap gyakran éjjel is dolgoztatja őket s ez éjjeli munkáért krajczárral fizeti ki őket. A mult héten, azért, mert az inasok újév napján nem dolgoztak, egy koronát le akartak húzni »fizetésükből«, amely heti 2 kor. 40 fill. és 6 kor. között váltakozik. De még ezzel sem elégedtek meg, hanem kijelentették nekik, hogy szerződésüket, amely 4 esztendőre szól, meg fogják hosszabbítani. Erre az inasok elhatározták, hogy nem dolgoznak tovább és beszüntették a munkát. A derék fiúk bátor tette dicséretet érdemel. A fiatal proletárok közül egy sem adta be derekát, jóllehet a mindenre kapható fővárosi rendőrség három legényét kiküldötte a sztrájkolók elcsípésére, mert nálunk a sztrájkolók — csavargók. A gyár erre a szülőket ajánlott levelekben magához hívatta, hogy a fiúk szerződéseit felbontassa. Ez a fogás sem sikerült, mert a szervezett munkások résen álltak és támogatták a sztrájkolókat tanáccsal, segéllyel is.

A sztrájkolók ügye győzelemmel végződött.

Népszava, 1903. január 18.

ÚJABB TANONCZSZTRÁJKOK

Ez évben immár a harmadik gyárban lépnek sztrájkba a tanonczok.

Beck és Gergely mezőgazdasági gépgyárában az összes tanonczok sztrájkba léptek.

Még be sem fejeződött a Beck és Gergely agyonkínzott tanonczainak az ügye, és máris követték őket Rothschild Lipót gépgyárának inasai, akik valamennyien hétfőn reg-

gel otthagyták a gyárat. Okot erre, mint mindenütt, a túlhosszú munkaidő, rossz bánásmód és a jogtalan bérlevonás szolgáltatott.

Népszava, 1903. április 2.

TANONCZOK SZTRÁJKJA

A Márkus-féle nyomda tanonczai ma sztrájkba léptek. Követeléseik a következők: 1. 9 órai munkaidő. 2. 8 koronáig terjedő hetibér. 3. Ünnepnapokon munkaszünet legyen. 4. Felszabadulásuk után 6 hónapig el ne bocsáttassanak. 5. 4 év tanulási idő.

Népszava, 1903. július 18.

A DOBOZI URADALOM ELNYOMOTT FIATALJAI SZEMBESZÁLLNAK HAJCSÁRAIKKAL

Fájó szívvel hozom tudomásul mindeneknek azt az állatias, vérlázító, brutális bánásmódot, mit a dobozi uradalmi gazdatisztek és elvadult közegeik a szegény munkásnéppel szemben tanusítanak. Nem fogadnak ember munkást, hanem siheder gyerekeket és lányokat, akiket kedvükre verhetnek és pofozhatnak.

Azt gondolták, még ezekben nincs meg az a tudat, hogy a munkás sem állat, de ember, akár csak az ispán úr vagy csőszei és zaklathatják őket majd roskadásig silány 1 korona bérért. De alaposan csalódtak. Elsősorban Frank Ferencz ispán úr — aki többször verte már a munkások előtt a mellit, hogy ő az Isten — és ennek hitvány csősze akartak emberi munkát végeztetni a gyenge gyermekekkel, kik közül a rájuk terhes munka következtében többen betegek is lettek. Végre is kijelentették az »Isten«-nek, hogy mivel nem képesek az embernek is

terhes munkát végezni, nem rongálják az egészségüket. Ekkor a gyarló földi »Isten« éktelen dühvel ordította, hogy: nem elég, hogy az emberek szocializálták, még ti is azok vagytok már? mivel az ifjú sereg egyhangúlag azt felelte: igen! mindannyiónknak szocializálókká kell lennünk. Erre a dühös »Isten« nagy lemondással így szólt: nem kelletek napszámba. Erre az ifjú munkáscsoport, a szocializmus éltetésével otthagyta az ispánt és munkásdalok éneklése közben hazafelé indult. A haragvó »Isten« bosszúsan nézett utánuk egy darabig, de utóvégre is tán megijedt, hogy hogy végzi el a sok dolgot maga, utánok lódított egy csőszt, aki visszakönyörögte őket, nehogy az ispán úrnak, no meg az emberhajtóknak kelljen majd dolgozni.

A fiatalok visszamentek, de munkába nem álltak az nap, hanem a szocializmussal foglalkoztak és megbeszélték, hogy mit is lesznek teendők az »Istennel« szemben, aki mindeneket az újjára csavargatni akar. Csak összetartás, egyetértés s az ilyen »Isteneken« diadalmat vehetünk.

Földmívelő, 1903. június 21.

AZ IFJÚMUNKÁSOK SZERVEZŐ BIZOTTSÁGÁNAK FELHIVÁSA

Az ifjúmunkások szervező bizottsága a következő felhívást teszi közzé:

Ifjúmunkások! Proletárok gyermekei!

Használnak benneteket? Éhesek vagytok? Vernek? Szidnak benneteket? Ugyebár, igen!

Viselhetnek rátok gondot a szüleitek? Van-e idejük neveléstekkel törődni? Van-e pénzük taníttatni benneteket? Ugyebár nincs!

Akarjátok-e neveléstek hiányát pótolni? Akartok-e

művelődni? Akartok-e öntudatos proletárokká fejlődni? Akartok-e becsületes emberekké nőni? Akartok-e?

Ha van bennetek még egy szikra érzés, amelyet a verés, a szidás, a nyomorúság ki nem ölt még, azt felelitek: akarunk!

Ifjúmunkások! Nézzetek körül a világban! Gondolkozzatok a sorsotokon. Gondoljátok meg, hogy csak magatokra s a felnőtt munkások segítségére vagytok utalva. Gondoljátok meg, hogy sanyarú sorsunk csak kis részlete annak az óriási nyomorúságnak, amelyben nem csak mi, a munkásság fiataljai, de szüleink, barátaink, rokonaink is részesek. Részesek itt ebben az országban, amelynek mostoha gyermekei vagyunk. Részesek mindenütt a világon, ahol *munkáltató emberek* vannak.

Proletárok gyermekei! Gondoljatok a mi mostani sorsunkra, gondoljátok meg, hogy később sem fogunk egyebet tenni, mint nélkülözni és küzdeni az élettel, a nyomorúsággal, a tőkével. Az egész világon folyik a nagy harc. A világ munkássága háborút visel egy új, egy jobb társadalomért. A küzdelemben nem maradnak hátra sehol a világon a fiatal munkások sem. Nem maradhatunk ki mi sem.

Magyarország ifjúmunkásai! Csak ti nem tudnátok hevülni a vörös lobogóért? Csak ti nem tudnátok magatokon segíteni? Csak ti nem tudnátok küzdeni már is?

Jöjjetek közénk! Mi, néhány fiatal munkás már ismerjük az utat. Majd megmutatjuk nektek is. Segítünk tanulni, segítünk nevelkedni, segítünk hevülni. Barátaitok leszünk, barátaink lesztek ti. Társaitok leszünk a küzdelemben s társak leszünk mindannyian a felnőtt proletárokkal: osztálysorsosainkkal.

Jöjjetek hozzánk! Mi testvéreitek vagyunk és várunk rátok!

Munkások!

Bennünket hajszolnak, vernek és szidnak, pedig pofonnal legfeljebb csak árulókat és sztrájktörőket nevelnek belőlünk. Nem járhatunk iskolába, de kenyér után

kell mennünk. Nem tanulhatjuk meg, hogy mik vagyunk. Ha ti nem taníttok, nincs aki megtanítson arra, hogy miként legyünk öntudatos proletárokká s majdan fegyvertársaitokká. A mi kezünkbe szuronyt fognak szorítani s ha nem taníttok meg arra, hogy embert ölni gyilkosság, majd megtanítanak a tiszt urak arra, hogy titeket, akár saját szüleinket is legyilkolni — kötelesség, ha ők akarják.

Munkások! A ti érdeketek, hogy védelmezzetek bennünket a rossz bánásmód ellen.

Munkások! A ti érdeketek, ha taníttok bennünket, ha neveltek minket. Egy-két felvilágosító szó, egy kis jóakarat többet tehet a gyermekembernél, mint ha felnőtt korunkban napokig magyaráznátok, hogy társaink elárulása gazság.

Felnőtt Munkások! Védelmezzétek, tanítsátok a fiatalokat és küldjétek őket közénk!

A tudás hatalom!

Az ifjúmunkások szervező-bizottsága.

Minden szerdán este és vasárnap délután érdekes felolvasás tartatik az Ovoda-utcza 9. szám alatt lévő magánhelyiségben!

Népszava, 1904. szeptember 24.

FELOSZLATTÁK A SZOCIALISTÁK TANONCZ-ISKOLÁJÁT

— Saját tudósítónktól —

A rendőrség ma feloszlatta a szocialisták tanoncziskoláját. A detektív-testületnek tudomására jutott, hogy a szocialisták az esti tanoncziskolát látogató inasokat arra hívják fel, hogy az általuk fenntartott iskolák előadásait látogassák. A »Szocialisták, Ifjúmunkások! Proletárok gyermeke!« és »Ne engedjétek, tanonczok, kizsákmányolni

és bántalmazni magatokat !« kezdetű felhívásokat terjesztették az inasok között s arra szólították fel őket, hogy látogassák az Ovoda-utca 9. számú iskolát, ahol a szocialista tanokat hirdetik. A felhívásnak szép eredménye volt.

Krecsányi Kálmán detektívfőnök vezetésével ma este Dömjén Benő detektív-felügyelő és tizenkét titkosrendőr váratlanul megjelent a szocialista inasok iskolájában. Amint a rendőrség emberei a tanterembe léptek, az előadás megszakadt. A katedrán egy 20 esztendős fiatal ember ült, aki a detektívfőnök kérdésére azt felelte, hogy az agysejtekről és az agy működéséről tartott előadást fiatal tanítványainak.

Miután az inasok tanítója nem tudta igazolni magát, Krecsányi a tanítót az inasokkal együtt bekisértette a VII. kerületi kapitányságra.

Friss Ujság, 1904. október 6.

2.

A MOZGALOM FELLENDÜLÉSE AZ 1905-ÖS OROSZ POLGÁRI FORRADALOM HATÁSÁRA

A BUDAPESTI SZOCIALISTA DIÁKOK KIÁLTVÁNYA OROSZ TESTVÉREIKHEZ

A magyar munkásság tízezrei fejezték ki szolidaritásukat a tattersalli nagygyűlésen a szabadságért küzdő orosz proletársággal. Most fölemelték szavukat azok is, akik a jövőben lesznek hívatva szellemükkel, tollukkal szolgálni a proletárság ügyét, a szocializta diákok, akik egyúttal tiltakoztak a Magyarországon is mindinkább elhatalmasodó reakczió ellen.

A szocializta egyetemi hallgatók népes gyűlést tartottak szombaton este. A gyűlés szónokai, akiknek nevét érthető okokból nem közölhetjük, előbb az orosz forradalommal foglalkoztak, fejtegették annak okait s ismertették azt a szerepet, amelyet az orosz diákság a forradalomban játszik. A gyűlés azután tiltakozott az üldözés ellen, amelyet az egyetem rektora a tüntetések elfajulása czímén annak idején az egyetemi hallgatók ellen indított és az utóbbi években elhatalmasodott reakcziós irányzat ellen, amely az egyetemnek még meglevő csekély tanszabadságát is veszélyezteti. Kijelentette végül a gyűlés, hogy a többi diákpártokkal semmi tekintetben egyet nem értenek a szocializta egyetemi hallgatók s attól a szellemtől vannak áthatva, amely a szocziáldemokrata munkásság erejét alkotja. A gyűlés végül kimondta, hogy manifesztumot[1]

[1] Kiáltványt.

bocsát ki s azt a budapesti főiskolák hallgatói között terjeszteni fogja s alkalmas módon az orosz diákokhoz is eljuttatja.

Ezt a manifesztumot ki is bocsátották tegnap s az élénk visszhangot keltett mindazon egyetemi hallgatókban, akiket a vak sovinizmus s a reakczió nem tart még teljesen markában. A manifesztum szövege a következő:

Orosz testvéreink!

A budapesti főiskolák szoczialista hallgatóinak a forradalmi események megünneplésére összegyűlt népes értekezlete testvéri üdvözletét küldi nektek.

Fogadjátok testvérek, ez üdvözletet olyan szeretettel, amily benső lelkesedéssel fakadt szívünkből.

Fogadjátok azon meggyőződéssel, hogy szívvel-lélekkel egyek vagyunk veletek hősi harcotokban. Teljesen át vagyunk hatva annak a tudatnak a nagyságától, hogy az orosz nép fejlődésének oly fokára jutott, amelynek egyetlen következménye csak évszázados rabszolgaságának megszűnése lehet. Az emberiség történetében példátlan dicsőséggel ragyogó az a titáni munka, melyet a titkos forradalmi propaganda hősei végeztek s végre megtermette virágát: a szikra, amely mind többek kebelében gyújtotta fel a szabadság égő vágyát, lobogó lángba csapott széles Oroszország millióinak forradalmi föllépésében.

Testvéreink! *Ti az egész művelt emberiség szabadságharcosainak követendő példát mutattatok!* Ti megmutattátok, miként lehet szembeszállni az elnyomás legszörnyűbb formáival! Ti megmutattátok, hogyan törheti meg a lusta tömegek közönyét ügyükért szabadságukat, életüket, — mindenüket kockára tévő egyesek önfeledt bátorsága! Tőletek tanuljuk újra, hogyan fojtják tömegek szenvedéseik mindennapos kínját egy nagyszerű megtorlás forradalmi viharába! Köszönet nektek érte!

És ti lesztek azok, testvérek, akiknek forradalmi szenvedélye nem fog lehülni a kivívott politikai szabadság enyhe napsütésében sem ; kiknek alkotmányos vérkeresztségét a világ szocializista proletárságának forró együttérzése az emberiség ünnepévé szenteli — ti együtt küzdtök majd vele abban a harcban, amelyet az emberiség végleges felszabadításáért folytat ! És miként eddigis ti mutattátok példáját annak, hogyan szegődik a gondolat ereje a szenvedő emberiség szolgálatába, úgy ezentúl is tőletek várjuk az áldásthozó összeműködés példáját mindaddig, amíg egyetlen harmóniába olvad össze a felszabadult emberi nem.

Köszönet nektek érte, testvérek ! Köszönet a mi részünkről, magyar diákok részéről, akik százszorosan tanulhatunk tőletek ! Egy európai köntösű, de ázsiai barbárságú uralkodó osztály a félszabadság és félszolgaság demoralizáló[1] bilincseiben tartja ez ország munkálkodó népét. Hogy éljünk — kevés, hogy érte haljunk — sok e szabadság. Mi magunk, szocializista diákok, csak fogcsikorgatva nézzük, miként ölik ki tervszerűen a szabad gondolkodás utolsó csíráit, miként terjeszkedik egyetemeinken, mint egész közéletünkben, a klerikalizmus[2] gyilkos mérge. Vajha a ti példátok, testvérek, tartósan megkeményítené szívünket és karunkat, hogy hozzátok hasonlóan diadallal megostromoljuk sötétedő börtönünk kapuit !

A ti végleges győzelmetek a mi szabadságharcunk riadója lesz. Győzzetek testvérek, hogy mi is győzhessünk !

A budapesti főiskolák szocializista hallgatói.

Népszava, 1905. február 28.

[1] Erkölcsrontó.

[2] Reakciós politikai irányzat az egyház és a papság politikai és gazdasági befolyásának növelésére.

Haladunk

A magyarországi ifjúmunkás-mozgalom fordulóponthoz ért. Fiatal mozgalmunk, melyet még nem régen is mosolyogva fogadtak a legtöbb oldalon, erősbödik, fejlődik s ha e fejlődés a mostani erőteljes léptekkel halad, nemsokára számolniok kell vele mindazoknak, akik a munkásság s így az ifjúmunkásoknak is ellenségei. Hogy miért váltotta fel a kapitalisták lenéző mosolygását mozgalmunk láttára a komoly aggodalom, annak okát megtalálni nagyon egyszerű. Mikor ezek az urak legelőször meghallották, hogy már a tanoncok is szervezkednek, úgy gondolkodtak, hogy ez csak amolyan múló szalmaláng, mit egy-egy léccel vagy korbáccsal a mester urak játszva gátolhatnak meg. Most azonban, mikor látják, hogy nemcsak e mindennapi fenyítő eszközök, de még a mindenre kész rendőrség brutális közbelépése sem tudja mozgalmunkat nem elfojtani, de még csak hátráltatni sem, megrettenve kapnak pénzes zsákjaikhoz s félve gondolnak a munkásság jövő generációjára[1], amely nem lesz hajlandó egy napig sem nyögni a gyáros és mester urak igáját. E rettegésről tanuskodhatik a toloncház is, amelynek kartársaink néhány napig lakói voltak. Hogy azonban az efajta eljárás csak annál kitartóbbá, szívósabbá és gyorsabb menetűvé teszi mozgalmunkat, arról tanúskodhatik az a gyűlés, melyen elsőízben jöttek össze kartársaink, hogy bajaikat s azok orvoslási módját nyilvánosan megbeszéljék. E gyűlés méltó válaszadás mindazok eljárására, akik a tanoncot csak olyan butordarabnak tartják, mely a műhely vagy gyár kiegészítő részét képezi. Ez a gyűlés fényes tanúságot tett arról, hogy ma már a tanonc is követeli az emberséges bánásmódot s nem hajlandó továbbra is némán tűrni baromi sorsát. De az ifjúmunkások első gyűlésének legfényesebb tanúsága az, hogy mind-

[1] Nemzedékére.

azok, akik a tanoncokat mézes-mázos és imádságos szavakkal le akarják téríteni az egy igaz útról, az osztályharc útjáról, mindazok meddő munkát végeznek. Már ez az egy eredmény is elég ahhoz, hogy büszkén kimondhassuk a sokat jelentő szót: haladunk!

A gyűlés

Már a korai délutáni órákban tömegesen állottak az ifjúmunkások a gyűlés helyén, nyugodtan várva annak megnyitását. Ha az iparfelügyelő úr vett volna magának annyi fáradságot és ellátogatott volna ide egy kis tanulmányozásért, fáradsága nem lett volna meddő. Látta volna, hogy a mai kizsákmányoló tőkésrendszer milyen bűnöket követ el a szent profit érdekében, látta volna a 10—12 éves tanoncokat, akiket a korai munka megvénített s akik gyermekkorukban már görnyedt háttal indulnak neki az élet kálváriájának. Látta volna az idősebb tanoncokat, akik a fölszabadulás küszöbén állva, testi fejlettség dolgában semmiben sem különböznek 10—12 éves társaiktól. S ha megfigyelte volna beszédjüket, amint egymásnak bizalmasan elmondták, hogy mennyi verést, ütleget kapnak naponkint, hogy éhezve hány éjjelt kell keresztül dolgozniok, hogy nincs még vasárnap sem pihenőjük, s hogy a mesterek mint a kutyákkal bánnak velük, akkor a tisztelt iparfelügyelő úr megérthette volna azt a nagy nyomorúságot, melynek előidézésében neki is nagy része van.

Három órakor, mikorra a gyűlés kezdete ki volt tűzve, az ifjúmunkások száma fölszaporodott 250—300-ra, ami nagyon tekintélyes szám, ha tudjuk, hogy a mesterek milyen eszközökkel tartották odahaza tanoncaikat, csak azért, hogy a gyűlésen meg ne jelenhessenek.

Egy kis lecke

Grósz elvtárs felhívta az ifjúmunkások figyelmét azokra, akik a papok által felbujtogatva, meg akarták

zavarni a gyűlést s intette őket, hogy vigyázzanak, őrizkedjenek a feketéktől. Ebben a pillanatban a bérencek vezetője kiadta a parancsot: itt az idő! A jelenvolt katholikus-egyleti 8—10 elbolondított alak zajongni, lármázni kezdett, sőt vezetőjük széket emelt egyik kartársunkra, aki csöndre intette őket. Több se kellett! Kartársaink, akik már amúgy is csak nehezen tűrtőztették magukat, nekiestek a zavart okozóknak s botokkal, székekkel tanították meg őket a régi közmondásra, hogy szégyen a futás, de hasznos! A Jánosok, jól helybenhagyva, nekiiramodtak a kapunak s meg sem álltak a józsefvárosi templomig, ahol térdrehullva kérték az istent, hogy könyörüljön az ő szegény, bűnös lelküknek, mert most már csakugyan eljött az ítéletnap. Mikor kartársaink kiverték a zajongókat, visszatért a csönd s Barna kartárs a sajtó támogatására hívta fel a jelenlevőket s azután bezárta a gyűlést. Kartársaink teljes rendben oszlottak széjjel s mindnyájukat megnyugtatta az a tudat, hogy kötelességüknek eleget tettek.

Az Ifjúmunkás, 1905. július 1.

RENDŐRTERROR A SZERVEZKEDŐ IFJÚMUNKÁSOK ELLEN

DEBRECENI CSENDÉLET

A szervezett munkásság küzdelme Hortobágy székházának főkapitányával annyira éles, hogy minden csekély mozgalom elég ahhoz, hogy üldözési mániájának eleget tegyen.

Ilyen természetű volt debreceni szaktársainknak az a mozgalma, amellyel a kőműves tanoncokat magukhoz emelték és minden eszközzel arra törekedtek, hogy az ifjú generáció ne váljon korcsma töltelékké, hanem felvilágosodott munkás legyen, aki meg tudja becsülni szüleit, családját és társait.

Hja! Hanem a poros kőművesek terveznek és a hortobágyi főcsikós a következőképp végzett:

11.431
rfk. 1905.

Debrecen sz. kir. város főkapitánysága.

A debreceni ipartestület előljárósága 300—1905. számú jelentésében több iparos által nála emelt panasz folytán az iránt tesz előterjesztést, hogy az iparostanoncok legnagyobb része vasárnap délután és egyes hétköznap este a kőműves és egyéb szakegyletbe jár, és különösen a kőműves szakegylet kötelékében tanoncszakegylet alakult, ahol a tanoncok minden hétre 10 fillér tagdíjat fizetnek és különféle előadásokat hallgatnak, — megfelelő határozat hozatalát kéri.

Határozat:

Tekintettel arra, hogy az 1884. évi XVII. ipartörvény 78. §-a szerint az iparhatóság tartozik gondoskodni arról, hogy az iparos tanoncok magaviselete kellőleg ellenőrizve legyen; ugyanazon törvény 66. §-a rendelkezése szerint pedig az iparost tanonca felett házi fegyelmi jog illeti meg, vagyis vele a törvény korlátain belül feltétlenül rendelkezik és a legnagyobb engedelmességet követelheti meg; másrészt a törvény világos rendelkezése szerint az sem engedhető meg, hogy az iparos tanonc a tanonciskola helyett, a mester tudta nélkül, a szakegyletet látogassa és az iskolai mulasztásokért legtöbb esetben a mesterek sujtatnak érzékeny pénzbüntetéssel: a mesterek tudta nélkül fizetnek a tanoncok heti 10 fillér szakegyleti dijat, holott ezen összeggel a tanonc nem is rendelkezik, avagy ha van pénze, azt hasznosabb célra is fordithatná; végre a hétköznapi esteli szakegyleti előadások látogatásával a tanonc áthágja mestere fegyelmi jogát és nyugodt alvás helyett éjjeli erkölcstelen viselkedésre ösztönöztetik, a mester tudta és engedélye nélkül lévén távol a lakástól,

legtöbbször kapukulcs hiányában haza sem tudnak menni, avagy kapu helyett a keritéseken át jutnak fekvőhelyükhöz, az éjszakai fennlétök folytán pedig a következő nap műhelybeli kötelezettségeiket nem teljesíthetik s erkölcsi érzületük megmételyezésére alapul szolgálnak: mindezen fentebb felsorolt indokoknál fogva, *az iparostanoncokat a szakegyletek látogatásától* ezennel a legszigorúbban eltiltom, egyúttal az iparostanoncoknak befogadása és tőlük heti tagdíj szedésétől, a kihágási eljárás megindításának terhe alatt *a szakegyletek vezetőit is eltiltom*, kijelentem egyúttal, hogy az ezen határozatom ellen vétő szakegyletek beszüntetése iránti javaslatom megtételétől sem riadok vissza; amennyiben pedig az ellenőrzés során az tünnék ki, hogy az iparostanoncok a szakegyletbe más harmadik személyek befolyása avagy kényszerítése folytán lépnek be és köteleztetnek a heti tagdíj fizetésre és az előadások látogatására; ezen kinyomozandó harmadik személyek ellen is a kihágási eljárást felelősségem teljes tudatában megindítani és azt a legnagyobb szigorral végre is hajtani nem kések.

Ezen határozatom *a szakegyletek helyiségeiben nyilvános helyen kifüggesztendő*, az összes iparos tanonciskolában pedig kihirdetendő lészen, ellenőrzésével pedig a rendőrség bűnügyi osztályát ezennel megbízom.

Miről az ipartestület előljáróságát a kebelében alakult szakosztályok nyilvános gyűlésein leendő kihirdetés végett; Dóczy Gedeon iparos tanonc-iskolai igazgatót hasonló célból; végre a kőműves, ács, szabó, czipész, famunkás, vas- és fémmunkás szakegyletek elnökségeit, a rendőrség bűnügyi osztályát ezen határozatom közlésével értesíteni rendelem.

Kelt, Debrecen sz. kir. város rendőrfőkapitánysága, mint I-ső fokú iparhatóságtól 1905. évi december hó 2-án.

Végh Gyula s. k.
rendőrfőkapitány
mint az I-sò fokú iparhatóság.

Építőmunkás, 1905. december 15.

... A haladó élet bevitte tanítását az ifjúmunkásság közé is és szintén tömörültek az ő sajátos céljaik elérésére... A rövidebb munkaidő és az emberi bánásmód a követelések között az, ami a munkaadót érinti. Az iskolai előadások egészséges beosztásának hangoztatása pedig azért lényeges, mert az esteli oktatás nem tanít, hanem altat. Teljesen elcsigázott fiúknál nem is lehet máskép. A többi erőt, amit nem sajtolt ki belőle a baromi életmód, azt önművelésre fordítják, hogy az élet szövényes útjain megtalálják a célhoz vezetőt és hogy tágas látókörrel gondolkodó emberekké legyenek és ne gyatra prédái a tőkének.

És ez az, amitől félnek. A tudás a leggyűlöletesebb ellenfelük, üldöznek tehát bennünket, akik még csak szomjúhozzuk a tudást. Mert ez szemükben fegyverkezés!

Több mint három esztendeje történt, hogy 14—16 éves fiukat 2—4 heti szabadságvesztésre ítélt a »Rend« nevében a rendőrség, mert tudományos felolvasást hallgattak. Ehhez itt nem fűzünk kommentárt[1], csak a tényt őrizzük meg az utókor számára.

Ez a barbár utonállás nem riasztott vissza senkit. A lap körül szervezkedtünk s többször megkíséreltük alapszabályaink benyújtásával a nyilt működést. Ilyen kisérlet volt az is, hogy a fekete grófnak[2], a jelenlegi belügyminiszternek is benyujtottuk az ifjúmunkásszövetség alapszabályait. Előre tudtuk, hogy nem hagyja jóvá és vissza is kaptuk azzal a szerencsétlen indokolással, hogy a benyujtókban — akiket persze nem ismer — nem talál garanciát[3], hogy az alapszabályokban körülírt feladatoknak megfelelhessenek.

Feleletünk erre fokozottabb agitáció volt. Megalakítottuk az országos szabadszervezetet. A hatóság, az »ügyes«, megint kutat, nyomoz, megidéz és üldöz, valamilyen hitvány denunciáns[4] besúgására.

[1] Magyarázatot.
[2] Andrássy Gyula gróf.
[3] Biztosítékot.
[4] Áruló.

Mint a kopók, úgy rontanak reánk ezek az emberbőrű vadállatok. Melléjük csatlakozik természetesen a »kisdedeket« magához ölelő papság. S hogy már a szó kevésnek bizonyul hivők fogdosásához, csaléteknek uzsonnát kap az a tanonc, aki a keresztény »Otthont« állandóan látogatja.

A tanítók szintén sietnek téríteni. Az iskolákban egy része vitát provokál[1], másik része terrorizál, jelvényt szakít. A tanonciskolai igazgatók, Ágotai szakfelügyelő elnöklete alatt, értekezletet tartanak ellenünk és — meg akarnak menteni a »vörös örvény«-ből. Határozatban kérik a városi tanácstól a politizálás eltiltását.

A történelmet akarják tanítani! Rendjén van, legalább megtudjuk, hogy a mi »megmentőink« ősei kik voltak. Vagy ha meghamisítják a valóságot, akkor meg majd mi gondoskodunk az igazi történelem terjesztéséről. A vallásossággal is így vagyunk. Prédikáljanak kenetteljesen lemondásról, mi majd megtanuljuk a lemondást a szolgaságról. Mert egyébről le nem mondhatunk.

Urak, papok, tanítók és hatóság: fogjatok jól össze, mert bőrötökről van szó, hiszen az oszlopok omladoznak, újakra van szüksége a kiváltságosak uralmának.

Ennek akarják »megmenteni« az ifjúmunkásságot és erre kellenek az ezrek. Mi már lerángattuk álarcukat s tisztán látjuk cselekvésüket. Összefogunk hát mi is! Hatványozott mértékben látunk munkához, csak azért is. De nem áltatjuk magunkat azzal, hogy a mi erőnk elég az ellenünk egyesültek legyűrésére. A munkássághoz fordulunk, mert ez már nem csak a mi ügyünk, hanem a szervezett munkásságé is.

A jövő munkásait akarják a klerikálisok a maguk képmására átgyúrni, mindenképpen. A pap alamizsnával, az oktató hazugságokkal, a hatóság üldözéssel s a kormány »Otthonokkal«.

Az uralkodó osztály galád számítását keresztül kell húznia az osztálytudatos munkásságnak. Nem szabad megengedni az uraknak, hogy sztrájktörő generációt

[1] Idéz elő.

neveljenek. Lássunk mi is munkához. Neveljük a mi szellemünkben az ifjúmunkásságot. Terjesszük az ifjúmunkások lapját mindenfelé. Alakítsunk mindenütt ifjúmunkásszervezeteket. Oktassuk a tanoncokat addig, míg a klerikálisok magukhoz nem ragadják őket. Mert ez az egyedüli biztosítéka annak, hogy Magyarország szervezett munkássága a jövőben is diadallal haladhasson célja felé.

A Magyarországi Ifjúmunkások Országos Szervezőbizottsága.

Az Ifjúmunkás, 1907. július 15.

MEZŐGAZDASÁGBAN DOLGOZÓ IFJÚMUNKÁSOK

Ti, akiket a kenyérért való gond már zsenge korotokban a munka jármába hajt, akik időelőtt tönkreteszitek egészségteket, erőtöket, bűzös levegőjű műhelyekben és gyárakban, valószinűleg tudjátok azt is, hogy kivületek van egy másik nagy csoport, melynek sorsa hasonló a tiétekhez. Hogy kik ezek, nem sokat kell rajta gondolkodnotok, mert önkéntelenül is ajkatokra tolul ez a néhány szó: a mezőgazdaságban dolgozó ifjúmunkások.

Bizonyára van köztetek sok, aki faluból vagy pusztáról került fel a nagyobb ipari városokba és így tudja mi az, ha a gyermek földmunkás proletárszülőktől származik és szemtanúja, osztályrészese a proletárgyermekek kálváriájának.

Idézzétek csak emlékezetetekbe azt az időt, amidőn láttátok szerencsétlen testvéreiteket, ismerőseiteket a munka igájában. De éreztétek magatok is a súlyos keresztet, mely nyomta gyenge vállaitokat. Ha mindezt átgondoljátok, akkor magatok előtt láttok egy szomorú képet, mely szégyenére válik ennek az országnak, mely országnak a szeretetét bottal akarták belétek verni az iskolában. Akik a szent családi életet papolják minduntalan és példá-

nak állítják a földmunkáscsaládok boldogságát, azoknak nem ártana egy évig abba az iskolába járni, amelybe már 10—12 éves korában jár a földmíves-proletár gyermeke. Majd megtanulnák, amit idáig nem tudtak. Megtudnák, hogy ott, a pusztákon és falukon, a proletárok világában hazug mese a családi boldogság és megelégedettség. Az apa, ki negyven—ötven krajcáros napszámmal nem bír annyit keresni, amiből tisztességesen eltarthassa és nevelje családját. Kénytelen az asszony is munkába menni. Nincs, aki gondozza a gyermekeket. A már kissé fejlettebbek vigyáznak a kisebbekre — ha vigyáznak. De bizony még azok is gyerekek és nem bírják felfogni a szülőiktől rájuk bizott teendők fontosságát. A játékra van még hajlamuk. Igy történik meg sok szerencsétlenség. Nevelést, gondozást nem kapnak, ami nagy hátrányára szolgál a későbbi boldogulásuknak, midőn kilépnek az életbe. Mikor aztán felcseperedik a gyerek 8—10 évesnek, már kapát nyomnak a kezébe és ott kapál a felnőttek között. Nyáron, aratáskor, 12 éves gyerek már marokszedő. Számtalan helyen kiveszik a szülők gyermekeiket az iskolából és odaadják cselédnek. Más házánál nevelkedik a gyerek, ahol sohasem érzi a szülői szeretet melegét, ahol panaszkodására szidással és korbáccsal felelnek, ahol nincs semmi örömben része, csak durva bánásmódban, nehéz, fárasztó, baromi munkában.

Meg van fosztva a tanulástól, az iskola helyett a mezőre kell neki menni, dolgozni 18—20 óra hosszat, mint a felnőtteknek. Innen van az, hogy amikor már eléri életének legszebb idejét, a 20. évet, csak roncs, mely nem sokat használhat aztán magának és a társadalomnak. És az állam túltesz ebben bármelyik kapitalistán. A magyar állami vasutakon dolgoznak 7—9 éves gyerekek, mint vasúti munkások.

Nagyon sok férfi munkaerőt szorit már ki a gyermekmunka a mezőgazdaságban is. 15 éves gyerek, ha erre az időre véletlenül jól kifejlődik, ott kaszál a férfiak között, ugyanannyit, mint a felnőtt férfi. A kisgazdák

megfogadják az ismétlőiskolából kimaradt gyerekeket »kanásznak«, harminc-negyven forintnyi évi bérért és ugyanannyit dolgoztatnak vele, mint az erős férfival. Én, magam is, mint 16 éves béresgyerek már kaszáltam. Gazdám kezembe adta a kaszát és én gyerekésszel örültem, hogy már emberszámot teszek. Igaz, hogy ennek később megittam a levét, mit megemlegetek vénségemre is.

Mit ér a szabad mező, a friss levegő, ha a munka igája nyomja már serdülő gyerekkorában a mezőgazdaságban dolgozó ifjúmunkásokat? Éppúgy elsenyved és nyomorékká lesz, mint a gyárban. Kötelességünk ezért bevinni az ifjúmunkások mozgalmát a mezőgazdaságban dolgozó ifjúmunkások közé is. Fel kell ráznunk a mezők proletár gyermekmunkásait. Felkérem ezért mindazon elvtársaimat, kik valamelyik vidéki városban vannak arra, hogy terjesszék lapunkat közöttük. Hogy megismerjék az igazságot azok is, akiket apáik helyébe sztrájktörőknek állítanak. Ha bevisszük mozgalmunkat közibük, egy olyan tábort kapunk a magyarországi ifjúmunkások mozgalma számára, amellyel sokat segithetünk apáinknak a munkásság felszabadításáért folytatott küzdelemben. Hintsük el a magot a mezőgazdaságban dolgozó ifjúmunkások között, hogy azok is, mire kikerülnek az életbe, mint öntudatos munkások, családjuk, embertársaik érdekéért cselekvő, kész emberek legyenek.

Egy földmívelő ifjúmunkás.

Az Ifjúmunkás, 1907. augusztus 15.

FÉLNEK TŐLÜNK!

A jó öreg Esztergom alaposan megijedt. Ne gondolja senki, hogy talán valamilyen nagy csapástól. Dehogy. Csak tőlünk, ettől a laptól, elhagyott, kihasznált inasok harcra szólító lapjától. Megijedtek, mert látták, hogy azok a fiúk, akikkel a műhelyben azt tehetnek, amit

éppen akarnak, hogy azok a fiúk bátrak és elszántak s ifjúi tűzzel készülnek, hogy változtassanak embertelen életsorukon. Nehéz fejük megértette, hogy félni kell azoktól az inasoktól, kik egyenként igazán gyengék és a mesterek túlerejével szemben tehetetlenek is, de együtt hatalmat jelentenek, mert megszünnek vakon szolgálni az urakat.

Ettől ijedtek meg és ordítottak fel végtelen kínjukban, hogy »hová jut a társadalmi rend, ha már az iparostanuló is szervezkedik, opponál[1]«. És joggal. Igenis, mondjuk mi is, hogy van okuk félni a hatalmasoknak, a kizsákmányolóknak, a kihasználtaktól. Mert mi nyíltan mondjuk: fel akarjuk rúgni minden szentségével azt a társadalmi rendet, mely csak a kevesek rendje. Fel akarjuk rúgni, hogy helyén felépíthessük azt a rendet, mely nem egynéhány gömbölyűre hízott ingyenélőnek lesz jó, hanem azoknak a munkásoknak, akik ma csak mások hasznára áldozzák egész életüket.

Mivel ezt akarjuk, egészen rendjén van az, hogy félnek és remegnek tőlünk azok, akik féltik előjogaikat. Mert mi azokra törünk és ha az uraknak akárhogy is tetszik az, hogy ők rajtunk, a mi húsunkból élnek, mi mégis agyontapossuk őket, mint útálatos piócákat.

Az Ifjúmunkás, 1908. október 1.

[1] Ellenkezik.

3.

AZ ELSŐ ORSZÁGOS IFJÚMUNKÁSÉRTEKEZLET ÉS A »CSÓNAKOS«-KONGRESSZUS

AZ ELŐKÉSZITŐ BIZOTTSÁG FELHIVÁSA

Ifjúmunkások! Kartársak!

A belügyminiszter visszautasította az ifjúmunkás szövetség alapszabályait. Terve világos, lehetetlenné akarja tenni, hogy a munkások gyermekei, az ifjú proletárok a szervezettség hatalmával tisztességes bánásmódot, emberhez méltó sorsot vívjanak ki maguknak. A belügyminiszter azt akarja, hogy továbbra is tudatlanok maradjunk, hogy továbbra is ki legyünk szolgáltatva mestereink kényének-kedvének.

Gyermekrabszolgák!

Ebbe nem nyugodhatunk bele; ez ellen tiltakoznunk kell, csatasorba kell állni mindannyiunknak!

A szervező-bizottság elhatározta, hogy a husvéti ünnepekre, március hó 31-ére

Ifjúmunkás értekezletet

hív egybe, melyen tiltakozni fogunk a belügyminiszter eljárása ellen és egyben meg fogjuk beszélni a további teendőket.

Kartársak! Hassatok oda, hogy az értekezleten minél több város képviselve legyen.

Az egész világ elnyomottjai ébredeznek, talpra állnak

és a vörös zászló alá sorakoznak; nekünk, pezsdülő vérű ifjú proletároknak az első sorban kellene küzdenünk. Aki tehát megunta a szellemi rabságot, a sok testi kínszenvedést és jobb, boldogabb jövőt akar, az sorakozzék a mi táborunkba! Képviseltessük magát az értekezleten.

Mutassuk meg a miniszterne[illegible], hogy nem akarunk rabszolgák maradni! Hogy akarata ellenére is szervezkedni fogunk. Csak azért is!

Az előkészítő bizottság

Az Ifjúmunkás, 1907. február 15.

ORSZÁGOS ÉRTEKEZLETÜNK

Hat évvel ezelőtt történt. A »Szabadság« munkásképző-egylet egyik fiókhelyiségében összegyűltek az ifjúmunkások, hogy meghallgassanak egy tudományos előadást. Az állam rendjének biztonságáról gondoskodó rendőrség tudomást szerzett a dologról, berontott a helyiségbe és börtönbe cipelte kartársainkat. Letartóztatták, megpofozták őket — mert tanultak, mert nem akartak csavarogni. Megindították ellenük a vizsgálatot és a hatalom képviselői több napi fogházra ítélték kartársainkat. Az állam, a hatalmas, örökkétartó és öröktől való államhatalom fönnállását veszélyeztették e gyermekproletárok! Hogy a börtön ne vonja el a munkáltatóktól a tanoncok munkaerejét, úgy intézték a dolgot, hogy kartársaink a husvéti ünnepek alatt üljék le büntetésüket. Nagyszombat délutánján tolonckocsiba zárták kartásainkat. Az utcákon processziók[1] haladtak, énekük betöltötte a levegőt; magasztalták azt az embert, ki annyira szerette a gyermekeket! Ámde éneküket elnyomta a tolonckocsi dübörgése és a kocsi bensejéből jövő dal: a Marseillaise, a forradalom, a jövő dala...

Kihallatszott a végső akkord: Mienk lesz a jövő!

[1] Kormenetek.

Mosolygott a bakon ülő röndér, a legjobb társadalmi rend őre. Gondolta magában: jó helyen vagytok; innen ugyan énekelhettek, mig bele nem bolondultok, egyebet amúgy sem tehettek!

Hat év telt el azóta. Kinyílt a börtönajtó zárja kartársaink előtt, meg sokszor be is csukódott már azóta kartársaink mögött, mert mozgalmunkat üldözte, de nem tette tönkre sem a rendőrök brutalitása, sem a tolonckocsi, sem a börtön. Mozgalmunk egyre erősödött, eszméink egyre nagyobb területeket hódítottak meg és hat évvel a leírt jelenet után, a hatodik évfordulón, husvét napján, összejöttek az ifjúmunkások küldöttei az ország minden részéből, a Dunántúlról, az Alföldről, Erdélyből és Északmagyarországból és büszkén hirdetik: Mégis élünk, diadalmasan haladunk előre!

*

Hivó szózatunkra megjelentek a küldöttek. Igaz, csak 28-an voltak. Ám aki ismeri a tanoncok nyomorúságos helyzetét, az már azon is csodálkozni fog, hogyan tudtunk összehozni ennyi küldöttet is, honnan tudtuk előteremteni amaz összegeket, melyekből a küldöttek útiköltségüket, költségeiket fedezhették. Büszkén mondhatjuk, hogy rövid idő alatt nagy, óriási eredményeket értünk el. Hány város és község ifjúmunkásai éreztek velünk — anélkül, hogy résztvettek volna értekezletünkön; csupán csak anyagi helyzetük akadályozta őket abban, hogy magukat képviseltessék. De gondolatban velünk voltak és meg vagyunk győződve róla, hogy hozott határozataink értelmében fognak ők is működni.

Szép volt az értekezlet. A felnőtt elvtársak, kik végignéztek az egybegyűlt kartársakon, kik végighallgatták tanácskozásainkat, örömmel mondogatták, hogyha eddig még kételkedtek volna is abban, hogy a magyar munkásmozgalom a közel jövőben nagy eredményeket lesz képes felmutatni — immár vége a kétkedésnek. Lesz még

gyümölcs a fán, melynek ilyen virágai vannak! — volt az egyhangú vélemény. A piros lobogó jó kezekbe fog kerülni!

Az egybegyűltek megértették e szavakat és megfogadták, hogy be fogják váltani a belejük helyezett reményeket.

Az értekezlet véget ért és máris visszhangra talált két helyen. Visszhangra talált elsősorban — a kormánynál. Igen, a magas kormány megijedt tőlünk és tönkre akarja tenni mozgalmunkat. Ámde hogyan? Erős rendőrlegényekkel verette el a gyenge szervezetű gyermekrabszolgákat, börtönbe záratta a csenevész gyermekeket. Hiába. A mozgalom haladt, erősödött. A legutóbb a belügyminiszter akarta egy ukázzal[1] lehetetlenné tenni a szervezkedést és íme — az ifjúmunkások országos értekezlettel felelnek! Mit tegyen a kormány, hogy lebírja a gyermekeket? Mézesmadzagot, alamizsnát akar elénk dobni; tanonc-otthonokkal, ösztöndíjakkal akarja az ifjúmunkásokat távoltartani a szervezkedéstől. Sok szerencsét, magas kormány! Akiket a korbács nem tántorított el tőlünk, azokat tán el fogja tántorítani az alamizsna? Majd meglátjuk!

A másik hely, ahonnan e visszhang érkezik — a szervezkedő ifjúmunkások tábora. Hódmezővásárhely, Szeged, Szabadka ifjúmunkásai alighogy tudomást szereztek értekezletünkről — elhatározták, hogy ők is szervezkedni fognak, hogy ők is csatlakoznak hozzánk. Bizonyára már több városban ébredeznek az ifjúmunkások, szózatunk már több városba is eljutott és visszhangra is talált. A közel napok kedvező eredményekről fognak beszámolni. Rövidesen nem lesz város vagy helység ez országban, hol ne lennének szervezett katonáink, hol ne küzdenének az ifjú proletárok a munka felszabadításáért. Adjanak korbácsot vagy mézesmadzagot — mindegy, még az elzárt tolonckocsiból is kihallatszik: Mienk a jövő!

Az Ifjúmunkás, 1907. április 15.

[1] Rendelettel.

*

A napirend negyedik pontját, az antimilitarizmust,[1] Alpári Gyula elvtárs fejtegette hosszan, élénk figyelem közben. Tartalmas referátumában[2] érdekesen bizonyitgatta, hogy az ifjúmunkásság nemcsak a jövő gazdasági küzdelmeiben lesz otthonos, hanem egyúttal ő az, ki az egész társadalom arculatát megváltoztatja. Ennek igazolására többek között a következőket mondja:

A katonaság szolgálati szabályzata, a »Reglement« egyik paragrafusa előirja, hogy zavargások alkalmával ne honvédséget alkalmazzanak. Hogy miért ne, azt találóan jellemezte egy fiatal tiszt a legénységi iskolában. Mit gondolnak, talán a 32-es bakákat fel lehetne használni? Azok is épp olyan »csirkefogók« mint a többi szocialisták. Nohát, az antimilitarizmus célja oly szocialistává tenni az összes ezredeket, mint amilyenek a nagyobb városokból rekrutálódó[3] ezredek. Sőt, tovább kell mennünk, nem elégedhetünk meg a munkásokból lett katonák jelenlegi fölvilágosodásával: sok van köztük még olyan, ki nincs tisztában a militarizmus[4] céljával. Ezen kell segítenünk. Majd ismertette a militarizmus káros hatását, azt a sok szenvedést, melyet a proletárgyermekeknek eltűrni kell. Végül a következő határozati javaslatot nyujtja be:

»Az 1907. március 31-én és április 1-én a Társadalomtudományok Szabad Iskolájában megtartott első országos ifjúmunkás értekezlet tudatában van annak, hogy a kapitalizmus fejlődését szükségszerűen követő osztályellentétek kiélesedésével a proletárság mind nagyobb rétegei ébrednek osztálytudatra, egyre kisebb lesz azok

[1] A dolgozók harca az imperialista háborús fegyverkezés ellen.
[2] Beszámolójában.
[3] Összegyűlő.
[4] A fegyverkezés és háborús készülődés reakciós, imperialista célokat szolgáló politikája.

száma, kik tudatlanságukkal támogatják a mai társadalmi rendszert; másrészt a kapitalizmus kifejlődésével aránylagosan fogy a rendelkezésre álló piacok száma, amely körülmény arra kényszeríti az egyes államokban uralkodó kapitalista osztályt, hogy egymással versenyezve, fegyveres erővel, piacok szerzésére törekedjenek, — ennek következtében az osztályállam mindinkább rá van utalva a nyers erőszakra, egyre fontosabb a militarizmus szerepe. Ám az általános védkötelezettségen alapuló militarizmus csak addig támasza az osztályállamnak, mig a szuronyok hordozói nem ébredtek osztálytudatra. Ha tehát az e hadsereget alkotó ifjúság öntudatra ébred, tulajdonképeni céljának teljesítésére, a modern munkásmozgalom elnyomására és a kapitalista terjeszkedés előmozdítására nem lesz többé felhasználható. Ezeknek tudatában az ifjúmunkásmozgalom egyik legfőbb feladatának tekinti az ifjúmunkások osztálytudatra ébresztését és igy a kapitalizmus legerősebb támaszának megdöntését.

E cél elérésére egyelőre a következő eszközöket ajánlja: *a*) A szocializmus elméletének terjesztése előadások és népszerű röpiratok által; *b*) szociáldemokrata antimilitarista röpiratok kiadását és terjesztését a különböző nemzetiségű ifjúmunkások között; *c*) az osztálytudatos irodalom és művészet ápolása kedélyes összejöveteleken és ünnepélyeken, különös tekintettel az antimilitarizmusra; *d*) a bevonulások alkalmával szokásos vigadások kerülésével. A határozati javaslatot az értekezlet egyhangúlag elfogadta. Minthogy az idő már nagyon előrehaladt, elnök a tanácskozást másnapra halasztja.

Az Ifjúmunkás, 1907. június 15.

*

A napirend utolsó pontját Alpári Gyula elvtárs fejtegette. Ajánlatára kimondta az értekezlet, hogy összeköttetést kiván létesíteni a különböző nemzetiségű ifjú-

munkások között, törekedni fog arra, hogy birodalmi szövetséget létesítsen; csatlakozik a nemzetközi ifjúmunkás szövetséghez és annak Stuttgartban megtartandó nemzetközi kongresszusán a lehetőséghez képest képviselteti magát. Az inditványok letárgyalása és Haimann elvtárs zárszava után az értekezlet véget ért.

A küldöttek fölálltak és a Marseillaise lelkesitő hangjai mellett szétoszoltak.

Az Ifjúmunkás, 1907. július 15.

CSAK AZÉRT IS!

Az ifjúmunkásságnak túlon-túl rossz, komisz a dolga. Ahelyett, hogy védenék és segítenék a jövő munkásait, bántja és elnyomja, kihasználja a mester, elősegíti ezt a törvény, iparhatóság és hamarjában el sem tudnók sorolni, hogy ki még. Hogy tengersok bajunkon magunk könnyítsünk és elmondhassuk búnkat-bánatunkat, hát időről-időre gyűlést tartunk. December 6-án is gyűlést akartunk tartani, de a főkapitány úr nem engedélyezte.

Mondanunk sem kell, hogy azért gyűléseztünk, és ha akármit csinál is őbölcsessége, mégis fogunk gyűlésezni mindig. Legfeljebb olyan szerencsés körülmények között, hogy nem fog ott alkalmatlankodni a rendőr, hazánk e fényes és kitűnő megmentője.

Mi csak azért is gyűlésezünk ha szükségét látjuk és őtapintatossága csak irassa ezután is okos ukázait:

A budapesti m. kir. államrendőrség főkapitánya.

12722. eln. sz.
fk. 1908.

Határozat.

Ifj. Biró Dezső budapesti lakos bejelenti, hogy a budapesti munkások egy része folyó évi december hó

6-án, délután 3 órakor, VII. ker., Szövetség-utca 24. sz. a., Dienes Ferenc vendéglőjében »1. az ipartörvény reviziója,[1] 2. szervezkedés és sajtó« napirenddel nyilvános gyűlést tart.

Miután a Népszava folyó évi december hó 5-iki számának közlése szerint ezt a gyűlést nem a felnőtt munkások, hanem a tanoncok tartanák, a bejelentést nem veszem tudomásul és a gyűlés megtartását betiltom.

Igy kellett határoznom, mert az iparostanoncok az 1884. évi XVII. t.-c. 82. §-a értelmében még iskolakötelesek, azonkivül pedig a szülői hatalom, illetve az idézett t.-c. 66. §-a értelmében a tanonctartó házi fegyelme alatt állanak. Ezeknek pedig nyilvános gyűlések rendezése, ilyeneken való részvétele, miután az végeredményben — amint a tapasztalat mutatja — az iskolai, valamint a házi fegyelem meglazulására vezet, államrendészeti szempontból meg nem engedhető. A jelen esetben be kellett tiltanom ezt a gyűlést azért is, mert az eddigi tapasztalatok szerint az ifjúmunkások nyilvános összejövetelein résztvevő tanoncok, akiknek nagy része a 14. életévét nem haladta meg, felnőtt kisérők nélkül szoktak ott megjelenni, a korcsmákra, sörházakra és pálinkamérésekre vonatkozó 117/1906. kgy. számú szabályrendelet 7. §-a szerint pedig »14 éven aluli gyermekeknek a korcsmaüzletekben való tartózkodását az üzlettulajdonos csak akkor engedheti meg, ha azok felnőttek társaságában jelennek meg«.

Miről ifj. Biró Dezső (VII. ker., Nyár-utca 1. sz. a.) továbbá a tilalom esetleges áthágásának megakadályozása végett Sajó Sándor, VII. ker. r. tanácsost és Lickl Géza r. főparancsnokot értesítem.

Budapest, 1908. december hó 5-én.

Boda Dezső,
főkapitány.

Az Ifjúmunkás, 1909. január 1.

[1] Módosítása.

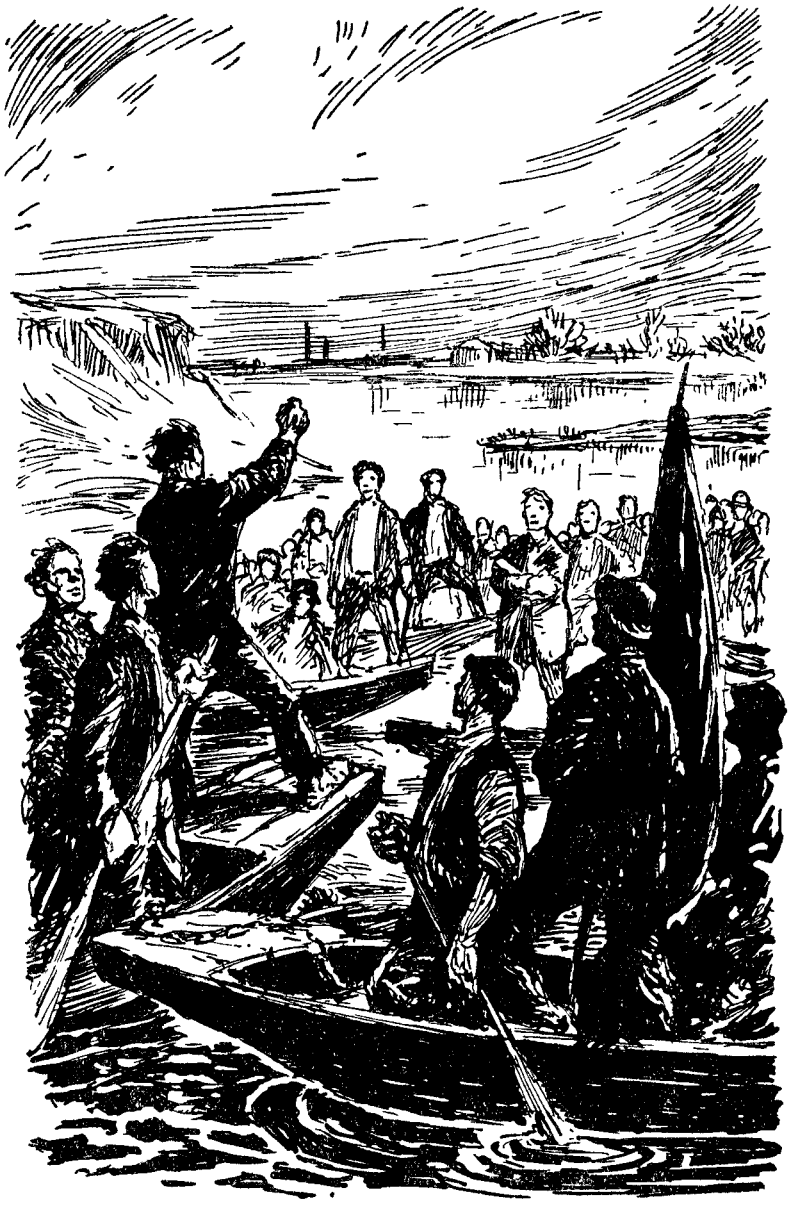

A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT JELENTÉSE A »CSÓNAKOS« KONGRESSZUSRÓL

Az ifjúmunkásmozgalom

Az 1908. január havában megtartott szakszervezeti kongresszus a szakmák körébe utalta az ifjúmunkások ügyét, de ez az intézkedés az ifjúmunkásmozgalomnak eddig legalább még nem nyujtott biztos keretet. Az ifjúmunkások a mult évi rendes pártgyűléssel egyidőben készültek kongresszusukat megtartani, amelyet azonban a főkapitány betiltott. Az ifjúmunkások a rendőrségtől üldözve, a Dunán csolnakokban tanácskozva tartották meg kongresszusukat.

Már az év folyamán rájuk is kiterjedt a kormány munkásellenes politikája és ennek következtében a szervezet nagyszabású haladást nem mutathat fel. Mindazonáltal fentartva a havi sajtót, erős akciót indítottak az állami tanonciskoláért és az esti és vasárnapi oktatás eltörléséért. Ebben az ügyben 1909. február havában terjedelmes memorandumot[1] nyujtottak át küldöttségileg a polgármesternek, akitől biztató választ kaptak. Folytatva ezt az akciót, március havában 5000 példányban röpiratot adtak ki, mely az ifjúmunkások körében mindenütt visszhangra talált.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt XVI. pártgyűlésének jegyzőkönyve. 1909. április 11—14. 57. old.

VISSZAEMLÉKEZÉS A KONGRESSZUSRA

»... A folytonos üldöztetés és ismételt feloszlatások igen megnehezítették a munkát, de mégis vannak igen szép eredmények. Az üldöztetés milyenségéről ragadjunk csak ki egy kis esetet, mely egyben iskolapéldája az

[1] Emlékiratot.

önfeláldozó ifjúmunkáselszántságnak. Kongresszust akarnak tartani a magyarországi ifjúmunkások. Nem engedélyezik. A hely, hol a kongresszust tartani kellett volna, rendőröktől, detektívektől van megszállva. Bárhová is mennek az ifjúmunkások, detektívek serege van mögöttük, kik minden tanácskozást lehetetlenné tettek. Az ifjúmunkások a rendőrség erejével szemben csakis a magok leleményességét állíthatták. Kimentek a Lágymányosra, kibérelték az összes ott található csónakokat és a rendőrség szemeláttára a Lágymányos közepén megtartották az órákhosszat tartó kongresszust, majd munkájukat bevégezve, a munkásinternacionále hangjai mellett, a dühöngő és szitkozódó rendőrök sorfala között, szállottak partra.«

Vas Zoltán feljegyzései a börtönben. MMI Archívum, A. III. 3/1.

4.

AZ IMPERIALISTA FEGYVERKEZÉS ELLEN, A BÉKÉÉRT

AZ IFJÚMUNKÁSSZÖVETSÉG BÉKEHARCOS RÖPLAPJA

ÚJONCZOK, TESTVÉREK!

Hozzátok szólunk, akikkel együtt nyomorogtuk át ifjúságunk legszebb éveit. És most válunk...

Itt kell hagynotok szülőt, testvért, barátot, mindenkit, akit szerettetek. Bevonultok a rideg kaszárnyák zord falai közé, hogy hitvány, akaratnélküli bábjai legyetek az uralkodó osztály törekvéseinek. Minden perczben készen kell lennetek, hogy kenyérért küzdő apáitok a harcz terére lépnek s a ti hivatástok lesz akkor az, hogy halomra lőjjétek a ti és apáitok jobblétéért küzdő testvéreiteket.

Ujonczok! És ha idegen »ellenség«-gel állítanak is szembe benneteket, akkor is saját testvéreitek, a munkásság vérével festitek pirosra a rögöt.

Ezt pedig nem szabad tennetek! Nem a munkásság, hanem az uralkodó osztály a ti ellenségetek! A puskák gyilkos tüze ne mellettük, az ő piszkos érdekeik mellett, hanem ellenük szóljon. Elraboltak tőletek mindent, de az öntudatot ne engedjétek soha, mert ez az, amelyik összeroppantja a militarizmus bilincseit.

Le a militarizmussal!

Békét a földre!

A Magyarországi Szocialisztikus Munkásmozgalmak az 1907. évben. Budapest, 1908. 558. old.

Október elseje van. A tavasszal besorozott legényeknek be kell rukkolniok. Hívja őket a király! Hívja a haza!

Hagyjátok el a mezőt, a műhelyt, a gyárat, szüleiteket, szeretőiteket, mindent, ami kedves és szép, mindent hagyjatok oda és menjetek öldökölni tanulni! Hasznos volt eddig a munkátok? Acélizmotok, teremtő agyatok nyomán felvirult minden? Menjetek most és tanuljátok meg, hogy kell összerombolni mindazt, amit a ti szorgalmas munkátok felépített.

Október elseje van. Valamikor, mikor még együgyűek voltak az emberek és hatalmasak az urak, hangos dobszóval vonult be az ujoncok serege. Fiatalok voltak, gondtalanok és meggondolatlanok. Nem tudták, nem látták, hogy mi lesz velük. Nem tudták, hogy akkor, mikor egyszerű öltözetüket, tisztes rongyaikat levetették s felvették a császár cifra condráit, akkor a legcsúfosabb igába hajtották fejüket, olyan igába, amely nemcsak munkára tereli a nyakas marhát, hanem arra is jó, hogy a leigázott barmok őrei és megőrzői legyenek az igafelrakó urak örökös hatalmának.

A belső ellenség, amely ellen elsősorban kell az állandó fegyveres sereg, mi vagyunk, munkások. Ha elgondoljuk, megreszket minden ízünk. Bennünket, munkásokat használnak fel arra, hogy munkástestvéreinket fékentartsuk. Azért áldoz a kapitalista társadalom a mi verejtékes munkánkból az ő hadseregére fenntartására annyi milliót, hogy ha az éhező és nyomorgó proletárok öntudatra ébredve, maguknak jobb sorsot mernek követelni, egy darabbal több kenyeret, egy kis szórakozást, pihenést, akkor legyenek engedelmes, akaratnélküli embercsoportok, akik a háborgó tömeg szenvedélyét karddal és golyóval, pusztitással és halállal lecsendesitsék.

Ha az összeharácsolt kincsek forognak veszélyben, akkor megint nem azok állanak a golyózápor elé, akiknek

kincsei vannak veszendőben, akkor megint a proletár katonának kell harcba indulnia a veszedelembe került pompa, kincs, vagy aminek ők mondják: a haza megvédésére.

És ha kicsi valamely uralkodó osztálynak az a terület, amelyet kizsákmányolt eddig, ha lelketlen üzérek a háború mellett busásan keresni akarnak, akkor megint a proletárt, az engedelmes, a tudatlan proletárt küldik a mészárszékre.

A mészárszékre küldik, amig engedelmes. És engedelmes — amig tudatlan.

Az ő katonaságukra más szemmel kell néznetek. Más elgondolással, mint azt az iskolában hazugul tanitják nektek.

Nincs szükségünk az ő katonaságukra és nem akarunk az ő katonáik lenni, nem akarunk öntudatlan eszközei, bűnös elnyomói lenni proletártestvéreinknek. És ha engedelmeskedünk is az ő parancsaiknak, mert ellentállni még gyöngék vagyunk, ha október elsején bemegyünk is a kaszárnyába, mert muszáj, hát tanulják és tudják meg, hogy a golyó nem csak lefelé visz, hanem felfelé is; tudják meg, hogy a kard nem csak a szegény ember koponyáját hasitja ketté, hanem a gazdagét is; tudják meg, hogy katonamundérban se felejtjük el soha, hogy proletárok, elnyomott proletárok vagyunk.

A fegyvert, amit a kezünkbe szoritotok, még a vállunkra emeljük, a golyót, amit kezünkbe adtok, még kilőjük, az ágyú tüze még a ti parancsotokra szórja a haláltosztó kartácsokat.

De vigyázzatok, mi megtanulhatjuk tőletek becsülni is a fegyvert, a kardot, a puskát, az ágyút egyaránt, mi megtanuljuk becsülni a katonát és a hadsereget is. De ez a hadsereg nem lesz már a ti seregetek. Az a kard nem értetek csattog, az a puska nem a ti szavatokra ropog, az az ágyú nem miattatok ontja a halált. És ha mi megbecsülni tanultuk a hadsereget, azt a hadsereget, amelynek zászlói alá önként állunk oda, melyet magunk vezetünk, amely a mi akaratunkat szolgálja, mert maga

a mi akaratunk, akkor reszkessetek, mert felkelt a mi diadalunk soha nem alkonyuló napja.

Az Ifjúmunkás, 1909. október 1.

A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT ELITÉLI AZ IMPERIALISTA FEGYVERKEZÉS ELLENI HARCOT

A szociáldemokrata párt munkásáruló vezetői elítélték az antimilitarista propagandát. A burzsoázia osztályhadseregének támogatásával is igyekeztek kiérdemelni megbízóik — a tőkések — megelégedését. Nem akarták, hogy a katonaruhába bujtatott munkás- és parasztfiatalok felismerjék: elnyomóik imperialista érdekeiért akarják őket vágóhídra hurcolni. Nem akarták, hogy felismerjék: igazi ellenségeik az uralkodó osztályok, a fegyvert ellenük kell fordítaniok.

Az Alpári Gyula vezetése alatt álló forradalmi ifjúmunkások által kiadott antimilitarista röplapot a »Népszava« 1907. szeptember 26-án így bélyegezte meg:

»A mai nap folyamán Budapest forgalmasabb utcáin egy felhívást osztogattak a legközelebb bevonuló újoncokhoz. A felhívás arra szólítja fel az újoncokat, hogy ne küzdő munkástestvéreik ellen és ne a külső »ellenség« ellen fordítsák fegyverüket, mert hiszen a külső ellenség katonái is proletártestvéreink minékünk; hanem ha már lőni kell, akkor a puskák gyilkos tüze a munkásság igazi ellenségeinek, az uralkodó osztálynak szóljon.

Nem tekinthetjük ezt egyébnek gyerekes forradalmasdinál, amely a proletárság szabadságharcának csak árthat. Nem azért, mert újabb táplálékot nyujt az uralkodó osztály munkásgyűlöletének, hanem azért, mert a küzdő proletárság figyelmét eltereli a komoly, eredményes forradalmi munkától.«

Vajjon mit tekintettek »komoly forradalmi munkának« a munkásosztály árulói, ha nem a fegyvereknek az uralkodó osztály ellen fordítását? Erre is válaszol a Népszava:

»Most éppen olyan munka előtt állunk, amely megköveteli az összes erők koncentrálását, a munkásság összes figyelmét és tetterejét. Október 10-én megindul az általános választójogért való döntő harc, és amíg az el nem dől, addig nem szabad gyerekes dolgokkal előhozakodni.«

A szociáldemokraták nem az osztályharc egyik eszközének, hanem legfőbb céljának tekintették a választójogért folyó küzdelmet. Ezen keresztül vélték elérhetőnek a kapitalizmusnak a szocializmusba való »békés belenövését«. Ezért ítélték el az aktív forradalmi harcot, amely az általuk védelmezett kapitalizmus megdöntéséhez, a szocializmushoz vezet.

A szocialista forradalom győzelme után a dolgozók megteremtik a maguk hadseregét, amely megvédi szocialista hazájukat az imperialisták támadásai ellen. Ennek a hadseregnek a béke megvédése a legfőbb feladata, éppen ezért erősítése és fejlesztése érdeke és szívügye minden dolgozónak.

AZ IFJÚMUNKÁSOK LELEPLEZIK AZ IMPERIALISTA HADSEREGET TÁMOGATÓ SZOCIÁLDEMOKRATA VEZÉREKET

Szociáldemokrata avagy antimilitarista?

Az elvtársak széles körében az a nézet van elterjedve, hogy a hadseregellenes propaganda nem tartozik a szociáldemokrata párt harci eszközei közé. A jó szociáldemokrata megismerni törekszik a szocializmus alapelveit, tagja párt- és szakszervezetének, résztvesz a bérmozgalmakban, eljár a gyűlésre, előfizeti a párt lapjait és ezzel vége. Hogy külön propagandát kell folytatni a hadsereg ellen, hogy azon kell lenni, hogy a fegyelmet, mely a hadsereg éltető eleme, aláássa — erről nagyon sok szociáldemokrata, különösen a vezető-állást betöltő elvtársak hallani sem akarnak. Tétlenségüket, melyet a hadsereg irányában tanusítanak, azzal szokták megokolni, hogy a német szociáldemokrata párt is elveti az antimilitarista propagandát. Hívatkoznak ama német pártgyűlésekre, melyek sorra elvetették az antimilitarista propagandát követelő indítványokat. Ha a nagy elméleti tudással rendelkező párt felismerte, hogy a hadseregellenes propaganda nem

vezet célra, úgy mi, — akiknek oly sokat kell még tanulnunk a tapasztaltabb németektől, — természetesen nem tehetjük magunkévá ezt a harci modort — ez ezen elvtársak fő ütőkártyája.

Kérdés, hogy viszonyaink olyanok-e, hogy lemondhatunk az ilyen propagandáról? Azt hisszük, hogy aki a legutóbbi néhány évet nem aludta át, annak okvetlen be kell látni, hogy nem. A nádorhegyi bányász-sztrájk, a sztrájktanyáknak katonaság által való szétverése és végül a legutóbbi gázgyári sztrájk még mindannyiunk szomorú emlékezetében él. A hadsereget nálunk nemcsak arra használják fel, hogy a sztrájkolókat széjjelveretik vele, hanem ezenkivül még sztrájkbontók gyanánt is felhasználják az egyes proletár-katonákat. Ilyesmire eddig még egyetlen ország hadvezetősége sem vetemedett.

Természetesen, ily alkalmakkor heves cikkek jelennek meg pártlapunkban a katonaság ellen, sőt antimilitarista propagandával is fenyegetőzünk, de ha beföldelték az elesetteket, ha szétverték a sztrájktanyákat, ha leverték a sztrájkokat — pártlapunkban vagy az illetékes szervezetben hírét sem hallja az ember az antimilitarista propagandának. A hadvezetőség gazságai ellen semmit, de semmit sem tesznek. Az egész munka az »Ifjúmunkás«-ra hárul, holott ezt nagyrészt a párt- és szakszervezeteknek kellene intézni. Ámde ha így állnak a dolgok, úgy az ifjúmunkásoknak kell megküzdeni a feladattal; jó példákkal kell, hogy előbb-utóbb visszhangot keltő hatást gyakoroljanak az úgynevezett illetékes tényezőkre is.

Az Ifjúmunkás, 1908. november 1.

5.

AZ IFJÚMUNKÁSOK NEMZETKÖZI ÖSSZEFOGÁSA

AZ IFJÚMUNKÁS INTERNACIONÁLE STUTTGARTI ALAKULÓ KONGRESSZUSA. 1907. AUG. 24.

ELSŐ NEMZETKÖZI ÉRTEKEZLETÜNK

Félve, dobogó szivvel követtük nemzetközi titkárunk hívó szózatát; kétkedve mentünk el az értekezletre. Vajjon összejövünk-e annyian, hogy érdemes lesz tanácskozni, és ha már össze is jövünk: vajjon tudunk-e hasznos munkát végezni? Ma már örömmel állapithatjuk meg, hogy az értekezlet minden várakozásunkat felülmúlta. Képviselve volt az öntudatos ifjúmunkásság csaknem valamennyi országból és a kongresszus munkálkodása mély nyomokat fog hagyni a nemzetközi ifjúmunkások küzdelmében.

Az értekezlet foglalkozott mindama kérdésekkel, melyek valamennyi ország ifjúmunkásait foglalkoztatják; vagy ha eddig nem is, de a jövőben kell hogy foglalkoztassák.

Az értekezlet azon az állásponton volt, hogy az ifjúmunkásoknak szükségük van a nemzetközi összetartásra és ezért erre vonatkozólag oly határozatot hozott, mely az eddigi laza összeköttetést szilárdabb alapra fekteti. A szellemi kötelékek mellé anyagi kapcsolatokat is létesitett, mely ugyancsak a szellemi kapcsolatot van hivatva szorosabbra fűzni. Az a másfél krajcár, melyet minden szervezett ifjúmunkás évenkint fizetni tartozik a nemzetközi szövetség pénztárába, arra fog szolgálni, hogy a levelezési és egyéb kiadásokat fedezzék belőle.

Minden hónapban jelentés fog megjelenni, mely híven be fog számolni a mozgalom állásáról, pontos tájékozást fog nyujtani az ifjúmunkásokat érdeklő események felől.

Az ifjúmunkások nevelésére vonatkozólag az értekezlet kitűnő irányelveket állított fel. Eddig nagy súlyt fektettek a természettudományok terjesztésére az egyes ifjúmunkás szervezetekben; sőt, legtöbb helyen tudományos előadások alatt csakis ilyeneket értettek, holott ez csak másodsorban jön tekintetbe. Az értekezlet kimondotta, hogy a szocialista nevelés alapja a társadalomtudomány és a gyakorlati harcban való részvétel. Az ifjúmunkással elsősorban társadalmi helyzetét kell megismertetni, továbbá osztályának és az egész társadalomnak a történetét. Mindezt azért, hogy mint felnőtt munkás tudja, hogy melyik táborban a helye. Természetesen az is szükséges, hogy a természetet is alaposan ismerje, amiért is a természettudományok terjesztésére is nagy súlyt kell fektetni. De minthogy az elméleti oktatás nem elegendő a harcosok kiképzésére, ennélfogva részt kell venni az ifjúmunkásoknak a gyakorlati harcban is.

A gazdasági harc nemcsak a nevelés szempontjából szükséges. Az ifjúmunkásokat oly szörnyű módon szipolyozzák ki, hogy egyáltalán nincs szabad idejük, melyre pedig okvetlenül szükségük van, ha nevelődni akarnak. Az értekezlet kijelölte ama célokat, melyekért elsősorban kell küzdeni. A gazdasági harc céljaira vonatkozólag véleményeltérések voltak. Az ifjúmunkások egyrésze azt óhajtotta, hogy állami tanító-műhelyekért és tanoncotthonokért folyjon a küzdelem. Ha ezt elérnénk, úgy véget érne a mesterek uralma, megszünnék az ifjúmunkások kizsákmányolása. Ez volna a tanonckérdés legegyszerűbb és leggyökeresebb megoldása. Ám az értekezlet nem helyezkedett erre az álláspontra, mert föltéve, hogy el is érnénk az állami tanulóműhelyek felállítását, az állam csak annyit állítana föl, amennyire az iparnak éppenséggel szüksége van. Már pedig a gépipar fejlődésével egyre kisebb körökre szorítkoznék; e műhelyek egyre kevesebb

ifjúmunkásra járnának előnnyel. Az a kevés fiatal ember, aki elég szerencsés volna bejutni e műhelyekbe, többre tartaná magát, mint a többi »tanulatlan« munkás és így e műhelyek nemcsak nem volnának hasznára, hanem egyenesen ártanának a munkásmozgalomnak. Az ifjúmunkások végleges megváltását csakis a munkásság végleges diadala hozhatja meg; addig is a törvényesen megállapított rövidebb munkaidőért, a nappali oktatásért, a teljes — tehát még iskolába se szabadjon járni — vasárnapi munkaszünetért és egyéb ifjúmunkásokat védő törvényekért kell harcolni.

Az értekezlet azonkívül még arra is felhívta az ifjúmunkásokat, hogy küzdjenek az alkohol és a militarizmus ellen; e téren a leghathatósabb fegyvernek az ifjúmunkások felvilágosítását tartotta. A munkásmozgalomnak öntudatos és egészséges harcosokra van szüksége, de a szeszesital mindkettőt rendkivül károsan befolyásolja, ezért legjobb általában tartózkodni a szeszes italoktól. A katonaság lényege is ismeretes előttünk. Tudjuk, hogy nálunk a katonákat vezénylik ki sztrájktörőknek, velük akarják leszorítani a feltörekvő munkásságot. De a katonák a munkásság gyermekei közül, az ifjúmunkásokból kerülnek ki. A mi kötelességünk tehát arról gondoskodni, hogy a fegyverek megbízható kezekbe kerüljenek.

Az értekezlet határozatai csaknem valamennyi képviselt országra egyforma jelentőséggel bírnak. Ez azt mutatja, hogy az ifjúmunkások kizsákmányolását az egész világon űzik; ellenben ha mindenütt abban az irányban fogunk haladni, melyet az értekezlet kijelölt számunkra, úgy csakhamar óriási hadsereg fog szembeszállni a kizsákmányolással. Az ifjú gárda közreműködésével nemcsak saját nyomorúságának, hanem minden nyomorúságnak megszüntetését fogja hathatósan előmozdítani.

Azért fel a harcra, fel a győzelemre!

Berlin, 1907. szeptember 9.

Alpári Gyula

Az Ifjúmunkás, 1907. október 15.

AZ IFJÚMUNKÁS INTERNACIONÁLE ALAPITÁSÁRÓL.

VISSZAEMLÉKEZÉS

1907. augusztus 27.

Ismételten szó esett róla, hogy az Ifjúmunkás Internacionálénak 1907-ben való születése nem a reformizmus[1] jegyében állott, amely reformizmus ezidőtájt a II. Internacionálét már erősen bomlasztotta, hanem hogy mint forradalmi szervezet kezdte működését.[2]

A szocialista ifjúmunkás-szervezetek aránylag későn keletkeztek. Jelentőségük felismeréséhez, összefogásukhoz, forradalmi akcióprogrammjuk megalkotásához először is a forradalmi fejlődésnek egy új szakasza volt szükséges: az 1905-ös orosz forradalom. Addig is harcoltunk a reformisták ellen, akik a »jövő államába« való békés benövésről fecsegtek. Azonban nem volt tiszta képünk a valóban forradalmi harc eszközeiről. Az 1905-ös forradalom tanított rá, hogy az általános sztrájkot és a fegyveres fölkelést, mint a proletárforradalom legfontosabb harci eszközeit felismerjük. Mindazoknak közülünk, akik a hatalom meghódításának kérdésével komolyan foglalkoznak, hirtelen leesett a hályog a szeméről. A »varázsszert« felfedeztük. A beváró, sőt a harcot abban a reményben kikerülő taktika helyett, hogy majd »a fejek forradalmasodása« folytán a győzelem úgyis ölünkbe hull: tömegakció és mindenekelőtt az ifjúság meghódítása. Nem légüres térben, pacifista[3] szólamokkal, melyek nem marxista, hanem idealista felfogásban gyökereznek; a helyzetünk javításáért folyó gazdasági harc, a marxista nevelőmunka, a militarizmus ellen való tudatos harcnak az útján.

[1] Megalkuvó irányzat a munkásmozgalomban.
[2] Később a befurakodott munkásárulók elsorvasztották.
[3] A népek igazságos háborúit is ellenző burzsoá irányzat, amely lényegében az imperialisták igazságtalan, hódító háborúit támogatja.

Liebknecht Károly már 1904-ben, a német szociáldemokraták brémai pártkongresszusán, tehát már az orosz forradalom előtt, rámutatott a militarizmus ellen folytatott harc okvetlen szükségességére. És ettől pillanatra sem tágított. Az orosz forradalom kitörése óta külön figyelmet szentelt a proletárifjúságnak, az ifjúmunkásszervezet lett fő működési területe. Szoros kapcsolatban áll az északnémet ifjúmunkásszervezetekkel, melyeket 1904—1905-ben alapítottak, részt vett Mannheimban 1906 szeptemberében az Ifjúmunkások Németországi Szövetségének alapításában. Már itt fölveti egy nemzetközi ifjúmunkáskonferencia megtartásának kérdését. A nemzetközi összekötőszerv vezető tagjává lesz. 1907 tavaszán adja ki a militarizmusról és antimilitarizmusról szóló könyvét, melyben mint ténylegesen forradalmi szociáldemokrata abból indul ki, hogy a szociáldemokrata kérdés katonai kérdés. Könyvében a nemzetközi ifjúmunkásmozgalom első méltatását találjuk. Az Ifjúmunkás Internacionále alapítóülésén Liebknecht a főszemély, máris vezér.

Antimilitarizmusról tartott referátuma négy óráig tartott. Két részre kellett szakítani. A fennmaradt jegyzőkönyv nem gyorsírói jelentés, hanem újságírói feljegyzésekből keletkezett. Liebknecht előadásának csak a vázát találjuk benne, s még mint ilyen sem teljes. Az ülés zártan folyt le, hatóság nem volt jelen. A nyilvánosságnak szánt jelentést óvatosan kellett megfogalmazni, tudniillik Liebknecht ellen már egy hazaárulási per folyamatban volt. Különös részletességgel beszélt az orosz tapasztalatokról és azoknak viszonyainkra való alkalmazásáról. Erről azonban csak ráutalás formájában tesz említést a jegyzőkönyv. Ma már lehetetlen a beszéd minden részletére emlékezni. Egy jellegzetes kijelentésére, melyről említés nem esik, emlékszem. Miután Liebknecht az orosz elvtársak harcáról beszélt és ezt befejezte, az egész ülés hosszú tetszésnyilvánításba tört ki, mire ő felkiáltott: »Büszke vagyok rá, hogy annyi orosz barátom van!«

A svájci kiküldött, egy fiatal szabadgondolkodó tanító, azt követelte, hogy a teremtés természetes története és a vallás elleni harc álljanak a nevelési programm élén. Ellene e sorok írója lépett fel. A jegyzőkönyv ezt így említi meg:

»Ezzel szembeszállt Alpári elvtárs és arra utalt, hogy a szocialista nevelés alapjának a társadalomtudománynak kell lenni.« Én azt mondtam, hogy az első helyen a harcnak kell állnia. A jegyzőkönyv szerint: »Mielőtt a nevelési programm megvalósítására térhetnénk, szükségünk van a szabad idő egy minimumára, az ifjúmunkásoknak a kizsákmányolás ellen való megvédésére. Minden egyébnek előfeltétele: az ifjúmunkásoknak gazdasági helyzetük javításáért folytatott harca.«

Az ifjúmunkások gazdasági harcáról szóló referátumot Danneberg Róbertnak kellett volna megtartania, azonban néhány héttel a konferencia előtt lemondta a referátumot. A nemzetközi összekötőszerv, amely a konferenciát előkészítette, Liebknecht javaslatára hozzám fordult, hogy az előadást és a rezolúció[1] kidolgozását vállaljam. Én beleegyeztem, de csak azon föltétellel, hogy állást foglalhatok Danneberg reformista fölfogásával szemben. Liebknechtet könnyen rá lehetett beszélni, de nekem de Man-t, az összekötőszerv titkárát is meg kellett nyernem. Azután, hogy ez sikerült, hozzáláttam a munkámhoz. Referátumomat ismételten megbeszéltem Liebknechttel. Ő egyetértett velem, hogy a vonalunkat elsősorban a nagyüzemek ifjúmunkásaira állítsuk be. A rezolúciómban foglalt követelésekkel is egyetértett Liebknecht. Amennyire emlékszem rá, kifogásolta, hogy a külön ifjúmunkásszervezetek jelentőségét a gazdasági harc szempontjából erősebben domborítsam ki. Egyébként csak stílusbeli változásokat javasolt. Néhány formulázást[2] túlmerevnek talált, különösen rezolúcióm elméleti részében. Kifogásolta azt a mondatot, hogy csak a gépmunka korával kezdődik

[1] Határozati javaslat.
[2] Megfogalmazást.

meg az ifjúmunkások igazi kizsákmányolása. Ezen a ponton nem engedtem s arra hivatkoztam, hogy a tanoncok fokozott kizsákmányolása a kisüzemekben szintén a géppel való verseny következménye. A vitát a konferencia elé vittük. Liebknecht a manufaktúrára[1] hivatkozott, amely már nagymértékben kizsákmányolta a gyermekeket. Én Marx »Tőkéjét« vonultattam fel: »Asszonyok és gyermekek kizsákmányolása volt a gép kapitalista alkalmazásának az első szava ... Ez a munkát és munkást helyettesítő hatalmas szerszám az egész munkáscsaládot a tőke parancsa alá helyezte.« Végül is hajlékonyabban fogalmaztuk meg a dolgot, amely mindünket kielégített.

A gazdasági programm körül voltaképpen egyéb véleményeltérés nem volt. Csak egy pont körül volt heves vita: az állami tanműhelyek kérdése körül. Danneberg erről a kérdésről egy brosúrát írt Wienben, amelyikben, mint egyedüli hathatós eszközt a tanoncok kizsákmányolása ellen, állami tanműhelyek fölállítását követelte. Kérte továbbá, hogy ezt a követelést vegyék fel a szociáldemokrácia minimális[2] programmjába és hogy megvalósítására külön kampányokat vezessenek. Az osztrák delegáció, amelyet a svájci s az egyik cseh delegátus támogatott, ragaszkodott az állami tanműhelyeknek a gazdasági programmunkba való felvételéhez. Én ez ellen harcoltam. Hiszen az úgynevezett tanoncok csak kisebb részét teszik ki a kizsákmányolt ifjúmunkásságnak. Ha a kapitalista állam külön tanműhelyeket állít föl számukra, ez szükségképpen elmélyíti a munkások közötti szakadékot, az állami tanműhelyek az ifjúmunkások között egy privilégizált[3] arisztokráciát teremtenének, amelyet aztán fölhasználnának a proletariátus elleni harcban. Nem szabad, hogy az az illúziónk[4] legyen, hogy a tanoncok kizsákmányolását a kapitalizmuson belül meg lehet szüntetni. A mi követelésünk ez kell, hogy legyen: tanoncvédelem a

[1] Kézműipar.
[2] Legmérsékeltebb.
[3] Kiváltságos.
[4] Ábrándunk.

kapitalizmus korlátozására, a kapitalizmus megdöntése a kizsákmányolás megszüntetésére. Az én álláspontom végül győzött; egyhangúlag úgy döntött a konferencia, hogy az állami tanműhelyeket nem vesszük fel a programmunkba.

A stuttgarti kongresszus fontos munkát végzett. Egy évvel ezelőtt még azt sem tudtuk, hol mindenütt léteznek ifjúmunkásszervezetek s mit csinálnak. Később megtudtuk, hogy a különböző országokban az ifjúmunkásszervezeteknek három főtípusa alakult ki: antimilitarista szervezetek (Belgium, részben Skandinávia), nevelőegyesületek (Hollandia, Svájc), tanoncvédelmi szervezetek (Ausztria, Magyarország). S most egy Internacionále alakult, amely forradalmi munkaprogrammot dolgozott ki. Ezzel megtörtént az első hatalmas lépés, hogy a proletárfiatalságot belevonjuk a burzsoáuralom megdöntésére irányuló tudatos harcba.

Alpári Gyula

Új Március, 1927. augusztus.

6.

HARC A TANONCOK JOBB ÉLETÉÉRT

ADY ENDRE

TÖRTÉNELMI LECKE FIÚKNAK

Hódították ez országot
Derék, lelkes, úri szittyák,
Jóttevői szegény népnek:
Iskolában igy tanítják.

De nem így volt ezer évig,
Munkás embert ág is húzta,
Egy-két ezer úr kötötte
Millió jobbágyát gúzsba.

Magyarország dús ország volt,
Van termése, kincse, vadja,
De amit a bús nép szerzett,
Víg uraság zsebre rakja.

Csak a gazdag, csak a zsarnok
Élt föl minden földi jókat.
Megláncolták, butították
A dolgozó Milliókat.

Ma már a szívek bátrabbak,
Sápadtak a gyermek-orcák,
Ha összeszakad Ég és Föld,
Mégis más lesz Magyarország.

Ez az ország mindnyájunké,
Hol bilincset urak vernek:
Háborúra készüljön föl
Minden sápadt munkás-gyermek.

Van e földnek áldott Napja,
Pirosító levegője,
És ha lefogja az úr-had,
Munkával elvesszük tőle.

Föl, gyermekek, tanulásra,
Háborúra, egészségre,
Ti lesztek majd e rab ország
Megváltott és boldog népe.

ÉPITŐTANONCOK SZTRÁJKJA

A IV. ker., Váczi-utcza 18. sz. alatti építkezésnél október 8-án reggel 23 kőmüves-tanoncz az ott levő pallértól közelebbről meg nem határozott béremelést követelt. A pallér azt válaszolta, hogy ő béremelést nem adhat, forduljanak követelésükkel az épitőmesterekhez, ha azok jelen lesznek s addig folytassák a munkájukat.

A tanonczok azonban az épületet szerződési és szolgálati viszonyuk daczára elhagyták.

A magyarországi szocialisztikus munkásmozgalmak az 1906. évben. Budapest, 1907. 755. old.

A DOHÁNYGYÁRI LÁNYOK SZTRÁJKJA

A Dohánykereskedelmi Részvénytársaság telepén tegnap huszonöt munkás sztrájkba lépett s mert az igazgatóság ridegen visszautasította kérelmüket, kétszáz munkás-

lány is csatlakozott a sztrájkolókhoz. Tegnap a gyártelep környéke véres tüntetés színhelye volt. A munkások összeütköztek a rendőrséggel. Ami a nők sztrájkbalépését illeti, nemcsak a kifejlődött testvéries érzésnek eredménye, hanem régóta érzett elégületlenségből is fakadt.

Friss Ujság, 1907. július 10.

TANONCOK SZTRÁJKJA A »HERKULES-MOTOR« MŰHELYBEN

A munkáltatóknak törvényben biztosított »házi fegyelmi joga« szinte elviselhetetlenné teszi a proletárgyermekeknek, az inasoknak a sorsát. Száz és száz ifjú proletárt kergetett már halálba a munkáltatók brutalitása, amellyel a szerencsétlen inasokkal szemben viseltetnek. Az ütés, rugás és koplaltatás napirenden van s nincsen hatóság, amely megvédené ezek ellen a tanoncokat.

Éppen ez a körülmény az, amely védekezésre s az öngyilkosság helyett most már szervezkedésre sarkalja a tanoncokat. Mert a tőke kegyetlensége a dolgozó gyermekek szenvedése láttára sem enyhül meg s csak úgy kizsákmányolja őket — vagy még jobban — mint a felnőtt proletárokat.

A tőkének ez a kegyetlensége most tizenöt inasgyereket sztrájkba kényszerített. Rákényszerítette őket arra, hogy a mindennapi korbácsolásokkal szemben úgy védekezzenek, amint azt proletárapáiktól tanulták.

Az inas-sztrájk a Váci-ut 30. szám alatt levő Schlesinger Alajos-féle »Herkules-motor« műhelyben tört ki. Itt — amint bennünket értesítettek — napirenden volt a tanoncoknak korbácsolással való ütlegelése. Ehhez járult, hogy a tanoncokat padlósúrolásra, ablaktisztításra, sőt téglahordásra is felhasználták. Azonkivül csekély napibérükből levontak nap-nap után három százalékot anélkül, hogy a fiúk tudták volna mire. Mindezekben Bartkó művezető

jár elől, akinek viselkedésére a tanoncok munkabeszüntetéssel feleltek. A tanoncok érdekében a gyártelep felnőtt munkásai legközelebb értekezletet tartanak.

Népszava, 1908. október 3.

IFJÚMUNKÁSOK ÉRTEKEZLETE

Az V. és VI. kerületi ifjúmunkások jól sikerült értekezletet tartottak. Mintegy 2—300 ifjúmunkás jelent meg.

A napirend: »A szervezkedés célja, haszna és módja.« Nagy tetszés mellett fejtegette az egyik elvtárs. Rámutatott arra a gyalázatos tanoncéletre, amelyben az ország ifjú proletársága szenved és azokra a tervezetekre, amelyekre a kormány — a papok és a kutyaszövetséges mesterek uszítása folytán — készülődik. Nevetnek — úgymond, ha a jobb bérviszonyokat, a kiképzést és a nappali tanoncoktatást hangoztatjuk — és papot ültetnek a katedrára. Az ilyen törekvésekre csak az lehet válaszunk, hogy szervezkedünk, öntudatos ifjúságot nevelünk.

Népszava, 1909. au usztus 1.

SZTRÁJKOLNAK AZ IPAROSTANULÓK SZEGEDEN

A szegedi állami felső ipariskola negyvenhat növendéke kedd óta sztrájkol. Memorandumot adtak át a tanároknak, amelyben közlik, hogy az előadásokról a művezető brutális bánásmódja miatt maradtak el. Torday Imre igazgató pénteken a fekete táblán közölte a növendékekkel, hogy ha nem jelentkeznek, irományaikat átvehetik és az intézetből kilépetteknek tekintik őket. Mindezideig azonban egyetlen egy diák sem jelentkezett, mert fogadást

tettek, hogy egyikük sem tér vissza az intézetbe addig, amíg a művezetőt el nem távolítják. Az igazgató erre táviratilag berendelte a szülőket, akik többnyire vidékiek, hogy ezek bírják rá gyermekeiket az iskolába való visszatérésre. Péntek dél óta állandóan tanári konferencia van. Vallatják a diákokat, hogy árulják el »fölbujtóikat«. A vallatásnak azonban eddig semmi eredménye sem volt. Érdekes, hogy a tanári konferenciára berendeltek egy plébánost is, akinek az lett volna a szerepe, hogy a sztrájkoló diákokat az esküjük alól föloldja. A plébános úrnak semmi dolga sem akadt, mert a diákok nem vallottak egymásra és a bizottság szerény atyamesterének segédkezését sem vették igénybe.

Népszava, 1909. november 21.

FEGYVERKEZZETEK!

Múlófélben van ez a nagy gazdaság krízis,[1] mely a termelést annyira megakasztotta, mely száz meg száz gyár kapuját bezárta és a munkások tízezreit a végtelen nyomorúság örvényébe sodorta. Az a nagy munkásmozgalom, mely 3 évvel ezelőtt bámulatba ejtette a világot, egyszerre megállott, a dacos munkásakarat képtelen volt megbirkózni az erőszakos, durva gazdasági erőkkel. És emellett a politikai hatalom olyan osztály kezébe került, mely a munkásság legveszedelmesebb ellensége.

A gazdasági fejlődés bilincsbeverő törvényei és a hatalom szuronyai felsorakoztak az ifjúmunkásság ellen is. Ezer meg ezer serdületlen fiatal gyermek szájából kiesett a kenyér, az utcára szorult, esetleg betörő bandába lépett. Lopott, hogy élhessen. A gyárakban és műhelyekben a kevés munka és munkáshiány miatt semmit sem tanulhatott. Azokat a tanoncokat pedig, akik a kismesterek úgynevezett »házi fegyelme« alatt állottak, az

[1] Válság.

ipari válság alatt fokozottabban zsákmányolták ki. A kócosok[1] ezrei utolsó mentsvárukhoz fordultak, a zsengekorú gyermekek munkaerejéhez. Kutyamoslékos táplálkozás, bűzös fekvőhely, pofon és állatias rugás a tanonc osztályrésze. Nincs meghatározott munkaidő, munkabér és nincs ellenőrzés.

Ahelyett, hogy bennünket támogatna a hatóság, teljes súlyával ránk nehezedik. Politikája két irányú; az egyik a gazdasági és politikai elnyomatás, másik a lelki megtévesztés. A kedvenc választó polgároknak szabad addig dolgoztatni, míg jól esik, szabad ütni, verni tetszésük szerint, megvan nekik a szokott kizsákmányolás, a modern pallosjog. Ostoba erőszakoskodásaikkal osztályuralmukat akarják fenntartani. Erre jó az egyesülési és gyülekezési jog elkobzása, a sajtószabadság lábbaltiprása, minden elégedetlenség erőszakos elfojtása. A lelki megtévesztés szolgálatában hasznos a tanonciskola, a sok soviniszta tanítóhajcsár, a templom, a pap, a katolikus, zsidó, nemzeti tanoncotthon, keresztényszocializmus és tudja az ördög hányféle, miféle elnevezésű intézmény és mozgalom.

Andrássy középkori virtusmagyarsággal visszautasítja a szociáldemokrata ifjúmunkások felterjesztett alapszabályát és ráuszítja vérengző rendőrkopóit szabadszervezeteikre, akik vadállatiasan vetik rá magukat az öntudatra jött fiatal harcos seregre, feloszlatnak 2 esztendő alatt vagy 15 csoportot és elfognak 2—300 ifjúmunkást, vandál[2] kegyetlenséggel vallatják és börtönbe hurcolják őket, mint valami rablógyilkosokat.

Ugyanekkor Apponyi 30 katolikus tanoncotthont nyit, pénzsegélyt nyújt vajaskenyérre és lóvirslire, kiadja a jelszót, hogy lehet síppal-dobbal beámítani az engedelmes nyájat az akolba.

Kossuth[3] törvénytervezeten dolgozik, melyben minden szervezkedést eltilt, koncessziókat[4] ad a kizsákmányolók-

[1] Kismesterek, kisiparosok.
[2] Kegyetlenségéről híres ókori germán néptorzs.
[3] Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter.
[4] Engedélyeket.

nak, szabad 12 éven aluliakat is dolgoztatni, szabad a meddig jól esik, korlátlan úrrá teszi őket, csak egy feltételt szab ki, kötelesek templomba járatni tanoncaikat. Katedrát állít a tanonciskolákban is a vallástanításnak, mégpedig oly kötelezően, hogy aki vallástanból elbukik, az tovább robotolhatja tanonc éveit.

Ilyen gyalázatos hatósági üldöztetés, kormánymerényletek és a klerikalizmus ennyire merész ápolása mellett nincs más hátra, mint csak saját magunkra vetni egy keveset. Nem szabad tűrnünk azt, hogy ezer meg ezer kicsiny proletártársunk az apácafőnökök, szent klastromok és fekete luciferek hálójába jussanak, hogy ott engedelmes rabszolganéppé gyúrják őket mérges tévtanaikkal.

Tanoncok! Ha tisztességes béreket és bánásmódot, ha becsületes munkaidőt, tiszta ágyat, ruhát, táplálékot, ha gazdasági felszabadulást akartok, gondolkozzatok! Ismerjétek fel saját osztályhelyzeteteket, tanuljátok meg, hogy a mennyek országa nem az égi üdvösség, hanem az elnyomott proletariátus munkájának gyümölcse itt a földön s azt nem a dolgozó munkásság, hanem egy pár száz földesúr, henyélő gyáros és pap élvezi.

Tanuljátok meg, hogy ez a harc minden berendezkedésével, hadseregével, bíráival, törvényeivel, iskoláival, minisztereivel és képviselőivel olyan, amely csak egy pár száz dologtalannak ad lakomát — nektek éhbérrel fizet.

Hogy ezt a visszás állapotot megszüntessük, fel kell fegyverkeznünk az összetartás és a tudás fegyvereivel. A tudás megszerzésére modern kultúrintézményeket akarunk! Olyan tanonciskolákat, ahol nem hamisítják meg a történelmet, nem dícsérik fel a vérengzéseket, hanem megismerjük a mindenkori társadalmi élet igaz alakulását, olyan iskolákat, hol nincs babona, nincs pofozó tanító és részeg káplán, olyan iskolákat, hová nem összetörve, este megyünk, hanem nappal, mikor frissek és egészségesek vagyunk, amikor nemcsak akarunk, de tudunk is tanulni.

Készülődjetek, fegyverkezzetek elnyomott testvéreim, mert munkánk csak úgy lehet eredményes, ha éles, acélos eszközeink vannak célunkhoz. És figyelmeztessük jó eleve a kereskedelmi minisztert, polgármester urat, valamint a városi tanácsokat, hogy a nappali tanoncoktatással ne sokat késedelmezzenek, mert ez az elkeseredett gyermeksereg ezen a télen még bemutatja erejét. Megmutatjuk, hogy papnak nem lesz tanítványa Magyarországon. Megmutatjuk, hogy akaratunk szilárd, megmutatjuk, hogy még az idén megszerezzük magunknak a tanulás jogát és lehetőségét, a nappali tanoncoktatást. Nekünk nincs félteni valónk, nincs mit veszítenünk.

Kartársak! Fegyverkezzetek, tömörítsétek a szétszórt erőket s ne rettenjetek meg a kutyaszövetséges uszítók, hatósági üldöztetések, papi kiátkozások szövetségétől, az ő könyvükbe már be van írva, hogy miénk a győzelem, mert mi vagyunk a jövő.

Az Ifjúmunkás, 1909. szeptember 1.

KÜZDELEM A NAPPALI TANONCOKTATÁSÉRT

GYŰLÉSEK ÉS TÜNTETÉSEK

Csodálatos, szinte példátlan az a rendkívüli elszántság, szívós kitartás, amellyel a fővárosi ifjúmunkások a nappali tanoncoktatásért küzdenek. Megkezdték a mozgalmat és végig akarják harcolni becsülettel, amig jogos és igazságos ügyüket siker koronázza. Az ifjúmunkások olyan lángoló lelkesedéssel folytatják a harcot, hogy még a férfiaknak is becsületére válnék.

A munkásoknak is alig van gyülekezési és egyesülési szabadságuk, de az ifjúmunkásoktól még ezt a keveset is elvonták. De az elemi jogoktól való megfosztottságuk egy pillanatra sem ejtette őket kétségbe. Nem riadnak

vissza a rendőri brutalitásoktól sem, amellyel pedig útonútfélen találkozik a jogaiért küzdő munkásság.

Az ifjúmunkások a rendelkezésükre álló fegyverekkel küzdenek. Az egyesületekben való szervezkedést nem engedik meg, alapszabályokat jóvá nem hagynak — titkos szervezeteket létesítenek. Gyűléseiket nem engedélyezik — titkos gyűléseket rendeznek. Kivonulnak az utcára és ott tüntetve hangoztatják követeléseiket. És ha ezek után is süket fülekre talál a követelésük, akkor a végső eszközhöz, az iskolai sztrájk fegyveréhez fognak nyúlni.

A szerdai este méltó folytatása volt az ifjúmunkások eddigi akcióinak. A fővárosban három gyűlést és tüntetéseket rendeztek. Megbeszélték egymás között a nappali oktatás kérdését és foglalkoztak a további teendőkkel, valamint az iskolai sztrájkkal.

Az egyik gyűlést az V. kerületben, a Szemere- és Szalay-utca sarkán tartották. Gyűlés után a 250—300 ifjúmunkás kivonult a Váci-körútra és ott hangosan tüntettek követeléseik mellett. A tüntetést nem zavarta meg senki, az ifjúmunkások szétoszlottak.

A második gyűlés a VII. kerületben, az Almássy-téren volt. Mintegy 300 ifjúmunkás gyűlt itt össze a közeli iskolákból. A Wesselényi-utcai iskola igazgatója értesítette az esetről a rendőrséget, amely a gyűlést szétzavarta. Ez a csoport a Barcsay-, Dohány-utcán, Rákóczi-úton a Kossuth Lajos-utcában vonult. Ott két detektív és három rendőr kivont karddal támadt az ifjúmunkásokra. Egy tanoncot a rendőrök elfogtak és az őrszobába vitték. Az ifjúmunkások e támadás után a Dob-utcán át a Klauzál-térre vonultak, ahol rövid tanácskozás után szétoszlottak.

A harmadik gyűlés a VIII. kerületi Mária Terézia-téren volt. A környékbeli iskolák tanoncai itt gyűltek össze s a gyűlést sikeresen megtartották. A gyűlés után végigvonultak a Baross-utcán és a Kossuth Lajos-utca sarkán találkoztak a VII. kerületből elindult ifjúmunkásokkal. A rendőri beavatkozásig együtt tüntettek, azután

ők is szétoszlottak. Itt is történt előállítás, amennyiben egy ifjúmunkást bevittek a IV. kerületi rendőrkapitányságra.

Népszava, 1909. december 23.

VÉRES TÜNTETÉSEK. ISKOLAI SZTRÁJKOK. A VÁROSI TANÁCS MAGATARTÁSA

Valamikor Simkó bácsi a tanoncok szervezkedésének letörését követelte egy fővárosi közgyűlésen. Helyesléssel bólintgattak a »demokrata urak«, jelezvén, hogy ez az ifjúság más elbírálás alá esik, mint az egyetemi tacskóregiment. Kossuth »Lipót«[1] rendeletileg utasította a hatóságokat az ifjúmunkás szervezetek feloszlatására, megérezte ő is, hogy ezek között nem a tulipánhóbort hódít, hanem a szabadság s a jólétre való törekvés izzó gondolatai sziporkáznak. Két ifjúság van. Egyik a tiétek grófok, bárók, nagytőkések, ezerholdasok, a másik a miénk, a kitagadottaké, a munkásságé. Tiétek a jól meghízott, fehérbőrű, elkényeztetett, virgonc ifjúság. Miénk a rongyos, kiéhezett, örömtelen, korán vénült ifjúság. A tiétek a naplopó, a soha nem dolgozó, — miénk az örökösen igában tartott, vergődő, csontig kihasznált nemzedék. Ez a két ifjúság, ez a két merő ellentét a jövő társadalmi harca. Már ma láthatjuk az erőpróbákat, mikor az egyik oldalon tulipánért kurjongatnak, jelvényekért vitézkednek és köpködő forradalmat csinálnak, a másik oldalon ökölbe szorított kézzel, fogcsikorgatva állnak a mieink, tudományt, kultúrát követelve. A lenézett, a megvetett tanoncok tanulni akarnak! . . . Világos elmét, ép szellemet, iskolát követelnek. És nem ma először hangzik fel ez az óhaj, hanem évek óta szítja már az elégedetlenséget, gyüjti a keserűséget ez a bürokratikus oktatási rend,

[1] Kossuth Ferenc önkényeskedésére céloz, működését I. Lipót magyar király önkényuralmával hasonlítja össze.

mely csak a henyélőket táplálja, a kérgeskezű apró embereket megtagadja. A tanonciskolákban az oktatás amúgyis megfertőzi az ifjú lelkeket, az oktatás anyaga az uralkodó rend hazug hagyományainak összetétele. A kevés szakszerű tanítást, az elemi ismeretek elsajátítását pedig megöli az esti oktatás. A nyomor, a szenvedés, a gyermekmunkaerő kisajtolása, a gazdák házi fegyelme, mind a tudatlanság termékei. Ha elmédben világosság fénylik, — nem homályosítja el a sötétség, ha felismered rabszolgasorsod — nem szögezed a magad koporsóját, ha tudsz, — nem hiszel és nem leszel gyáván megelégedett, mikor a bőrödet nyúzzák le arcodról. A tudás a nyomorúság halálát, az elnyomatás pusztulását teremti meg. A nappali tanoncoktatás sem más, mint egy nagy ugrás a tudás felé. Azért nem kell az uraknak a nappali tanoncoktatás. Nekik buta, ingyenmunkásokra van szükségük, akik hálálkodnak, ha pénzeszsákjukat tömhetik.

És erre a csúf szerepre nem vállalkozott Budapest ifjúmunkássága. A kultúra ifjú bajnokai lelkesedésük és áldozatkészségük tüzét vitték a küzdelembe. A könyörgés hiábavaló volt — követeltek és cselekedtek. Egy hónap alatt mintegy tízezer ifjúmunkás sztrájkolt és tüntetett a nappali tanoncoktatásért és a vasárnapi oktatás eltörléséért.

Esténként ezrével vonulnak fel a főváros utcáin, éltetve a nappali oktatást és kárhoztatva a vasárnapi oktatást. A munkások örömmel és éljenezve fogadják a tüntető csapatokat, a polgárság csodálattal nézi bátorságukat, a rendőrség is kivonul. Minden felszólítás nélkül belerohan a tömegbe és kardlappal üt közéjük. A tanoncok elkeseredése és elszántsága azonban sokkal nagyobb, semhogy a rendőri brutalitástól megijednének. Valósággal utcai harc fejlődik ki, rendőrcsákók repülnek a levegőbe, itt-ott egy-egy kartársunk vére csorog az utca kövére. Egy hónap alatt majdnem 50 előállítás történt, 50 kartársunk várja büntetését, mert tanulni akart. A rendőrség műve határtalan. Meg kell említenünk az 1353., 257.,

1648., 1456. és 1363-as számú kozáklegényeket, mint akik a legjobban kimutatták huligánságukat.[1] Ez a vad csorda erőszakkal akarja megsemmisíteni a nappali tanoncoktatásért indított mozgalmat. Megmutattuk, hogy tüntetni is tudunk, de erősebb fegyverünk is van, ha kell! Máris sztrájkba lépett a Lovag-, Dohány-, Tüzoltó-, Damjanich- és Szemere-utcai, Szent István-téri, Lónyai-, Hernád-utcai, Bakács-téri, Medve- és Izabella-utcai iskola. Nagy vörös falragaszok hirdetik, mikor nem szabad bemenni az iskolákba. Amikor az intézőbizottság kihirdeti a sztrájkot, az összes osztályok kivonulnak, egyetlenegy sztrájktörő sem akad. A Lovag-utcai iskolában már negyedik hete tart vasárnaponként a sztrájk és hétköznap a passzív rezisztálás.[2] A tanárok intőznek, fenyegetőznek, szaladnak a városi tanácshoz, de hiába minden lakájkodás és magyarkodás, a harcoló tömeget megfélemlíteni nem tudják. Üresek az iskolák, hangosak az utcák, ezer meg ezer torok kiáltja a nappali tanoncoktatást. A városi testület ennek dacára rendőrért kiabál. Az urak még most se akarnak hajlandóságot mutatni kultúrköveteléseink megoldására. Az urak vérre éhesek, vérbe akarják fojtani a nappali oktatást s börtönlevegővel, súlyos ítéletekkel akarják elnémítani harcosait. Erre el voltunk és el vagyunk készülve! Az úri csirkefogók rég elrabolták kevés erőnket, nincs semmink, amit elveszíthetnénk a harcban. Jőjjenek tehát azok a vérebek, falják fel nyomorúságunkat ha akarják — mást nem vehetnek el tőlünk. Jőjjetek, nincs mit kockáztatnunk, — elszántak vagyunk, tovább visszük a harcot s nem nyugszunk addig, mig a nappali tanoncoktatást, ha kell, hát ellenetek, ki nem vívjuk!

Az Ifjúmunkás, 1910. február 1.

[1] Huligán = elvadult csőcselék.
[2] Tétlen ellenállás.

A MUNKÁSÁRULÓK LETÖRIK AZ IFJÚMUNKÁSOK FORRADALMI MOZGALMÁT

Miután a reakciós rendszer hiába kisérletezett a forradalmi ifjúmunkásmozgalom letörésével, a szociáldemokrata párt opportunista vezetői vállalták ezt az aljas feladatot. Az árulókból alakult »Tanoncbizottság« 1911-ben már így dicsekedett ezen a téren elért »eredményeivel« :

> »Új alapokra kellett fektetni az ifjúmunkásmozgalmat, az üres külsőségekben nyilvánuló lárma helyett a komoly és eredményekre biztató nevelést tűztük ki célul. És a munka már szépen folyik. Egyelőre felolvasásokat tartanak az ifjaknak, kirándulásokat rendeznek, és gondoskodnak arról, hogy a tanoncok szabadidejüket kellemesen és hasznosan töltsék el... és mint a jelek mutatják, ma már nem kell félnünk attól, hogy a tanoncmozgalom elfajul.
> A korábbi lármás, de alapjában véve üres tanoncmozgalom helyett csendesen, de annál intenzívebben folyik a munka, mely tisztán csak az ifjak oktatásában nyilvánul meg.«[1]

Az ifjúmunkások jobb életéért folyó bérharcot, az imperialista háború elleni küzdelmet »külsőséges lármának«, »elfajulásnak« nevezték az árulók. A munkásfiatalokat félrevezető »felolvasások«, az osztályharccal mitsem törődő önképzőkörösdi »eredményekre biztató nevelés« volt a szociáldemokrata vezérek szótárában.

Az imperialisták folytatták a háború előkészítését, a fegyverkezést. Nyilvánvalóvá vált, hogy ha a munkásosztály nem lép fel megfelelő erővel, az imperialista háború elkerülhetetlen. — A háborúra készülő uralkodóosztályok fokozták a dolgozók, így az ifjúmunkások kizsákmányolását és elnyomását is. Most lett volna igazán szükség osztályharcos ifjúmunkásmozgalomra. Az osztályárulók azonban már elvégezték feladatukat: elsorvasztották a mozgalmat.

1914. márciusában a hírhedt Böhm Vilmos már afeletti örömének adhatott kifejezést, hogy sikerült a szervezetet a »cselekvési mozgalom teljes mellőzésével« átépíteni. Néhány hónappal a háború kitörése előtt, 1914. áprilisában, »Az Ifjúmunkás« hasábjain az uralkodóosztályoknak ezek a

[1] A Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1911. április 16—18-án tartott XVIII. pártgyűlésének jegyzőkönyve. 40. old.

hitvány kiszolgálói, szinte csúszva-mászva megbízóik lábai előtt, így dicsekedtek érdemeikkel :

»Beleavatkozunk a munkahelyek rendjébe? Erőszakosan lépünk fel?

Követeljük nyomorúságaink rögtön való megszüntetését, akarunk jóval kevesebb, embernek, ifjúnak való munkát? Sztrájkolunk talán az emberséges bánásmódért?

Egyöntetű fellépéssel tiltakozunk talán egyik-másik tanító butító rendszere ellen? Megakadályozzuk talán a tanítást? Agresszívek vagyunk? Támadunk? Tűrhetetlenek vagyunk?

Nem!«

A munkásárulók ez egyszer nem hazudtak. Valóban nem támadták az elnyomókat, nem tiltakoztak a kizsákmányolás ellen, nem voltak »tűrhetetlenek« az uralkodóosztályok számára. Engedelmesen kiszolgálták a munkásosztály ellenségeit. De az öntudatosodó dolgozók szempontjából egyre tűrhetetlenebbé váltak !

7.

JOGÉRT! KENYÉRÉRT!

AZ ELSŐ SOROKBAN...

RÁKOSI MÁTYÁS VISSZAEMLÉKEZÉSE

Rákosi elvtárs mint a Keleti Akadémia tanulója, 1911—12-ben jelentős szerepet játszott a Galilei-körben és résztvett a szocialista munkásmozgalomban. Ő maga így emlékezett meg ezekről az időkről:

»Harmincöt esztendeje foglalkozom politikával. Budapesten a Keleti Akadémia hallgatója voltam és mint ilyen, nagy lelkesedéssel vetettem magam bele az 1910-es választásokat követő zajló politikai életbe. Mint fiatal szociáldemokrata, egyetlen tüntetésről sem hiányoztam. Az 1912-es nagy választási tüntetéseken az első sorokban voltam. Az egyetemi hallgatókat a Galilei-körön keresztül mozgósítottam a Szociáldemokrata Párt mellett. Az 1912. május 23-i nagy általános sztrájk után megalakítottuk az ellenzéket támogató Országos Diákszövetséget. Ennek révén megismerkedtem a magyar politika későbbi vezető embereivel. Igy visszatekintve, bizony elég vegyes társaság volt az akkori ellenzék. Mindenesetre 20 éves kezdő politikusnak nem volt rossz iskola.«

»Egy nagy harcos életéből. Rádióbeszélgetés Rákosi Mátyással.« 1945. 2—3. old.

HARC A VÁLASZTÓJOGÉRT

1912. MÁRCIUS 4.

Emlékezetes nap a magyarországi munkásság történetében. A több jogért és több kenyérért küzdő proletárok ezen a napon — 1912 március 4-én — megmutatták, hogy sokan vannak, hogy összetartanak, hogy a népjogért áldozatot is tudnak hozni.

Budapesten harmadfél óránál tovább tartott a tüntető tömeg felvonulása. Hideg esőben, fejüket komoran előre szegve lépkedtek a férfiak és asszonyok tízezrei, éltetve a választójogot. Görnyedt, öreg emberek, akik már nem fogják élvezni az általános választójog gyümölcseit, éppen olyan büszkén, lelkesen tüntettek a nagy tömegben, mint a keményderekú, szélesvállú férfiak. És ott haladt a menetben sok száz ifjúmunkás is, a jövendő reménységei. A Váci-úti gyárak tanoncai külön csapatban vonultak föl, büszkén lobogtatva kezükben Az Ifjúmunkást. Az öregek örömmel nézték az új nemzedéknek, a jövendő harcos férfiainak ezt a lelkes részvételét a mai nagy küzdelmünkben... Az ország többi városaiban is nagy számmal vettek részt a mi fiatal barátaink a felnőtt munkások fölvonulásában. Az örömtől hevesebben dobog a szívünk nekünk, öregeknek: hiszen ha mi kidőlünk a harci sorból, a helyünk nem marad üresen, nő már az új hadsereg, amely helyünkbe lép és tán derekasabban fog harcolni, mint mi.

A március 4-iki tüntetés megmutatta a munkásság nagy erejét, áldozatkészségét, szolidaritását.[1] A néprontók most már látják, hogy ezzel a szervezett, egy akaraton lévő, rengeteg tömeggel nem lehet tovább dacolni: meg kell csinálni a becsületes választójogot.

Az Ifjúmunkás, 1912. március 15.

[1] Együttérzését.

A HALADÓ DIÁKOK RÉSZVÉTELE A MUNKÁSSÁG VÁLASZTÓJOGI KÜZDELMÉBEN

Ünnepeink közé számítjuk a szabadgondolkodó diákság részvételét a március 4-i választójogi demonstrációban[1] is.

Megelőzőleg a Kör a következő röpiratban hívta tüntetésre a diákságot:

Diákok!

Történelmi események küszöbén szólunk hozzátok: A nemesi kiváltságok és a jobbágyság eltörlésével felérő átalakulásokról van szó...

Egy évtized érlelő munkája a végső kifejlés elé juttatta e küzdelmet: a választójog nagy társadalmi problémája ime diadalmasan lép az események homlokterébe. A politikai pártok kicsinyes alkudozásait félretolva, tiszta helyzetet teremtett a társadalmi erők elhelyeződésében: a nagybirtok néhány ezernyi érdekeltjével a dolgozó nép milliói állnak szemben.

Diáktestvéreink! Ma, midőn ugyanaz a két tábor küzd egymással, mely hat évtized előtt, — számunkra a márciusi forradalmárok szelleme: a demokrácia nagy érdekeivel egybeforrott, tisztult hazafiság eszménye jelöli ki a helyet. S most, midőn a döntő mérkőzés előtt seregszemlére készülődik a demokráciáért harcolók tábora, bennünket is az utcára szólit állásfoglalásunk erkölcsi kényszere...

Mi hangoztattuk mindenkor, hogy a közösség iránti kötelességünk a tanítás és tanulás munkáját rója ránk. De vannak idők, midőn a társadalmi szolidaritás a demonstrációt avatja ép oly komoly és áldozatra érdemes kötelességgé. Ne riasszon vissza a gyávák aggodalmaskodása, a cinikusok[2] gúnyja s a hatalmukat féltők úri meg-

[1] Tüntetésben.
[2] Érzéketlen, hitetlen minden erkölcsi értékkel szemben.

vetése: gondoljátok meg, hogy hatvan év előtt is éretlen zajongásnak nevezték a muszkavezető nagyurak elődeitek márciusát.

Reggel 9 órakor mintegy 300 diák indult el a Kör helyiségéből az egyetemek felé. A bölcsészeti és jogi fakultás előtt megállott a menet és a Marseillaise hangjai mellett csatlakoztak hozzá az előadásokról kitóduló diákok. A Kossuth Lajos-utcán végighaladva, a Rákóczi-útnál csatlakoztak a szervezett munkások beláthatatlan tömegéhez s egyre növekedve, több mint 600 diák torkolt be az Andrássy-ut végén tartott népgyülésekbe. Kinn a Milleneumi oszlop alatt egyik körtagunk beszédet mondott a munkásság és a diákság viszonyáról.

Jelentés a Galilei-Kör 1911—12. évi működéséről. 12. old.

A DIÁKOK NYOMORA

Az egészséges, kulturátlan vidékről, külvárosi levegőtlen utcákból jönnek kopottas, naiv képzetekkel tanulásról, munkáról, tudományról, jövendőről. Hamarosan megismerik azonban az életet, a pöffeszkedő tudománytalanságot, mely az egyetemen a tudomány mezében jelentkezik, a nyomorúságot, amely a jövendőt állítja elébük és amely lehetetlenné teszi a munkát és távoltartja tőlük a tudományt.

Az elnyomott és szegény magyar kispolgárság és értelmiség fiai felkerülvén az egyetemre, megkezdik a magyar értelmiség tengődésének első szomorú éveit. A sivár, nyomorult proletáréletet. Pénz hazulról nem jő és a diák munkáját hihetetlenül rosszul fizetik. Az egyetem és a tanárok hideg közömbösséggel nézik kínlódásukat. A magyar dzsentri[1] nagyszerű intézménye, mely számos fia számára kitünő alimentumnak[2] bizonyult, csak a magyar

[1] Középnemesség.
[2] Kereseti forrás, munkanélküli jövedelem.

bürokrácia részére igyekszik szállítani a diplomás dzsentrivadékot...

És ez természetes is. A diáknyomor az egész magyar értelmiség szegénységének, tekintélytelenségének magától értetődő kisérő jelensége. A diákság problémája egy része csak a magyar értelmiség problémájának...

A feudális Magyarországnak nincsen szüksége orvosokra, mérnökökre, tanárokra, ügyvédekre. Az ipartalan, szegény, fogyasztásra képtelen ország nem tud ezeknek a fiainak kenyeret adni, mondhatnánk. De másképp kell mondanunk. A feudális uralomnak éppen nyomorgó tanítóra, kevés és rosszul fizetett orvosra van szüksége. Hisz majdnem lehetetlen elképzelni, hogy amikor mindenre a világon, lótenyésztésre és lóversenyre jut pénz a költségvetésben, sohasem gondolnak arra, hogy a néptanítóknak tisztességes, emberi életet biztosítsanak, hogy gondoskodjanak arról, hogy Magyarországon 100.000 lakosra 26-nál valamivel több orvos és 11-nél valamivel több patika essék. A középkori Magyarország anakronisztikus[1] épületét éppen a nyomorgó és műveletlen tanítók, az orvosok kis száma, a súlytalan és függő értelmiség támasztják alá. A nép butaságban és elnyomottságban való tartásán, a földmíves proletár munkaerejének embertelen kizsákmányolásán felépülő uralomra művelt és jól fizetett, a népet felvilágosítani és oktatni tudó tanítók, a nép egészségével törődni tudó orvosok, egy elegendő jövedelmű, független és igy az ország sorsával foglalkozó értelmiség nagy veszedelmet jelentenének. Ezért kell nyomorogniok a tanítóknak és ezért nem kap orvost és gyógyszertárt a gyermekhalandósági- és tüdővészstatisztikában oly nagy számokkal szereplő magyar vidék...

A magyar diákság kezdi megérteni az értelmiség történelmi hivatását. Tanul és dolgozik. A tudományt, amelyet az egyetemen egyáltalán nem, vagy csak nagy nehezen talál meg, másutt keresi. Elfogulatlan, előítélet

[1] Korszerűtlen, idejétmúlt.

nélkül való, a magyar uralomnak le nem kenyerezett emberek között. Fegyverkezik a nagy feladatra és átlátja, hogy Magyarország többi dolgozó embereivel egy csatavonalban kell küzdenie a jövendőért, mely a tudománynak megbecsülést, az értelmiség tagjainak gazdag, tartalmas életet ígér.

Szabad Gondolat, 1911. I. évfolyam. 157—159. old.

A GALILEI-KÖR MÁRCIUSI ÜNNEPE

Mióta a Galilei-Kör megalakult, a budapesti egyetemi polgárok két ünnepségben ülik meg a márciusi napok emlékét. Az egyikben a hivatalos egyesületek vesznek részt, a másikat a Kör rendezi. A Kör meleg, lelkes ünnepe március 24-én volt a Vigadó nagytermében. Az ünnepséget a Munkásdalszövetség forradalmi dalokkal vezette be. A Galilei-Kör elnökének megnyitó beszéde után Ady Endrének az ünnepre írt versét szavalták el. ... Ady Endre versét ime olvasóinknak is bemutatjuk:

ÚJ, TAVASZI SEREG-SZEMLE

Robogj föl Láznak ifjú serege,
Villogj tekintet, világbíró kardunk,
Künn, a mezőkön harsog a Tavasz
S mi harcból harcba csapat-szemlét tartunk.

Mi szétáradtunk űzhetetlenül
S hol élet zeng, ott vívódva mi élünk.
Kis, romlott ország vén kadáverét[1]
Fűti élettel a vér, a mi vérünk.

[1] Tetemét.

Száguldva jártunk s most megpihenünk,
Hol friss szívek, szomjas szemek fogadnak:
Vérbe vágyódunk, mink is vér vagyunk,
Piros kedvű, új ütemű lovaghad.

Kik voltunk tegnap ködrongy-fantomok,[1]
Csatákat gyűrünk megemberesedve,
Tegnap még buták tréfája valánk
S ma vagy holnap már Isten legjobb kedve.

Futótűz volt a sárkány-paripánk,
Bevett vár minden óvhatatlan szándék,
Ölünkben szabad, új és romboló
Garmadával a megváltó ajándék.

Mise, tömjénfüst, dicső babonák
Dőlhetnek ránk már bús, keserű tűzbe,
Hálózva fűtjük mink az ereket
Új élet-műként, űzetve és űzve.

Szétcsörtetett a Láznak csapata,
Betűt, vonalt, színt és hitet kiváltott,
Hályogot tépett a magyar szemen
S mink nézhetjük most vele a világot.

S hiába: a vakság már nem magyar,
Nincs magyar glóbus és a magyar észnek
Meg kell tanulni a mi ütemünk
S nem magyar sors az ábrándos enyészet.

Átváltódik, kit lázunk megkerül,
Mélyül s tornyosul gondolat és álom,
Megrázkódik újat lesve a szív
S minden szokottság fojtogat, mint járom.

[1] Kísértetek.

Igy lettünk mi az új-látó szemek,
Új rezdülés és ünnep az idegben,
Hit, vágy, cél, csók mind-mind azóta más,
Mióta mi lüktetünk a szívekben.

Ki minket üldöz, szívét vágja ki,
Ki minket nem ért, önmagát gyalázza,
Mert ott vagyunk mi immár mindenütt:
Új a világ nálunk is már, hozsánna.

Tüz, vér, láz, újság, boldog változás,
Csupa teremtés lángol a szemekben,
Örök tavasz, örök forradalom
Óh, ékeskedjél, mindig ékesebben.

Robogj föl Láznak ifjú serege,
Villogj tekintet, világbíró kardunk,
Künn, a mezőkön harsog a Tavasz,
Harsogó Tavasz, kisérd el a harcunk.

Szabad Gondolat, 1912, 153—55. old.

A GALILEI-KÖR HALADÓ DIÁKJAINAK MOZGALMI TEVÉKENYSÉGE 1911—12-BEN

Történelmi ciklusunk[1] alkalmából röpirattal fordultunk az egyetem ifjuságához és ebben többek között a következőket mondtuk:

A reakció tábora hazafiatlansággal vádol bennünket. Hazaárulás szerintük minden törekvés, mely kenyeret akar juttatni a dolgozó népnek és hazaárulás minden lépés, mely kiváltságos rétegek előjogait sérti. A mult alapjait uralmuk jelszavainak szolgáló hősökké avatják,

[1] Előadás-sorozatunk.

hogy nevükben a hazaárulás bélyegét süthessék a feltörekvő néprétegekre s ezek előharcosaira.

Történelmi hagyományaikból kihagyták a nép történelmét, s a tömegek küzdelmeinek legfeljebb néhány meggyalázó szó jut.

Ideje már, hogy az iskolás történelemmel szemben rámutassunk a gazdasági erők döntő erejére, ideje, hogy az egyesek történelme helyett a nép történelmére irányítsuk a közfigyelmet s a glorifikált[1] kiváltságosokban az osztályönzés példáit mutassuk meg.

*

... Résztvettünk a Népházban folyó elemi oktatásban, a munkás testgyakorló egyesület kirándulásain, rendeztünk Gyermekdélutánt a Margitszigeten, kimentünk a pékek és gőzmosónők sztrájktanyáira, a kispesti és újpesti pártszervezetekbe, előadásokat tartottunk a könyvnyomdászok, szabók, aranyművesek, kocsigyártók, földmunkások szakegyleteiben és az ifjúmunkások egyesületében. Az idén fejlődhettünk először annyira, hogy nagyobb számmal küldhettünk vidékre is körtagokat előadásokra. Tagjaink Kassán, Komáromban, Szatmáron, Szegeden, Túrkevén, összesen 14 előadást tartottak.

Munkásoktatásunk kiegészítésére szolgáltak munkásmatinéink[2] is ... A matinék jól beváltak, jövőre szaporítani fogjuk.

A munkások oktatását közvetve úgy is előmozdítottuk, hogy előadásaink és szemináriumaink állandóan nyitva álltak számukra. Rendszeresen látogatták is ezeket.

Jelentés a Galilei-Kör 1911/12. évi működéséről, 10—21—22. old.

[1] Dicsőített.
[2] Délelőtti előadás.

ADY ENDRE BESZÉDE A GALILEI-KÖR ÜNNEPÉN[1]

Barátaim, szívemnek ifjú testvérei, de semmiképen se jöttem én azért tihozzátok, hogy rekedt és sírós hangommal kiabáló, harsány szózatot mondjak. Csak egyszerűen eljöttem, eljöttem, itt vagyok azért, mert már régen itt vagyok s ha eddig betegségekkel tértem ki hívásaitok elől, mára azt gondoltam, hogy talán ezután már csak betegebb lehetek s mi nem foghatjuk soha ilyen közelről egymást látni. Pedig, talán, egymást és igy látni inkább szerelemrontó, mint frigy-erősítő, hiszen a mi heves, nem közönséges, lelki és harci összetartásunknak csak árthat a szemek olcsó nézésakciója.

Igaz, hogy ünnepetekre senkinek és nekem sincs jogom még a legvalóbb és legfájóbb betegség muszájürügyét sem előrángatni: ti vagytok és csak ti tartoztok lenni az Egészség. Mégis, engesztelt szívvel gondolnotok kell arra, hogy hozhat valaki faji multjából, még a tieteknél is vigasztalanabb generációból olyan akaratlan törékenységet s ön-törő hajlamot, mely a vissza-visszatérő betegségnek is magyarázatot adhat.

De miért jöttem bárhogyan és mégis el, miért küzdöttem úgy ahogy le irtózásomat a cégéres szerepléstől? — erről, csak erről és csak nagyon röviden fogok szólni.

Szívemnek ifjú testvérei, elhoztam hozzátok a szívemet, melyet megöregedéstől féltek s melynek ma kiváltképen nem szabad megöregednie s melynek az eltaplósodás ellen szinte tartozó orvosai csak ti lehettek.

Szörnyű idők ezek, de szép idők, s bánataimnak legbánatosabbja az, hogy nem most és veletek vagyok olyan ifjú, amilyennek ma lennem illik s amilyenek, hiszem, hogy vagytok.

Magyar reménységeim fogynak, de elegek még mindig arra, hogy a megváltó fiatalság csodatetteiben Herkules

[1] A Galilei-Kör 1913. október havi munkájának kiemelkedő mozzanata volt a Kör ötesztendős fennállása alkalmából rendezett ünnepség, melyen Ady Endre is megjelent és beszédet mondott.

elvénhedt, elfinomodott, harmadrendű bajtársaként ne bízzak . . .

Az új magyar diáknak, az új magyar ifjúságnak, a Galilei-Körnek száz letiport szabadság s száz szép életlehetőség szabja meg mennyeien útját és célját. De érezzék ám azt is, ha érdemesnek tartják — mert érdemes, — hogy nem sötét, hencegő, ősködő, magyarkodó ellenfeleink Magyarország és a magyarság nem ők, hanem mi vagyunk.

És most, szívemnek ifjú testvérei, bocsássátok meg régi és örökös embereteknek, hogy ma nem tud többet szólni — hiszen a több se volna szeretőbb és több — s bocsássátok el őt békével. Ifjú szívetek öreg testvére most fiatalon dobog s azt akarja, hogy ne szakadjon el soha tőletek, a fiatalságtól, az igazságtól, a forradalomtól.

Ady Endre

Szabad Gondolat, 1913. III. évf. 337. old.

VÖRÖS MÁJUS

1912. MÁJUS 23

Az idei májusi ünnepen még reménység töltötte el a proletárlelkek százezreit. Még hittük, hogy immár hamarosan eljön az epedve óhajtott jobb idő. De lám, a természetben viharok pusztítottak, fákat csavarva ki tövestől, lefagyasztva a virágokat, megölve a gyümölcsöt csírájában. Ilyen fagyos vihar zúgott végig a mi májusi reménységeinken is. Az új miniszterelnök éppen úgy meg akarta csalni a népet, mint a régi; a képviselőházban a választójogért küzdő ellenzéki pártot az erőszakkal megválasztott új elnök erőszakosan le akarta tiporni. Ha ez sikerül, vége a becsületes választójognak!

Érezte, tudta ezt a munkásság. Kiröpült tehát a jelszó: »Munkások, ki az utcára! Legyen általános sztrájk! Mutassuk meg, hogy a mi munkánk nélkül megbénul a főváros, az egész ország élete!« Kiröpült a

jelszó és kétszer 24 óra alatt a főváros munkássága készen állott a sztrájkra.

Május 23.-án, csütörtökön reggel, ünneplőruhába öltözött munkások tízezrei áradtak ki a főváros utcáira. A környékbeli községekből is hatalmas emberfolyamok hömpölyögtek befelé. A parlament elé! — ez volt a cél. Meg akarták kérdezni a törvényhozóktól, hogy meddig szándékoznak még csalni, bolondítani a népet. De az országház elé nem lehetett eljutni. Gyalogos- és lovasrendőrök, szuronytszegező bakák és kivont karddal ölésre készen álló huszárok zárták el az utakat. Kilencezernél több katona — valóságos hadsereg — szállta meg az országház környékét és a város legforgalmasabb pontjait.

Mind hasztalan. A nép az erőszak ellenére is el akart jutni az országház elé. Ekkor a vad rendőrkozákok vágni, lőni kezdték az embereket. Több se kellett! A felbőszült tömeg szembefordult a rendőri fenevadakkal, kövekkel meghajigálta őket, azután összetörte az utcai lámpákat, beverte a villamoskocsik ablakait, több villamoskocsit fölborított és csakhamar megszünt a villamosközlekedés egész Budapesten.

Azután folyt tovább a harc a fegyveres erő és a tüntető munkásság között. A munkások csak tüntetni akartak, a rendőrök nem engedték: vágták, lőtték a népet, ahol érték. Majdnem 200 súlyosan sebesült és 5 halott proletár, ez volt a véres nap eredménye. De Budapest munkássága mégis tüntetett; megmutatta, hogy van ereje és bátorsága szembeszállni a fegyveres népgyilkosokkal; megmutatta, hogy a megcsalt nép haragját egész hadsereggel sem lehet megfékezni. Miután ezt bebizonyították a munkások, a pártvezetőség felhívására beszüntették a sztrájkot,[1] hogy másnap visszatérjenek a munkába.

Másnap még lelkesebb példáját láttuk a szolidaritásnak. A gyárosok egy része nem akarta a sztrájkoló

[1] A Szociáldemokrata Párt megalkuvó vezetői a magyar munkásosztály első világháború előtti e legnagyszerűbb küzdelmét is elárulták.

munkásokat visszafogadni; a gőgös pénzeszsákok kétheti kizárással akarták büntetni a jogaikért küzdő munkásokat. Erre a kizártakhoz csatlakoztak más gyárak munkásai is és egyesült erővel kényszerítették az elbizakodott nyúzókat, hogy visszafogadják munkásaikat...

Május 23-ika véres nap volt és mégis gyönyörű nap volt. A munkásság megmutatta nagy erejét és ellenségeink megdöbbenve látták, hogy ez a szervezett, bátor, áldozatkész tömeg legyőzhetetlen. Valóságos forradalom volt ez, olyan, amilyent a főváros még nem látott... És a nép ellenségei magukba szálltak: ezt a harcos forradalmi tömeget muszáj kibékíteni. Talán még megpróbálják egyszer-kétszer, hátha kisemmizhetnének bennünket a jogokból; de végre is be fogják adni a derekukat. Mert ilyen forradalmi erővel nem tanácsos packázni.

... És ha megkapjuk a választójogot, azt nagyrészben a május 23-iki forradalomnak köszönhetjük.

*

A nagy nap forradalmi munkájából az ifjúmunkások is kivették a részüket. A több mint százezer főnyi tüntető tömegben néhány ezer ifjúmunkás is megtette kötelességét. Áldozat is akadt közülük: az egyik Hatyina Sándor, 18 éves asztalossegéd, fiatal szervezett munkás, aki még pár év előtt tanonc-sorban volt: megtette proletárkötelességét és eközben terítette le egy rendőrbestia gyilkos fegyvere. A másik Rosta Gyula 12 éves utcaseprőfiú, aki 1 korona 60 fillér napi keresetéből a nyomorék apját, beteges anyját és apró testvéreit tartotta el.

Az Ifjúmunkás, 1912. május 31.

*

...A rendőrök autón robogtak, a szegény kis utcaseprőfiú pedig ott állt az utcán, mint ahogyan más napokon is ott szokott egy kis pihenést szerezni magának, a

ködös novemberben is, hát hogyne egy diadalmas májusi alkonyaton. És legyilkolták a kisfiút. Természetes, hogy az utca népéből kitört a becsületes elkeseredés és a varjú módjára lepuffantott gyermek halálsóhaja tíz perc alatt orkánná nőtt a munkások tízezrei hangjában. És megtörtént a nagy összecsapás. A rendőrök figyelmeztetés nélkül nekirohantak a népnek, véres és görbére vagdalt kardokkal, újból megtöltött revolverekkel ontották a vért, ahol csak lehetett. Mindjárt az elején a tömegből két fiatalembert ért a rendőrfegyver: Családi Sándort és Burinka Jánost. Burinka János még csak 16 éves.

Népszava, 1912. május 25.

*

... A nagymező-utcai rendőri attaknak is rettenetes következménye keletkezett. Somló József 12 éves tanuló kis táskájával ment a Liszt Ferenc-mozi előtt. Nagyon félt, a fal mellé húzódott és úgy szepegett tovább, mit csináljon, hisz haza kell mennie. Egy emberi érzéséből teljesen kivetkőzött rendőr rohan utána a járdán: a gyermeket hátba találta s a tizenkét éves kisfiú átlőtt szívvel, véresen elterült az aszfalton. A vadállattá vált rendőr meg sem állt s a menekülő közönség közül rohantak a patikába: egy gyermeket lőttek le Boda úr emberei.

Az Est, 1912. május 24.

*

... Kaposvári Mátyás tizennyolc éves asztalossegédnek a Schlick-gyár előtt lőttek a lábába.

— A gyár előtt állottam, amikor a mellékutcából kirohant tíz lovasrendőr és sortüzet küldött a kapu előtt álló férfiak és asszonyok közé. Lehettünk vagy tízen. Öten azután fekve maradtunk.

— Sajnálja, hogy künn maradt az utcán?

— Nem én! Nem én! Azt hiszem — tette hozzá keserű mosollyal — azt hiszem, jobb nekem mint azoknak az elvtársaknak, akiket bevittek a főkapitányságra, vagy

Rákosi Mátyás 1910.

1912. május 23. Tüntető munkások által felborított villamos

az őrszobákra. Ezeket egész életükre megnyomorítják. *Aztán nem is az én lábamról, a választójogról volt szó ott az utcán.*

Beliczai István tizenkilenc éves napszámos rémregénybe illő részleteket mondott el arról, hogy bántak az összefogott és előállított emberekkel.

— A mozsárutcai rendőrőrszobába hetünket cipeltek, láncra-fűzve. Bezárták ránk az ajtót, aztán ütöttek, vágtak, agyba-főbe, mintha megőrültek volna . . .

A Nap, 1912. május 26.

A temetés

Az egyik ravatalszobában a két ifjú fekszik, reá is van a koporsójukra írva:

Hatyina Sándor — élt 18 évet.

Mellette a másikra csak így:

Rosta Gyula 12 éves.

Nyitott arccal feküsznek. Hatyina Sándor tipikus proletár-arc, sovány, vézna alak, kiszögellő csontokkal, az álomfehér bőrön a száj is fehér, csak éppen két sötét gödör szines: a szeme foltja.

A másik, — a másik olyan, mint a 12 éves gyermek, vidám arcot mutat még a koporsóban is. Aki elmegy a két koporsó között, nézi az arcokat és ráhullajt egy-egy kis csokrot. Roskadozik a két gyönge fakoporsó az ezerszámra hullajtott virág alatt.

Az Est, 1912. május 28.

*

. . . Nagy dísszel, szeretettel és tengernyi könnyel temette őket el a munkásság. Most ott pihennek a rákosi temetőben, sírjukat százezrek szeretete lengi körül. Jó ügyért haltak meg, dicsőséges a haláluk, áldott az emlékük.

Az Ifjúmunkás, 1912. május 31.

*

A május 23—24-iki tüntetésből kifolyólag 300-nál több embert jelentett föl a rendőrség »lázadás« miatt. Az ügyészség azonban a »lázadás« című minősítést nem fogadta el és hatóság és magánosok elleni erőszak és egyéb kisebb-nagyobb bűncselekmények miatt 144 tüntető ellen adott be vádiratot.

A főtárgyalások szeptember hó 30-án kezdődtek a mult évben, amikor a négy csoportból vizsgálati fogságban már csak 23 ember maradt összesen a május és júniusban letartóztatottak közül. A szeptember 30-iki tárgyaláson három ellen az ügyész elejtette a vádat, egy fiatalkorút megdorgáltak, tizennyolcat elitéltek 7 év, 4 hó és 22 napra, kilencet fölmentettek. A fölmentettek 1 év, 6 hó és 7 napig ültek ártatlanul. Az október 15-iki tárgyaláson egy vádlottat fölmentettek, a többi összesen kapott 4 év, 3 hó és 15 napot és 140 korona pénzbüntetést ... A negyedik csoport tárgyalása december 2-án volt, amikor 23 kiskorú került a gyermekbíróság elé, akik közül huszat 77 napi fogságra és 10—10 korona pénzbüntetésre ítéltek, hármat felmentettek ...

... Azt az önbizalmat, amelyet május 23-ának hatalmas viharzása — a hatóságok brutális üldöztetési hadjárata dacára — magában a munkásságban keltett, semmivel sem lehetne fényesebben jellemezni, mint annak a ténynek megemlítésével, hogy Magyarország munkássága rövid két hónap alatt százezer koronán felüli összeget gyüjtött a véres csütörtök áldozatai számára ...

A SZDP XX. pártgyűlésének jegyzőkönyve, 1913. október 23. 26—27. old.

*

... Amiről e helyen még meg kell emlékeznünk, az az a szomorú körülmény, hogy május 23-án este a fővárosi kórházak tele voltak a forradalmi napnak száz és száz sebesültjével. A rendőrhordák vad, embertelen garázdálkodásairól megközelítő fogalmat alkothattak maguknak azok, akik e sebesültek közül néhányat láttak, vagy akik a

velünk bizonyára nem rokonszenvező polgári lapok tudósításait olvasták arról, hogy mit műveltek Boda[1] pribékjei azokkal a munkásokkal, akik e napon kezükügyébe akadtak. Számtalan munkást az élesre kifent kardokkal dolgozó »rendcsinálók« hosszú időre munkaképtelenné sebesítettek, számosakat annyira nyomorékká tettek, hogy e szerencsétlenek munkaképességüket talán egyáltalán nem nyerik vissza.

*

De május 23-án halottai is voltak a magyar demokrácia, a becsületes választójog ügyének! E halottak:

Gálisz Ignác 38 éves famunkás,
Risztoff Miklós bolgár származású kertész,
Hatyina Sándor 18 éves építőmunkás,
Rosta Gyula 12 éves köztisztasági munkás,
Persztik Ilona 19 éves munkásnő.

Három nappal később — pünkösd napján — Budapest munkásságának ezrei kisérték e halottak közül négyet utolsó útjukra, telehintve utukat a kegyelet, a soha el nem múló tisztelet és megemlékezés vérvörös virágaival...

A SZDP XX. pártgyülésének jegyzőkonyve. 1913 október 23. 26—27. old.

[1] Ezekben a napokban Budapest rendőrfőkapitánya volt.

III.

IFJÚMUNKÁSMOZGALOM AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ALATT

1914—1917

Az imperialisták 1914-ben világháborút robbantottak ki. E háborút az egyik oldalon Németország és az Osztrák-Magyar Monarchia, a másik oldalon Franciaország, Anglia és a tőlük függő cári Oroszország készítette elő. »A földterületek erőszakos elfoglalása és idegen nemzetek leigázása, a konkurrens nemzet tönkretétele, javainak elrablása, a dolgozó tömegek figyelmének elterelése Oroszország, Németország, Anglia és a többi ország belső politikai válságairól, a munkásoknak egymástól való elválasztása és nacionalista elbolondítása, élcsapatuk megsemmisítése a proletariátus forradalmi mozgalmának gyengítése céljából — ez a jelenlegi háború egyedül igaz tartalma, jelentősége és értelme« — írta Lenin elvtárs a háború megindulásakor. A Horthy-fasizmus politikusai és »tudósai« évtizedeken át azt hirdették, de azt tanították az ellenforradalmi rendszer iskoláiban is, hogy Magyarországot (mármint a magyar tőkéseket és nagybirtokosokat) b e l e k é n y s z e r í t e t t é k a világháborúba. Ez szemenszedett hazugság. A magyar uralkodó osztályok egyrészt balkáni befolyásuk növelését és a magyarországi nemzetiségek feletti uralmuk megszilárdítását, másrészt pedig a magyar munkásmozgalom meggyengítését akarták elérni a háborúba való belépésükkel.

Évekkel a háború megindulása előtt eszeveszett fegyverkezésbe kezdtek, fokozatosan növelték a hadsereg létszámát.

A magyar uralkodó osztályok tehát tervszerűen készültek az imperialista rablóháborúra, tervszerűen készültek arra, hogy a háború kitörésének pillanatában minél több ifjúmunkást és dolgozó parasztfiatalt dobhassanak az ágyúcsövek elé, saját rablóérdekeik megvédésére.

S vajjon kik voltak azok, akik a magyar uralkodó

osztályok gyilkos terveit fenntartás nélkül, szívvel-lélekkel támogatták? Kik voltak azok, akik — felhasználva »tisztes poziciójukat« — vállalkoztak arra, hogy az osztrák-magyar államszövetség érdekében és a tőke nagyobb hasznáért folyó háború igazi okairól elterelјék a néptömegek és az ifjúság figyelmét?

A háborús uszítók első soraiban ott állott az összes kizsákmányoló osztályok tejtestvére — a mesés vagyonú magyar főpapság:

»Kell, hogy a vér esője tűzbeborítsa a világot« — prédikált Prohászka Ottokár püspök —, »hisz a vér magasabbrendű tűz ... haza és állam és társadalom a vér energiájának a gyümölcse ... Mikor jókedvvel, lobogó zászlókkal vonul ki a nemzet ifjúsága s a férfiak teljes erőben álló korosztálya, s aztán egy hét mulva hazavánszorog, ki láb, ki kar, ki szem nélkül ... mikor a fiatal életek hosszú sora úgy szakad a földre, mint a suhogó kasza alatt a tegnapnak s a mának nyíló mezei virága ... hát nem ez az, amit az írás mond, hogy nem tartom életemet becsesebbnek magamnál ...«

»Nekem a háborút s az azzal járó bajokat s szenvedéseket is a hit világosságában kell szemlélnem, s ha így szemlélem, akkor azt látom, hogy a háború, jóllehet nagy baj, de azért Isten céljait s szándékait szolgálja; mint ahogy a földön minden, legyen az rossz vagy jó, az Isten terveibe van beállítva. Őt szolgálja a napsugár s a villám, — őt a virág s a penész, — őt az öröm s a fájdalom, — őt az élet s a halál ... Mi hisszük, hogy dacára a jó Istennek, van örök halál s kárhozat is, s éppen egy hisszük, hogy a földi nagy bajok, döghalál, ínség és háború nem ellenkeznek a gondviselő s minket szerető Istennel!«

Voltak azonban más hitvány támogatói is a háborút kirobbantó imperialistáknak: a munkásáruló szociáldemokrata vezetők.

»A II. Internacionále szociáldemokratái aljasul elárulták a szocializmus ügyét, a proletariátus nemzetközi szolidaritásának ügyét. Nemcsak hogy nem léptek fel a háború ellen, hanem segítettek is a burzsoáziának abban, hogy a háborút viselő országok munkásait és parasztjait a haza védelmének zászlaja alatt, egymásra uszítsa.« — írja Sztálin elvtárs.

Nem véletlen, hogy a II. Internacionále pártjai — a Bolsevik Párt kivételével — támogatták és elősegítették, hogy az imperialista burzsoázia egymás ellen mozgósítsa az egyes országok munkásosztályait. A hadihitelek megszavazása, a háborús kormányokban való részvétel egyenes folytatása volt

annak a megalkuvó politikának, amely nem a kapitalizmus forradalmi úton való megdöntésére és a proletariátus diktatúrájának megvalósítására szervezte a munkásosztályt, hanem a kapitalizmusnak a szocializmusba való békés belenövését hirdette, osztálybékét hirdetett a burzsoázia háborújának támogatására. A háború elkerülését csak szavakban óhajtotta, de nem harcolt a béke ügyéért.

A magyar szociáldemokrata párt a II. Internacionále egyik legmegalkuvóbb pártja volt. A hadihiteleket ugyan nem szavazhatta meg, mert nem voltak képviselői a parlamentben, de sajtóját, a munkások közötti befolyását, sőt nemzetközi kapcsolatait is a háború szolgálatába állította.

A II. Internacionále széthullott, pártjai más népeket gyűlölő, a háborúért lelkesedő pártokká lettek. Egyedül Lenin elvtárs és a Bolsevik Párt emelte magasra a proletár-nemzetköziség zászlaját. Egyedül Lenin elvtárs és a Bolsevik Párt hajtotta végre híven a stuttgarti, koppenhágai és bázeli kongresszusok határozatait, amelyek valamennyi ország szocialistáit arra kötelezték, hogy mindenkor és minden körülmények között küzdjenek a nemzeti gyűlölködés ellen és minden háborúra, amit a burzsoá kormányok megindítottak, polgárháborúval és a forradalom fokozott propagálásával feleljenek.

A bolsevikok a béke ügyét nemcsak propagálták, hanem harcoltak is érte. Kiadták »az imperialista háború polgárháborúvá való átváltoztatásának« jelszavát. A katonaruhába öltöztetett dolgozók kötelességévé tették, hogy a fegyvert fordítsák saját burzsoáziájuk ellen. Igazságos békét másként nem nyernek, csak ha »saját kormányuk vereségére« törekednek az imperialista háborúban. És ez nemcsak a Bolsevik Pártra, hanem minden imperialista ország munkáspártjára kötelező.

Mennyire más jelszó volt ez, mint a magyar szociáldemokraták jelszava. A magyar szociáldemokrata vezérek végeredményben egy követ fújtak Ferenc Józseffel, Tisza Istvánnal és Vilmos császárral.

A háború pedig mérhetetlen szenvedést, nyomorúságot hozott a magyar dolgozók és a dolgozó ifjúság számára. Az

ifjúmunkások száma a háború évei alatt megnövekedett. A frontokra kivezényelt felnőttek helyét az üzemekben — főleg a hadiüzemekben, — nők és fiatalok foglalták el. A tőkések kormánya egész sor újonnan hozott rendelettel biztosította az ifjúmunkások fokozott kizsákmányolását.

Leszállították a fiatalok munkábaállási korhatárát. Felfüggesztették az éjjeli munkatilalmat. Lehetővé tették, hogy a fiatalokat az egészségre káros üzemekben is foglalkoztassák. Rendkívül csekély bérért napi 14 órán át is dolgoztatták a rossz szociális körülményeik miatt amúgyis legyengült ifjakat.

A fiatalokat is érintette az a rendelkezés, amely katonai parancsnokságokat nevezett ki az üzemek élére. A katonai parancsnokságok a munkabérek csökkentése miatt sztrájkoló munkásokat rögtönítélő bíróság elé állították.

A tőkések fillérekért bérbevették az árvaházi gyermekeket, és mint kis rabszolgákat dolgoztatták őket.

A szociáldemokrata párt nem vette védelmébe a kizsákmányolóknak teljesen kiszolgáltatott gyermekmunkásokat, nem törekedett az ifjúmunkások szervezetének megerősítésére, sőt megakadályozta az ifjúmunkásmozgalom fejlődését.

1915-ben nagyjelentőségű határozatokat hozott a berni (Svájc) nemzetközi ifjúmunkáskongresszus. A békéért folytatott harcot jelölte meg az ifjúság főfeladatául és határozatában kimondta, hogy valamennyi tagszövetségnek nemzetközi ifjúmunkásnapot kell tartania. A magyarországi szociáldemokrata vezérek a nemzetközi proletárösszefogás e megnyilvánulását, a fiatalok békéért folytatott harcának seregszemléjét — éppen úgy, mint a május elsejéket — elárulták, egyszerű szórakozó délutánokká züllesztették.

A háború utolsó éveiben a tömegek hangulata forradalmasodott és ezzel egyidőben a szociáldemokrata párton belül szervezkedni kezdett a baloldali ellenzék. 1917 tavaszán már az ifjúmunkások is, akiknek a termelésben betöltött szerepe a háborús körülmények folytán jelentősen megnövekedett, addig soha nem tapasztalt, nagyarányú bérharcokat vívtak. A főváros szinte valamennyi fontosabb üzemében

ifjúmunkássztrájkok törtek ki és a tőkéseknek akarva-akaratlanul számolniok kellett azzal, hogy ifjúmunkásmozgalom van, hogy a fiatal dolgozók nem engedelmes, mindent eltűrő szolgák, hanem békét, jogokat követelő elszánt harcosok.

A jobboldali szociáldemokraták fogcsikorgatva szemlélték az ifjúmunkások forradalmi mozgolódásait és minden rendelkezésükre álló eszközzel harcoltak azok leszereléséért. A sztrájkokat gyerekségnek mondották és óva intették a fiatalokat attól, hogy bérharcokat vívjanak.

A párt baloldali ellenzéke az ifjúmunkások segítségére sietett az árulók leleplezésében, de az ellenzék igazi küzdelme csak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után bontakozott ki.

1.

A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT AZ IMPERIALISTA HÁBORÚ SZOLGÁLATÁBAN

IDÉZETEK A SZOCIÁLDEMOKRATA IFJÚMUNKÁS LAPBÓL

VILÁGTÖRTÉNELMI IDŐK

forgatagába jutottunk, amióta utóljára szóltunk ezeken a hasábokon Magyarország ifjúmunkásaihoz. Ugyanezen a helyen a legutóbb reménységgel, örömmel és büszkeséggel írtunk a nemzetközi kongresszusra, a nemzetközi ifjúmunkás-kongresszusra való készülődésről, és úgy hittük, hogy ebben a számunkban már diadalmas számokat és diadalmas tényeket közölhetünk azokból a beszámolókból, amelyek a bécsi világkongresszuson elhangzottak. Nem tehetjük. A kongresszus elmaradt.

Amikor augusztusi lapunk olvasóink kezébe jutott, háborús lázban volt már egész Európa... Augusztus hónap végéig tizenkét hadüzenet zúgott végig Európán, és Európa népei úgyszólván valamennyien háborút folytatnak egymás ellen, vagy pedig fegyveresen, ágyúsan, komoran, mindenre felkészülten várnak: mikor indulnak harcba.

Magyarországon egymást érték a mozgósítások... Mindegyikőnknek van valakije a harcok mezején: kinek a bátyja, kinek a rokona, kinek a barátja, kinek az apja. A szervezett munkások tíz- és tízezrei mentek el: szervezeteink a legjobb katonáikat vesztették el a háborús világ tartamára. A szocialista mozgalomnak meg kellett volna bénulnia emiatt akkor is, ha a háború kitörésének a perce nem hozta volna meg egyúttal a hadviselés érdekében mindent elnémító kivételes intézkedéseket. A szocializmusnak most pihennie kell...

A kivételes intézkedések miatt gyűlések nem lehetnek, és a kivételes intézkedések következtében a sajtóra, az újságokra nagyon ügyelnek, megértjük ezt, és bizonyosan megérti a mi olvasóink tábora is, hogy ez a lapunk is másmilyenképpen jelentkezik, mint a többi szokott. A magyarországi szocializmus is teljes erővel emelte fel a szavát a háború ellen — a háború kitörése előtt; de nyugodtan, férfiasan, önérzettel jelentette ki a hadüzenet első napján, hogy nem áll a hadviselés nagy érdekei útjába. A háborút szívvel-lélekkel ellenző szocialisták is így tettek Nyugat-Európában. És a hazátlanoknak hirdetett szocialisták százezrei a csatatereken állnak a haza szolgálatába. És fűti a lelkeket a tűz is: az orosz munkástestvéreink... az elnyomott, az orosz rabságban sínylődő milliók fölszabadításáért is folyik a harc!

A szocializmus pihen, a szervezetek csak a hivatalos munkájukat végezhetik... Azok akik itt maradtak, azok végezzék a munkájukat férfiasan! Lássák el, amennyire telik tőlük, a hadbavonultak munkáját is! Most ők a férfiak a műhelyben is, a családban is!

*

... Amikor az ifjúmunkások tanítása, nevelése munkájának a folytatására hívunk itt fel, figyelmeztetnünk kell. Vigyáznunk kell arra, hogy a háború tartamára szóló kivételes egyesületi és gyülekezési jogot korlátozó törvény paragrafusaiba ne ütközzünk. Nem szabad új egyletet alakítani... Buzdítson bennünket az a tudat, hogy ezekben a rendkívüli időkben mindenkinek teljesítenie kell a kötelességét. Nem szabad politikai gyűléseket tartanunk, sem sztrájkolnunk (hiszen ez utóbbit mi kikapcsoltuk már a mozgalmunkból). Nagyobb összejöveteleket sem szabad tartani bejelentés nélkül...

Arra kell figyelmeztetnünk az ifjúmunkástestvéreinket, hogy ügyeljünk az ágent-provokatőrökre.[1] Bárki is tolakodnék helyiségeinkbe, ne tűrjük meg ott és ne tűrjük, hogy ezekben az időkben a katonaság intézménye ellen, a háború vagy annak intézői ellen, bármely formában is beszéljen vagy cselekvésre felhívjon, mert ha ezt tűrnők, az nagyon szigorú következményekkel járhatna úgy a helyiségekre nézve, mint az egyénekre nézve. Most olyan időket élünk, amikor minden megpróbáltatást bátran kell kiállnunk. A megpróbáltatásoktól edzve majdan feltartóztathatatlanul visszük zászlóinkat céljaink felé.

Az Ifjúmunkás, 1914. szeptember 6.

LEGJOBBJAINK

elszakadtak a mi baráti körünkből vészbe-viharba, ahová a kötelesség szava rendelte őket. Az ifjúmunkások táborából csak kevesen mentek el, amikor az első mozgósítás hangja fölharsant; — de észrevettük már a társaink hiányát akkor, amikor az általános mozgósítás minden katonaembert, minden katonaságra kötelezettet megmozgatott. Az új sorozás azután tömegeket vitt el közülünk. A legjobbjainkat vitte el, a legidősebbeket közülünk, azokat, akik már a tanitóink lehettek, akiknek a hangjára már figyeltünk... Parancs rendelte őket és amikor mentek, gondoltak arra, bizonyosan, hogy eszközei lesznek annak a nagy munkának, amely az orosz barbárság ellen akarja védeni a határainkat, amely vissza akarja szorítani az európai békesség és minden haladás örökös veszélyeztetőjét, a cárság romboló uralmát — és annak a munkának is egyszersmind, amely a fegyverek erejével is föl akarja szabadítani a fagy országának, Oroszországnak az elnyomottjait.

A legjobbjaink mentek el és — mi nem küldjük utánuk a búcsúszavunkat... Akik itthon maradtunk, tudjuk a kötelességünket és tudjuk azt, hogy az eltávozottak munkáját is végeznünk kell... Kétszeresnek kell lennie a mi munkánk erejének és gondosságának is egyszersmind! És amikor szinte az egész világ lázban ég, amikor országhatárok száz kilométerekkel távolodhatnak el, a rabok milliói szabadulhatnak fel, akkor ne éreznénk mi kétszeres erőt és kétszeres gondosságot magunkban? Mi, itthon maradottak is tudjuk és végezzük a kötelességünket...

Az Ifjúmunkás, 1914. november 1.

[1] beugratót, rendőrségi ügynököt jelent, de itt a cikkíró az imperialista háború ellen agitáló ifjak lejáratására használja ezt a kifejezést.

A MI IDEI MÁJUSUNK

... Az idén a magyarországi szociáldemokrata párt, a Szakszervezeti Tanáccsal és a pártbizalmiférfi-testülettel egyöntetűen — egyetértve az együtt harcoló országok szociáldemokrata pártjaival — kivételesen, a mindent vérözönbe borító háborúra és a kivételes intézkedések nagy tömegére való tekintettel, nem ragaszkodik május elsejének a szokásos munkaszünettel kapcsolatos megünnepléséhez. Csak május elsején este tartanak a szervezetekben májusi ünnepélyt. E határozatnak megfelelően az idén az ifjúmunkások is csak a szervezetben ünneplik meg május elsejét és méltatják annak nemzetközi jelentőségét. És miután az ifjúmunkások túlnyomó többségének éppen a rendkívüli viszonyok folytán nem lesz szabadnapja az idén május 1-én, május 2-án vasárnap délután tartják meg az ifjúmunkások májusi ünnepségét ...

Az Ifjúmunkás, 1915. május 1.

A HÁBORÚ ÉS A MUNKÁSMOZGALOM

Mondogatják sokfelé, hogy a háború tönkreteszi a munkásmozgalmat. Amit húsz-huszonöt év alatt nagy fáradsággal és áldozatokkal épített a munkásság, az most néhány hónap alatt tönkremegy. De azok, akik így gondolkodnak, elfelejtik, hogy a modern munkásmozgalom a gazdasági viszonyok szükségszerű következménye. A munkaerő kizsákmányolása, — sajnos, a háború után sem szünik meg. A kapitalisták maradnak a régiek és a munkásoknak a tisztességes megélhetés után való vágya sem csökken.

A háború maga borzalmas állapotokat teremt, de azt feltételezni sem lehet, hogy az emberek tennivágyát és harci készségét lohasztaná. Az a bátor munkássereg, amely most ezer veszedelem közt harcol az ellenséggel, helyén lesz akkor is, amikor nagyobb falat kenyér kivívásáról lesz szó!

Bármennyi bajjal jár a háború, bármennyire éleszti a vad szenvedélyeket, az a jó oldala, hogy az emberek önérzetét bámulatos módon erősíti. És ez csak hasznára válik a modern munkásmozgalomnak. Valamint a szervezett munkások legjobban teljesítik kötelességüket a háborúban, úgy béke idején is ők lesznek a kultúra és haladás legjobb harcosai.

A háború jó tanulságokkal jár, nem félemlíti, hanem ellenkezően: bátorítja a tömegeket.

A munkásmozgalmat tehát ne féltsük. Óriási károkat szenvednek szervezeteink, de a jövőben mindent jóvátesznek. A háború edzi és fegyelmezi elvtársaink ezreit ...

A háború — egyelőre — megszüntette az osztályharcot. Egysorban küzdenek gazdagok és szegények, munkáltatók és munkások. Az itthonmaradottak most szó nélkül eltűrnek mindent. A háborúra való tekintettel még a bérlevonásokat is eltűrik ...

Az Ifjúmunkás, 1915. május 1.

2.

AZ IFJÚMUNKÁSOK SORSA ÉS HARCAI A HÁBORÚ ÉVEIBEN

A HÁBORÚ ALATT FOKOZÓDIK A FIATAL MUNKÁSOK KIZSÁKMÁNYOLÁSA

» . . . Bár a megvizsgált gyárak száma kevés ahhoz, hogy a tett intézkedésekből általános következtetéseket lehessen levonni, mindazonáltal feltűnik, hogy *a fiatalkorú munkások törvénytelen foglalkoztatása* miatt történt a legtöbb intézkedés. Ennek magyarázata az, hogy a gyárakban a háborús viszonyok okozta munkáshiány folytán még mindig sok fiatalkorú munkást foglalkoztattak a felnőtt munkásokkal egyforma hosszú ideig . . .«

A magyar kir. iparfelügyelők tevékenysége az 1916., 1917. és 1918. években. Kiadja a kereskedelemügyi m. kir. miniszter. Budapest, 1926. 93. old.

»Egy famegmunkálótelepen, ahol a hajtóerőt egy 40 lóerős nyersolajmotor szolgáltatta, a motor, mely légkompresszorral volt felszerelve, megindulni nem tudott. A gépkezelő, hogy ezen segítsen, *4 fiatal munkással* fordíttatta meg a lendkereket. E művelet közben történt, hogy az egyik munkás a megfutott lendkerék alá került és ott halva maradt.«

(U. o. 67. old.)

»Egy téglagyári gőzkazánban bennégett egy gyermekmunkás azon nagyfokú gondatlanság folytán, hogy gyúlékony festék alkalmazásának dacára gyertyavilágításnál és felügyelet nélkül foglalkoztatták.«

(U. o. 70. old.)

A forradalmi szocialisták vezetői:
Korvin Ottó, Sallai Imre, Révai József

FIGYELEM!
MUNKÁSOK! TESTVÉREK!
A TARTÓS BÉKÉT,
SEM A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA
SEM SEMMIFÉLE KORMÁNY
HANEM CSAK A BOLSEVIKIZMUSI
ESZME MEGVALOSITÁSA FOGJA
SZÁMUNKRA BIZTOSITANI.
TEHÁT TETTRE FEL!

A forradalmi szocialisták által kiadott röplap az első világháború utolsó esztendejéből

»Kenderkészítő gyárban tizenhárom éves fiú, 12 és fél órai munka után, a kötélhúzó gépet meg akarta állítani. Minthogy azt nem bírta, a fogaskerék védőjét levette, hogy a fogaskerékkel állítsa meg a gépet, miközben balkezének mutatóújját a fogaskerék összelapította.«

(U. o. 65. old.)

GYERMEKMUNKÁSOK A HADIÜZEMEKBEN

»... A hadi felügyelet alatt álló gyárak munkásai nem léphetnek ki. Megtörténik, hogy 12—13 éves gyermekeket bezártak, botbüntetéssel sujtottak, mert megtagadták annak a munkának az elvégzését, amely fizikai erejüknek nem felel meg. Lefelé korhatár egyáltalában nincs megállapítva. 12 éves fiúkat napi 12 órai munkára kényszerítenek, sőt, hogy 36 órát egyfolytában dolgozzanak, 12—14—15 éves fiú erejét messze meghaladó munkával; ha megszöktek, lezárták, megpálcázták őket.«

Szakszervezeti mozgalom Magyarországon, 1914—16. Függelékül az 1917. augusztus 19. és 20-án tartott VI. szakszervezeti kongresszus jegyzőkönyve. — Világosság rt. Bpest, 36. old.

A GYŐRI VAGONGYÁRBAN KUTYAKORBÁCCSAL VERIK A TANONCOKAT

A győri vagongyár tanoncait a pünkösd előtt volt napokon, amíg az üzem az évi rendes leltározás miatt szünetelt, berendelték napszámosmunkára. A tanoncok egy része azonban különféle alapos okokból nem ment be. A főmérnök erre a meg nem jelent tanoncok béréből, amely heti 5 korona 12 fillért tesz ki, 4 korona büntetést levonatott, úgyhogy a fiúk 1 korona 12 fillért kaptak arra a hétre. A fiúk bementek a főmérnökhöz és kérték, hogy a jogtalanul levont 4 koronát fizessék vissza. Erre a fő-

mérnök a gyár katonai parancsnokához szaladt, aki kutyakorbáccsal meg is jelent és a jeles főmérnökkel egyetemben néhányat a tanoncok közül véresre vert. A munkásság szolidaritást vállalt a megbántott tanoncokkal és annak bizonyára meg is lesz a kellő eredménye.

Az Ifjúmunkás, 1917. július 1.

NÉGY GYERMEKÉRT — EGY EZÜSTÓRA — »ŐFELSÉGÉTŐL«

Felszólalás a képviselőház 1917. február 5.-i ülésén:

»... Ismerek egy anyát, akinek 7 gyermeke volt a háborúban, kettő már meghalt, egy rokkant, a negyedik pedig sorvadást kapott a háborúban. Most fel van terjesztve Ő felségéhez kitüntetésre és úgy hallom, hogy ezüst órát kap Ő felségétől. Nem sok ugyan az igaz, egy ezüst óra ... nem sok két halottért, egy rokkant és egy sorvadásos fiúért az anyaszívnek, de a pretium affectionis, az érzület nemessége, hogy Ő felségétől kap ily kitüntetést, bizonyos mértékben hegeszti az anyai szív sebét és enyhíti fájdalmát. Kitüntetéssel kell illetni a szülőket, az özvegyeket, az árvákat.«

Az Országgyűlés Képviselőházának Naplója. XXXIV. kötet, 8. old. 1917. február 5.

IFJÚMUNKÁSNŐK A WEISS MANFRÉD LŐSZERGYÁRI SZTRÁJK ÉLÉN

A pestvidéki kir. ügyészségtől.

1916. K. Ü. 1945/12. szám.

A háború kivételes intézkedéseiről szóló 1912. évi LXVIII. t. cz. 20. §-ának második bekezdésébe ütköző

büntett miatt Domokos Lidia és társai ellen teljesített vizsgálatra vonatkozó iratokat a következő

Vádirat

benyujtásával küldöm át:

Domokos Lidia, 18 éves mult, született 1898. évi április hó 17. napján, hajduszoboszlói származású, csepeli lakos gyári munkásnőt, aki 1916. évi július hó 6. napjától előzetes letartóztatásban volt, 1916. évi július hó 17-ik napjától pedig vizsgálati fogságban van;

Szekeres Erzsébet 21 éves szilágysomlyói származású, erzsébetfalvi lakos gyárimunkásnőt, aki 1916. évi július hó 8. napjától előzetes letartóztatásban volt, 1916. évi július hó 18. napjától pedig vizsgálati fogságban van;

Szebelédi Mária szabadlábon levő, 19 éves izsáki származású, budapesti lakos gyárimunkásnőt;

Tar Ilona, 21 éves csekefalvi származású, erzsébetfalvi lakos gyárimunkásnőt, aki 1916. évi július hó 6. napjától előzetes letartóztatásban volt, 1916. évi július hó 17. napjától pedig vizsgálati fogságban van;

Sárközi Györgyné született Szijgyártó Julia, 27 éves vasvári származású, erzsébetfalvi lakos, gyárimunkásnőt, aki 1916. évi július hó 7. napjától előzetes letartóztatásban volt, 1916. évi július hó 18. napjától pedig vizsgálati fogságban van;

a háború kivételes intézkedéseiről szóló 1912. évi LXVIII. t. c. 20. §-ának második bekezdésébe ütköző és e bekezdése szerint is minősülő bűntett címén azzal vádolom, hogy ... 1916. évi július hó 6. napján, tehát háború idején, Csepelen a hadviselés megnehezítése végett a Weiss Manfréd-féle lőszergyár nagyobbszámú munkáscsoportjait a lőszergyártási munka közös beszüntetésére felhívták és reá bírták.

Indokok:

A folyó év június havában és július havának elején a Weiss Manfréd-féle csepeli lőszergyár munkásai között

a lőszergyártási munka közös beszüntetését előkészítő mozgalmak indultak meg.

E munkásmozgalmaknak előidéző okául két esemény szolgált.

Az egyik esemény az volt, hogy a kispesti járás szolgabírói hivatala a lőszergyár öt nő munkását s ezek közt Domokos Lidia terhelt két testvérét munkamegtagadás által elkövetett kihágás miatt elzárásra ítélte s a jogerőre emelkedett ítéletek alapján a szabadságvesztés büntetés végrehajtását elrendelte.

Ez az esemény főleg a nő munkások közt idézett elő méltatlankodást.

A másik esemény az volt, hogy a katonai parancsnokság a lőszergyárnak egyik katonai szolgálatban álló Ordódy Ödön nevű munkását harctéri szolgálatra rendelte.

Ez a rendelkezés viszont főleg a férfi munkásokat tartotta izgalomban.

A munkásmozgalmak célja a fogságban lévő munkásnők kiszabadítására és Ordódy Ödön visszarendelésére irányult.

A munkások a polgári és katonai hatóságok intézkedéseivel szemben hatalmaskodásszámba menő e céljuk megvalósítására eszközül a hadviselés érdekeit is mélyrehatóan érintő fegyvert, a sztrájkot választották.

Sztrájkmozgalmuk története a következő:

A gyár munkásszervezetének nő és férfi bizalmi tagjai 1916. évi június hó 30-ik napján a Pickermann-féle vendéglőben, majd július hó 3.-ik napján reggel a gyári kantinban értekezletet tartottak.

Az utóbbi értekezlet azt határozta el, hogy a büntetés végrehajtása alatt álló munkásnők kiszabadítása érdekében négytagú munkásnő küldöttség keresse fel a munkás ügyeket intéző Stern Richárd gyárigazgatót és ha kívánságuk meghiusul — sztrájkba lépnek.

Domokos Lidia, Szekeres Erzsébet és Szebelédi Mária terheltek már e napon reggel, valamint délután is arra

hívták fel a műhelyekben dolgozó nagyobbszámú munkásokat, hogy a munkát közösen szüntessék be az ügy elintézéséig.

Felhivásaik következtében a nőmunkások reggel $^3/_4$9 órakor $^1/_4$10 óráig és délután 5 órakor este $^1/_2$7 óráig a munkát közösen beszüntették.

A négytagú küldöttség július hó 3-ik napján délután jelent meg Stern Richárd igazgató előtt.

Itt azonban célt nem értek. Az igazgató ugyanis kijelentette, hogy kérelmük teljesítése nem áll módjában, forduljanak tehát azzal a gyárban holnap reggel megjelenő szolgabíróhoz.

Július hó 4-ik napján reggel a munkásszervezet mindkét nembeli bizalmi tagjai újból értekezletet tartottak.

Az értekezlet ekkor azt határozta el, hogy abban az esetben, ha kivánságaikat nem teljesítik, a munkát közösen be fogják szüntetni.

E napon délelőtt Domokos Lidia, Szekeres Erzsébet és Szebelédi Mária terheltek a munkásokat újból a munka közös beszüntetésére hívták fel, mire a munkások a munkát délelőtt 10 órakor déli 12 óráig be is szüntették.

Délután a gyár katonai parancsnoksága maga elé idézte a munkásszervezet mindkét nembeli bizalmi tagjait s őket a munka megkezdésére felhívta.

A bizalmi tagok[1] erre hajlandónak is nyilatkoztak.

Ezután néhány bizalmi tag a katonai parancsnokság hivatalos helyiségének ablakán kihajolva, a gyár udvarán csoportokban álló és túlnyomó számban nőmunkásokból összeverődött munkás tömeggel közölte, hogy a munkások kivánságai részben teljesülni fognak, amennyiben Ordódy Ödönt visszarendelik gyári munkára, a nőmunkások szabadlábra helyezése azonban nem teljesíthető s egyúttal felhívta a munkásokat, hogy lépjenek ismét munkába.

E közlésre néhány elégedetlen nőmunkás kiabálva hangoztatta, hogy addig mig fogságban tartott társaikat szabadlábra nem helyezik, munkába nem állanak.

[1] A szociáldemokrata szakszervezeti bizalmiférfiak.

Ugyanekkor Domokos Lidia, Szekeres Erzsébet és Szebelédi Mária terhelt ismét, immár negyedízben, azt a felhívást intézte a munkásokhoz, hogy a munkát közösen szüntessék be.

A felhívásra a munkások a munkát közösen megszüntették, mire Kodár János gyárigazgató őket a gyárból eltávolította.

Még az nap délután, a munka teljes beszüntetése után, a m. kir. honvédelmi miniszter úr, és a kispesti járás főszolgabírája, a sztrájkba lépett munkásokat kiragasztott hirdetmények útján felszólította arra, hogy a munkát a törvényes következmények terhe mellett haladéktalanul kezdjék meg.

Ez alkalommal Domokos Lidia, Tar Ilona és Sárközi Györgyné terhelt a nagyszámú munkásnők csoportjai felé fordulva azt a felhívást intézte a munkásokhoz, hogy a munka beszüntetést folytassák továbbra is és menjenek haza.

Domokos Lidia és Sárközi Györgyné terhelt azzal is fenyegette őket, hogy ha ismét munkába lépnek csak 16 fillér munkabért kapnak.

A felhívásokra a munkások egy része munkába lépési szándékát megváltoztatva, hazament.

A munkába visszalépett munkások július hó 6-ik napján reggel újra megkezdték a munkát.

Szekeres Erzsébet terhelt is visszalépett a munkába, de ezt csak ürügyül használta fel, mert a már kiengesztelődött munkástársait ujólag sztrájkra izgatta.

A műhelyében dolgozó nőmunkásokat ugyanis ismét arra hívta fel, hogy a déli munkaszünet után ne térjenek vissza többé a gyárba.

A terheltek kétségtelenül tudták azt, hogy a Weiss Manfréd-lőszergyárban a lőszergyártási munka közös beszüntetése az okság törvényeinél fogva egyúttal és szükségszerűen a hadviselés érdekének sérelmét is maga után vonja...

E következmény biztos előrelátása tehát a szándékosság alkotó elemeit magában foglalja.

E terhelteknek fent előadott cselekményei ezért a háború kivételes intézkedéseiről szóló 1912. évi LXVIII. t. cz. 20. §-ának második bekezdésébe ütköző és e bekezdése szerint minősülő büntettet állapítja meg . . .

A vádemelés tehát a terheltek ellen indokolt.

Domokos Lidia, Szebelédi Mária, Tar Ilona és Sárközi Györgyné született Szijgyártó Julia terheltek ellen a vizsgálati fogságot a BP.[1] 141. §-ának 2. pontja értelmében azért kell elrendelni, mert ezidőszerint rendes keresetforrásuk nincs s ezért, de a büntetés előrelátható nagyságánál fogva is, megszökésüktől tartani lehet.

Budapesten, 1916. évi július hó 24-ik napján.

A pestvidéki kir. ügyészség vezetője

Olvashatatlan aláírás s. k.
kir. ügyész.

MMI Archívum, A. XV/1/1916/2.

[1]Bűnvádi perrendtartás.

3.

A FEBRUÁRI OROSZ FORRADALOM HATÁSA AZ IFJÚMUNKÁSMOZGALOMRA

FIATALOK A HÁBORÚ ALATTI MUNKÁSMOZGALOMBAN. IPARI MUNKÁSMOZGALMAK A HÁBORÚ ALATT

A háború esetére szóló kivételes törvények (1912. LXVIII. tc. 20. §-a) súlyos büntetéssel fenyegetnek mindenkit, aki a munka közös beszüntetésében résztvesz. A világháború kitörésekor, az ismeretlen miatti aggodalom, a hatósági és katonai tekintély és a törvények szankciójában[1] való hit, nem kevésbbé azonban a front mögötti foglalkozásnak minden nehézség melletti előnyösebb és veszélytelenebb volta, lehetetlenné tett minden munkásmozgalmat. A háború első két esztendejéből ilyet egyáltalában nem is lehet feljegyezni s a munkásság a tapasztalt sérelmeinek orvoslására és a változott megélhetési viszonyoknak a bérnél való figyelembevételére békés eszközökkel vívja ki 1916-ban a katonai igazgatásnál és ennek révén a polgári kormányzatnál a panaszbizottsági intézményt . . .[2]

Az 1917. év tavaszának viharos kül- és belpolitikai eseményei azonban azt a talajt, amelyen ez a tekintély és bizalom felépült, végzetesen megrendítették. A három

[1] itt: rendelkezéseiben.

[2] A panaszbizottságok a burzsoázia érdekeit szolgáló szervek voltak. A munkások panaszainak kivizsgálása ürügyével valójában az imperialista háborús erőfeszítések céljait szolgálták. Munkájukat az osztályárulás útjára lépett SzDP minden erejével támogatta.

év óta visszafojtott nyugtalankodási vágy viharos erővel tombolt végig az összes iparvállalatoknál, magukkal ragadva munkásnőket, tanoncokat, sőt tisztviselőket is. Ettől kezdve azután a panaszbizottság mellett a sztrájk éppen olyan bevett eszköz a differenciák[1] elintézésére, sőt, hatásosabb, mert alkalmas a panaszbizottsági döntések korrekciójára,[2] sőt hatalmi követelések kierőszakolására is...

Az 1917. évi munkásmozgalmak jellegzetes tünete, hogy a nyári hónapok folyamán az ifjúmunkások, sőt a tanoncok is, az összes gyárakban rendezett sztrájk útján eszközölnek ki 100%-os béremelést . . .

Az utolsó esztendőben már úgyszólván kizárólag politikai és hatalmi sztrájkok sorozata akadályozza a termelést . . .

A magyar ipar a világháborúban. Bp. 1934. Franklin Társulat kiad. 86—87. old.

SZTRÁJKOLNAK A NAGYÜZEMEK IFJÚMUNKÁSAI

A budapesti gyárak és ifjúmunkásaik

. . . Május 8. Fegyvergyár. Itt a gyár igazgatója és parancsnoka meghivására az Ifjúmunkások Országos Bizottsága titkára tárgyalt. Az igazgatósággal történt megállapodás értelmében heti 3, 4, 5 és 6 koronás javítást sikerült elérni. Később támadt bonyodalom következményeként még 25% javítás történt, vagyis a mult számunkban ismertetett 5—14 filléres órabérkereset ma duplájára, 12—28 fillérre emelkedett. Az ifjúmunkások 12 napig nem dolgoztak. Több mint 300 részvevő.

Május 9. Ganz-Danubius (Kőbányai ut). Több mint 400 részvevő. Kérték az órabérek 100%-os felemelését. Háromnapi szünetelés. Ekkor becsületszóra megígérték a kérést megközelítő javításokat. Ideiglenes megoldásként

[1] egyenetlenségek, nézeteltérések.
[2] kijavítására, megváltoztatására.

elfogadták a heti 5 koronás pótlékot a végleges rendezés visszamenő hatálya mellett. Az ifjúmunkások természetesen már türelmetlenül várják a végleges elintézést.

Hofherr és Schrantz-gyár. 8 napi szünetelés után a Bizottság titkára május hó 24-én kötött megegyezést, amelynek értelmében 30—150%-ig menő javításokat kaptak az ifjúmunkások. Az órabérek még így is csak 15, 18, 27, 30 és 36 fillért tesznek ki . . .

Schlick—Nicholson-gyár. Vagy 120 ifjúmunkás nevében öttagú bizottság május 24-én emlékiratot nyujtott át az igazgatóságnak. Itt »becsületes« megértéssel a differenciákat néhány pofonnal akarták elintézni. Az ifjúmunkások természetesen korántsem helyeselték ezt a durva eljárást, a differenciák elintézésére az erőszakosságot egyáltalában nem tartották alkalmasnak, otthagyták a gyárat s azonnal sztrájkba léptek . . .

Lámpaárú-gyár. Itt május 25-ikén szűnt meg a munka és 29-én sikerült az Országos Bizottság titkárának a rendes órabérekben megállapodni . . .

Hirsch és Frank-gyár. Egyhetes munkaszünet volt itt. Végleges megegyezés még nem történt . . .

Láng-gyár. Itt is sztrájk van. Kicsiben itt is a Schlick-gyári eset ismétlődött meg, de a munkát a tanoncok mindezideig nem vették fel . . .

Az Ifjúmunkás, 1917. június 1.

A BUDAPESTI VASGYÁRAK IFJÚMUNKÁSAINAK MOZGALMAI

A Láng L. gépgyár

tanoncainak a bérmozgalma. A gyár tanoncai még május hónapban kérték, több ízben is, hogy a fizetésüket javítsák meg. Ez elől a jogos kívánság elől a gyár egyik igazgatója — Mihálka nevű . . . — a legridegebben elzárkózott és el-

utasította a tanoncokat a kérelmükkel. Erre az ifjúmunkások május 24-én délután kivonultak a gyár területéről és kijelentették, hogy mindaddig fel nem veszik a munkát, amig követelésüket nem teljesítették. E gyár tanoncainak kellett a legtovább harcolniok követeléseikért munkabeszüntetéssel. Mihálka igazgató minden eszközt megragadott arra nézve, hogy 250 tanoncának a mozgalmát megtörje. Legelső tényked̈ése az volt ennek az úriembernek, hogy amikor a tanoncok kivonultak a gyárból, az egyik portás segítségével egy fiatal tanoncot agybafőbe vert. Majd a tanoncok szüleinek ajánlott levelet küldött és abban felszólította őket arra, hogy küldjék vissza záros határidőn belül a »gyermekek«-et a gyárba, mert ha ez meg nem történik, úgy a szerződést fel fogja bontani. Ez sem használt. Akkor azokat a szülőket igyekezett kényszeríteni, akik a gyárban dolgoznak, hogy gyermeküket minden körülmények között vigyék be. Ez csak egy-kettőnél sikerült, de csak rövid ideig, mert ha reggel be is mentek, de már délután nem mentek be ezek se dolgozni! Ennek a szívós harcnak az a magyarázata, hogy Mihálka igazgató kijelentette, hogy a tanoncok kérjenek bocsánatot tőle azért, mert abbahagyták a munkát; ha ez megtörténik — mondotta —, akkor még azért kérjenek bocsánatot, illetve azzal a kéréssel forduljanak hozzá, hogy nem kívánják a fizetésük javítását, hanem azt kérik tőle, hogy engedje őket újból dolgozni. Ezt a feltételt a tanoncok megaláztatás nélkül el nem fogadhatták. Látta az igazgató úr, hogy sehogyse tud a tanoncokon kifogni, elküldött hát a felnőtt munkásokhoz és azt mondta nekik, hogy mondják meg a tanoncoknak, hogy nem kívánja már a bocsánatkérést, azt sem, hogy engedelmet kérjenek arra, hogy tovább dolgozhassanak, hanem jőjjenek csak be és majd meg fogja javítani érdem szerint a fizetéseket. A tanoncok ezt se fogadták el, mert nem volt meg a kellő garancia arra, hogy a fizetést általánosságban meg fogja-e javítani. Majd a gyár főbizalmiférfiai előtt azt a kijelentést tette, hogyha a fiúk

bemennek dolgozni, úgy becsületszavára kijelenti, hogy az összes tanoncoknak fizetését családi állapotuk szerint javítani fogja és ezt a javítást két héten belül végre fogja hajtani. A tanoncok így sem akarták a munkát újból felvenni. Végre is úgy határoztak, hogyha a felnőtt bizalmiférfiak garanciát vállalnak arranézve, hogy a fizetésüket valóban megjavítják, megkezdik a munkát, de a fegyvert végleg el nem dobják, hanem — fegyver a lábnál! — várják azt az időt, amikor újból fel kell azt venniök. A bizalmiférfiak igéretet tettek arranézve, hogy most már ők sem tűrik, hogy ezt a küzdelmet leverjék és ők is teljesen a tanoncok mellé állanak, ha esetleg nem lennének megelégedve az eredménnyel vagy ha egyáltalán nem adna javítást a gyár igazgatója. Ebben a kijelentésben a tanoncok garanciát láttak az ügyük kedvező elintézésére és a május hó 24-től június hó 16-ig tartó nehéz harcban megmutatták, hogy komolyan és öntudatosan fogták fel a helyzetet és megmutatták a többi gyár tanoncainak, de még a saját igazgatójuknak is, hogy az ifjúmunkások szervezettségében is olyan erő van, amelyet lebecsülnie senkinek sem szabad. A tanoncok most várják azt, hogy érdemes volt-e nekik ennyi ideig harcolni. Ha látni fogják, hogy az eredmény a harc árával nem ér fel, úgy bizonyosan tudják majd, miként kell cselekedniök.

Itt említjük meg, hogy a gyár vezetősége, azután, hogy a tanoncok már majd egy hetet dolgoztak, bosszútól lihegve két tanoncot, Bakti Lajost és Müller Jenőt, azon hiszemben, hogy ezek a »felbujtók«, a katonai parancsnoksággal lezáratta. Erre a kihívásra a többi tanoncok azt a kijelentést tették, hogyha azonnal ki nem engedik a két társukat, úgy valamennyien ismét beszüntetik a munkát. A két tanoncot azonnal szabadonbocsátották. Ebből is látjuk, hogy a gyár igazgatója bosszúra gondol; de a tanoncok öntudatossága és szervezettsége megmutatja, hogy akármit is eszel ki a gyár vezetősége, őket mindig készen találja.

A Langfelder-gépgyár

tanoncai is fizetésük javítása érdekében voltak kénytelenek a végső eszközt is igénybe venni és több mint kétheti munkabeszüntetéssel kényszeríteni a gyárvezetőséget a tanoncok fizetésének a megjavítására. Ez a törekvés részben sikerült is, mert a gyár egyik főnöke becsületszavára kijelentette, hogyha a tanoncok a munkát felveszik, úgy 40 százalékkal megjavítja a fizetésüket; és ha látja azt, hogy 4 héten belül a tanoncok »magaviselete« is »megjavul«, akkor még fogja javítani a fizetéseket. A tanoncok elfogadták ezt a kijelentést és május hó 25-től június hó 11-ig tartó munkabeszüntetés után, amelyben 35 tanonc vett részt, ismét munkába állottak.

A Magyar-Belga fémárugyár

tanoncainak is a munkabeszüntetés fegyverét kellett alkalmazniok fizetésük megjavítása érdekében. Még május hó 30-án írásban kérték fizetésük megjavítását Ungár műhelyfőnöktől. Ez a tanoncokat kérelmükkel elutasította, mire ezek, számszerint 52-en, azonnal abbahagyták a munkát. Június hó 5-én újból munkába állottak a tanoncok, mert megegyezés jött létre; ezt később visszavonta a gyárvezetőség, mire ugyancsak 5-én este kimondták a tanoncok, hogy ismét nem dolgoznak mindaddig, amíg fizetésüket 30 százalékig fel nem emelik. A gyárvezetőséggel többnapi tárgyalás után abban állapodtak meg a tárgyaláson részvevők, hogy minden tanonc egész keresetére 30 százalékos hadipótlékot kap és hogy senkinek bántódása nem lesz a mozgalomból kifolyóan, továbbá, hogy az akkordárakat is rendezni fogják. A tanoncok értekezlete ezt a megállapodást elfogadta és június 14-én ismét munkába állottak az ifjúmunkások.

A Magyar Általános Gépgyár

tanoncai is többízben kérték Horovitz dr. igazgató urat, hogy fizetésüket a mai viszonyokhoz mérten javítsa meg.

Nem teljesítette. Az ifjúmunkások itt is munkabeszüntetéssel válaszoltak. A majdnem kétheti harc után kielégítő választ kaptak az igazgatóságtól, mire ismét felvették a munkát. A harcban állott tanoncok száma 50 volt.

Az Első Magyar Csavargyár

ötven tanoncának is egyheti munkabeszüntetéssel kellett a gyár vezetőségét arra kényszerítenie, hogy anyagi helyzetüket megjavítsa . . .

A Magyar Vegyipari Gépgyár

25 tanonca háromnapi munkabeszüntetés után tudta csak a gyár vezetőségét arra bírni, hogy a fizetésjavításra vonatkozó kérelmüket teljesítse . . .

A Hutter és Schrantz gépgyár

tanoncai is fizetésjavítás kérésével járultak a gyár vezetősége elé ; itt egynapi munkabeszüntetés után 100 százalékos béremelésben részesültek.

Az óbudai hajógyár

tanoncai, számszerint 125-en, június hó 20-án beszüntették a munkát, mert többszöri kérelmükre se volt hajlandó az igazgató a fizetések megjavítására . . . A gyár igazgatósága itt is megpróbálkozott, hogy levelekkel ijesztgesse a szülőket ; szóval is igyekezett nyomást gyakorolni azokra a szülőkre, akik a gyárban dolgoznak, de mindez nem használt. Majd az elöljáróságot is segítségül hívta, valamennyi fiú szüleit behívták tárgyalásra ; azzal fenyegették meg a szülőket, hogyha 27-ig fel nem veszik a gyerekek a munkát, akkor fegyveres erővel viszik őket vissza. Ezt a kijelentést úgy a szülők, mint a jelenvolt tanoncok csak mosollyal fogadták. »Jó, próbálják meg !« — ez volt a válasz. A tanoncok eltökéltek a legvégső harcra is...

ifjúmunkásai ugyancsak többízben keresték fel a gyár vezetőit, hogy írásbeli kérésüket tárgyalás alapjául elfogadják és fizetésjavításban részesítsék a gyár valamennyi tanoncát. De a tanoncok küldöttségét se Sólyom-Fekete üzemvezető úr, se pedig Sóvári műhelyfőnök úr nem fogadta; úgy mondották, hogy nem hajlandók gyerekekkel tárgyalni, különösen akkor, amikor úgy lépnek fel, mint a felnőtt munkások. Az ifjúmunkások ilyen körülmények között június 16-án beszüntették a munkát. Ettől a föllépéstől megijedtek a gyár illetékes tényezői és mindjárt az első napon ajánlott levélben hívták fel a tanoncok szüleit arra, hogy a gyerekeket küldjék be dolgozni, mert ha nem, úgy felbontják a szerződést; de ezt a levél fogalmazója se gondolta komolyan; a tanoncok és ezek szülei sem vették ezt komolyan. Háromnapi munkabeszüntetés után Sóvári műhelyfőnök úr kijelentette, hogy abban az esetben, ha a tanoncok megkezdik a munkát, hajlandó tárgyalásokba bocsátkozni, de csakis munkás-szülővel, mert a tanoncokkal és azok megbízottaival nem tárgyal, mert nem ismeri el, hogy a tanoncoknak is joguk legyen az ilyen módon való föllépésre . . . A mozgalomban több mint 200 tanonc vett részt, akik közül a katonai parancsnokság többeket elfogott, de a felnőtt munkásság képviselőinek erélyes követelésére szabadonengedték őket.

A Goldberger S. és fiai

kartonnyomógyár tanoncai beszüntették a munkát június hó 25-én. Erre az adott okot, hogy a gyár egyik mestere durván megverte a két villanyszerelő-tanoncot, mert vasárnap nem mentek be dolgozni. Ezt az eljárást elpanaszolták a gyár főmérnökének, aki kijelentette, hogy menjenek csak vissza, majd elintézi a dolgot. Erre a lakatosmester kijelentette, hogy a két villanyszerelő-tanoncot elbocsátotta, és semmi köze sincs hozzájuk.

A tanoncok valamennyien szolidaritást vállaltak két társukkal, és valamennyien kivonultak a gyárból. Bizottságot küldtek a főmérnökhöz, hogy addig, amíg tanonctársaikat vissza nem veszi, és az összes tanoncok fizetését meg nem javítja, nem állanak munkába. A főmérnök semmi hajlandóságot nem mutat arranézve, hogy a tanoncok jogos kívánalmait kielégítse. Egyébként a tanoncok összetartása kitűnő, a legvégső harcra is el vannak készülve.

(Arról értesültünk, hogy ez a haro eredményesen befejeződött. *A szerk.)*

A vasgyárak tanoncain kívül még a budapesti összes nyomdák tanoncai is megmozdultak, hogy fizetésüket megjavítsák. A Hornyánszky-nyomda tanoncai többheti munkabeszüntetéssel feleltek kérelmük elutasítására, ami maga után vonta, hogy az összes nyomdai tanulók bérmozgalmat kezdtek . . .

Az Ifjúmunkás, 1917. július 1.

MEGKEZDŐDIK

. . . Az ifjúmunkások százai és százai csatlakoztak a szociáldemokrácia fiatal proletárjainak . . . mozgalmához. Olyan munkahelyek ifjúmunkásai csatlakoztak nagy tömegekben hozzánk, amelyek évek során át megközelíthetetlennek látszottak. Valóban olyan tömegekben voltunk együtt, hogy a megelőző években e tömegeknek és ilyen tömegeknek zászlóink alá való toborzódását álomnak véltük volna. A mozgalmunknak ilyen arányokban való fejlődése, bizonyos, a viszonyoknak az eredménye. Az orosz forradalom, az »észak tavasza«, a szabadság, a népjogok, a demokrácia szellőjét fuvallta szét világszerte. A magyar munkásságnak a választójogért, a közszabad-

ságokért, a háború ellen és a háború teremtette nyomorúságok ellen való erős fellépése tízezrekkel növelte a magyar szociáldemokraták táborát. Az ifjúmunkásoknak a munkahelyeken volt alkalmuk tanulni, — megtanulni: mi a szocializmus, mi a munkásmozgalom, mi a szervezkedés, mi a szolidaritás, milyen eredményeket érhet el a munkásság, ha összetart. Ahová a mi szavunk nem hatott el, a felnőtt munkások tettei beszéltek ott. És az ifjúmunkások heteken át, óriási tömegekben, a vissza nem riadó áldozatkészségnek, a minden szervezkedés alapját tevő szolidaritásnak olyan megható példáit mutatták, hogy az a legnagyobb bizalmat keltheti mindenkiben, aki szívén viseli a magyar munkásság ügyét...

Meg kell mondanunk, hogy a magyar munkásmozgalomban nagyon kevés a megértés a mi munkánkkal és a mi törekvéseinkkel szemben... Ne háborgassuk most azt sem, hogyan lehetett, hogy az ifjúmunkásság a megpróbáltatások nehéz heteiben mint volt szinte teljesen támasz nélkül, a szakszervezetek mint zárkóztak el előlük, a párt és a szaktanács miként jelentette ki magát illetéktelennek arra, hogy ügyeiket ne is képviselje, hanem legalább megvizsgálja. Mindez a multé. De a jelené és a jövőé az, hogy maradhat-e ez így!? Katonasággal, gyárosokkal, szívtelen emberekkel, rossz törvényekkel, türelmetlen hatósággal, rozsdás rendszerrel, sok-sok embertelenséggel szemben magukra hagyottan kell-e maradniok továbbra is az ifjúmunkásoknak? Való igaz: a párt és a szakszervezetek a munkásifjúság tanító mozgalmát akarják, csak ennek a támogatására vállalkoztak, »mozgalmat«, »sztrájkokat«, »gyerekséget« nem akartak...

Éjjel-nappal dolgozzunk, amikor látjuk, hogy gyönge erőnket apánk, idősebb fivérünk ellen akarják felhasználni, mert a gyermekmunka olcsó, és magyar törvény, magyar szokás szerint pofonokkal is szabályozódhatik? Fillérekért dolgozzunk, amikor látjuk a kapitalisták munka nélkül való óriási jövedelmeit, és amikor látjuk, hogy a csinált drágaságban éhezik, koplal, lerongyolódik, cse-

nevészesedik, pusztul a családunk, amelynek sokunk — az apa, a fivérek hadbavonultával — fenntartói vagyunk?

Elmondjuk és megkérdezzük mindezt azért, mert a legutóbb lefolyt szakszervezeti kongresszus tanácskozásai nem keltik bennünk azt a reménységet, hogy változtatásra gondolnának. Meg kell mondani: nemtörődömség, felületesség szólt ki egyik-másik ott elhangzott beszédből. Ennek pedig meg kell változnia! A munkásmozgalom vállalta az ifjúmunkás-mozgalmat a rendes időben is, — vállalnia kell a zivatarok, a nehézségek e napjaiban is, még inkább! A jövendő szakszervezeti tagokról van szó, és a szakszervezeteknek nem lehet közömbös: pulya, megalázkodó, rabszolgatermészetű, elcsenevészesedett és bizalmatlan, harcban nem bízó emberek tömegei kerülnek-e helyiségeikbe, avagy harcrakész, forradalmár szellemű, erős jellemű férfiak tömegei!...

Az Ifjúmunkás, 1917. szeptember 1.

AZ IFJÚMUNKÁSOK ÉS AZ 1917-ES SZAKSZERVEZETI KONGRESSZUS

A szakszervezetek 1917. augusztusi kongresszusáról írott cikkében »Az Ifjúmunkás« megállapította:

»A »háborús jelentés«, amely az idei kongresszus elé került, amint a jelentésről megindult vita során is fölhozták, rólunk, a mozgalmunkról említést sem tesz... A mozgalmunk ügyeitől távol álló küldöttek akár azzal is távozhattak volna, hogy Magyarországon nincs ifjúmunkás-mozgalom, nincsenek is ifjúmunkások.«

Az Ifjúmunkás, 1917. szeptember 1.

Amikor a kongresszuson egyesek hiányolták az ifjúmunkásmozgalomról szóló jelentést, az egyik hétpróbás áruló és öreg szakszervezeti bürokrata, Haáz Kálmán, akit az ifjúmunkásmozgalom nyakára ültettek, a következőket mondotta:

»Igyekeztem, amennyiben a pártnál és a szakmánál való elfoglaltságom megengedi, tanítani őket (t. i. az ifjúmunkásokat) mindenre, amit a szocialistának tudnia kell. Sohasem beszéltem arról, hogy sztrájkolni kell... Az idő rövidsége miatt nem térhetek ki a mozgalmakra, csak a fegyvergyári sztrájkra mutatok rá; hozzám jöttek, mert tudták, hogy én foglalkozom az ifjúmunkások ügyeivel. Azt mondtam, nem szabad sztrájkolni. *Azóta 30—40—50 sztrájk volt.*«

(U. o.)

Ezért nem adtak ki jelentést! Nem merték bevallani, hogy az ifjúmunkások fütyülnek az ő véleményükre és »igazgatásukra«. Megelégelték a hihetetlen arányú kizsákmányolást, a hadiüzemek »fegyelmét«, éhbérét, vesszőztetését. Elszánt harcot kezdtek helyzetük megjavításáért. Sztrájkokat, bérmozgalmakat szerveztek. S ebben a szociáldemokrata »vezérek« sem akadályozhatták meg őket! Panaszkodott is emiatt a kongresszuson Jászai Samu, a Szaktanács főtitkára:

»Fölhozták itt az ifjúmunkások dolgát — mondotta — nevelni, jó szakszervezeti emberekké nevelni kell őket. *De nem megengedhető az, hogy mozgalmakat csináljanak.* Most el voltam foglalva a kongresszus előtt, de megelőzőleg jártam köztük, ott nincs minden rendben... Amit ott láttam, az nem felel meg a mi intencióinknak.[1] Amit ott egy közgyűlésen végig lát az ember, attól meg kell rémülnie, hogy milyen nevelésben részesülnek...«

(U. o.)

Az ifjúmunkások hátat fordítottak az árulóknak. Tekintetük a februári forradalom győztese, az orosz nép felé fordult...

[1] szándékainknak

IV.

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM HATÁSA A MAGYAR IFJÚMUNKÁSMOZGALOMRA

1917—1919

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom áttörte a világimperializmus egységes frontját, és a föld egyhatodán megteremtette a dolgozók számára a kizsákmányolásmentes, szabad élet feltételeit.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme alapvető fordulatot jelentett az emberiség történetében. Megingatta a világkapitalizmust és nemzetközi méretekben előrevitte a munkásosztály ügyét.

A magyar dolgozók helyzete sok tekintetben hasonló volt a cárizmus és az imperialista nagytőke igájában sínylődő orosz dolgozók helyzetéhez. A magyar munkás és szegényparaszt határtalan lelkesedéssel állott az orosz proletariátus igaz ügye mellé. Már a februári forradalom hatására nagyobbarányú sztrájkok törtek ki, melyekben az ifjúmunkások tevékenyen résztvettek. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom híre pedig hatalmas lendületet adott a magyar munkásság forradalmi harcának. A békét, kenyeret és szabadságot követelő tömegek mozgalma közepette egyre jobban megerősödött a Galilei-Kör baloldali diákjainak csoportja, melyet a később mártírhalált halt Korvin Ottó és Sallai Imre elvtársak vezettek, s melynek Révai József és Lékai János is tagjai voltak. Az antimilitarista csoport lelkes fiataljai a frontokon, a kaszárnyákban és hadikórházakban illegálisan, ezer veszedelemtől fenyegetve terjesztették a békeharcos röpiratokat, és szóbeli agitációt folytattak a katonák között. A magyar uralkodó osztályok, éppenúgy mint ma az amerikai imperialisták és csatlósaik, irtóztak a békeagitációtól. Rendőrkopóik vad hajszát indítottak a galileisták ellen. 1918 januárjában elfogták és hadbíróság elé állí-

tották vezetőik tekintélyes részét, s ötöt közülük súlyos börtönbüntetésre ítéltek.

A magyar munkásosztály megmozdulásával egyidőben az Oroszországban élő magyar hadifoglyok közül közel százezren harcoltak az orosz proletárforradalom védelmében a fehérgárdista bandák ellen. A magyar dolgozó ifjúság büszke lehet arra, hogy elődei több mint 30 esztendővel ezelőtt, a nemzetközi proletárszolidaritás nagyszerű példájaként, az emberiség történetének legdicsőbb ütközeteiben, a Vörös Gárda és a Vörös Hadsereg soraiban a szovjet ifjúság fegyvertársaként küzdöttek.

A munkások és katonák tömegmozgalmai, a háborús vereség, megérlelték Magyarországon a polgári forradalmat. 1918. október 31-én a Nemzeti Tanács, vagyis a szociáldemokrata párttal szövetkezett baloldali polgári pártok kezébe került a hatalom.

*A szociáldemokrata párt, mint a munkásosztály hivatalos képviselője, az államhatalom részese lett. A birtokába került hatalmat azonban nem a munkásosztály, a dolgozó nép érdekében, a forradalom továbbfejlesztésére, hanem a tőkés rendszer megerősítésére, a forradalom polgári demokratikus keretek közötti megtartására igyekezett felhasználni. A szociáldemokrata vezérek tényked*ései nem a dolgozók követeléseinek teljesítésére, hanem a forrongó tömegek leszerelésére, az osztálybéke hirdetésére, a megrémült tőkések megnyugtatására irányultak.

Az áruló szociáldemokrata vezetők tervei nem sikerültek. A tömegek, a »munkásvezérek« ellenére, előrevitték a forradalmi eseményeket, elfordultak a munkásosztály érdekeit eláruló szociáldemokrata párttól, az orosz proletariátus útjára léptek. Az ifjúmunkások mozgalma, a forradalmi értelmiségi ifjúság támogatásával, megerősödött, kiterebélyesedett.

1918. november 20-án megalakult a Kommunisták Magyarországi Pártja. Sokévtizedes vajúdás után a magyar munkásosztálynak végre volt forradalmi pártja. Rákosi elvtárs mondotta a Párt megalakulásáról a 30. évforduló alkalmából :

»A Magyar Kommunista Párt bölcsőjétől kezdve forradalmi párt volt . . . az osztrák-magyar monarchia összeomlását követő forradalomban született. De gyökerei nemcsak a magyar forradalomba nyúltak: eredetük mélyen be volt ágyazva az orosz forradalomba is.«

A magyar kommunisták legjobb vezetői, Rákosi Mátyás, Szamuely Tibor elvtársak és sokan mások az oroszországi magyar hadifoglyok soraiból kerültek ki. Szovjetoroszországból hozták haza 1917 októbere és az azt követő hónapok tapasztalatait, Lenin elvtárs tanításait.

»Az októberi forradalom«[1] zűrzavarában — mondotta Rákosi elvtárs a nagybudapesti pártfunkcionáriusok 1948. november 20-i ünnepi értekezletén — rajtunk, magyar kommunistákon kívül senki sem volt, aki világos, érthető és megvalósítható tanácsokat tudott volna adni. Mint az éjben a világítótorony, mutatta ekkor Pártunk a jó utat.«

A Kommunista Párt megalakulása új történelmi helyzetet teremtett a dolgozó ifjúság számára is. A Kommunista Párt az ifjúság kérdéseire is világos és érthető választ adott: a dolgozó ifjúság égetően fontos problémáit csak a proletariátus diktatúrája, a munkásosztály hatalma tudja megoldani.

A Kommunista Párt széles tömegmunkájának hatása hamarosan megmutatkozott az ifjúmunkásmozgalomban is. A november 30-i nagygyűlés alkalmával megalakult az Ifjúmunkások Országos Szövetsége.[2] Az ez alkalommal elfogadott határozati javaslat, melyet a később mártírhalált halt Krammer Sándor terjesztett be, világosan mutatta a lenini eszme gyors térhódítását és ifjúmunkástömegeink egészséges, internacionalista szellemét.

A szociáldemokrata párt vezetői úton-útfélen akadályokat gördítettek az ifjúmunkásmozgalom célkitűzéseinek megvaló-

[1] Az 1918-as magyar októberi polgári forradalomról van szó.
[2] A következőkben sok helyen: IOSz.

sítása elé. Ezzel végleg leleplezték áruló magatartásukat az ifjúság tömegei előtt. 1918. decemberében az ifjúmunkásmozgalom teljesen szakított a szociáldemokrata párttal. Az ifjúmunkások óriási többségének határozata alapján, a szociáldemokrata párt kiküldötteinek kétségbeesett ellenállása ellenére, kimondták az IOSz függetlenítését a szociáldemokrata párttól. A szociáldemokraták ugyanakkor egy új szervezetet alakítottak, Szocialista Ifjúmunkások Országos Szövetsége néven, melynek azonban csak kevés tagja volt.

Az ifjúmunkástömegeket képviselő forradalmi ifjúsági szövetség függetlenségének hangsúlyozása taktikai lépés volt a kommunista ifjúmunkások részéről. Az ifjúmunkásmozgalom függetlenségének kimondása akkor azt jelentette, hogy a Szövetség követi, támogatja a proletariátus igazi képviselőjét, a Kommunista Pártot. A szervezet csak később vette fel a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége nevet, de célkitűzéseit és tetteit illetően már 1918. végén kommunista volt. A dolgozó magyar fiatalok ma is büszkeséggel gondolhatnak arra, hogy az ifjúsági szövetség volt az első tömegszervezet Magyarországon, amely csatlakozott a jövő és az önfeláldozó harc pártjához, a Kommunista Párthoz.

A Kommunista Párt minden erejével támogatta, segítette fiatal szövetségeseit. A Párt legjobb vezetői: Rákosi, Révai és Rudas elvtársak személyesen foglalkoztak az ifjúmunkásokkal, ifjúmunkásnapokat, szemináriumokat tartottak. A Kommunista Párt segítségével az Ifjúmunkás Szövetség »Ifjú Proletár« címen hetilapot indított, mely gyorsan meghódította a fiatal munkások tömegeit, és kisebb-nagyobb megszakításokkal csaknem 15 esztendeig az osztályharcos ifjúmunkások világító fáklyája volt.

A Kommunista Párt vezetésével hatalmas lendülettel bontakozott ki az ifjúmunkások forradalmi harca. 1919. január 13-án a szociáldemokraták aknamunkája ellenére óriási, addig soha nem látott ifjúmunkássztrájk és tüntetés zajlott le, amelyen közel 10.000 fiatal vett részt. A munkásárulók minden módon meg akarták akadályozni a forra-

dalmi lelkesedés továbbterjedését és, miután tömegbefolyásukat elvesztették, terrorhoz folyamodtak. A kommunista nyomda megrohanása alkalmával a Vörös Ujsággal együtt az Ifjú Proletár példányait is elkobozták, majd február 21-én a Kommunista Párt vezetőivel egyidőben az Ifjúmunkás Szövetség vezetőit is, — Lékai János titkárral az élen, letartóztatták. Ez a letartóztatás csak olaj volt a tűzre. A kommunisták tömegbefolyása méginkább növekedett. A dolgozó tömegek most már világosan látták a szociáldemokrata vezetők aljas árulását.

A történelem feltette a kérdést a magyar népnek: a dolgozó nép szabadságát, vagy minden eddiginél súlyosabb rabságát, — a felszabadult magyar munkásosztály államának testvéri szövetségét a szabad szovjet néppel, vagy a nyugati imperialisták jármát választja-e? A magyar dolgozó nép és a magyar dolgozó ifjúság a szabadságot, az Orosz ***Tanácsköztársasággal való szövetséget választotta.***

1.

FORRADALMI HARC A BÉKÉÉRT, A TÁRSADALMI ÁTALAKULÁSÉRT

MUNKÁSOK! TESTVÉREK!

Békejegyzékek, békerezolúciók,[1] békekonferenciák dacára a háborús tél borzalmai előtt állunk. Tehetetlenek a háború szörnyetegével szemben azok, akik azt könnyelműen és őrjöngő hatalomvágyból ránkzúdították. Az uralkodó osztályokat képviselő kormányok és külügyminiszterek, diplomaták nem tudják visszaadni a népeknek a békét, mégha egyikük-másikuk szeretné is, nem tudják, mert gazdasági ellentétek vannak közöttük, és ha béketárgyalásokra kerülne a sor, imperialista törekvéseikből engedni kell. Tűrjünk-e, szenvedjünk-e tovább csak azért, mert a német császár, a hadvezetőség és a kancellár még mindig idegen népeket akar leigázni? Vagy mert az angol-amerikai imperialistáknak még nem volt elég a vérontásból? Várjunk-e, míg eljutunk végelgyengülésünkhöz? Utolsó szellemi és gazdasági javainkat, testvéreink drága életét pusztítják az általunk gyártott öldöklő gépek. Belenyugodjunk-e abba, hogy akkor jussanak majd megegyezésre a kormányok, mikor az általános nyomor idehaza, a gépfegyvereink és ágyúk odakint az utolsót ki ....[2] már közöttünk? Nem várhatunk, nem nyugodhatunk bele, nem tűrhetjük, hogy testvé-

[1] Békehatározatok.

[2] A lefoglalt példányon ez a szó olvashatatlanná mosódott el. Az »Esztendő« jegyzete.

reink több telet töltsenek a lövészárokban! A további öldöklés megakadályozását, a béke kierőszakolását nem várhatjuk már azoktól sem, akiknek ez kötelessége volna. Hisz látnunk kellett, hogy a világ proletárjainak közös érdekeit szolgáló egyöntetű elhatározás sem tudott megszületni Stockholmban. Nem tudtak összegyűlni és megegyezni azok a hivatalos pártvezérek, akik között ellentét nem lett volna, ha igazán az osztályharc alapján állanak. Munkástársak! Csak egyetlen erő tudja megváltani a világot, s ez az erő tudja a kitűnően megszervezett nemzetközi reakciót legyűrni: ez a nemzetközi proletárság egyöntetű forradalmi békeakciója. Ettől az eszmétől áthatva gyűltek össze már a háború elején *Zimmerwaldban azok az elvtársak, akik egy percig sem tértek le az osztályharc útjáról*, azért hirdetik egyre fokozódó erővel és elszántsággal, hogy a tömeggyilkolás közepette csak egy érdeke van a világ proletárságának, csak egy tett méltó hozzá: Háború a háború ellen! Ehhez az eszméhez tapad Pétervár és Moszkva forradalmi proletársága. Ez eszme nevében hívtak fel minket is a harcra, és hónapokon át várták testvéri segítségünket. És mi akkor sem üzentünk vissza. Igy a forradalmon élősködő orosz burzsoá-kormány előbb megtalálta a háborúra uszító szövetséges kormányokat, mint a világ proletárjai egymást. És a háború folyt tovább. Olaszországban most születik meg a forradalom. Milanói és turini elvtársaink gépfegyverekkel néznek farkasszemet. Testvéreink, rajtunk a sor! Értsük meg végre, hogy nekünk, proletároknak nincs mit tanácskozni hadicélok és békefeltételek felett. Egy közös ellenségtől szabadítjuk meg a világot, ha harcolunk, csak ellene harcolhatunk. Mi vagyunk az egyformán elnyomottak, az egyformán kiuzsorázottak, minket mindenhol egyformán bujtattak uniformisba, tanítottak gyilkolni és kommandóra rohanni a halálba. Felhívunk benneteket, testvéreink, arra a közös küzdelemre, amit Európa és Amerika proletárjai indítanak a háború ellen. Ennek eszköze az olyan fokozott gazdasági harc, mely-

nek nyílt célja, hogy általános sztrájk, hadigépek, fegyverek és muníciók sabotage-a által megnehezítse a hadviselést, lehetetlenné tegye a háborút. Elvtársak, készüljetek! Világ munkásai, világ katonái, egyesüljetek!

A Zimmerwaldhoz csatlakozott magyarországi szocialisták csoportja.[1]

Röplap. Közölte az »Esztendő« 1919. január, 86—87. old.

KATONATESTVÉREINK![2]

Az Újesztendőre meglepően nagyszerű ajándékkal gondoskodtak részetekre azok, akik jól fűtött palotáikban más emberek utolsó csepp vérét is hajlandók feláldozni a hazáért. Nem családjaitoknak akarnak visszaadni benneteket, nem általános békével akarnak megajándékozni benneteket, hanem a gorlicei, a doberdói poklok után a borzalmak legborzalmasabbikát, a francia harcteret, a flandriai alvilág gránátviharát tartogatják még számotokra. Testvéreink, eszméljetek! Az orosz katonák már rájöttek arra, hogy a föld, melyet meg kell hódítaniok, a saját országukban van, hogy az ellenség, mellyel ha kell, fegyverrel is szembeszállnak, — a földes grófok és iparbárók élősdi csapata, mely a különböző nemzetiségű Földtelen Jánosokat és Nincstelen Pétereket egymásra uszítja, nehogy az igazi ellenséget felismerve, ellenük forduljanak. Katonák! Két-három hét mulva az orosz testvérek hazamennek a dús termőföldre, amely ezentúl nem a kastélyok urainak termi a sárga kalászt, hanem annak, aki azt megműveli. Tudjátok-e, mi vár még tirátok? A francia harctér után jön az egyiptomi, a szíriai, a szaloniki, majd ismét az olasz front. És ha kérdezitek, miért hulljon a sok vér tovább, azt felelik nektek, hogy az angol, olasz, francia még mindig hódí-

[1] Korvin Ottó csoportja.
[2] A Korvin-csoport röplapja, kb. 1917 végén jelent meg.

tani akar, el akarja rabolni földjeiteket, azokat a földeket, melyekből nektek legfeljebb egy morzsa jutott, melyeknek túlnyomó része henye grófok és papok birtokában van. Az orosz katonák nem hajlandók meghalni azért, hogy Lengyelország vagy más idegenajkú népek lakta tartomány az orosz birodalomhoz tartozzék. És ti még évekig szenvedjetek egy Franciaországtól elszakított földdarabért, Elzász-Lotharingiáért, melynek idáig még a nevét sem hallottátok talán, amely a kormányaink és az ellenséges kormányok szerint a béke utolsó akadálya! Katonatestvéreink! Most dől el egész életetek sorsa! Már morajlik idehaza a föld, készülnek a kiuzsorázottak, az elnyomottak, hogy felelősségre vonják azokat, akiknek a vér- és könnytengerért felelniök kell. Ti vagytok a föld urainak utolsó reménysége, a ti szuronyotok mögött keresnek menedéket. Ha felvonul majd az éhezők és nyomorgók serege, ha titeket küldenek majd ki, hogy vérbefojtsátok testvéreitek megmozdulását, — katonák, mit fogtok majd tenni?

MMI Archívum, A. I/3.

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!
MUNKÁSTESTVÉREINK!

A cenzúrától, korrupciótól, egyéni és pártérdekektől megnyomorított napisajtót helyettesítjük, amikor felhívjuk figyelmeteket a közelmult napok eseményeire.

Orosz testvéreink példáját követve finn elvtársaink is kitűzték a forradalom zászlóját. Elkergették a burzsoákormányt, és megalakították a világ második proletárkormányát. Ukrániában is kitört a szocialista forradalom, és csak napok kérdése, hogy végső győzelmet arasson. Németországi elvtársaink százezrével hagyják abba a munkát, és az általános sztrájk fegyverét fordítják imperialista kormányuk ellen.

És mi történik ezalatt nálunk? Milyen eredménnyel járt a magyar munkástömegek megmozdulása?

Magyarországon ezalatt a reakció legsötétebb napjaira emlékeztető események történnek. A közélelmezés javítására tett ígéreteit úgy váltja be a kormány, hogy leszállítja a kenyéradagokat és újabb nélkülözéseknek teszi ki a háború szenvedéseitől amúgy is annyira meggyötört munkásságot. Elvtársaink, akik kellemetlenek a háború végnélküli folytatását kívánó hadvezetőségnek, békepropaganda szításának vádja alatt részint a rendőrség kínzókamrájában, részint a katonai ügyészség fogházában sínylődnek. És »demokrata« kormányunk nap-nap után újabb elfogatásokkal adja bizonyságát békeszeretetének.

Magyar munkások! Játékot űztek veletek három napig azok, akik vezetőiteknek mondják magukat. Háromnapi szószátyárkodás után leszerelték a tőlük függetlenül bekövetkezett sztrájkot. Leszerelték anélkül, hogy üres ígéreteken, meg a rendőrfőkapitány dícsérő elismerésén kívül egyéb eredményt elértek volna. És ezekután nem átallottak rágalmaikkal elhalmozni, kapitalista bérenceknek, kispolgári elemeknek nevezni bennünket, forradalmi szocialistákat. Üres szitkozódásaikra nem fogunk hasonló módon felelni, hanem harcra szólítunk fel benneteket, magyar munkástestvéreink! Gondoljatok arra, hogy ellenségeink sohasem fogják a hatalmat szépszerével kiengedni a kezükből, hogy választójogos küzdelmek árán sohasem fogjátok elérni a munkásosztály végső ideálját, hogy *jogaitokat csak harc útján szerezhetitek meg!*

Magyar munkások! Valósítsátok meg elsősorban a munkásosztály önrendelkezési jogát! Jelöljetek ki magatok közül minden gyárban 10—10 tagú munkásválasztmányt, és az ezen munkásválasztmányokból megalakult munkástanácsnak rendeljétek alá a párt mostani vezetőségét. Követeljétek már a rendkívüli pártkongresszuson a munkástanács elismerését! Követeljétek, hogy a pártkongresszus rendelje ki a munkástanácsot a pártvezetőség ellenőrző szervéül!

Munkástestvéreink!

Gondoljatok orosz testvéreinkre és készüljetek a küzdelemre!

Magyar munkások!

Legyetek készen a proletárforradalomra!

A magyarországi forradalmi szocialisták.[1]

Elvtársak! Ausztriában és Németországban megalakult már a munkástanács!

Röplap, MMI Archívum, A. I/3. (Kb. 1918 elején jelent meg.)

A GALILEISTÁK KIÁLTVÁNYA[2]

Egyetemi polgárok, barátaink!

Amikor a bukott és szétdarabolt Lengyelország új életre támad, Magyarország lelkiismeretlen s önző nagyurai velünk akarják megismételtetni annak évszázadok előtti tragédiáját. Oly halált és pusztulást készítenek számunkra elő, amelyből nincs többé feltámadás.

A népek társadalma most újból rendeződik el Európában, s amelyik országban az új világrendnek igazi talaja s amelyik népben az új testvériségre komoly erkölcsi erő és őszinte megértés van, ez az ország megújhodott hittel és felfrissült erővel köszöntheti egy jobb korszaknak hajnalhasadását.

Szerte Európában minden elnyomott nép megérezte ennek az új világnak szíve dobbanását, csak nálunk folyik az élet változatlanul régi medrében tovább, csupán nálunk szunnyadoznak az embermilliók oly mély álomban, amelyből, ha most nem, akkor soha többé nem lesz felébredés.

[1] A Korvin-csoport.
[2] Kb. 1917 végén jelent meg.

Barátaink! Úgy-e Ti látjátok, Ti tudjátok, hogy az irdatlan magyar mezőknek döcögős szekerét át kell váltani, hozzá kell csatolni a testvériesülő népmilliónak az új világ felé futó gépparipájához.

Ha megnyíltak szemeitek az új perspektívák[1] felé, ha nem idegen fületeknek az új igazság, akkor hallgassátok meg a Galileistáknak hozzátok szóló üzenetét:

Döntsétek le lelketekben a nemzeti és faji gyűlöletnek utolsó maradványát is, lássátok meg, hogy igazi ellenségeitek nem az országhatárokon túl vannak, ahonnét őszinte kiengesztelődésre nyujtanak békejobbot felétek, hanem ellenségeink itt vannak az országban, akik nem engedik, hogy ezt a békejobbot megragadhassuk.

Barátaink! Mi, Galileisták, tehát először és azonnal békét követelünk, azután hozzáfogunk az új Magyarország felépítéséhez.

Várunk sorainkba Benneteket,

a Galilei-Kör

Röplap, MMI. Archívum, A. I/3.

A GALILEI-PER AKTÁI

A cenzúra 1918. január tizenkettedikén a hadiérdekre való hivatkozással megtiltotta a napilapoknak, hogy a Galilei-Kör vezetőségének és több tagjának letartóztatásával foglalkozzanak.

Körülbelül harminc egyetemi hallgatót és hallgatónőt fogatott el Vázsonyi Vilmos akkori igazságügyminiszter, harminc embert löktek be a főkapitányság őrszobájába és Krecsányi Kálmán főkapitányhelyettes utasítására detektívek kínozták őket. A rendőrség nem gondoskodott élelmezésükről, éjtszaka rablók, betörők és kéjnők között háltak, órák hosszáig vallatták a rendőrség bűnügyi ügyosztályának referensei, naponta többször ház-

[1] távlatok

kutatást tartottak lakásukon, heteken, hónapokon keresztül szenvedtek, mert már 1918. január tizenkettedikén a békét akarták . . .

. . . Amikor már az utolsó galileista is a hadosztálybíróság épületében volt, megbízható tanúk informálása szerint Andréka Károly rendőrtanácsos, a főkapitányság politikai ügyosztályának vezetője dr. Sándor László főkapitány előtt így kezdte jelentését:

— »Méltóságos uram, megmentettem a központi hatalmakat! . . .«

*

Elfogatásukról, kihallgatásukról, terveikről, írásaikról, szenvedéseikről nem volt szabad írni. Ügyüket a hadbíróság zárt ajtók mögött tárgyalta. Csak elítélésüket kellett nyilvánosságra hozni, hogy »példát statuáljanak«, hogy mindenki megtudja ebben az országban: börtönt érdemel az, aki bármilyen módon arra törekszik, hogy vége legyen a háborúnak . . .

Esztendő, 1919. január. 81—82. old.

SZTRÁJK A RESICABÁNYAI KATONAI ÜZEMEKBEN

A temesvári kir. főügyész jelentése az igazságügyminiszterhez a »Resiczabányán az osztrák-magyar államvasút-társaság üzemeiben bekövetkezett sztrájk tárgyában«:

Bi. 484/3/1918. III. sz.

. . . A csatolt lugosi ügyészségi jelentések szerint a sztrájkmozgalom úgy kezdődött, hogy március 27-től április 6-ig a munkaidő leszállítása és béremelés céljából egyes üzemekben a munkások beszüntették a munkát. A honvédelmi minisztérium panaszbizottsága április 22-én a helyszínen megjelent és a munkások követeléseit teljesíthetetleneknek ítélte. Ebben a munkások meg is nyu-

godtak. A katonai vezetőség azonban a munkát megtagadó munkások közül 35-nek részben fegyelmi megbüntetését, részben pedig katonai szolgálatra való bevonultatását rendelte el. Ez utóbbiak közül 25 egyén május 21-én kapta meg behívóját.

Ekkor a munkásság azzal akarta kierőszakolni a behívott egyének felmentését, hogy május 22-én megszüntette a munkát. Minthogy a bizalmiférfiakhoz intézett felhívás a munka megkezdésére a május 25-éig adott meghosszabbított határidő alatt is eredménytelen volt, a katonai parancsnokság a bizalmiférfiakat és a többi vezetőket letartóztatta, és a hadbírósághoz akarta beszállíttatni. Ekkor egy nagyrészt nőkből és gyermekekből álló tömeg az elé a vonat elé, amelyről azt hitték, hogy az illetőket viszi, a pályatestre egy pályakocsit helyezett, és a tömeg maga is a sínekre ment, s így a vonatot megállásra kényszerítette. Ezeket a csendőrség a községházára kísérte és ott kihallgatta. A katonai parancsnok összesen 150 egyént a hadbírósághoz mégis beszállíttatott. A munkabeszüntetés általánossá vált, körülbelül 8000 munkás állott sztrájkba...

*

A lugosi ügyész vádiratából

2148/1918. kn. sz.

Vádat emelek

Beregszász Teréz 21 éves, Muresán Elvira 18 éves, Rosián Mária 22 éves, Dvorzsák Mária 20 éves, Beregszász Anna 18 éves, Dvorzsák Jozefin 22 éves, Perián Xénia 20 éves, Müllmann Franciska 20 éves, Szuda Ilona 19 éves, Lidivar Anna 20 éves resiczabányai lakosok ellen...

Indokok:

A szab. osztrák-magyar államvasút társaságnak resiczabányai gyárai a hadviselés érdekkörébe vannak bevonva.

A gyáraknak a hadicélokra igényelhető munkásai az 1912. évi LXVIII. tcz. 9. §-a alapján a katonai büntetőbíráskodás és a katonai fegyelmi fenyítő hatalom alatt állanak . . .

A resiczabányai gyártelep munkásai folyó évi március 27-től április 6-ig a munkabér felemelése céljából mozgalmat indítottak, és mozgalmuk eredménye érdekében a munkát beszüntették volt.

A munkát megtagadó és a vezényelt katonák soraiba tartozó 35 munkást az illetékes katonai hatóság megbüntetett és ezeknek bevonultatását rendelte el.

A katonai hatóság ezen intézkedése 1918. évi május 21-én hajtatott végre.

A következő napon, vagyis május 22-én, a hengerművek munkásai beszüntették a munkát. Erre a munkabeszüntetés a többi üzemekre is átterjedt, s ugyancsak május 22-én a tűzállótéglagyár munkásai is abbahagyták a munkát.

A munkásság azt követelte a katonai hatóságtól, hogy a megbüntetett 35 munkás büntetlen maradjon és a bevonultatás iránti rendelkezés hatálytalaníttassék.

A katonai hatóság a munkásság ezen követelését nem teljesítette.

A nyomozás adatai szerint a téglagyár munkásai folyó évi május 23-án és 24-én reggel félhét órától kezdve a gyár előtt és a gyár melletti Sztavila-hídon csoportosultak és az 50—100 tagból álló csoport a munkába menni akaró munkásokat feltartóztatta . . .

Minthogy pedig a beismerésekkel és tanúvallomásokkal bizonyítottnak jelentkezik, hogy terheltek tagjai voltak annak a csoportosulásnak, mely a fentebbemlített alkalmakkor a gyár előtt és a gyár közelében állást foglalt,

minthogy a nyomozás adatai azt is bizonyítják, hogy ennek a csoportosulásnak az volt a czélja, hogy a gyárban a munka megkezdése vagy folytatása megakadályoztassék,

minthogy az is kétségtelen, hogy a munkabeszüntetés a hadviselés érdekeit érintette, mert az említett téglagyár építi a hadiszereket gyártó kohóművekhez, illetve ezek fenntartásához a tűzállótéglákat:

Annálfogva terheltek ellen a fejezeti részben említett vétség megállapíthatónak jelentkezik.

Ez alapon a vádirat előterjesztése indokolt . . .

A terheltek előzetes letartóztatásának fenntartását azért indítványozom, *mert a munkamegszüntető munkások vezetőinek jelentése szerint, újabb hasonló bűncselekmények elkövetésétől lehet tartani* és mert a büntetés előrelátható nagysága miatt is megszökésüktől kell tartani.

A Bp. szabályai a 2731/1917. M. E. számú rendelet 2. §-a alapján nyernek alkalmazást.

Lugos, 1918. évi június hó 5-én.

Dr. Fehér Kristóf sk.
kir. ügyész.

MMI Archívum, A. XV. 1/1918/4.

2.

A MAGYAR OKTÓBERI FORRADALOM ÉS AZ IFJÚMUNKÁSOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK MEGALAKULÁSA

DIADALMAS FORRADALOM. A NÉPAKARAT KORMÁNYOZZA AZ ORSZÁGOT. KATONASÁG ÉS RENDŐRSÉG A NÉP MELLETT. GYORS BÉKÉT ÉS KÖZTÁRSASÁGOT!

... Megmozdult a magyar föld.

Elkövetkezett a leszámolás órája. A szívek mélyén nyugtalankodó vihar kitört. A leigázott nép dalának milliószoros visszhangja túlharsogta az urak multbavesző fenyegetését. A forradalmi tűz, mely milliók lelkében izzott, lángralobbant. A magyar forradalom egyetlen nap alatt győzött. A fellázadt nép keze megragadta a történelem kerekének küllőit. Történelmet csinált. Rombadöntötte a multat. Utat vágott a jövendőnek. Hatalma tudatában, vértelenül, magasztosan előrelökte a haladás szekerét. Szabaddá tette a sajtót és az egyesülés és gyülekezés is szabad már. Ledöntötte a trónust. Huszonnégy óra alatt »hazátlan bitangot« csinált a királyból. A nép lett a felség! Az a nép, amely letépte magáról a középkori rablólovagok nyomasztó igáját, nem tűrheti maga felett a dinasztia[1] bűnben, becstelenségben fogant uralmát. És szeretnénk felujjongani: katonák, akik eddig támaszai voltak a korhadt, régi Magyarországnak, nem a rabbilincs megvédelmezésére, hanem annak szétzúzására használták fel fegyvereiket.

[1] Uralkodóház

A vágyakból felépülő akarat győzött. A mult le van tiporva. A feszültségek kirobbantak. Az erők megértek. A fejlődés megköveteli a magáét. És amint minden elavult rendszert kiszorítanak a fejlődöttebb formák, úgy az emberi szabadságnak, akaratnak és tettvágynak sem lehetett útjába állani. Azért ember az ember, hogy az idők múlását ne az ősember korlátoltságával nézze, hanem hogy erejének végső megfeszítésével, tudatának minden erejével igyekezzék azon, hogy a holnap mindig szebb legyen, mint a ma.

A jövő céljaiért történik minden.

A jelszó megvalósult . . .

Az Ifjúmunkás, 1918. november 8.

A MAGYAR IFJÚMUNKÁSSZÖVETSÉG TESTVÉRI ÜDVÖZLETE A NEMZETKÖZI PROLETARIÁTUSHOZ[1]

. . . Krámer Sándor elvtárs napirend előtt a következő határozati javaslatot nyujtotta be a nagygyűlésnek:

»Az Ifjúmunkások Szövetségének alakuló közgyűlése forró üdvözletét és teljes szolidaritásának kifejezését küldi a diadalmas, kizsákmányolást romboló, szocializmust építő oroszországi proletariátusnak s a nemzetközi forradalom előharcosának, Lenin elvtársnak. Üdvözletét küldi s testvéri egyetértésének kifejezését Liebknecht Károlynak s a vezérlete alatt a diktatúráért küzdő német proletariátusnak. Testvéri együttérzéséről biztosítja Angolország, Franciaország, Olaszország és a többi antantállamok imperialistái által elnyomott proletárokat abban a tudatban, hogy ők is rájöttek arra, hogy az ellenségeik az ország határán belül vannak; az ellenség az elnyomó, a kizsákmányoló, rabló érdekeiért tömeggyilkoló burzsoázia . . . Az Ifjúmunkás Szövetség alakuló közgyűlése

[1] Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége alakuló gyűlésén elfogadott határozati javaslat.

felhív minden proletárt arra, hogy szegüljön ellene a militarizmust honmentő, nemzeti és demokratikus jelszavak alatt felélesztení kívánó kísérleteknek. A proletariátusnak csak akkor van joga, de akkor kötelessége is fegyvert fogni, amikor a hatalmat hódítja meg a maga számára, vagy amikor a meghódított hatalmat védi, minden más esetben a burzsoázia érdekeit és saját elnyomását szolgálja a fegyverekkel.«

A közgyűlés utasítja az elnökséget, hogy ezt a határozatot szikratávíró útján tegye közhírré. A határozati javaslatot a gyűlés kitörő lelkesedéssel magáévá tette.

Az Ifjúmunkás, 1918. december 13.

LÉKAI JÁNOS FELSZÓLALÁSA AZ IOSz ALAKULÓ GYŰLÉSÉN

... Nagy nap ez a mai. A régi korszak bűneit jöttünk eltemetni! A temetés azonban vidám, mert a temetés egy új és szebb korszak virradását jelenti ...

A sötét elnyomatás tüzes villámait tifelétek csapkodta a legerősebben. A ti szegény fiatal vércteket szipolyozták a nagytőkések legelőször, mert ti voltatok a legtehetetlenebbek. Az elmúlt sötét korszak még azt is megtiltotta tinéktek, hogy egymásnak testvéri kezet nyujtsatok. Mindenütt, műhelyben és lakástokon legázoltak benneteket. Elnyomtak titeket gazdaságilag — és népbutító munkájukat a ti iskoláitok padján kezdték már el.

A tőkések, grófok és királyok országában a tanítás is olyan volt, hogy annak a néhány embernek az uralmát szilárdítsa meg, akik a ti munkátokból éltek ...

Elérték azt, hogy a fiatalok közül sokan nem tudnak írni. Most innen, erről a helyről, feltámadásunk hajnalán harsogjon feléjük, hogy életünk fordulóján szakítunk multunkkal és követeléseink egyik részében a mai új rendszertől azt követeljük, hogy tegye lehetővé a mi szellemi

fejlődésünket. Ezért a legelső követelésünk az, hogy töröljék el azonnal az esti és vasárnapi tanítást.

Az ehhez való szívós ragaszkodás érdeke lehetett a régi rendszernek. Ma már az intéző köröknek is az a felfogása, hogy a tanulónak tanulni is kell: fáradt testtel, kimerülten, lehetetlenség oly agymunkát végezni, mely tényleg hasznothajtó is. Ez lenne az első gyakorlati javaslatunk, az időpontra vonatkozólag. De nekünk nemcsak ily irányú kifogásaink vannak. Mert nemcsak hogy nem tanítanak, de militarista, monarchikus, királypárti, tőke talpát nyaldosó szólamaikkal a munkásnevelésnek éppen hátrányára vannak.

Az eddigi rendszer semmi gyakorlati kiképzést nem nyujtott, ezért fontos az állami munkahelyek felállítása, ahonnan tényleg szakképzett emberek kerüljenek ki. Az új tankönyvek megírására és a tantermek, valamint az állami munkásképző helyek felállításának keresztülvitelére szükségesnek tartjuk egy bizottság kiküldését, amely szakszerűen megállapítja elméletünk gyakorlati kivitelének módozatait. Ennek a bizottságnak sürgős kiküldése annál is inkább fontos, mert a jelenlegi egész rendszer annyira rossz, oly helytelen, hogy minden további napra való halogatás csak késleltetné a végleges reformok keresztülvitelét... Az iskolának az a célja, hogy képzett munkásokat adjon az iparnak, tehát nem az, hogy a gyermekeknek munkaerejét kizsákmányolja. Addig is, míg a mi szociális államunkat el nem érjük, szigorú rendszabályokat követelünk arra nézve, hogy a tanonc csak tanulásra használtassék fel. Házi és küldöncmunka nem végeztethető ifjúmunkással. Csak természetes, hogy csak olyan üzem tarthat tanulót, ahol a tanonc el is sajátíthatja szakmáját. És erre kötelezni is fogjuk a műhelyeket, hogy a tanoncokat alapos műhelyi gyakorlatban képezzék ki. Arra is kell módot találnunk, hogy az a munkaadó, aki a tanoncnak iskoláztatását meg akarná akadályozni, szigorúan megbüntetendő...

Azt akarjuk, hogy minden tanonc olyan oktatásban

részesüljön, amely lehetővé teszi majd annak a korszaknak eljövetelét, ahol a munka diadala sugározza be a dolgozó emberiség napjait.

És innen kérem a különböző szakszervezetek képviselőit, hogy tegyék nekünk lehetővé, hogy a mi tanítóprogrammunk oly erővel menjen keresztül, mint amily erővel nekilátunk a munkánknak. Adjanak helyiséget az ifjúmunkásoknak, hogy legyen meg a hely, ahonnan felgyujthatjuk a mi világosságunkat.

Ez lenne nagyjában az a programm, melyet a közeljövőben kívánunk megvalósítani. De a mi törekvéseink messzebb szállnak. Nekünk azért kell küzdenünk, hogy a mi álmunk, mely Oroszországban már nem álom, megvalósuljon.

Mi, ifjúmunkások, vörös zászlónkat ma ezen a helyen bontottuk ki és arra kérve a nagygyűlést, hogy a mi örömteljes zászlóbontásunk alkalmával küldjük el testvéri üdvözletünket abba az országba, ahol eszméink teljes diadalt arattak, Oroszországba, nyujtsuk testvéri jobbunkat Németországba, hogy érezzék ők is azt a nagyszerű érzést, amely bennünket eltölt.

Én arra kérlek benneteket, hogy vigyétek ki a mi tanításainkat a társaitok közé és legyetek azon, hogy a mi tanításainkat mindenki megismerje.

Jöjjetek hozzánk, mert mi néktek harcaitokban a tudás fegyverét akarjuk adni. Bátran, fölemelt fővel, forradalmi erővel induljatok meg azon az úton, melynek vége a fölszabadulás! A vörös zászlót kibontottuk — munkástestvéreim, jertek utánunk.

Az Ifjúmunkás, 1918. december 13.

3.

AZ IFJÚMUNKÁSSZÖVETSÉG ELSŐNEK CSATLAKOZIK A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁHOZ

A MAGYAR OKTÓBERI FORRADALOMBAN A KOMMUNISTÁK MUTATTÁK A HELYES UTAT

A magyar októberi forradalom minden osztályt készületlenül ért. Az összeomlással egyik napról a másikra jelentkeztek és azonnali megoldást követeltek az ország legkülönbözőbb, eddig háttérbe szorított kérdései: a középkori feudális nagybirtok felosztása, az elnyomott nemzetiségek szabadságvágya, a jogtalan ipari munkásság követelései, a háborúból a békébe való átmenés problémái. Mindenki tanácstalan volt, elvesztette a fejét.

Az októberi forradalom zűrzavarában rajtunk, magyar kommunistákon kívül senki sem volt, aki világos, érthető és megvalósítható tanácsokat tudott volna adni.

Mint az éjben a világítótorony, mutatta ekkor Pártunk a jó utat. A magyar kommunisták az orosz forradalom tapasztalatai alapján helyesen követelték, hogy adják át a nagybirtokosok földjét annak, aki ezer éve verejtékével öntözte: a parasztnak — a gyárat a dolgozók államának. A nemzetiségi kérdésben a Szovjetunió teljes nemzeti önrendelkezést biztosító példájára hivatkoztak s a nemzetközi kérdésekben, főleg a béke kérdésében, rámutattak arra, hogy az osztrák iga alól felszabadult magyar nép a nyugati imperialistáktól semmi megértést nem várhat s csak a szovjet forradalomra támaszkodhat. Ezeket a

nézeteket a fiatal magyar kommunisták a lelkesedésnek és a belső meggyőződésnek olyan hevével képviselték, melynek szinte lehetetlen volt ellenállni s melynek tüzét frissen táplálta az orosz forradalom éltető lángja és lelkesedése.

A magyar dolgozók e követelésekre azonnal és igenlően válaszoltak.

Rövid néhány hét alatt a magyar kommunista mozgalom hatalmas, országos politikai erővé fejlődött. Egymásután csatlakoztak hozzá az ipari munkások — az ifjak, kiket megkapott a kommunista lelkesedés . . .

Rákosi Mátyás: »30 éves a magyar kommunista mozgalom«, Szikra, Bp. 1948. 4—5. old.

A NAGYVÁRADI IFJÚMUNKÁSOK CSATLAKOZNAK A KOMMUNISTA PÁRTHOZ

A nagyváradi ifjúmunkások csoportjának közgyűlése a következő határozatot küldötte be hozzánk:

A nagyváradi ifjúmunkások 1918. december 15-én tartott közgyűlése kimondja, hogy elérkezettnek látja az időt a szocializmus végcélja, a kommunista társadalom megalakítására. Testvéri üdvözletét küldi az orosz proletariátusnak, valamint a magyarországi kommunistáknak és az egész világ proletariátusának. Kimondja a közgyűlés, hogy Marx tanításainak alapján állva, szívvel-lélekkel együtt érez a kommunista párttal. Éljen a bolsevizmus! Éljen a nemzetközi kommunista párt! Éljen a harmadik Internacionálé!

Testvéri üdvözlettel

a Kommunista Ifjúmunkások nagyváradi csoportja.

Vörös Ujság, 1918. december 28.

Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének december 23. és 24-én megtartott választmányi, valamint a december 30-án megtartott összvezetőségi ülése elhatározta, hogy az eddigi, a szociáldemokrata párt kebelében működő ifjúmunkás mozgalmat minden párttól függetleníti és megalakítja a Független Ifjúmunkás Szövetséget, amely minden, az osztályharc alapján álló párt támogatását elfogadja. A Szövetség tagjai egyénenként beléphetnek úgy a kommunista, mint a szociáldemokrata pártba.

A választmány ülésén Balogh elvtárs a következő határozati javaslatot nyujtotta be:

Tekintettel arra, hogy a szociáldemokrata párt az ifjúmunkásmozgalmat teljesen elhanyagolta és a jövőbeli támogatás reményét is eloszlatta azáltal, hogy *a)* az IOSz vezetőségének december 2-án beterjesztett minimális költségvetését visszautasította, *b)* az egyleti helyiségek és a tanoncotthon megszerzése ügyében a legnagyobb nemtörődömséggel járt el,

mondja ki az IOSz vezetősége a következőket:

Elhatározza a vezetőség, hogy 1. minden párttól független ifjúmunkás szövetséget alkot, mely az ifjúmunkások összes gazdasági és jóléti kérdéseinek rendezését, szellemi nevelését, és az ifjúmunkáslap szerkesztését maga veszi a kezébe; 2. hogy erkölcsi és anyagi támogatást minden, az osztályharc elméleti alapján álló párttól elfogad; 3. egyszersmind kimondja, hogy tagjai úgy a szociáldemokrata, mint a kommunista pártba szabadon beléphetnek.

Végül utasítja a titkárt, hogy ezt a határozati javaslatot a december hó 30-ra összehívandó ifjúmunkás-összvezetőségi és összbizalmi testület elé terjessze.

A határozati javaslattal szemben a szociáldemokrata pártvezetőség kiküldöttei ellenjavaslatot terjesztettek be, amelynek értelmében az Ifjúmunkások Országos Szövetsége a Magyarországi Szociáldemokrata Párt keretén belül

és annak szervezetében végzi a munkásifjúság szociáldemokrata szellemben való oktatásának munkáját.

A vezetőség Balogh elvtárs javaslatát fogadta el és elhatározta, hogy a javaslatot az ifjúmunkások összvezetőségi ülése elé terjeszti.

A december 30-án megtartott összvezetőségi ülésen a budapesti és környéki ifjúmunkás csoportok vezetősége szinte teljes számmal jelent meg. A szónokok többsége *élesen állást foglalt a szociáldemokrata pártnak 15 év óta tanusított nemtörődöm eljárásával szemben* és megállapította, hogy a kommunista és szociáldemokrata pártok között megindult harc az ifjúmunkásmozgalomban is okvetlenül szakadást eredményezne, ez pedig csak úgy kerülhető el, ha az ifjúmunkásmozgalom a szociáldemokrata párttól függetleníti magát.

A vita után megtartott szavazás eredményeképpen az összvezetőség óriási többséggel Balogh elvtárs javaslata mellett foglalt állást.

A javaslat ellen heten, mellette hatvanan szavaztak.

Vörös Ujság, 1919. január 1.

SZOCIALISTA IFJÚMUNKÁSOK VAGYUNK!

Szocialista ifjúmunkások vagyunk és szocialistákká akarunk benneteket nevelni, szocialistákká: osztályöntudatos, az osztályharcot a közeledő végső felszabadulásig lankadatlanul folytató proletárokká.

Munkások vagyunk és a munkások fegyvereivel akarunk élni: szervezkedni akarunk a döntő osztályharcra mindenki ellen, aki a nemzetközi proletariátusnak a hatalom átvételéért folytatott küzdelmével szembeszáll. Munkások vagyunk, s magunk akarunk s tudunk is sorsunk felett dönteni.

Tizenöt év óta állunk a szociáldemokrata párt lassú, bürokratikus, munkánkat akadályozó igazgatása alatt. Nemtörődömség, lekicsinylés és bűnös tehetetlenség kísért

minden útunkon bennünket, Magyarország ifjúmunkásait, holott az ifjúmunkásmozgalom soha nem volt ennyire fontos, mint a miénk, akik éppen oly időben lépünk a porondra, amikor Európaszerte győzelmes harcát vívja az öntudatos proletariátus.

A polgári forradalmat követő időben megalapítottuk az Ifjúmunkások Országos Szövetségét. Kimentünk a csoportokba, hogy felkészüljünk veletek együtt minden munkás álmának, a munkások társadalmának megvalósítására. Összehívtunk benneteket, de nem volt helyiségetek. Tanítani akartunk benneteket, de nem volt könyvetek. Minden erkölcsi és anyagi támogatás nélkül állottunk és, mert igéretekből még akkor sem tudunk megélni, ha a szociáldemokrata párt igér, el kellett volna pusztulnia mozgalmunknak.

Nem úgy tettünk, mint régen; nem vártuk a párt előadóját, mert úgyis hiába vártuk volna, hiszen öt év óta, mikor a pártvezetőség tagjai még nem voltak annyira elfoglalva a polgárság érdekeinek védelmével, mikor még lett volna idejük a munkások és az ifjúmunkások mozgalmának fejlesztésére, öt év óta nem láttunk előadót. Előadókat képeztünk, s küldtünk ki a csoportokba, ahol fűtetlen, hideg előszobákban Marxot magyaráztuk, míg a szakszervezeti nagyteremben az »Uncili-smuncili« dallamára vígan folyt a tánc.

Helyiséget kerestünk számotokra: felkerestük az ifjúmunkások legfőbb intézőit; a párthoz és szakszervezethez fordultunk...

Ezer koronát kértünk december hónapra, negyvenezret a jövő évre, mert mi nem elégszünk meg azzal, hogy közgyűlésen igérjük az ifjúmunkásmozgalmat, hanem szervezni és fejleszteni akarjuk azt: — kinevettek bennünket.

Mi, a központi vezetőség tagjai, erre összeraktuk pénzeinket, hogy megakadályozzuk ennek a mozgalomnak újabb elsekélyesedését. Saját pénzünkből fedeztük a december havi költségeket, nem a pártéból. És a »hódító útra« mi mentünk, nempedig az ifjúmunkások pártbeli »támogatói«,

a memorandumaitokat mi intéztük el, a mi akaratunkon hiúsultak meg a kizsákmányolók szándékai s velünk haladtatok előre.

Nem állt meg ez a munka, s nem is fog megállni. Nem hagyjuk abba ezt a küzdelmet, minden erőnket latba vetjük, mint eddig, úgy ezután is, hogy szervezéssel, könyvekkel s előadókkal segítsünk benneteket.

De a mi erőnk nem végtelen. A mi munkásfilléreink hamar elfogynak. A mi kötelességünk az, hogy az ifjúmunkás érdekek szem előtt tartásával az ifjúmunkásmozgalmat erőssé tegyük, az osztályharc könyörtelen és győzelmes befejezésére érette. Mikor a szociáldemokrata párt önzetlen támogatására hiába vártunk, tárgyalásokba bocsátkoztunk, nem a munkásság ellenségeivel, nem is valamilyen polgári párttal, hanem a proletariátusnak egy becsületes, osztályharcos csoportjával: a kommunista párttal, hogy munkánkat, mely minden munkásnak közös érdeke, anyagilag és szellemileg támogassa.

Ez a mi bűnünk! Hogy ennek a pártnak hatalmas támogatását elfogadtuk és azt az ajánlatát is, hogy hetenkint adjuk ki az ifjúmunkások lapját, és pedig 10.000 példányban.

Nagy a mi bűnünk! Nem tudjuk kivárni a Buchinger elvtárs által már egy évvel ezelőtt beigért ifjúmunkáskötet megszületését s elfogadtuk a másik szocialista párt ajánlatát, hogy ezt az ő nyomdájában adjuk ki. A kommunista párt mindezért nem követel csatlakozást, támogatást, nemcsak a kommunista párthoz csatlakozó ifjúmunkásoknak adja, hanem pártmeggyőződésre való tekintet nélkül, az egységes ifjúmunkásmozgalomnak . . .

IOSz röplap. MMI Archívum, A. II/11.

A NÉPSZAVA RÁGALMAZ

A szociáldemokrata párt évek hosszú során bűnös mulasztással hanyagolta el mozgalmunkat. Egyrészt ezért,

másrészt azért, mert a szociáldemokrácia a munkásmozgalomnak ma már nem egyetlen útja, sőt az ifjúmunkások nagyrészének meggyőződése szerint nem is a helyes útja, függetlenítettük mozgalmunkat. Szükségesnek láttuk ezt azért, hogy felszabaduljunk a lassú pártbürokrácia alól, hogy felszabaduljunk annak a pártnak a gyámkodása alól, mely a gyárosok számára tizenötmilliós karácsonyi ajándékot tud kikényszeríteni az államtól, az ifjúmunkások számára egy fillérje sincs. De szükségesnek láttuk azért is, mert meg akartuk óvni mozgalmunk egységét . . .

Meg kell állapítanunk azonban, hogy a szociáldemokrata párt ma kormánypárt, és nem csak mint párt nem támogatja az ifjúmunkásokat, de mint kormányzópárt sem. Mai napig vasárnap járnak és este a tanonciskolákba az ifjúmunkások . . . Egy ici-pici rendelet sem jelent meg eddig a tanoncok védelméről. Ha egyéb nem, ez is indokolttá teszi, hogy az ifjúmunkásmozgalmat függetlenítsük minden párttól, és hogy csupán az osztályharc alapján való állás legyen a feltétele annak, hogy valaki hozzánk csatlakozhassék. Nem tartjuk becstelenségnek, hogy különösen akkor, amikor a szociáldemokrata párt továbbra is igéretekkel tartott támogatás helyett, elfogadjuk a Kommunisták Magyarországi Pártjának, egy munkáspártnak, önzetlen és kikötés nélküli anyagi támogatását.

Ez a pénz nem burzsoápénz, hanem a forradalmi proletariátusé . . .

Ami pedig a magas elvi és elméleti támogatást illeti, amiről a Népszava megemlékezik, arra vonatkozólag csak azt mondjuk, hogy az ifjúmunkásmozgalom árva volt tizenöt esztendőn keresztül, mert a párt vezetői közül ugyan egyet sem láttunk ünnepélyes alkalmak kivételével, az előadók sorában.

Ifjúmunkások, a ti határozatotok, amelyet a Népszava elhallgatott, azt mutatja, hogy ti nem ültetek fel semmiféle hazug igéretnek. Ne üljetek fel a hazug rágalmaknak sem!

Az Ifjú Proletár, 1919. január 7.

4.

A KOMMUNISTA PÁRT VEZETÉSÉVEL A SZOCIALISTA FORRADALOMÉRT

AZ IFJÚ PROLETÁR TÜNTETÉSRE HIVJA AZ IFJÚMUNKÁSOKAT

Ifjúmunkások!

Elvtársak! *Tanonctestvérek!*

A forradalmi népkormány népjóléti minisztériuma még mindig nem válaszolt arra a beadványunkra, melyet az ifjúmunkások Országos Kongresszusa november 30-án elfogadott, mely az ifjúmunkások gazdasági helyzetének a mai időkhöz mért megjavítását követelte.

A *polgári* forradalom az ifjúmunkások üldöztetését, a munkaadónak a tanonccal szembeni testi fenyítési jogát, a tanulási idő és a munkanap lelkiismeretlen hosszúságát, a munkánk gyalázatos kizsákmányolását még mindig nem szüntette meg. Nem szüntette meg a tanonciskolának *hallatlanul gyalázatos* rendszerét: a vasárnap délelőtti és hétköznap esti oktatást. Nem teremtette meg azokat az előfeltételeket, melyek szükségesek ahhoz, hogy az új társadalomnak okos, egészséges és termelőképes munkása legyen a mai ifjúmunkás.

Az ifjúmunkások nyomora, kizsákmányolása a háború öt véres esztendeje után az eddiginél is nagyobb méreteket öltött. Lerongyolódva és éhesen járunk, végezzük a reánk kényszerített robotot.

Helyzetünk tarthatatlan! Elkeseredésünknek adjunk

hangos kifejezést. Kérdezzük meg a népkormánytól, hogy tud-e, akar-e a jövő munkásairól gondoskodni.

Január 13-án nem megyünk dolgozni, nem állunk a gépek, a munkapad és a rosszlevegőjű pult mellé, hanem zárt sorokban,

tüntető felvonulással megyünk a Várba, a munkaügyi és népjóléti minisztérium elé, hogy akaratunknak érvényt szerezhessünk.

Mindenki ott legyen!

Testvéri üdvözlettel

Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége

Az Ifjú Proletár, 1919. január 7.

AZ ELSŐ LÉPÉS

A fővárosi és környékbeli ifjúmunkások hatalmas tüntetése

A hideg és szürke reggelen százával tódultak a legfiatalabb proletárok a Hunyadi-térre. A vágy az új és jobb élet után kergette ki őket az utcára. Testükön ennek a társadalomnak nyomaival: véznán, sápadtan, rongyosan jöttek el, de szemükből nem lehetett kitépni a fiatalos fellángolást. Tudták, miért jöttek. A mai társadalom ellen lázadtak fel hangos szóval, a mai kizsákmányolás ellen villantatták meg parázsos énekek melódiáit.

Fakó köd burkolta be a tömeget. Karjukat egymásba fonták. Ismét felhangzott énekük:

»A szabadság honába tartunk.«

A menet megindult.

És elől a széles zászló vöröslött ki. A betűk áttörték a reggeli szürkeséget:

»Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok.«

Úgy ám!

Nem leszünk!

Amint így egymásmellett mentek, dalos szóval s egy-egy felsivító kiáltással, megnyíltak az ablakok, s burzsoá fejek bukkantak ki a félhomályból:

»Mi az? Mi az?« — kérdezgették.

Aztán megvetően és lebiggyesztett ajkkal megjegyezték: »Már a tanoncok is sztrájkolnak?!«

Igen, eddig az volt a felfogás, hogy a tanonc lehet mindenki kapcarongya, s nem gondoltak arra, hogy a megtépázott testben forrongó indulatok égnek.

Most kint voltak az utcán. A mocsok és sár rájuk fröccsent, de ők boldogan gázolták ezt az utat, mert tudták, hogy az ingó táblák és vörös zászlók a jelzőoszlopaik, s azok az ezrek, akik így egymásmellett meneteltek, az erősség, melynek lendületével szét fognak zúzni minden akadályt, mely életük felszabadulásának útjában áll.

*

A munkáltatóknak sehogyse tetszett az ifjúmunkásoknak ez a nagyszerű megmozdulása. Minden vadságukkal, embertelenségükkel az ifjak ellen fordultak. Megfenyegették őket. Különösen a kisebb műhelyekben pofozták az öntudatra ébredt tanoncokat. Vannak elvtársaink, akiken tüzes vassal torolták meg azt, hogy sztrájkba léptek. Ezek a mi mártírjaink, akikre mi tisztelettel és szeretettel nézünk. Azok a piros sebek a testükön, melyeket a munkáltatók sütöttek rájuk, hirdetni fogják, hogy munkás és munkáltató között harc áll fenn. Azok a sebhelyek, melyekkel feltámadásukat bélyegezték meg a mesterek, lesznek az intőjelek arra, hogy hogyan kell nekünk elbánnunk a tanoncok nyúzóival akkor, amikor a mi végső harcunkat fogjuk megvívni.

*

Az ipartestületek, ahonnan a tanoncnyúzást irányították, most meresztgették igazán ragadozó karmaikat.

Fűhöz-fához kapkodtak, hogy elsősorban megakadályozzák a felvonulást. Átírtak a rendőrségre és figyelmeztették Dietz főkapitány urat, hogy még fennáll az 1884-i, nekik oly kedves tanoncnyúzó törvény, mely tiltja és szerződésszegésnek minősíti a tanoncok szervezkedését. A lakatosok ipartestülete a sztrájkoló tanoncokat nem akarta visszavenni, s kijelentette, hogy fütyül Méhely államtitkár rendeletére. Szegény ipartestületek, hiába meresztgetik karmaikat, azokból mégse lesznek oroszlánkarmok, hanem csak egy kis cicának indurka-pindurka karmocskái merednek ki a mancsokból.

*

És mikor ismét végigperegnek előttünk ennek a sztrájknak szép, nagyszerű és fájó emlékei, úgy érezzük, hogy ezekben az apró harcokban edződik meg a mi erőnk, növekedik meg az a testvéri együttérzés, mellyel a mi végső nagyszerű küzdelmünket fogjuk megvívni.

A mi vörös zászlónk pirosa végigömlik a városon és annak szavai ki fogják csalni még a legparányibb műhelyekből is a proletárokat és együtt fogjuk harsogni:

»Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!«

A rendőr »elvtársak«

El voltunk rá készülve. Tudtuk, hogy így lesz. Mindig meg voltunk róla győződve, hogy a puskatus nem lesz puhább, a rendőrszitok nem lesz finomabb akkor sem, ha a rendőrök a szociáldemokrata párton belül szervezkednek is. Bizonyíték erre a tüntetés alkalmával a VII. ker. rendőrkapitányságra került elvtársaink esete. A rendőri beavatkozást két mester idézte elő, akik — mint sok más mester is — nem akarták elengedni tanoncaikat a tüntetésre, csak az ajtóik elé tömörülő ifjúmunkások kényszerítő fellépésére. Ezt pedig a mes-

terek rendőri karhatalommal szerették volna megakadályozni, és ürügyül azt telefonálták a rendőrségnek, hogy az IOSz ablakbetörésre, lövöldözésre és berendezések rongálására buzdítja a tanoncokat. A rendőri karhatalom (kb. 20 ember) Koródi Béla felügyelő vezetésével kiment a helyszínre, és puskatussal terelte be az ifjúmunkásokat a Hársfa-utcai rendőrkapitányság épületébe. A Hársfa-utcát 4 rendőr állta el szuronyos puskával. Ebbe az egérfogóba jutott bele a VIII. ker. csoport, mely a Mária Terézia-térről indulva, a József-körúton keresztül a Hársfa-utca felé vonult. A rendőrök ezt a csoportot is a rendőrség udvarára tuszkolták be. Legbrutálisabban bánt elvtársainkkal az 1883-as rendőr, aki nemcsak puskatussal, hanem pofonokkal is dolgozott. (Gondoskodunk róla!) Elvtársaink nagyrészének sikerült rövidesen megszöknie, a többi 150 tanoncot órák hosszat várakoztatták a hidegben, felírták neveiket, míg végre elbocsátották őket.

Mivel a polgári lapok a leghazugabb tudósításokat közölték az ifjúmunkások állítólagos garázdálkodásairól, utánajártunk a dolognak és azt találtuk, hogy sehol berendezés megrongálva nincsen, sehol lövöldözés nem volt, sehol ablakot be nem törtek, mindössze a Vörösmarty-utca 12. szám alatti házban van egy kitört ablak, de a lakók állítása szerint az is már legalább 5 éve!

Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a rendőrség eljárását még az általuk kékre-zöldre vert elvtársaink is szászszorosan finomabbnak és méltányosabbnak tartották, mint a szociáldemokrata mesterekét, akik a Népszava vasárnapi közleményére hivatkozva, hétfőn ájultra rúgták és pofozták tanoncaikat.

A sztrájktörők

Mindannyiunk ellen, saját maga ellen követte el a leggyalázatosabb bűnt a szociáldemokrata ifjúmunkások csoportja. Tízezernyi ifjúmunkás akaratának mertek ellene

szegülni, elkövetve a legocsmányabb bűnt, mit proletár proletár ellen elkövethet: elárulták osztályharcunkat, sztrájktörőkké lettek!

Nevetséges komédiázással igyekeztek a hétfői tüntetés nagyszerűségét lerombolni. Szombat délelőtt 14-tagú »küldöttséget« menesztettek Garami miniszterhez, néhány kívánsággal, melyek csak egy részét orvosolják az ifjúmunkások rengeteg sérelmeinek. Garami miniszter mindent megígért, a Népszava pedig igyekezett áradó tudósítást közölni a »szervezett ifjúmunkásság« sikeres deputációjáról és sietett kihirdetni, hogy »a szervezett ifjúmunkások a hétfői tüntetésen nem vesznek részt«. Azt gondolták, hogy sikerülni fog nekik ezzel félrevezetni az ifjúmunkások nagy részét. Azt gondolták, hogy az ifjúmunkás még mindig szentírásként hiszi a Népszava közléseit. Bár nem okozott nagyobb szerencsétlenséget, a sztrájktörés, mégis csak bűn maradt... A vezetőség tagjai kimentek a nagyobb gyárakba, és felvilágosították az ottani ifjúmunkásokat, hogy a tüntetést igenis megtartják, hogy arra igenis el kell jönniök, ha öntudatos ifjúmunkások. Csoportjainkat telefonon értesítettük a való tényállásról. És tízezernyi ifjúmunkás adta meg a feleletet a szociáldemokraták hiábavaló erőlködésére.

A Hunyadi-téren

A Hunyadi-tér unalmas képe mintegy varázsütésre eltűnt. Mindenütt lelkesen tárgyaló csoportok. Itt-ott már feltűnik egy-egy piros zászló és egy-egy jelzőtábla a következő felírásokkal:

Követeljük az 1884-iki gyalázatos tanonctörvény eltörlését!

Követeljük a nappali tanoncoktatást!

Majd rendes négyes sorokban hatalmas csoportok olvadnak bele a gyülekezők tömegébe. Nemsokára már el sem férnek a téren, kiszorulnak a mellékutcákba is...

Az egész tömeg négyes sorokba állt fel, és megindult a beláthatatlan hosszú sor, élén egy kifeszített piros zászlón a következő felírással:

Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!

Munkásdalokat énekelve és a mozgalmat éltetve vonult végig a tömeg a legpéldásabb rendben az Andrássy-úton, Fürdő-utcán és a Lánchídon át a Kereskedelmi Minisztérium Lánchíd-utcai palotája elé.

Az Ifjú Proletár, 1919. január 20.

FORRADALMI IFJÚMUNKÁSOK,

Budapest munkásságának legifjai, az eljövendő szociális küzdelem reményteljes harcosainak ezrei jelentek meg hétfőn a főváros utcáin, hogy tüntessenek az ellen a barbár elnyomatás ellen, mely alól a polgári forradalom nemhogy fölszabadította volna az ifjúmunkásokat, hanem még jobban leláncolta. Az ifjúmunkások forradalmi erejének seregszemléje és fegyelmezett harci elszántságuk legfényesebb bizonyítéka volt ez a tüntetés, melyen körülbelül 8000—9000 főnyi tömeg vett részt. A tömeg hatalmas vörös zászlók és táblák alatt a legnagyobb lelkesedéssel és rendben vonult fel Budára, ahol Méhely államtitkárnak előterjesztették követeléseiket: 1. hároméves tanoncidő, 2. vasárnapi és esti tanoncoktatás megszüntetése, 3. tizenöt évig kötelező oktatás, 4. az 1884-iki tanonctörvény visszavonása, 5. kollektív szerződések, 6. a tanonctenyésztés megszüntetése, a kis- és nagyiparban foglalkoztatható tanoncok számának szabályozása, 7. a testi fenyítés eltörlése.

Az ifjúmunkások ezután a lakásügyi kormánybiztosság és »Az Ifjú Proletár« szerkesztősége előtt tüntettek.

A polgári lapok és köztük a Népszava is a legképtelenebb hazugsággal akarják a tüntetés eredményeit befeketíteni. Állítólagos ablakbetörésekkel és berendezé-

sek rombolásával vádolják meg az ifjúmunkásokat. Ezekből a hírekből egy szó sem igaz, a rendőri sajtóiroda jelentése véges-végig valótlanság.

Vörös Ujság, 1919. január 25.

A NAGYVÁRADI IFJÚMUNKÁSOK MAGUKÉVÁ TESZIK BUDAPESTI TÁRSAIK KÖVETELÉSEIT

A nagyváradi ifjúmunkások 1919. január 12-én tartott nagygyűlése elhatározta, hogy megelégelte az ifjúmunkások évszázados rabszolgaságát és a tanoncnyúzást s az ifjúmunkások évszázados kizsákmányoltságát.

Követeli a nagygyűlés, hogy az Ifjúmunkások Országos Szövetsége által a népjóléti minisztérium elé terjesztett törvényjavaslat mielőbb törvényerőre emeltessék.

Kimondja a nagygyűlés, hogy a fentemlített törvényjavaslat nem képezi az ifjúmunkásmozgalom végcélját, hanem a tanoncnevelés jogát a gyárosok, mesterek és mindennemű főnökök kezéből kivéve, államilag fönntartott, kizárólag az ifjúmunkások szakmai nevelését célzó műhelyek állíttassanak föl, ahol az ifjúmunkások a testi és szellemi nevelésen kívül teljes ellátásban is részesüljenek.

A nagygyűlés együttérzését fejezi ki a Budapesten, a fönti követelésekért sztrájkoló ifjúmunkásokkal.

Az Ifjú Proletár, 1919. január 27.

AZ IOSz ÁLLÁSFOGLALÁSA A TANONCKÉRDÉSBEN

Az IOSz a magyarországi fiatal proletárok szövetsége és mint tiszta proletár képviseletnek állásfoglalása csak az lehet, hogy amint semminemű munkáskérdés, — a tanonckérdés sem oldható meg a mai tőkés gazdasági

rend keretein belül. Ennélfogva javaslatunkban a következő szempontok vezetnek:

a) A tanonckérdésnek csak oly megoldásába nyugodhatunk bele, mely a mai tőkés társadalmi rend mielőbb várható nemzetközi összeomlása után felépülő szocialista társadalmi rendbe is átvihető.

b) Szövetségünk a megalkuvás nélküli osztályharc alapján áll, mint ilyen, célja a tőkés társadalmi rend megdöntése, az osztályellentétek teljes kiküszöbölése által. Ennélfogva nem lehetünk tekintettel a mi osztályérdekeinkkel ellentétes semminemű tőkés érdekeltségre. Nem lehetünk tehát tekintettel arra sem, hogy követelésünk megvalósítása mekkora terheket róna az osztályállamra, mely még legdemokratikusabb formájában sem más, mint a tőkés kizsákmányolás harci eszköze.

c) Tekintettel arra, hogy minden más kérdés megoldhatásának előfeltétele a gazdasági kérdések megoldása, itt csak legsürgősebb gazdasági követeléseinket említjük fel.

Követeljük tehát:

1. Minden 18 éven aluli munkásnak a magánüzemek és műhelyek gazdasági érdekköréből való kivonását a következő módon:

a) minden 14 éven aluli gyermek csak elméleti oktatásban részesíthető.

b) 14—18 év közötti tanoncok csak állami tanműhelyekben taníthatók.

c) A tanoncok munkateljesítményeinél nem a mennyiségre, hanem a minőségre kell a súlyt helyezni és általában a tanoncok foglalkoztatásánál a gazdasági szempontokat teljesen ki kell szorítani az oktatási szempontokért.

2. Minden 18 éven aluli gyermek eltartása és neveltetése államköltségen fedezendő.

3. A végrehajtás a következő módon történjék:

a) A tanoncok elsősorban a kisüzemekből vonandók ki, ahol elnyomatásuk a legnagyobb és az ellenőrzés a

legnehezebb. Ezek számára, tekintettel arra, hogy ez nem jár különösebb műszaki nehézségekkel, a legjobban berendezett műhelyeknek kisajátítás útján való bevonásával azonnal tanműhelyek állítandók fel.

b) A nagyobb gyárakban haladéktalanul tanműhelyek rendezendők be, melyek úgy pénzügyi, mint igazgatási tekintetben közvetlenül állami kezelésben álljanak és a gyár gazdasági ügymenetétől teljesen függetleníttessenek.

c) A végrehajtásból a munkáltatók feltétlenül kizárandók. A végrehajtó szerv az ifjúmunkásokból, tanítókból és az ezek által választott műszaki szakértőkből állítandó össze.

Az Ifjú Proletár, 1919. február 17.

ERŐS PISTA LÁZADÁSA[1]

Csöngettek. Az iskolafolyosó zsibongó népe a szellőzött osztályokba oszlott, a kisebbek szerénykedve ültek be padjaikba és előre ijedt arccal várták a tanító képében megjelenendő hatalmat. A legfelső osztály azonban fölényes nembánomsággal folytatta szüneti mulatságait, bár a »vigyázó« buzgón írta azok neveit a táblára, akik nézete szerint a fegyelem tízparancsolata ellen vétettek. »Fölírta« Nagy Gyurit és társaságát, akik az ablakban huszonegyeztek, Köves Marcit és barátait, akik korlátgyakorlatokban versenyeztek a padok között. A táblára került a két Rajtay-testvér is, de ezeknek sikerült nevüket egy cigaretta és két holland-bélyeg árán töröltetni. Ellenben háromszorosan aláhúzva virított fehér-feketén az Erős Pista neve, aki kipécézettségét föl sem véve, folytatta »beszédét« az utolsó padon állva:

»... tehát titkos szervezetet alakítunk a régi, butító,

[1] A burzsoá-szociáldemokrata rendőrség még a nyomdában lefoglalta »Az Ifjú Proletár« 1919. február 17-i számát. Így Lékai Jánosnak ez az elbeszélése is csak kefelevonatban maradt meg.

erkölcstelen iskolarend ellen, amelyben legjobb bizonyítványt a legúribb gyerek kap, amelyben torzítva tanítják a történelmet és elhanyagolják a természettudományos igazságok ismertetését. Ebben a régi iskolában, amely belső berendezésében olyan, mint a nagy társadalom, a maga osztályaival, elnyomó hivatalnokaival.«

Az ellenpárt, mely a Rajtayak köré csoportosult, izgatottan pisszegett, de Erős Pista emelt hangon folytatta:

»Igenis, megvan a hasonlóság. Az úri fiúk, a finomruhásak és házitanítósak, a burzsoák; a vigyázók és többrendbeli spiclik, a rendőrség és mi, kopott, vékonydongájú, leckeadó talpnyalók, mi vagyunk ennek a kis társadalomnak a proletárjai.«

»A szocialista!« — röhögtek néhányan és egy földrajzkönyv repült a szónok fejéhez, melyet azonban buzgó hívei tolltartókkal toroltak meg.

Erős Pista pedig ordított: »... tanuljunk a nagy társadalomtól, tanuljunk proletártestvéreinktől: szervezkedjünk a régi, az erkölcstelen iskolarend ellen. Új kornak új iskolát! Igazságot!«

»Éljen, éljen!« — kiáltották a beszélő hívei, de ebben a percben megjelent az osztályajtóban a tanító. Törődött, középkorú ember volt, mindig keserű arcán most a fölvett méltóság és szigor redői éktelenkedtek.

»Helyre takarodjatok!« — kiáltotta rekedt, álharagos hangon. A fiúk morogva, vihogva és szepegve lebújtak padjaikba, csak a vigyázó állt még teljes diadalát élvezőn a katedra lépcsőjén, kezében hatalmi jelvényével, a krétával.

A tanító elfoglalta helyét, végignézett a gyerekeken, végignézett a táblán levő bűnlajstromon és komoran folytatta: »Felelés!« — Ez a szó, amelynek megdöbbentő hatása volt, azt jelentette, hogy a vétkesek szigorú osztályozásra tartoznak fölmondani a leckét.

Az első kísérletek mindjárt balsikeresek voltak. A huszonegyezők sorra kudarcot vallottak. »Erős Pista!« —

szólt végre nyomatékos hangsúllyal a tanító. Erős Pista fölállt. »Beszélj az 1514-iki parasztlázadásról!«

A fiú egy percig szótlanul állt; a Rajtay-klikk elégedetten összenevetett. De aztán váratlanul így beszélt az ifjú »szervező«: »A Dózsa György-féle parasztfelkelés nálunk az első fegyveres osztályharc.«

»Ezt nem mondtam!« — vágott közbe a fölriadt tanító.

»A sanyargatott, végsőkig elkeseredett nép összefogta erejét...«

»Ez nincs a könyvben!« — kiáltott a tanító. — »Azt mondd, ami a könyvben van!«

A tanuló kipirult arccal folytatta: »... összefogta erejét az elnyomók ellen!«

A törődött ember a katedrán teljesen elvesztette önuralmát. Ordított. »Fogsz rögtön tisztességesen felelni, vagy...!« Nem tudta, mivel fenyegetőzzön. Az iskolai fegyelem eszközeit gyöngéknek és nevetségeseknek érezte ezzel a valóságos »forradalmisággal« szemben és mert úgy érezte, hogy saját személye, az ő oktatói tekintélye és becsülete ellen irányul a támadás, haragját nem tudta leplezni. Vörös volt és ordított: »Fogsz rögtön tisztességesen felelni!!!«

»Én tisztességesen felelek.«

»Fogod rögtön úgy mondani, ahogy a könyvben van!!!« »A parasztság« — olvasta fel nyomatékosan a könyv szövegét a magából kikelt tanító — »félreismervén nyomora okait és ereje nagyságát, 1514-ben egy Dózsa György nevű lázító vezetésével fölkelt a földesurak ellen.«

Itt megállt a tanító és szembenézett a fiúval, mintha várná, hogy az most már ismételni fogja a hazug szavakat. De Erős Pista elhatározta, hogy végigküzdi a fölvett harcot. Az egész osztály feszülten figyelt, mikor megszólalt: »Tanító úr, én ezt nem mondom.«

»És miért nem?« — kérdezte fáradt hangon a megtört ember, szinte föladva már a küzdelmet, melyben vesztesnek kellett éreznie magát.

»Mert tudom, hogy nem igaz.«

»Ki foglak dobatni az iskolából — lázító!« — kiáltotta utolsó erejével a társadalom szellemi erőszakának eszköze. — »Ki leszel dobva!« Csönd állott be. A diákok bámulattal néztek merész társukra, aki bátran állta önként vállalt harcát és így szólt:

»Tanító úr, ön is proletár!«

A megszólított felütötte a fejét. Arcán a szégyen lángja lobbant. Egész nyomorult életét érezte a fiú szavában és egy perc alatt kiszabadult az agya a ráabroncsozott sötét kényszer-eszmékből. Megérezte a maga százszoros elnyomottságát, amelyet önmaga táplál és őszinte bánat fogta el. Őszinte megbánás. Ez a nyílt, akaratos gyerek megtörte természetes érzéseinek jegét. Nézte Erős Pista piros, dacos arcát — aztán csendesen csak ennyit mondott: »Ülj le, fiam!«

Lékai János

Az Ifjú Proletár, 1919. február 17.

BÉKE VAGY HARC...

Azt írják az újságok, hogy vége a háborúnak.

Valóban, kint a frontokon megszűnt a harc. A katonák hazajöttek. De a béke nincs! Nincs kenyér és nincs munka! Hogyan lehetne akkor béke, ha élni békességben nem lehet.

Nincs béke! és nem is lesz béke, míg a munkások meg nem vívják nagy harcukat a munkáltatók gonosz kizsákmányolása ellen.

Most indul csak meg a harc, az osztályharc, amelyben össze kell fogni minden munkásnak. Ebben a harcban fogják összetörni a dologtalan grófok, bankárok, gyárosok, hadi- és békeuzsorások uralmát.

Ebből a harcból mi ifjúmunkások is kivesszük a részünket. Vannak közöttünk, akik már kint a fronton fegyverrel kezükben harcoltak, míg az urak itthon jól éltek.

Harc a Kommunista Párt vezetésével a boldogabb jövőért
Ifjúmunkás tüntetés Budapesten, 1919. január 13.

I. evfolyam Budapest, 1919 január 20 3. szám

AZ IFJU PROLETÁR

AZ IFJUMUNKÁSOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK HIVATALOS LAPJA

Megjelenik minden héten. Tagok díjtalanul kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI., Eötvös-utca 3. szám

Előfizetési ára: Egész évre . . . 8 korona. Egyes szám . . . 50 fillér

Világ proletárjai egyesüljetek!

Liebknecht Károly — Luxemburg Róza

A német ellenforradalom orgyilkosai megölték **Liebknecht Károlyt** és **Luxemburg Rózát**, a nemzetközi forradalmi proletariátus két vezérét.

Liebknecht volt az egyetlen szocialista képviselő Németországban, aki ellenszegült a háboru véres őrületének, ő volt az, **aki megtanitotta berlini ifjumunkás testvéreinket, hogy gyülöljék a kapitalizmust és a háborut, mely a kapitalizmus gyümölcse.** Börtönben szenvedett a proletárokért és most a szocialista kormány uralkodása idején kellett meghalnia.

Ez volt Liebknecht és kik az ő gyilkosai? A gyilkosok: Scheidemann, Noske és a többi urak, kik a háboru alatt kéjjel szavazták meg a hadikölcsönt, akik most *„szocialista miniszterek,"* a fehér ellenforradalom fegyvertársai.

Ki ez a Scheidemann, Noske és a többiek? Hogyan merik ők magukat szocialistáknak nevezni és azt hazudni, hogy a proletariátus többsége mögöttük áll? Kik ezek, akik azt hazudják — **és ez a legaljasabb hazugság** — hogy ők is szocialisták és csak a módszerben térnek el a proletariátus igazi vezéreitől. *De hiába minden álszenteskedés!*

Ismerünk benneteket Liebknecht és Luxemburg gyilkosai! Ti nem burzsoák vagytok, kik védekeztek. Sem katonatisztek, akiket a vak gyülölet vezet.

Árulók vagytok! A proletárok árulói!

Vigyázzatok! A német proletárforradalmat nem Liebknecht és Luxemburg *„csinálta"*, Liebknecht és Luxemburg csak *vezette* a forradalmi proletariátust.

Berlin munkásai uj vezéreket fognak találni és győzelemre viszik a megtépett vörös zászlót.

És akkor reszkessenek a proletárok árulói!

Liebknecht és Luxemburg elvtársak sirján uj, győzelmes forradalom fog kisarjadni.

Az Ifjú Proletár leleplezi Liebknecht és Luxemburg szociáldemokrata gyilkosait

X

Ezek majd vezetnek és tanítanak bennünket abban a küzdelemben, mely végre a mi érdekeinkért folyik.

Osztályharc lesz! S ebben a harcban most oda kell jutni, hogy minden hatalmat, minden földet és gyárat elvegyünk a bitorlóktól, s a dolgozók kezébe adjuk.

A döntő harc ideje elérkezett! Oroszországban már győztek a munkások, katonák és parasztok. Minden hatalom az ő tanácsaik kezében van. Minden föld, gyár és üzem a dolgozók kizárólagos tulajdona. Oroszországban már nem azért dolgozik a munkás, hogy a gyáros zsebrevágja a hasznot, s az ifjúmunkás-testvéreink már nem járnak rongyokban, hogy az úrfiak drága ruhákban sétálhassanak.

Harcolni kell, különben elveszünk szennyben, betegségben, tudatlanságban, éhségben, mert a gyárosok nem adnak semmit a munkásnak, az ifjúságnak még kevesebbet adnak.

Fel tehát, harcra, osztályharcra! — Az állam, mely nekünk semmit sem adott, utolsó óráit éli! Nekünk csak haláltusáját kell meggyorsítanunk s aztán eljön a szociális társadalom, melynek nem mostohái, hanem legszeretettebb gyermekei leszünk.

Minden ifjúmunkásnak együtt kell harcolnia a döntő küzdelemben!

IOSz röpirat, MMI Archivum, A. II/11.

ROTHAD MÁR

minden porcikájában ez a társadalmi rend, a tőkések társadalmának rendje. A tőr, melyet az uralkodó osztály testvérharcra adott proletárkézbe, megváltoztatta irányát és visszafordult az imperialista tőkések szíve felé. Ott áll ez a tőr a tőkés társadalom mellének szegezve és várja a nemzetközi proletariátus kinyúló kezét, mely majd végrehajtja a kizsákmányolás társadalmán a történelmi és gazdasági fejlődés halálos ítéletét.

Nyög már a tőkés társadalmi rend a világ forradalmi munkásságának ökölcsapásai alatt, de azért elszántan harapva, marva védi gyilkos hatalmát az utolsó leheletig. Rothad már, de rothadásában is, amikor már ütni nem tud, még azért ocsmány nevelési és tanoncrendszerével tovább fertőzi a fiatalságot, a jövő munkásait.

Ez a társadalom elzárta és zárja el ma is előlünk a tudás világosságát és ránk zúdítja szövetségesét, a mi leggyilkosabb ellenségünket, a tudatlanságot. Az elemi iskolától az egyetemig minden tanítást hazugságokkal tölt tele. De nemcsak hazugságokkal és rágalmakkal tartottak tudatlanságban, hanem a munkások legtöbbjét még annak a lehetőségétől is megfosztották, hogy azt a mákszemnyi hasznos tudást is, melyet a tőkés társadalom iskolái nyujthattak volna számukra — elsajátíthassák. Ma csak az tanulhat, akinek a szülei jómódúak, akit szülei hosszabb ideig el bírnak tartani, aki nem kénytelen már fejletlen vagy serdülő korában a gyárak és a bányák dohos levegőjében rothasztani tüdejét.

Ezen még nem változtatott az úgynevezett »demokrata népkormány« sem, melyben szociáldemokrata miniszterek is vannak. A haldokló tőkés rend még haldoklásában is markában szorítja a fiatal munkásnemzedék torkát . . .

Amíg az osztályuralom fennáll, addig nincs megoldás, addig minden megoldási kísérlet üres délibáb. Minden megoldásnak egy az előfeltétele:

Forradalmi úton (mert máskép nem lehet) kivenni a tőkések kezéből a kizsákmányolás fegyverét: a termelési eszközöket és megalapítani a proletariátus uralmát!

Az Ifjú Proletár, 1919. február 3.

ÜTÖTT A BURZSOÁZIA ÓRÁJA!

. . . Mi itt állunk. Velünk szemben a mai társadalmi »rend«, mely nem tűr kíméletet. Az ő »rendjük« abban áll, hogy továbbra is így legyen minden. Nem akarnak

változtatni, nem akarják meglátni, hogy a kizsákmányoltak türelme leáldozóban. Ütnek-vernek bennünket. Vakságukban azonban nem néznek a kezünkre. Nem látják, hogy a nyitott kezek már nem védekezésre emelődnek. Nem várják megadással kizsákmányolóik csapásait . . .

Hahó! Tévednek az urak.

Nem könnyezünk már. Nem lamentálunk[1] tehetetlen fájdalommal az egek urához. Megtaláltuk az új isteneket. És az új istenek nem ismernek kíméletet elnyomóinkkal szemben.

Most ők ütnek bennünket. De elkapjuk ütésre lendülő öklüket és visszafordítjuk a lesujtó kezet.

Üthettek, verhettek bennünket zsíros burzsoák, a mi vérünkön kihízlalt tőkések, nem sokáig teszitek . . .

A hajnal bibora rózsássá festi kiömlő véretekkel a mi felszabadulásunk útját.

Az Ifjú Proletár, 1919. február 17.

A GALILEI-KÖR RÖPLAPJA A LETARTÓZTATOTT KOMMUNISTA VEZETŐK SZABADONBOCSÁTÁSÁT KÖVETELI

Munkások! Katonák! Diákok!

A forradalom veszélyben van!

Jól tudtuk, hogy azokból — akik pártukon belül soha nem tűrtek meg elvi ellenzéket, akik befelé mindig a rágalom, a terror, a rosszhiszemű gyanúsítás fegyverével harcoltak — nem lesznek a szólás, a gyülekezés, a sajtó szabadságának hívei akkor sem, ha forradalmi ténnyel megszerzik Tisza István brutális rendőrei felett a közvetlen hatalmat.

[1] siránkozunk

Nem csodálkozunk azok árulása felett, akik már a januári tömegsztrájk idején sem riadtak vissza attól, *hogy rendőrkézre adják ellenzéküket.*

Február 21-iki cselekedetükkel is méltóvá váltak azokhoz, akik egy Liebknechtet és Luxemburgot életükben rágalmaztak, Szabó Ervint pedig »futó bolond szobatudósnak« nevezték, mert rámutatott arra, hogy ilyen politikai erkölcsökkel nem lehet az emberiség jövő házát felépíteni.

Mi galileisták egyek vagyunk az emberiség haladásába vetett fanatikus hitben és az azért való küzdelem komoly akarásában.

Vannak köztünk olyanok, akik azt hiszik, hogy a jövő társadalmát demokrácián keresztül is, vagy csakis így lehet felépíteni. Vannak, akik a becsületes elvi alapon álló proletárdiktatúrában látják a haladás következő lépcsőfokát.

De nem lehet köztünk egy sem olyan, aki undorral ne fordulna el attól a demokrácia álarcában fellépő, minden erkölcsi alapot nélkülöző klikk-diktatúrától és terrortól, amely egy nagy koncepciójú[1] forradalmi politika helyett — a forradalmi lehetőségek kihasználásának áll útjában és az egész forradalmat dönti veszélybe.

Meg kell állapítanunk azt a tényt, hogy még a Tisza-uralom se vetemedett a véleményszabadság olyan durva megsértésére, mint most a népkormány. Mert mikor 1912. május 23 -án a szociáldemokrata párt által rendezett politikai demonstrációban több rendőr életét vesztette — a Tisza-uralom sem felelt azzal, hogy az egész pártvezetőséget letartóztatta és rendőrök által félholtra verette volna.

Éppen ezért a Galilei-kör 1919. február 22-én megtartott nagygyűlése kimondja:

hogy amiként nem félt a régi rezsim terrorjától, épúgy, ha kell, felveszi a jelenlegi kormánnyal szemben is az eszmék szabadságáért a harcot.

[1] Koncepció = elgondolás, tervezés.

A kommunista vezérek ellen elkövetett brutalitásokért a kormányt és nem az eszközül felhasznált rendőröket teszi felelőssé.

Követeli a Tisza-uralom vörös kokárdával feldiszített rendőreinek — régi szervezett munkásokkal való kicseréltetését.

Követeli a nagygyűlés, hogy széleskörű, gyors és a nyilvánosság ellenőrzése alatt álló vizsgálat derítse ki, hogy volt-e a kommunista pártnak és letartóztatott vezéreinek közvetlen része a Népszava előtti véres tüntetésben.

Követeli végül a nagygyűlés azoknak a letartóztatottaknak azonnali szabadonbocsátását, kiknek a Népszava előtti tüntetésben nyilvánvalóan semmi részük nem volt, s kiket csupán kommunista meggyőződésükért tartóztattak le.

A Galilei-kör röplapja, MMI Archívum. A. II/1.

5.

SZOCIÁLDEMOKRATA TERROR AZ OSZTÁLYHARCOS IFJÚMUNKÁSMOZGALOM ELLEN

ORVTÁMADÁS

Szombaton, f. hó 18-án kb. 20 szociáldemokrata ifjúmunkás vasdorongokkal és revolverekkel felfegyverkezve megjelent a Társadalmi Múzeum helyiségeiben, ahol központi titkárságunk van elhelyezve. Lékay elvtársat akarták — a kapus állítása szerint — megölni. Miután azonban az esti órákban a titkárságban senkit sem találtak, szétvagdalták a Társadalmi Múzeum néhány tanító képét és betörtek néhány ablakot. Tudjuk — legalább is fel kell tételeznünk —, hogy a szociáldemokrata ifjúmunkás vezetőség nem részes ebben a »tüntetés«-ben, de az ilyen sajnálatos barbarizmust mégis az ő gyűlöletet szító agitációjuknak kell rovására írni.

Az Ifjú Proletár, 1919. január 27.

SZOCIÁLDEMOKRATA RENDŐRÖK TERRORTÁMADÁSA A KOMMUNISTA NYOMDA ELLEN

A rendőr »elvtársak« hétfőn újra a régi munkapárti uralmat megszégyenítő módon garázdálkodtak. A papirrendelet áthágásának ürügye alatt — miután előbb a Vörös Ujságot és a Vörös Ujság szerkesztőségének tagjait fosztogatták ki — a »rend« őrei ellátogattak az Unió-

nyomdába is, ahol az Ifjú Proletárt nyomják és ott *kiraboltak bennünket:* elvitték az Ifjú Proletár kinyomtatott 5. számát, elvitték az Ifjúmunkás Könyvtár készülő első köteteinek kéziratait, elrabolták a papírkészletünket, mindent, ami kezük ügyébe esett. Eljárást indítottak ellenünk és *nem engedélyezik lapunk további megjelenését.*

Erre el voltunk készülve és el vagyunk készülve a jövőben is. Hiszen ösmerjük jól a burzsoázia »sajtószabadságát«, mely szabadságot ad ugyan, de papirrendeletekkel és más, a legsötétebb Vázsonyi-korból visszamaradt kinzóeszközökkel el is veszi a szabadság gyakorlásának eszközeit.

Mi azonban nem törődünk a kizsákmányolást védők rendeleteivel, hanem lapunkat továbbra is megjelentetjük. Mai számunk — a papírkészlet elrablása miatt — csak négy oldalon jelenhet meg, legközelebbi számunk azonban ismét eredeti terjedelmében fog megjelenni.

Az Ifjúmunkás Könyvtár kéziratainak elrablása az első kötetek megjelenését is késlelteti, de rövidesen ezt az igéretünket is beválthatjuk.

Nem félünk üldözéstől, börtöntől, elnyomatástól, nem félünk sem a fehér gárdától, sem az elvakult rendőr »elvtársainktól«. Tántoríthatatlanul haladunk az osztályharc és az osztályharcos nevelés útján a végső győzelemig.

Az Ifjú Proletár, 1919. február 10.

A SZOCIÁLDEMOKRATA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG AZ IFJÚMUNKÁSOK ELLEN

A Szocialista Ifjúmunkások Országos Szövetsége ismét támadást intézett ellenünk. Mi a ránkszórt rágalmak és támadások özönére nem válaszolunk, mert mi a kizsákmányoló burzsoázia, nem pedig más nézeten lévő ifjúmunkás testvéreink ellen küzdünk. Ez a támadás azonban nem bennünket ér, hanem az ifjúmunkásságot, amelynek érde-

keit mi megalkuvás nélkül képviseltük a Méhely államtitkár úr által összehívott ankéten. A kormánypárti ifjúmunkások »délibábos képzelődések és kalandos próbálkozások sötét ködében születettek«-nek bélyegzik azokat a követeléseket, melyeket nagyjában a szociáldemokrata tanítók is magukénak vallanak és azt mondják, hogy »levegőben röpködő, tartalmatlan jelszavaktól elkapatva, kielégíthetetlen követeléseket támasztunk« ... A magyar szociáldemokrata ifjúmunkások »tűrhetetleneknek és agresszíveknek« neveznek bennünket csak azért, mert megalkuvás nélkül, forradalmi lendületünk minden őszinteségével merjük akarni azt, amit ők hirdettek. Mi azon az ankéten is kijelentettük és lapunk hasábjain nem győzzük hangoztatni, hogy mi tényleg nem várunk megújhodást a mai osztályállamtól, mi igenis vagyunk, akik voltunk, az osztályharc alapján álló forradalmi szervezet, mely nem tűr megalkuvást és megy, rohan a végső cél: a szocialista társadalom felé!

Lékai János

Az Ifjú Proletár, 1919. március 9.

HÁT EZ IS BŰN?

Az ifjúmunkásmozgalom tizenötéves fennállása óta, valamint a háború négy és fél esztendeje alatt nem részesült annyi üldöztetésben, mint amióta független ifjúmunkásmozgalommá alakult át.

Pedig a háború ideje alatt és azelőtt a nép legádázabb ellenségei uralkodtak ... Hát mi a bűne a független ifjúmunkásoknak? Ami miatt a népkormány és ennek rendőrsége oly kiváló munkát igyekszik nálunk végezni.

Talán az, hogy a szocialista igazságokról, osztályharcról, osztályok közötti különbségekről világosítjuk föl az ifjúmunkások ezreit? Vagy talán az, hogy a proletár

ifjúság az iskolázottság hiányait pótolhatja a helyiségeinkben rendezett helyesírási, földrajzi, természettudományi, egészségügyi, közgazdasági és irodalmi szemináriumokon? Talán az, hogy 7 hét alatt Budapest és környékén, valamint vidéken tizennyolc könyvtárat állítottunk fel, hogy otthont létesítettünk a VII. kerületben, és minden kerületben, ahol módunkban állott, helyiségeket szereztünk be, hogy az ifjúmunkások a fárasztó napi munka után szórakozhassanak, tanulhassanak?

Mindez elég ok volt arra, hogy Lékai János titkárt és a többi vezető elvtársakat letartóztassák, és őket rémregénybe illő módon bántalmazzák. Mindez szükségessé tette, hogy fegyveres csapatok szállják meg a titkárságot . . .

Na urak, ezzel befejezték munkájukat. Most jöjjön a bizonyítás. Mi jól tudjuk, hogy ennek az osztályállamnak, mely csak öt-hat elemit juttatott a proletárok gyermekeinek, és azt is a saját céljaira használta fel, nem jól esik végignézni ezt a felvilágosító munkát. Nem tetszik a rablógyilkos burzsoá rend képviselőinek, hogy van a proletárifjúságnak egy szervezete, hol a tőkések kizsákmányolásának túlkapásait korlátok közé tudják szorítani, s az sem tetszik nekik, hogy van egy hely, ahol oly sok sérelem orvoslásra talál.

Az emberi társadalom heréi érzik már, hogy a dolgozó milliók nemsokára öntudatra ébrednek, és megszüntetik jogtalan uralmukat. Azért még kísérleteznek, de ez nem más, mint végső vonaglásuk.

Fel elvtársak a munkára, ne ismerjünk akadályt, az üldözőknek az legyen a válaszunk, hogy kétszerháromszor annyian fogják hallgatni a szemináriumokat és előadásokat. Mégegyszer annyian fognak könyveket olvasni.

Le az elnyomókkal!

Az Ifjú Proletár, 1919. március 9.

V.

TANÁCSMAGYARORSZÁG AZ IFJÚSÁGÉRT — AZ IFJÚSÁG A PROLETÁRDIKTATÚRÁÉRT

1919. MÁRCIUS 21 — 1919. AUGUSZTUS 1.

Az ellenforradalom burzsoá és szociáldemokrata történetírói, kenyéradó gazdáik megbízásából, évtizedeken keresztül gyalázták az 1919-es Magyar Tanácsköztársaságot, a magyar dolgozók első hatalomrajutásának dicsőséges négy és fél hónapját.

»A magyar kommunista mozgalom egyik becsületbeli tartozása — *mondotta Rákosi elvtárs a nagybudapesti pártfunkcionáriusok 1948. november 20-i ünnepi értekezletén* —, hogy a Kommün emlékét megszabadítsa attól a mocsoktól és rágalomtól, melyet az ellenforradalom oly szívósan szórt rá, s kijelölje helyét a magyar történelem legfényesebb eseményei között.«

A magyar ifjúságnak, amely a legtöbbet kapta első proletárdiktatúránktól, és a legtöbbet is veszítette annak bukásával, ma, amikor visszavonhatatlanul a szocializmus útjára léptünk, különösen fontos e rövid, de nagyszerű korszak igazi történetének tanulmányozása, hogy a gazdag tapasztalatokból új fegyvereket kovácsolhasson jelen és jövendő harcaihoz.

*

A kommunista vezetők letartóztatása után a néptömegek forradalmi mozgalma óriási, lebírhatatlan erővé növekedett. A csepeli vasasok és szerte az országban a dolgozók nagy tömegei a kommunisták mellé állottak. A hadsereg is, különösen a budapesti helyőrség, lázasan készülődött a nagy idők nagy feladatainak megoldására. A proletariátus készen állott, hogy fegyveres erővel kiszabadítsa a bebörtönzött kommunistákat. A falu nincstelen proletárjainak földfoglalási mozgalma a megdönthetetlennek hirdetett földesúri rend várkapuit döngette. A polgári-szociáldemokrata kormány belső

válsága a végsőkig kiéleződött. Ennek betetőzése volt az a súlyos külpolitikai kudarc, melyet a győztes nyugati imperialisták területrabló követelései okoztak. A burzsoázia tiszta szociáldemokrata kormány alakításával keresett kivezető utat, de a tömegek nélkül maradt szociáldemokrata párt az előtte álló súlyos feladatokkal szemben tehetetlen volt. Ebben a kilátástalan helyzetben szánták rá magukat a szociáldemokrata párt vezetői a kommunistákkal való látszatmegegyezésre.

A megegyezés alapján 1919. március 21-én a magyar munkásosztály kezébe vette a hatalmat. Ezen a napon a két munkáspárt egyesült és kikiáltotta a Tanácsköztársaságot.

A forradalmi kormány nagyjelentőségű felhívást bocsátott ki »Mindenkihez« címmel :

»Magyarország proletársága mai nappal kezébe vesz minden hatalmat ... Magyarország Tanácsköztársasággá alakult ... Kijelenti teljes eszmei és lelki közösségét az orosz-szovjet kormánnyal, fegyveres szövetséget ajánl Oroszország proletárjainak ...«

»Minden munkást és földmívest fölszólítunk, hogy dolgozzon, termeljen, vagy álljon be a proletárhadseregbe, verejtékével vagy vérével áldozzon az eszme diadaláért ...

Bármi várjon ránk, a szocializmus ügyének győznie kell !«

A Tanácsköztársaság kikiáltását, a dolgozó ifjúság felszabadulásának napját, lelkes örömmel fogadták a fiatalok is. Lékai János kommunista ifjúsági vezető százezrek nevében írta :

»Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok! Ledobtuk magunkról a burzsoázia láncait, s most már bátran, merészen mehetünk a felszabadulás útján ...

A szavak ideje lejárt, tettekkel fogjuk bizonyítani, hogy az új társadalom szebb, jobb, mint ami eddig volt.«

A fiatalok hatalmas lelkesedése érthető volt. A proletárdiktatúra addig soha nem ismert, nagyszerű korszakot nyitott meg az ifjúság előtt. Az elnyomott, megalázott inas, ifjúmunkás, dolgozó parasztfiatal, diák a felnőttekkel egyenjogú, hasznos, megbecsült tagja lett a társadalomnak. Különösen szívébe zárta a proletárállam a munkásfiatalokat,

akik a Kommunista Párttal vállvetve, bátran, lelkesen harcoltak a szocialista forradalom győzelméért. Az egyesült párt lapja, a Vörös Ujság így írt:

»Mindent, amit teszünk, értetek tesszük, ifjúmunkások!«

Napok alatt megszületett a Közoktatásügyi Népbiztosság első tanoncvédő rendelete, s ez már egymagában is alapvető változást hozott a tanoncok életébe. Szabályozták a munkaidőt, bevezették a fizetett szabadságot, valóraváltották az »egyenlő munkáért egyenlő bér« elvét, a tanoncok bántalmazóit szigorú büntetésekkel sujtották. Ifjúmunkásotthonokat, diák-kollégiumokat rendeztek be, ahol a fiatalok gondtalanul tanulhattak, felkészülhettek az életre. A sportpályák, üdülőtelepek, fürdők, gyermekjátszóterek, főúri kertek a dolgozók gyermekeinek egészségét, szórakozását szolgálták.

A gazdasági jogok mellett a politikai jogok gyakorlásában is egyenlőek voltak a fiatalok a felnőtt dolgozókkal. Az 1919. április 7-i tanácsválasztásokon, széleskörű demokratikus választójog megvalósításával, több mint négymillió dolgozó tett hitet a proletárdiktatúra mellett. E szavazáson a törvény értelmében minden 18. életévét betöltött lakos választó és választható volt.

A Tanácsköztársaság elválasztotta az egyházat az államtól, és államosította az iskolákat. Bevezette a nyolcosztályos kötelező »egységes iskolát«, és kezdettől fogva harcolt a régi népelnyomó rendszer osztatlan iskoláinak megszüntetéséért. Nagy áldozatok vállalásával, állandó belső és külső harcok közepette, megalakították a Marx-Engels Munkásegyetemet. Az egyetemi hallgatók megélhetését biztosították és bevezették az esti tagozatot is. A Közoktatásügyi Népbiztosság külön ügyosztálya, amelynek élén az Ifjúmunkás Szövetség vezetői állottak, foglalkozott a fiatalok szakoktatásával, nevelésével. Harcot indítottak az írástudatlanság ellen. Ifjúmunkások és diákok önkéntes csoportjai vállalták az írni-olvasni tanítás feladatainak megoldását és különösen falun igen jó eredményeket értek el. A fiatalok kulturális színvonalának emelése érdekében megszervezték a kollektív mozi- és színházlátogatást. Szabadoktatás keretében történelmi,

földrajzi, természettudományi, helyesírási, idegennyelvi stb. tanfolyamokat indítottak nagyszámú hallgatósággal. Komolyan foglalkoztak a fiatalok ideológiai képzésével is. A legképzettebb előadók tartottak politikai és politikai-gazdaságtani előadásokat, ifjúmunkásnapokon, szemináriumokon terjesztették Marx-Engels-Lenin tanításait.

Bátran elmondhatjuk, hogy az előző századok uralkodó osztályai együttvéve sem tettek annyit a dolgozó és tanuló ifjúság életviszonyainak megjavítása érdekében, mint amennyit a hatalomra jutott munkásosztály, a támadó imperialistákkal vívott élet-halálharca közben, első proletárdiktatúránk 133 napja alatt tett.

A szocialista forradalomért folytatott harc óriási mértékben megnövelte az ifjúmunkások politikai aktivitását és ezzel együtt jelentőségüket a forradalom szempontjából. 1919. március 21-én, azon a napon, mikor a munkásság hatalomra jutott, Magyarországon már olyan ifjúmunkásszövetség létezett, amelynek tagsága a szovjet-orosz Komszomol példáján fellelkesülve, a Kommunista Párt oldalán tevékenyen résztvett a proletariátus forradalmi mozgalmaiban. A békéért, szocializmusért folytatott harcban megedzett ifjúmunkáscsoport mögé sorakoztak később a felszabadult, a jövőt bizakodva váró magyar fiatalok tízezrei.

A két párt egyesülése után a kommunista és szociáldemokrata ifjúmunkásszövetség is egyesült. A kommunista ifjúsági szövetség hatalmas többsége, szervezettsége révén az egyesülés után az új szervezet vezetése, Lékai János irányításával, a kommunisták kezébe került. Csakis ezzel magyarázható, hogy az Ifjúmunkás Szövetség, hibái ellenére is, gyorsan, erőteljesen fejlődött és a proletárdiktatúra egyik szilárd bástyája lett.

A megváltozott politikai, gazdasági és kulturális helyzet új, jelentős feladatok megoldása elé állította az ifjúsági szervezeteket. A fiatalok nevelése, a szocialista termelésbe és a honvédelembe való bekapcsolása erős ifjúsági szövetséget kívánt. Az IOSz szervező, oktató és nevelőmunkája eredményes volt, amit bizonyított a közel százhúszezres taglét-

Rákosi Mátyás a Tanácsköztársaság tiatal népbiztosa

Az első ifjúmunkás-gyűlés a proletárdiktatúra kikiáltása után, a Múzeum-kertben. 1919 március

szám, a hetenként 40.000 példányban megjelent Ifjú Proletár, a szemináriumok, szabadelőadások, tanfolyamok nagylétszámú hallgatósága is.

A Tanácsköztársaság az ifjúmunkásság szervezeti életét minden eszközzel elősegítette. Megszűntek a helyiséggondok, a volt földbirtokosok és tőkések kisajátított kastélyaiban, palotáiban, könyvtárakkal ellátott termeiben találtak második otthonukra az új társadalmi rend reménysége, a fiatal dolgozók.

A kommunista ifjúsági vezetők beszédeikben és írásaikban rámutattak a fiatalok előtt arra, hogy a proletárdiktatúra a dolgozók számára a jobb, emberi megélhetés, a szabadság mellett, a kötelességteljesítés iskolája is. Az ifjúmunkások nagy többsége megértette a saját termelő munkája, az ország sorsa, valamint a nemzetközi munkásosztály felszabadító harca közötti összefüggéseket. Megértették, hogy a dolgozók, akik ezer esztendő szenvedése után végre hazájuknak tudhatták az országot, felelősek is érte és munkájukkal kell azt virágzóvá, népét boldoggá tenni. Megértették, hogy a békés alkotó munka veszélyben van mindaddig, amíg a Föld bármely részén elnyomottak élnek.

Az első szabad május elseje addig soha nem látott méretű tömegtüntetésén, harcos ünnepségén bebizonyosodott, hogy a fiatalok forradalmisága töretlen, hogy az igazi hazaszeretet és a nemzetközi proletárösszefogás szellemétől áthatva, készek verejtékkel és vérrel építeni s az ellenségtől megvédeni Tanács-Magyarországot.

Az egyesült párt tanácskozásai után, június 20—21—22-én került sor a KIMSz első kongresszusának megtartására. Ettől az országos tanácskozástól barát és ellenség egyaránt igen sokat várt. A következetes forradalmárok a mozgalom szervezeti és ideológiai megerősödését, — az ellenforradalmat támogató jobboldali szociáldemokraták pedig az ifjúsági szervezeteknek a szakszervezeti bürokraták gyámsága alá helyezését remélték. Az ifjúmunkások a kommunisták segítségével visszaverték a munkásárulók minden támadását és a tanácskozásokon győzelemre vitték a forradalom ügyét. A győzelem külsőleg is kifejezésre jutott abban,

hogy az Ifjúmunkások Országos Szövetsége elnevezést kongresszusi határozattal Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége névre változtatták.

A kongresszuson résztvett és felszólalt a Tanácsköztársaság fiatal, 27 éves népbiztosa, Rákosi Mátyás is. Rákosi elvtárs a proletárdiktatúra kivívása után kereskedelemügyi népbiztoshelyettes, majd a szociális termelés népbiztosa lett. De tevékenysége ebben nem merült ki. Csaknem állandóan a frontokon tartózkodott, ahol a proletárállamnak a legnagyobb szüksége volt bátor, önzetlen, harcedzett kommunistákra. Rákosi elvtárs fegyverrel kezében harcolt az imperialista rablóbandák ellen, leleplezte az ellenforradalmárokat támogató szociáldemokratákat, szervezte a hátország termelését, a hadsereg ellátását. Mindenütt ott volt, ahol harcolni kellett a nép ellenségei ellen, — fáradhatatlan munkájával, kitartásával, önzetlenségével szinte legendássá vált munkatársai körében.

A fiatalok sorsát, életkörülményeit, harcát, sokoldalú elfoglaltsága mellett is, mindig szívén viselte. Ez alkalommal is úgy szólt hozzájuk, mint sokrabecsült harcostársakhoz, akiknek lelkesedésétől, alkotó munkájától, hazaszeretetétől sok függ ebben az országban: »Tetteket várunk az ifjúmunkásoktól!« — mondotta Rákosi elvtárs — és a fiatalok tettekkel: a termelőmunka fokozásával, a szociáldemokrata árulók leleplezésével, a külső és belső ellenforradalmi erők elleni kíméletlen harccal válaszoltak a proletárdiktatúra nagy harcosának.

A KIMSz első kongresszusát akkor tartották meg, amikor a munkások és parasztok, a szerszámot fegyverrel felcserélve, élet-halálharcot vívtak a Tanácsköztársaságot vérbefojtani akaró imperialistákkal. A nemzetközi imperialisták érezték, hogy az Orosz és a Magyar Tanácsköztársaság fennállása uralmukat megsemmisüléssel fenyegeti, összefogtak a földjüket, gyáraikat elvesztett földesurakkal, tőkésekkel, főpapokkal s haladéktalanul megtámadták a béke, a szocializmus e szigeteit. A Forradalmi Kormányzótanács megszervezte a nép hadseregét, a magyar Vörös Had-

sereget, melynek katonái a rövid kiképzés és gyenge felszerelés ellenére is önfeláldozó hősiességgel védelmezték a haza határait és győzelmes hadjáratokban szereztek elévülhetetlen dicsőséget a Tanácsköztársaságnak.

A dolgozó és tanuló magyar ifjúság becsülettel kivette részét a forradalmi honvédő háborúból, a Vörös Hadsereg harcaiból, méltó fegyvertársa volt a hős Komszomolnak, amely ugyanebben az időben orosz földön, a Lenin és Sztálin vezette Bolsevik Párt oldalán harcolt Kolcsak fehérgárdista bandái és a külföldi beavatkozók ellen. A szovjet fiatalok nagyszerű példamutatása volt a kútforrása annak a bátorságnak, hősiességnek, töretlen küzdőszellemnek, az igazságos ügy győzelmébe vetett mélységes hitnek, amellyel a magyar ifjúság 1848 óta először tett ország-világ előtt tanúbizonyságot lángoló hazaszeretetéről, az új, a haladó iránti fogékonyságáról.

Ifjúmunkások, dolgozó parasztfiatalok és diákok százai áldozták életüket a magyar nép szabadságáért, az elnyomott emberiség felszabadításáért az egész világon. A belső bitangok elleni harcban — melyet a minden megalkuvás ellen küzdő elszánt forradalmár: Szamuely Tibor vezetett — sok fiatal vörös katona tett tanúbizonyságot hősiességéről.

A dokumentumok bizonyítják, hogy a KIMSz már első tűzkeresztségében is a kommunizmus lelkes, odaadó harcosa volt, célkitűzéseiben és gyakorlati tevékenységében megőrizte a magyar ifjúság szabadságharcos hagyományait és továbbfejlesztette azokat a nemzetközi munkásosztály felszabadító harcának elméletével és gyakorlatával.

Az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság, — a kommunisták minden erőfeszítése ellenére, az imperialista hadseregek túlnyomó ereje, a belső ellenforradalmi erők, a jobboldali szociáldemokraták áruló, ellenforradalmat támogató aknamunkája, valamint a Tanácsköztársaság által elkövetett hibák miatt, 133 napos fennállás után, 1919. augusztus 1-én elbukott.

A Tanácsköztársaság legsúlyosabb hibája a két munkáspárt egyesülésének módja volt.

»... A Kommunista Párt az egyesülés címén lényegében beolvadt az opportunistáktól és árulóktól meg nem tisztított Szociáldemokrata Pártba. Az új, egyesült pártban csakhamar erőre kaptak a megalkuvók, a fegyverletétel hívei. A párt ezzel alkalmatlanná vált arra a vezetőszerepre, melyet egy valóban marxista-leninista pártnak a forradalomban vinnie kell.« (Rákosi Mátyás a nagybudapesti pártfunkcionáriusok 1948. november 20-i ünnepi értekezletén.)

Az ifjúmunkásmozgalomnak is voltak hibái, elsősorban az, hogy a fiatalok nagy tömegei nem ismerték a marxizmus-leninizmust. Még a KIMSz-en belül dolgozó kommunista vezetőségi tagok sem láttak tisztán sok lényeges kérdésben. A fiatalok szívük minden lelkesedésével a proletárdiktatúra mellé álltak, de még nem voltak tisztában a legfontosabbal, a párt, a marxi-lenini párt szerepével és az ifjúsági szövetségnek a párthoz való viszonyával. A KIMSz szervezeti felépítése hibás volt, nem az üzemi, hanem a területi és szakmai szervezeteken alapult. Súlyos hiba volt az is, hogy elhanyagolták a dolgozó parasztifjúság szervezését, nevelését és így nem teremthették meg az ifjúság egységét, amelyre pedig a proletárdiktatúrának múlhatatlanul szüksége lett volna. A hibák kijavítása megindult, de az imperialista túlerő néhány rövid hónap alatt vérbefojtotta a dolgozók államát. Bátran állíthatjuk, hogy a KIMSz 1919-ben olyan példát állított a magyar ifjúság elé, amelynek fényes csillaga hosszú évtizedeken keresztül irányt mutatott a reakció sötét éjszakájában.

A munkásosztály, a magyar dolgozó nép és az ifjúság soha nem felejtette el ezt a 133 napos szabadságot. Az 1919-es Tanácsköztársaság nagyszerű emléke világító fáklya volt az elnyomatásban, az illegalitásban harcoló kommunisták számára, fényt árasztva a nép, az ifjúság szabadságához, boldogságához, a második, legyőzhetetlen proletárdiktatúránkhoz vezető úton. A KIMSz 1919-es munkája, harca nélkül nem lehetett volna olyan illegális kommunista ifjúsági mozgalom, mint amilyen a Horthy-fasizmus éveiben, minden üldöztetés, terror, elnyomás ellenére is élt, dolgozott és harcolt.

1.

A SZOCIALISTA FORRADALOM GYŐZELME ÉS AZ IFJÚSÁGI MOZGALOM

VALÓSÁGGÁ VÁLÓ NEMZETKÖZISÉG

Reszketnek az uralkodó osztályok a kommunista forradalomtól. A távírók vörös üdvözléseket hoznak és visznek a világba. Orosz földön, Magyarországon már a dolgozóké a föld, a gyár, a bánya és minden hatalom. Ők árasztják, hintik a tudást, mely a dolgozók testvériségéről, minden elnyomottnak végső küzdelméről szól minden elnyomó ellen. Oroszországban magyar nyelvű nemzetközi katonák viszik a vörös zászlót, itt nálunk szerbek, románok, oroszok és olaszok. A proletárok vérrel pecsételik meg az igazi nemzetköziséget, mely nem ismer csak kizsákmányolót és kizsákmányoltat, dolgozót és herét. És ők most vérük ontása árán is meg akarják szilárdítani a dolgozók uralmát.

Nálunk már proletárdiktatúra van! Ez nagyszerű és gyönyörű dolog. De gondoljunk ifjúmunkás testvéreinkre, a mi édes testvéreinkre, ott túl a magyar Szovjetköztársaság határain. Ők még a piszkos odukban, burzsoák szolgáiként dolgoznak. És nekünk, nemzetközi forradalmi proletár ifjúmunkásoknak, velük is kell törődni, értük is kell dolgozni. Addig nincs pihenés, addig nem lehet felfüggeszteni az osztályharcot, amíg csak egy tenyérnyi helye is van a világnak, ahol kizsákmányolhatják a munkást.

Az osztályharcnak folyni kell tovább, az osztályharcot most a magyarországi proletárok tanácsköztársa-

ságának kell vívni a világkapitalizmus ellen. Még nem állunk pihenés előtt. A győzelmet még harcok fogják megelőzni. Mert a valódi nemzetköziség, melynek ragyogó példáit mutatták a magyar vörösgárdisták Moszkvában, ahol forró piros vérükkel festették meg a havat, *a valódi nemzetköziség, melynek katonáit itt is láthatjuk most a mi sorainkban, nem lehet nyugodt és megelégedett, míg mindenütt a világon nincs proletárdiktatúra, amely megfojtja a kizsákmányolást és elnyomást, amely megszünteti az osztályokat, hogy végre a dolgozók osztálykülönbségnélküli társadalma megszülessen.*

Az osztályharc folyik, nemzetközi méretekben, nemzetközi szolidaritással, összetartással. Proletárforradalom híre jő mindenfelől, a kapitalizmus roskadozik, nincs erő, mely a kizsákmányolás hatalmát tovább tartsa, ha a világ proletárjai egyesülnek!

Az Ifjú Proletár, 1919. április 20.

A VASMEGYEI IFJÚMUNKÁSOK KÖSZÖNTIK A FELSZABADULÁST HOZÓ PROLETÁRDIKTATÚRÁT

Világ proletárjai egyesüljetek!
Ifjúmunkások! Tanoncok! Testvérek!

A proletárság felszabadulása felé vezető úton a harcos seregek ismét összetalálkoztak, hogy a romboló imperializmussal szemben való harcban egyesüljenek és egységes erővel döntsék meg a kapitalizmust.

A magyarországi proletárság a proletárdiktatúra útjára lépett. A proletárdiktatúra azt jelenti,

hogy minden hatalmat a munkások, katonák és földmíves-szegények tanácsai vesznek át.

A proletárdiktatúra azt jelenti, hogy nincs többé munkásnyomor, nincs többé tanoncnyomor. Nem fogják többé a munka nélküli haszonra éhes, rabló tőkések

10—12 éves gyermekek révén dagasztani zsebeiket, mert minden bánya, minden gyár, minden föld a munkásságé. A munkásság pedig tudni fogja kötelességét a jövő nemzedékkel szemben!

Egyesült erővel vívhatjuk meg harcunkat, vívhatjuk ki a győzelmet, amely a mi számunkra azt jelenti, hogy megszűnik a proletárifjúság szörnyű kizsákmányolása, rettentő és borzalmas helyzete.

Arra szólítunk fel benneteket, hogy fogadjátok harcos szívvel, kemény lélekkel hívó szavunkat és tömörüljetek nagy tömegekben a Magyarországi Szocialista Párt[1] ifjúmunkásseregébe. Ifjúságtok lelkesedésével kiáltsátok, hogy mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!

Éljen a proletárok világuralma!

Éljen a Tanácsköztársaság!

Ifjúmunkások Országos Szövetsége
Vasmegyei Csoportja

Röpirat, MMI Archívum, A. II/270.

EZT AKARJUK!

A magyarországi vörös köztársaság kikiáltásával a magyar ifjúmunkásság számára is ütött a felszabadulás órája. Az ifjúmunkás, aki védtelenül ki volt szolgáltatva a kapitalistának, a proletárköztársaság szabad, egyenjogú polgárává vált, mert a munkásállam törvényei megvédik mindenfajta elnyomástól. De az ifjú proletárnak, aki ugyanolyan jogokat kapott, mint idősebb osztályostársai, ugyanolyan kötelességeket is kell vállalnia.

Ma a magyar proletárok első kötelessége szocialista hazájuk megvédése!

[1] 1919. március 21-én a két munkáspárt az egyesülés alkalmával a »Magyarországi Szocialista Párt« elnevezést vette fel.

A magyar proletariátus csak akkor maradhat szabad, ha minden proletár a forradalom szent ügyét szolgálja. Egyetlen munkásnak sem szabad visszahúzódnia ebben az órában, amikor a kapitalista ellenforradalom szabadságunk ellen támad. Az ellenforradalom meg akar bennünket fojtani, minél gyengébbek soraink, annál könnyebb a győzelme!

Ifjú proletárok, választhattok: a kapitalizmus rabszolgasága, a mesterek pofonjai, az örökös éhezés, a 12 órás vagy még hosszabb munkaidő vagy a Tanácsköztársaság szabadsága!

Minden ifjúmunkás a másodikat választja, de ha a proletárdiktatúrát többre becsüli, mint a kapitalisták éhségrendjét — érzelmeit tettekkel kell bizonyítania.

Ifjúmunkások, kötelességetek ezért egy emberként belépni a ti szervezetetekbe, a Magyarországi Ifjúmunkások Országos Szövetségébe, mert csak azután váltok a nagy proletárforradalom részévé.

Az országos szövetség soproni csoportjának már több mint 1400 tagja van, a nyugatmagyarországi proletár ifjúsági mozgalom már olyan erős, hogy módjában áll saját lapot kiadni, de ez még mind kevés.

Minden ifjúmunkásnak sorainkba kell állnia, csak azután teljesíthetjük tökéletesen proletár osztálykötelességeinket, csak azután vesz részt Magyarország ifjúproletariátusa a világforradalom győzelmében.

Éljen a felszabadított magyar proletariátus!

Éljen a világforradalom!

Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár, 1919. május 9.

A BUDAPESTI VIII. FŐREÁLISKOLA DIÁKTANÁCSÁNAK FELHIVÁSA A TANULÓKHOZ

Elvtársak! Diáktestvérek!

A tavasz hasadásán megszületett új világrend nekünk diákoknak is meghozta régvárt óhajtásunkat, az ifjúság teljes önkormányzatát. Iskolánk szocialista tanulói minket bíztak meg, hogy az új világnézet szelleméhez méltóan a diákságnak az oktatáson kívül eső minden ügyét teljhatalommal intézzük.

Feladatunk magaslatán állva, kérjük tanulótársainkat, hogy hozott határozatainkat mindig a legnagyobb lelkiismeretességgel hajtsák végre. Határozataink nemcsak elvtársainkra, hanem az iskola minden egyes tanulójára egyaránt vonatkoznak. Mindig és mindenkor csakis tanulótársaink érdekeit fogjuk szem előtt tartani és határozatot csakis szociális érdekeiknek megfelelően fogunk hozni.

Most, amikor már kikerültünk a gyámság alól, mely alatt eddig tartottak minket, nyomatékosan felhívjuk elvtársainkat és tanulótársainkat, hogy fegyelmezettségüket tartsák meg, sőt fokozzák is, hogy evvel is bizonyíthassuk önállóságra való érettségünket. Most már nem külső erőszakolás lesz az, amelyért a fegyelmet fenn kell tartani, hanem egyedül saját érdekünk. Ezért mindenkinek kötelességévé tesszük, nehogy ügyünk árulója legyen, a legnagyobb fegyelmet!

De a fegyelem egymagában nem elegendő! Szociális intézkedéseinkkel egyúttal az a célunk, hogy evvel munkakedvetek növeljük, hogy nagyobb szorgalommal tanuljatok mint eddig.

A korhadt falak közé új élet üde levegőjét hozzuk. Ennek az új életnek, ennek az új világnak felépítéséből vegyük ki mi is csekély erőnkhöz képest részünket. Dolgozzunk, tartsunk rendet és fegyelmet! Mutassátok meg a tegnap urainak, hogy a ma fiai nemcsak rombolni, de építeni is tudnak! Mutassuk meg, hogy a szocializmus

nem egy a munkakerüléssel, hogy fegyelmet tud tartani és megállja helyét minden rendbontó kísérlettel szemben. Csak megfeszített munkával és vasfegyelemmel érhetjük el a kívánt célt, a boldog és szabad jövőt!

A VIII. főreáliskola direktóriuma

Kézirat, MMI Archívum, A. II/6/11.

KI A FRISS LEVEGŐRE!

Élvezze végre minden fiatal az erdőt, hegyet, — a szabadságot.

Hogy mindenki mehet úgy a szellemi, mint a fizikai munkás pályákra, örökre lehull az a válaszfal, mely a szellemi és fizikai munkásokat elválasztotta. Mindenki egyformán, egyforma körülmények között tanulhat, csak a képességek fogják megmutatni, hogy ki mire alkalmas ...

Aki tanulni akar, mindig meg fogja találni a módot, hogy tanulhasson — és ne csak magának. Nem lesznek szigorú bürokratizmussal elzárva a tudomány kapui.

Aki egyszerű fizikai munkásnak indult, éppúgy lehet majd mérnök, mint az, aki elejétől kezdve szellemi munkásnak képezte ki magát.

Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!

... Ledobtuk magunkról a burzsoázia láncait, s most már bátran, merészen mehetünk a felszabadulás útján. Mi már megfeszülő erővel dolgozhatunk azon, hogy a ledöntött polgári társadalom romjain felépítsük a dolgozók társadalmát. Ha az ifjúságot forradalmasítottuk, akkor azt a társadalmat nem döntheti meg többé semmiféle ellenforradalom. A fiatalság erejét, forrongó lendületét érezzük, hogy most valóra váltsuk azt, amit eddig hirdettünk. A szavak ideje lejárt, tettekkel fogjuk bizonyítani, hogy az új társadalom szebb, jobb mint ami eddig volt.

Lékai János

Mult és Jövő, IOSz kiadás. 1919. 7. old.

... A kommunista társadalom emberének szociális embernek kell lennie ...

Ezt a fejlődést a javak igazságos elosztása idővel természetszerűleg magával fogja hozni. Nekünk azonban ezt a folyamatot elősegítéssel gyorsítani kell ...

Az ifjúmunkások képviselik a jövőt, minden reményünk bennük van, őrájuk kell a legnagyobb gondot fordítanunk. Olyanná kell őket nevelnünk, amilyenné a szociális erkölcs kívánja.

Ennek a nevelésnek hathatós keresztülvitelére alakítják meg az ifjúmunkásságból az »Úttörő« csapatokat. Ezek a csapatok tulajdonképpen egy kis kommunista társadalmat képeznének. Ez az intézmény alkalmas lesz arra, hogy a műhelyekben elcsenevészedett proletárgyerekeknek megadjuk mindazt, amiben eddig csak a kizsákmányolók gyermekei részesültek. Alkalmas lesz arra, hogy a tiszta levegő, szabad láthatár, mozgás hatása alatt friss szellemű, nagy befogadóképességű, nemcsak társadalmi helyzetét, hanem a világegyetemben való helyzetét is ismerő embert, a jövő emberét megteremtsük.

Egy másik rendkivül fontos ok az »Úttörő« csapatok felállítására a munkafegyelem megteremtése. Tudjuk jól, hogy a kommunista társadalom a munka társadalma és bázisa a gazdasági jólét. Utóbbinak megteremtésére szolgál a többtermelés, illetőleg annak a termelési mennyiségnek feltétlen előállítása, amely elég a szükségletek fedezésére. Aki akadályozza ezt, az szabotál. A munkafegyelem hiánya, tudatlanságból, vagy hiányos erkölcsi érzékből, vagy társadalomellenességből történő szabotálást von maga után. A kapitalista társadalom értette a módját a munkafegyelem megtartásának. Mi az ő fegyvereikkel nem akarunk élni és nem is élhetünk. Ezért minden proletár kötelességének kell, hogy érezze a munkafegyelem megtartását, mert enélkül kátyúba jut a kommunista állam. Az »Úttörő« csapatokban olyan fegyelemben lesz-

nek tartva az ifjúmunkások, amely a munkafegyelemnek előiskoláját fogja képezni.

Van még egy ok az »Úttörő« csapatok felállítására és ez az, hogy az imperialista rablók ellen harcoló vörös hadseregnek hadi kisegítő szolgálatot teljesítsenek. Ilyen kisegítő munkák lennének: elsősegély-nyujtás, felderítés a front mögött stb.

Az ifjúmunkásság, akit a kizsákmányoló kapitalista társadalom már zsenge korában termelő munkára szorított, elég érett arra, hogy ezt a munkát becsületes alapossággal ellássa és elég forradalmi ahhoz, hogy készséggel siessen a proletárállamot védő testvérei segítségére.

Az »Úttörő« csapatok ilyenformán a jövő számára egy fegyelmezett proletárgárdát fognak nevelni, ami, tekintettel az osztályharc nemzetköziségére, még soká nem fölösleges.

Az Ifjú Proletár, 1919. május 11.

IFJÚMUNKÁSMOZGALOM A PROLETÁRDIKTATÚRA ALATT

Mit nevezünk mozgalomnak? Az embereknek a történelmi erők kényszerítő hatása alatt, de mégis bizonyos fokig önkéntes tömörülését egy táborba, közösen vállalt cselekedeteket egy közös célért. A mozgalom tudatos harc. Minél fejlettebb az emberiség, annál tudatosabban teremt és harcol ki magának kedvezőbb életfeltételeket, akár a természettel, akár a történelmi erőkkel szemben. Az ősember tökéletesen alá volt vetve a természetnek, az újkori ember legyőzte a természetet és tervszerűen, tudatosan használja. Az újkori ember tudatosan vívja az osztályharcot, mozgalmat csinál és így sietteti az osztályharcos erők kirobbanását, a forradalmat. Még soha olyan erős mozgalom — elgondolt tervszerű, tudatos harc — nem előzött meg forradalmat, mint a proletariátus

forradalmát. A magyarországi proletárforradalmat megelőző mozgalomban az ifjúmunkások tevékeny részt vettek... Mit csináljon az ifjúmunkás a proletárdiktatúra alatt?

Azt mondjuk: olyan öntudatos, szervezett, erős mozgalmat, mint még sohasem. A forradalom — amely csak gyorsított menetű fejlődés — öntudatra ébresztette az öntudatlanokat is és az eddiginél nagyobb tömegeket dobott a mozgalomba. A magyarországi proletárforradalom ezzel a tudatosító hatásával gyorsítja a világforradalom bekövetkezését. Minden öntudatos ifjúmunkás a világforradalom előharcosa. De a forradalom nem egy napig tart, a forradalom nemcsak a régi rendszer összetörése, a forradalom az új rendszer megteremtése. Forradalom minden új találmány, minden gép, minden új könyv és forradalom az ifjúmunkás kitartó tanulása, alapos munkára készülése és a reáhárult munkának komoly, öntudatos vállalása, az önkéntes munkafegyelemnek megvalósítása. Az ifjúmunkásoknak erre a mozgalomra: az új társadalom megteremtésére, szervezkedniök kell. Tudatos munkát kell végezniök és tudatosítani kell a még öntudatlan tömegeket. A tudatosítás legbiztosabb módja a példa: az önfegyelmezés. Az egész mozgalomnak ez a célja a proletárdiktatúra alatt...

A mozgalom tudatos harc. Tudatos harcot csak szervezett erőkkel lehet vívni. Az ifjúmunkások szervezete tudatosan harcolni fog mindig minden elavult korszellem megváltoztatásáért, forradalmat fog csinálni a legjobb találmányért, a legjobb könyvért, a legjobb munkáért, a legjobb és legújabb: forradalmi gondolatért. Ifjúmunkásmozgalomnak mindig kell lenni és mindig lesz. A mindenkori ifjúmunkásszervezet szóval, tettel, gondolattal forradalmat fog csinálni. A fejlődés folyamán minden harc, szellemi téren is, tudatos harc: mozgalom lesz. Az ifjúmunkásmozgalomnak célja a proletárdiktatúra alatt az ifjúmunkások tudatosítása; felkészülés a politikai harcra az egész világ kapitalizmusa ellen;

felkészülés *az új társadalmat teremtő munkára* a munkafegyelem, a tanulás által, felkészülés az új, korszerű eszméknek az elavultakkal való mindenkori harcára. Az ifjúmunkásmozgalom a proletárdiktatúra alatt is harc, amelynek eszközei: *szervezkedés, munkafegyelem, tanulás!*

Az Ifjú Proletár, 1919. június hó 1.

A FELNŐTT MUNKÁSOK HARCBA HIVJÁK IFJÚMUNKÁS TESTVÉREIKET

Ifjúmunkás testvérek! Elvtársak!

Rettenetes harcok várnak a proletariátusra. A kapitalisták meg akarják fojtani a mi új társadalmunkat. A vérünk fog folyni, sokan közülünk el fognak pusztulni. De nincs hatalom, mely végleg elpusztíthatna bennünket, nincs hatalom, mely megfojthatná a kommunizmus eszméit. Vérünk omlása csak megerősíti a proletariátus harci készségét, mellyel elindul a tudatára jutott történelmi hivatását teljesíteni.

Hozzátok szólunk most ifjúmunkás testvérek! Hozzátok szólunk szocialista jövő!

Ebben a komor, de nagyszerű órában ti vagytok a mi reménységünk!

Tanuljatok, dolgozzatok. Megfeszített erővel és figyelemmel neveljétek önmagatokat. Legyetek a dolgozók társadalmának, az osztálykülönbség nélküli társadalomnak, a kommunizmus testvéri világának nyilt, józan, becsületes, komoly, tanult emberei. Legyetek igazi emberek, ne olyanok, mint aminővé lenni bennünket a kapitalisták kényszerítenek. *Legyetek öntudatos szocialisták, a proletár nemzetköziség öntudatos tagjai!* Ezt kívánjuk tőletek, ifjúmunkások! Most folyik az osztályharc az egész világon. Vértengerből-vértengerbe jutunk... De a mi osztályharcunk a burzsoázia ellen csak azért folyik,

hogy az osztálykülönbségek végképp megszűnjenek. Ifjúmunkások! Szocialisták reménységei! Ti már nem lesztek kizsákmányolt proletárok. Csak fel! Tanulásra, forradalmi öntudatra, dacos elszántságra. Ragadjátok meg a tudás fegyverét, mert minden veszteségünknek, minden ingadozásnak ma is az az oka, hogy nem elég osztályöntudatos a proletár.

Ifjúmunkás testvérek!

Ez a harc lesz a végső!

De minden harcnak ti vagytok a reménye, ti vagytok az értelme.

Tehát ti is végezzétek kötelességteket, tanuljatok és tanítsatok, agitáljatok fokozott erővel.

Éljen a proletárdiktatúra!
Éljen a dolgozók társadalma!
Éljen a kommunizmus!
Éljen a nemzetközi forradalom!
Éljen a Vörös Május!

Testvéri üdvözlettel:

a felnőtt munkások

Az Ifjú Proletár, 1919. április 27.

ÚJ MÁJUS FELÉ...

Most tavaszba omlottak a mezők. Erdők mélyéből új szimfónia árad. Hajnali órában harmatcsepp remeg.

Új dalok hevülete csapkodja az eget.

»Ez a harc lesz a végső
Fel rajta, rajta hát...«

Úgy ám...

A proletárkarok dagadoznak. Az inak megfeszülnek. Az összeszorult öklök burzsuj-ablakokat kocogtatnak.

Itt nem lesz kímélet.

Itt nem lesz kegyelem.

Megöltük a megalkuvást!

*

... Kitárjuk mellünket. A májusi szelek végig járják fiatal testünket. Érezzük vérünk pezsdülését.

Rajta ! Rajta !

Ez a május legyen az igazi vörös május. A diadalmas május. Lázongásaink valóságba szökkentették eszméinket, melyeket börtönbe lehetett dugni, le lehetett tagadni — de megölni nem lehetett soha.

Most még a megalkuvó álszocialistákkal, bitang árulókkal, a munkásság ellenségeivel vívják meg harcukat az igazi Internacionále dacos legényei.

A keletről jött forradalom diadalmasan halad nyugat felé.

A felújjongó májusi pirkadás vörösbe mártja a messzi vidékeket.

Felujjongnak a vörös mezők.

Diadalmasan visszük a te zászlódat: Vörös Május!

Lékai János

Az Ifjú Proletár, 1919. április 27.

A DIKTATÚRA MÁJUSA ...

... Május elseje van! ... — a kiáltás ujjongott, harsogott szerte. Ismerősök, ezernyi, tízezernyi ismerős mindenfelé. A gyárak, a házak felől özönlött a nép ... A munkásszervezők, bizalmiak szervezték csapataikat ... A szabad ég alatt, a házak s a gyárak udvarán folyt a díszítés, a készülődés. Városszerte Szamuely Tibor volt a főrendező. Erőteljes osztályharcos jelleget igyekezett adni az ünnepnek ...

Az óriási Szovjet-téren volt a kerületbeli gyülekező. Szakadatlan mozgásban volt, hullámzott ide-oda az embersokaság. A zene nyolc-tíz helyen egyszerre harsogott.

A káprázatos emberhullámzás, gyülekezés közepette egy magasratartott, bekátrányozott óriási koporsót hoztak az ifjúmunkások.

Itt nyugszik a kapitalizmus! — mésszel mázolva a felírás. Mögötte az ifjak rendezte díszkíséret és a torzfigurák.

— Igaz, hogy Károlyi alatt ezt a koporsót egyszer már végighurcoltuk. Tehát kétszer temetjük a kapitalizmust... — hallani efféle vasas megjegyzést. És mindjárt rá a választ:

— Fenét temettük... kontrázott másvalaki.

— Hanem ha most Lenin segít, megmutatjuk...

Végeláthatatlan hármas oszlopban hullámzott, hömpölygött a menet végig a Lenin-úton. A selymes, aranyozott bíborvörös zászlók ide-oda hajladoztak. Minden új ezeken a zászlókon, miként az egész felkészülődés... Nagy öröm a tömeg arcán és határtalan lelkesedés. Diadalkapuk, vörös tribünök, óriási Marx, Lenin szobrok és roppant nagy plakátok; ötágú vörös csillag, földgömb és pörölyös munkás. Virágok, pálmák; kertek, mintha csak virágoktól terhes, roskadozó ágaikkal indultak volna el; festők, szobrászok legszebb remekművei. A sok vörös kárpit tündököl. Szalagjaikat mintha csak egyenest a Napból hasították volna.

— El lehet tévedni a városban — hallani a megjegyzést. Óriási emberfolyamok hordják össze drágagyöngyeiket. Mint roppant tengerbe, ömlött a Ligetbe a félmillió ember: vasasok, fások, színészek, mozisok, vasutasok a lokomotivval; vágóhidiak, nyomdászok, szabók, cipészek, kőművesek és rengeteg más szakma, gyár, hivatal. Tornászok, turisták, ifjúmunkások, katonák és talpig fehérben, pirosban — gyermekek. Mint valamely mesehajó úszott előre az egész felvonulás, újból és újból ismétlődve és mégis ezerféleképpen, színesen, változatosan, káprázatosan és nyomában az öröm valamely megnevezhetetlen formában: ujjongó érzés.

A futórózsákkal telitüzdelt népbiztosi autóról a közoktatás vezetője sugárzó arccal szónokolta:

— Az első nagy találkozás, amely nem szociáldemokrata. Rámába kellene foglalni a diktatúrának ezt a nagy jelenetét, hogy örökre megmaradjon...

Rajta kívül még seregnyi agitátor szónokolt, ifjúmunkások röpiratot osztottak és a Vörös Ujság ünnepi számait. Színház a szabadban. Tánc, zene, játék és sport. Huszonkétezer gyermek a Margit-szigetre vonult ... És folyt a toborzás a Vörös Hadsereg számára.

Uj Március, 1929. március. 108—109. old.

2.

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG AZ IFJÚSÁG JOBB ÉLETÉÉRT

A TANONCNYÚZÁS ALKONYA

A régi idők, a »jó és szép régi idők biz elmultanak« — sóhajtanak fel a különfélerendű kisebb és nagyobb asztalos-, fazekas- és főkép cipészmesterek, amikor elolvassák a közoktatásügyi népbiztosság legújabb rendeletét a tanoncok munkaidejének megállapítását illetőleg.

Elmúlt már az az idő, amikor a mesteruram hűséges élettársa a fáradt, törékeny ifjúmunkást kora hajnalban, legédesebb álmában megzavarhatta és küldhette — a piacra bevásárolni vagy esetleg a bölcsőt ringatni. De elmúlt már azon idő is, hogy a tanoncot a mesterénél tanulással eltöltendő ideje helyett, minden mással foglalkoztatták, csak éppen nem a szakmája elsajátításával... Az új rend e tekintetben is tökéletes munkát végzett. Néhány szakaszos rendeletben forradalmi törvényszék elé állíttatja azon mestert, aki tanoncát ütlegeli. Vége szakad ezzel a rendelkezéssel az ifjúmunkás testi-lelki kínjának... A jövő tanoncoktatása természetesen egészen más alapokon fog nyugodni, mint az eddigi. Tágas tanoncotthonok, jó levegőjű tanműhelyek, okos, emberséges szaktanítók fogják a proletárgyermekek tízezreit a munka, az egyedül értékes *termelő-munka* szeretetére és megbecsülésére oktatni. Miután a kisipar is átalakul, a tanoncok nem a kisipari műhelyekben fogják elsajátítani szaktudásukat, hanem a nagy gyárak ifjúmunkásokat kiképző műhelyei-

ben, ahol a kezdetleges kézműipari szerszámok helyett a technika ezerfajtájú csodáival ismerkednek. Az új nemzedék örömmel fog tanulni, mert tudja, hogy munkaerejéből senki sem fog *többletértéket* kisajtolni és az örömteli fiatalságot a boldog férfikor és a minden gondtól mentes öregkor váltja fel . . . A kapitalista gazdálkodás idején büntetlenül lehetett kiuzsorázni az ifjúmunkás testierejét, mert a kapitalista kormányok minden lelkifurdalás nélkül vetették oda a *Tőke* molochjának,[1] a lelkiismeretlen vállalkozók profitdühének, csak azért, hogy hatalmukat megtarthassák, a rosszul táplált, a sokat dolgozó gyermektestet, az ifjú nemzedéket. A proletárdiktatúra kormányának első kötelessége volt, hogy a jövő nemzedéket felszabadítsa a testi és lelki rabságból, megadva ezzel a módot, hogy fejlesszék egyrészt tudásukat és másrészt ápolhassák testüket. A szocializmus győzelme egyúttal az ifjúmunkás, — mint a jövő kommunista államának oszlopa, felszabadulása. . .

Kézirat, MMI Archívum. A. II/7/19.

A VASMEGYEI TANÁCS RENDELETE AZ IFJÚMUNKÁSOK VÉDELMÉRE

Vasvármegye forradalmi Kormányzótanácsától

Rendelet

Tizennégy éven aluli munkást semmiféle munkára alkalmazni nem lehet. 14 éven aluli kifutók és egyéb nem szakmunkát végző ifjak az alkalmazásból azonnal elbocsátandók és a rendes iskolák azon osztályába veendők fel, amely osztályba lépésre őket a legutolsó iskolai bizonyítvány feljogosítja. Az elbocsátásról az illető város, vagy község tanonciskolai igazgatója haladéktalanul értesítendő a munkaadó által.

[1] bálványának

Ipari, vagy kereskedelmi vállalatok 14 éven aluli tanulói egyelőre mindaddig meghagyandók a munkában, mig róluk statisztikai adatokat fel nem vesznek és felőlük a direktórium nem intézkedik. Ezek a tanoncok el nem bocsáthatók.

Az elbocsátott ifjúmunkásoknak, kifutóknak, amennyiben a különböző munkahelyeket egybe számítva 3 hónapon túl vannak alkalmazásban 6 hónapig 1 havi, 12 hónapig 2 havi, azontul 3 havi végkielégítés fizetendő a jelen rendelet szerint . . .

A tanoncot csakis szakmunkára lehet alkalmazni.

Aki tanoncát tettlegesen bántalmazza, forradalmi törvényszék elé állítandó.

Munkabér: első félévben 20 korona és minden félévben 10—10 koronával több.

Ifjúmunkások foglalkoztatásának, munka- és tanviszonyainak ellenőrzése és intézése céljából a vasvármegyei direktórium mellé az ifjúmunkás ügyek részére előadói állás szervezendő.

Ezen előadón kivül ellenőrző bizottságok szervezendők minden járásban és rt.[1] városban. A bizottságot a járási, illetve a városi tanácsok választják, és pedig 2 tagot az ifjúmunkások közül, 2 tagot az ifjúmunkásokat oktató tanítók közül, 2 tagot pedig a szervezett munkások közül. A bizottságok tagjainak jogában áll az ifjúmunkásokat foglalkoztató műhelyeket bármikor megvizsgálni és a fennforgó panaszok tárgyában határozni. A határozat ellen panasszal lehet élni a megyei direktóriumhoz.

A bizottság haladéktalanul megválasztandó.

Elrendeljük, hogy minden tanonc, kifutó, napszámos, fiú vagy leány az alább felsorolt helyek közül megfelelő helyen összeírás végett jelentkezzék. Az összeírást a műhelyek szerint olyan módon eszközöljük, hogy egyes üzletek, műhelyek és gyárak összes tanoncai együttesen jelentkezzenek az alant jelzett összeíró helyen. Az össze-

[1] rendezett tanácsú.

írás április 23-tól 26-ig mindennap 2—6 óráig tart. A statisztika felvétele után fokozatosan gondoskodni fogunk az ifjúmunkásoknak otthonokban való elhelyezéséről, amelyekhez tanító-műhelyeket kapcsolunk.

A tanoncok összeírására beosztott helyek:

Szombathely és a szombathelyi járásban: Ifjúmunkás-otthon (Szombathely, Széchenyi-tér 1.). A többi járásokban a járási politikai megbízott által megjelölendő helyen.

Tanidő 3 évnél több nem lehet. A három évnél idősebb tanoncok azonnal felszabadítandók.

Ez a rendelet azonnal hatályba lép Vasvármegye egész területén.

A jelen rendelet ellen vétők a legszigorúbban megbüntettetnek.

Szombathely, 1919. április 18.

Magyar Tanácsköztársaság vasmegyei direktóriuma

A direktórium nevében:

Geiringer s. k.
politikai megbizott h.

MMI Archivum. A. II/6/12.

A FÖLDMŰVELÉSÜGYI NÉPBIZTOSSÁG ELŐTERJESZTÉSE A FORRADALMI KORMÁNYZÓTANÁCSHOZ A SZEGÉNYSORSÚ GAZDASÁGI FŐISKOLAI HALLGATÓK SEGÉLYEZÉSE TÁRGYÁBAN

338/1919 sz.
IX. A.

A f. évi március 20-án megtartott minisztertanács elvben hozzájárult ahhoz, hogy szegénysorsú főiskolai hallgatók segélyben részesüljenek. Ezen elhatározás szociális jelentőségének tudatában a földmivelésügyi nép-

biztosság a hatásköre alá tartozó gazdasági főiskolák szegénysorsú hallgatóira is ki kívánja terjeszteni ezen kedvezményt, annál is inkább, mivel a bányászati és erdészeti főiskolai hallgatókra ezen kedvezmény már kiterjesztetett.

A segély összege, amely a lehetőséghez képest elsősorban természetben, — élelem, lakás, tanszerek stb. — adatnék ki, nőtlen hallgatókra 300, — nősekre pedig 450 K-ban volna megállapítva. A segélyezés egyelőre f. évi március 1-től visszamenőleg csak a folyó tanév végéig vagyis július 31-ig, illetőleg mivel a most leszerelt főiskolai hallgatók időveszteségének kárpótlására nyári tanfolyamok is lesznek, — f. évi szeptember hó végéig van tervbevéve. Az igényjogosultságot egy vegyes bizottság fogja a helyszínén megállapítani, amely a földmivelésügyi népbiztosság képviselőjéből, továbbá az illető főiskola tanári karának és a szocialista diákok szakszervezetének helyi delegáltjaiból fog állani.

A segélyezési akció pénzügyi részét illetőleg tisztelettel közli a földmivelésügyi népbiztosság, hogy a megszállt területeken lévő főiskolákon kivül, — amelyek egyelőre e szempontból számításba nem jöhetnek, a magyaróvári, debreceni és keszthelyi gazdasági főiskolák kb. 500 szegénysorsú hallgatójával kell számolni, amely számot 7 hónapra véve és a segély összegét kb. 350 K-ra contemplálva,[1] a segélyezésre szükséges összeg 1.225.000 K-át tenne ki.

Az előadottakra való tekintettel kéri a földmivelésügyi népbiztosság a Forradalmi Kormányzótanácsot, hogy a f. évi március hó 20-iki minisztertanácsnak a szegénysorsú főiskolai hallgatók segélyezésére vonatkozólag hozott határozatát, — illetőleg kedvezményét a gazdasági főiskolai hallgatókra is kiterjeszteni és e célra, mint előre nem látható és fedezettel nem bíró kiadásra elszámolási kötelezettség mellett egyelőre 1.225.000 K. hitelt a földmivelésügyi népbiztosság rendelkezésére bocsátani szíveskedjék.

[1] előirányozva.

Tisztelettel megjegyezzük még, hogy ezen előterjesztéshez a pénzügyi népbiztosság elvben már hozzájárult.

Budapest, 1919. április 18.

Földmívelésügyi népbiztosság

MMI Archivum. A. II/4/31.

AZ IFJÚMUNKÁSOK KOMMÜN-OTTHONA

A csöndes, eddig burzsiktól lakott városligeti fasorban van a református egyház temploma, amely eddig össze volt kötve tanonc-otthonnal, hogy a vallás szent nevével mételyezzék meg a fiatal proletár gyermekeket és úgy neveljék őket, hogyha majd kikerülnek a tanoncsorból, olcsó-jánosokká és munkástestvéreik árulójává váljanak. A proletárforradalom e csöndes helyre is eljutott és a tanoncotthonban lévő tanoncok lelkét is áthevítette. Ők is követték azt, amit felnőtt munkástestvéreiktől láttak: a tanoncotthon vezetését saját kezelésbe vették és új, friss szellemet hoztak be a régi korhadt helyett.

Ennek az új szellemnek szép és lélekemelő ünnepe folyt le, — a tanonc-otthont ünnepélyesen felavatták.

Öröm volt látni az ifjú proletárokat! Akik eddig félénken és meghunyászkodva jártak az otthonba, most bátran, öntudatosan viselkedtek és várták azt a pillanatot, amikor átadják nekik a saját otthonukat. Az ünnepély este 8 órakor kezdődött. Az ifjúmunkások dalárdája elénekelte a Marseillaiset...

Kocsis Jenő elvtárs üdvözölte a központi vezetőséget, hogy segítette őket abbeli munkájukban, hogy az otthon ne az egyházé, hanem a tanoncoké legyen. Egyben kérte a központi vezetőséget arra, hogy miként a multban, úgy a jövőben is támogassa és segítse őket minden munkájukban.

Az ünnepélyes aktus befejezése után következett a tanoncok vacsorája... A vacsora után a dalárda az új Internacionálét énekelte el. Ezzel az ünnepélyes otthonfelavatás véget ért és a tanoncok boldogan és örömtelt büszkeséggel mentek aludni abban a tudatban, hogy a rájuk váró munkát a jövőben lelkiismeretesen fogják végezni...

Az Ifjú Proletár, 1919. április 20.

A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS KITERJESZTÉSE A TANONCOKRA

A Tanácsköztársaság a baleseti sérültekről is emberségesen kivánt gondoskodni. Ezek kártalanításának alapjául a régi 2400 koronás kereseti maximum[1] helyett, 4800 koronás maximális[2] fizetést vett számításba és teljes munkaképtelenség esetén a maximális fizetés kétharmadrészével, részleges munkaképesség-csökkenés esetén pedig annak megfelelő arányban kártalanította őket. Ugyanilyen elvek vezérelték a Tanácsköztársaságot az oly tanoncok, gyakornokok és egyéb íly alkalmazottak baleseti sérülése miatti kártalanításánál, akik be nem fejezett kiképzésük miatt fizetést vagy bért egyáltalában nem, vagy a szokásosnál csekélyebbet kapnak. Baleseti sérülés esetén a tanoncok kártalanításukat mindig olyan javadalmazás alapulvételével kapják, amely eléri az ugyanabban vagy hasonló üzemben, hasonló munkakörben alkalmazott, hasonlókorú munkások átlagos legkisebb keresetét.

A Munka, 1919. május 6. I. évf. 16. sz.

[1] legnagyobb összeg.
[2] legmagasabb.

SPORTOLNAK AZ IFJÚMUNKÁSOK

A multnak rabszolgái, a jövőnek hősei sportolnak a futballtereken, ahol eddig jóllakott burzsoá-kölykök játszottak. Ezentúl proletárifjak lesznek a tenniszpályákon, ahol eddig ficsúrok és burzsoálányok enyelegve lopták a napot... Az uszodákban kérgeskezű ifjúproletárok élvezik az úszósport gyönyöreit.

Az ifjúproletárok, miután kemény testi és szellemi munkával töltötték el a napot, kimennek majd a szabadba és edzeni fogják testüket. A nyáron ifjúmunkások kacagása fogja betölteni a mezőt, akik áldani fogják a vörös napot, mely villámgyorsasággal emelkedik az égboltozatra.

Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár, 1919. május 8.

AZ ÉPITÉSI DIREKTÓRIUM MUNKAPROGRAMMJÁBÓL

... Építünk négy diákszállót. Hármat a műegyetem környékére és egyet az Üllői-úton, a klinikáknál. Egy-egy diákszálló 500 diák számára épül. Természetes, hogy ezek nem fényes szállók, hanem egyszerű, hygienikus[1] diáklakások lesznek, egy-két, legfeljebb négy személy számára épült szobákkal. Minden egyes szobában beépített ágyak és szekrények lesznek, ezeken kívül a bútorzat csak székből, asztalból és könyvállványból fog állani. Minden diákszállónak közös társalgó, olvasó, tanuló és zenetermei lesznek, külön éttermekkel, vívótermekkel és a hygienia[2] minden elképzelhető modern berendezésével. A diákszállók építésére 20 millió volt előirányozva, de ebben az összegben nincsen benne a kétezer diák szükségletéhez beszerzendő bútorzat...

A Munka, 1919. május 10. I. évf. 20. sz. 6. old.

[1] egészséges.
[2] egészségugy.

A gyermekek, a jövő szocialista társadalmának leendő munkásai számára hozta a legtöbbet a forradalom. Hiszen minden, ami történik, az ő érdekökben történik, de a népbiztosok egyes rendelkezései már ma is gondoskodnak arról, hogy a gyermekek zsenge életét minél kellemesebbé, minél emberhez méltóbbá tegyék.

A legelső, amit a gyermekeknek a forradalom adott, az a rendelkezés, amely szerint a magyarországi tanácsköztársaság törvénytelen gyermeket nem ismer. A forradalom óta mindazok a jogok és kötelezettségek, amelyek a törvényes házasságból született gyermekeket megilletik, mint pl. az apa nevének viselése, az anya tartásdíjigénye, családi pótléka stb. csorbítatlanul kiterjednek azokra a gyermekekre is, akik házasságon kívül születtek...

A gyermekeknek adta a forradalom a kevés levegőjű főváros ama zárt kertjeit és magánkertjeit, amelyeket eddig a burzsoá bürokrácia és a magántulajdon hét lakatja zárt el előlük. A főváros népbiztosa elrendelte, hogy a Nemzeti Palota kertje, az Orczy-kert, a belvárosi Károlyi-kert, a budai Karácsonyi-kert, továbbá a Zipernowszky-kert, a Franciskánus-rend és Kapucinus-rend víziványosi kertje, a Jankovich-kert, a Rottenbiller-kert, a Víztorony körüli park és Dréher Gyula Martinovits-téri kertje nyitva álljon és azonkívül is, a játszótérnek alkalmas összes telkek azonnal kinyittassanak a proletárgyermekek számára.

A forradalom megnyitotta a proletárgyermekek számára a nyilvános fürdőket. A nyilvános fürdők hetenként két félnapon át ingyen rendelkezésre állanak a proletárgyermekeknek...

Az iskolásgyermekek fogainak kezeléséről a munkaügyi és népjóléti népbiztosság rendelkezett az új idők szellemében. A rendelet értelmében minden gyakorló fogorvos tartozik saját rendelőhelyiségében és felszere-

lésével naponta két óra hosszat a hozzáutalt gyermekek fogait kezelni.

A munkaügyi és népjóléti népbiztosság a budapesti proletárgyermekek vidéki nyaraltatása érdekében felhívta a vidéki helyi munkástanácsokat annak közzétételére, hogy jelentkezzenek olyan családok, amelyek a nyár folyamán hajlandók négyheti teljes ellátásra elfogadni budapesti gyermekeket. A négyheti időre gyermekenként százötven korona térítés jár. A szükséges élelmiszerekről, a hatóságilag megállapított mindenkori rendes áron, a munkástanács fog gondoskodni. Szóval, állami apparátussal válik valóra az, amiben eddig csak olyan kevés proletárgyermeknek volt része jótékony segély útján — az egészséges, testet-lelket üdítő nyaralás.

Nagyjelentőségű az a rendelkezés, amelyet a tanoncgyermekek védelméről adott ki a Közoktatásügyi Népbiztosság. A rendelet egy csapásra megszünteti azt a barbár nyúzórendszert, amely évtizedeken keresztül a munkaadók igájába görnyesztette a ványadttestű ifjúmunkásokat... Megszűnik a tanoncok bántalmazása, mert forradalmi törvényszék elé kerül, aki tanoncát tettlegesen bántalmazza...

»Mit adott a forradalom?« — a Közoktatásügyi Népbiztosság kiadványa, 1919. május.

AMÍG AZ APA A FRONTON VEREKSZIK

A proletárgyerekeket, az ifjúságot, modern forradalmi szellemben tartott szellemi és testi oktatással neveli fel a Tanácskormány. Megnyitják a kerteket a proletárgyerekeknek, játszótelepeket létesítenek nekik, ahol boldogan szórakozhatnak és futkározhatnak kedvükre.

A jövő héten öt mozi nyílik meg a gyerekeknek. Nyolcezer gyermek látogathatja a Munkások Gyermekszínházának előadásait. A mozikban tizenkétezer gyereknek lesz helye. Oktató és szórakoztató előadásokban

gyönyörködnek majd a proletárgyerekek. Míg édesapjuk fegyverrel a kezében küzd a harctereken, édesanyjuknak nem kell sorba állni az üzletek és élelmiszerboltok előtt, róluk történik száz gondoskodás, a proletárkatona családja az első, övék mindenben az elsőség, a legelső hely illeti meg őket a proletariátus országában.

Most nem kell aggódnia a fronton a katonának, hogy: jaj, mi van otthon? Jut-e betevő falat az asszonynak, meg a gyerekeknek? Nem kergetik-e ki őket lelketlen gazemberek a lakásból, nem uzsorázzák-e ki őket szívtelen kufárok és kereskedők? Jut-e napfény a fejlődő kisfiúknak, kislányoknak? Kapnak-e tejet a csecsemők? Vajjon ki gondoskodik róluk?

Boldogok és nyugodtak a proletárkatonák. A családjukért nem kell aggódniok. És mialatt ők törhetetlen és szilárd akarattal rohannak előre, legázolva mindenütt az ellenséget, itthon szerető jólétben gondol rájuk a család. Büszkén és fölemelt fővel járkálnak itthon a vörös katonák hozzátartozói s boldogan várják a jövőt, amikor újra együtt lesznek a diadalban és megelégedésben.

A gyerekek, az angyali, kedves proletárgyerekek vigan játszanak a napsugárban. Kacagva játszanak a fiúk és a lányok s kipirultan futkároznak a réteken és a játszótereken. Színházba járnak, ahová csak nekik írnak darabokat és ahol csak nekik játszanak a színészek és moziba járnak, ahol meglátják a mi háborúnkat is, amit értük harcolunk végig, s bizony nem egy gyerek lesz majd, aki a győztes vörös katonák között ismerős arcra akad és boldogan, nevetve kiabálja: apám! apám!

Proletár Hadsereg, 1919. május 27.

AZ IFJÚMUNKÁSNŐK OTTHONA

Valamikor régen, még egy elmult, sötét, bűnös és igazságtalan korszakban a rongyos, éhes, fáradt proletár, ha este kiment a Városligeti Fasor vadgesztenyefái alatt

kissé felüdíteni magát, ámulva állott meg egy fehérmárvány villaszerű épület előtt, mely gyönyörű park közepéből kiemelkedve, sziporkázott a villamoskörték fényében és előtte fényes, úri fogatok, autók nyüzsögtek. A kivilágított ablakok csak keveset engedtek látni abból a pompából, fényből, ami a halandó proletár szeme elől zárva volt. Poharak csengése, aranyak csörgése, lágy zene hangzott késő éjszakáig, únott főurak, bankárok itt kártyázták el azokat az aranyakat, ezreseket, melyekhez sokezer munkás vére, könnye, izzadsága tapadt.

És ezalatt otthon szegényes, rossz levegőjű kis szobácskában, talán ötöd-hatod magával összezsúfoltan aludt a hosszú munka után kifáradt szegény kis gyári leány, és álmodott — nem fényes toalettekről, négyesfogatokról, palotákról — csak egy egyszerű, de boldog, nyugalmas kis fészekről, emberibb életről . . . Igy volt régen. Legutóbb, mikor arrafelé jártam, már nem álltak ott a fogatok, autók. A kaszinó kerti székein, a kapuban fiatal leányok csevegtek, arcukon vidámság, életöröm. Ismerőseim is voltak közöttük, no meg kíváncsi voltam, hogy néz ki, megfelel-e a várakozásomnak az a hely, mely az eddig kitagadottaknak hivatva van a boldogságot, a csöndes nyugalmat — mit eddig nélkülöztek — visszaadni.

Gyönyörű, márványfalú, óriási előcsarnokba vezetett a lármás, virgonc leánysereg. A színes üvegekkel berakott ablakokon kedvesen játszik át a tavaszi napsugár, az ember keble szinte hatalmasabban emelkedik a tiszta, pormentes levegőjű termekben.

A terraszon fogadott a gondnoknő, akit a leányok máris anyjokként szeretnek és mindjárt ezerféle panasszal, újságolással rohanták meg. Egy volt, ami engem kellemetlenül érintett: a leányok ugyanis »nagyságos asszonyom«-nak szólították gondnoknőjüket. Ez nem illik egy kommunista ifjúmunkás nőotthonba, és remélem, hogy fognak találni ennél kedvesebb, bensőségesebb megszólítást.

A leányok dicsekedve, boldogan mutatták a rendes,

tiszta, gondos leánykezektől feldíszített termeket, csupán egy teremben lehetett az egyik ágytakarón néhány kenyérmorzsát és gyűrődést észrevenni és a gondnoknő azonnal szigorúan, de mégis kedvesen megdorgálta a hanyagokat, akik pirulva hajtották le a fejüket.

Egy kisebb szobát különösen dicsekedve mutattak nekem. A legpéldásabb rend, tisztaság, minden a helyén, csinosan virágokkal feldíszített, ragyogó volt ez a kis fészek.

A park szinte arra látszik teremtve lenni, hogy a leányok megtöltsék víg kacagásukkal, játékos vidámságukkal.

Mikor elbúcsúztam tőlük és elmentem, az úton egyre azon járt az eszem, hogy igen, így gondoltam, ilyennek képzeltem én az összes ifjúmunkásotthonokat, olyanoknak, amelyek hivatva lesznek visszaadni az ifjú proletároknak eddig nélkülözött jussát, a vidámságot, a napsugarat, az életet.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 8.

A KASSELIK-KERT

Június 6-án adta át a Tanácsköztársaság a Kasselik-kertet Budapest proletárgyermekeinek. Az átadás nagy ünnepséggel ment végbe.

A Kasselik-kert nevét régi tulajdonosától: Kasselik Gyulától kapta. A régi Budapest egyik érdekes alakja volt ez a Kasselik. Sok-sok milliója volt, ő maga pedig fukar, zsugori hírében állott. Ideje legnagyobb részét Párisban töltötte ez a zsugori különc, míg itthon hatalmas telkei elkerítve és a világtól elzárva állottak.

Budapest épült, fejlődött, csak a Kasselik-telkek álltak mogorván és komolyan, nem törődve senkivel, semmivel, nem törődve a sok-sok gyermekkel, kik itt éltek a poros, füstös városban és a bekerített Kasselik-

telkekbe — amiket belepett a csábító, sárga homok, vagy másutt a kedves zöld fű és bokor — csak sóvár tekintetüket küldhették be a kerítés mögül, ők maguk nem mehettek oda játszani, kergetőzni.

Meghalt a zsugori Kasselik és sok-sok millióját nem arra hagyta, hogy árvák és özvegyek, nyomorékok és más szerencsétlenek élvezzék. Végrendelete elsősorban lovai és kutyái ellátását biztosította évekre előre. Ezt az ötletet azonban nem az állatok iránti szeretete sugallta néki, hanem gonosz ösztöne, mely ezt a módot találta arra, hogy embertársai megrövidüljenek, s még véletlenül se élvezhessék azt, amit a szeszélyes Sors az ő zsugori kezéhez juttatott.

De ma már nyitva vannak a kertek. Nem lehet már a természet szépségeit, a fű pusztaságát, a madarak énekét, a fák virágait és lombjaik árnyékát a kiváltságosoknak élvezni. Mindenkié a kert.

És megnyíltak a Kasselik-kert kapui is. S ma már sok-sok ezer sápadt pesti gyermek üdülhet és játszhat puha pázsitján.

Az Én Ujságom, 1919. július 1.

A PROLETÁRGYEREKEK ÜDÜLÉSE

Az év minden szakában gondozni fogják az üdülésre szoruló gyermekeket

Az országos gyermeküdülési hivatal nagy eréllyel fogott hozzá működéséhez és rövid két hónapos fennállása óta nem egy életrevaló tervet valósított meg. A nyaraltatási akció máris igen szép eredménnyel járt. De a hivatal ennél nem áll meg. Hivatásának tekinti azt is, hogy az év bármely szakában ellássa és kihelyezze azokat a proletárgyermekeket, akiknek üdülésre van szükségük. A vérszegény gyermekeket például a nyári

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

Ifjumunkások!

A proletárállam nem ismer különbséget fizikai és szellemi munkás közt, a proletárállamnak mindenki egyszerű munkás.

De igenis megkülönbözteti a jó munkást a rossz munkástól.

Jó munkás azonban csak az lehet, akinek munkájához tehetsége, kedve van.

Minden ifjumunkásnak legfontosabb kötelessége, hogy meggondolja, melyik munkát fogja legalaposabban megtanulni és a legjobban végezni.

Csak így segit megépiteni a proletárállamot, amelyben napról-napra javitja proletártestvéreink életét.

Ifjumunkások! Válasszatok, milyen pályát akartok!

Van talán sok köztetek, aki abbahagyta az iskolát, most, ha kedve van folytathatja és az eszével épitheti a proletárállamot. Mindazok a fizikai ifjumunkások, akik szellemi pályára akarnak lépni, jelentkezzenek két héten belül az I. O. Sz. diák-szakosztályánál, Ulői-ut 4, I. Jelentkezni lehet minden nap d. u. 4-6 óra között. Minden jelentkezőt felirunk és a következő iskolaévben, szeptemberben, már ott ülhetnek az eddig csak kiváltságosaknak szánt iskolapadokban és azt tanulhatják, amihez kedvük van.

Ifjumunkások! Válasszatok pályát!

»*A proletárállam megkülönbözteti a jó munkást a rossz munkástól*«
Röplap, 1919.

A főúri parkokat megnyitották a dolgozók gyermekei számára. Parasztgyerekek a gödöllői királyi kastély kertjében

hónapokban a Balatonmentén fekvő üdülőtelepekre küldi, később pedig, amennyiben ártalmukra volna a fővárosban való tanulás, a vidéken felállítandó erdei iskolákban fogják őket elhelyezni. Ha pedig kórházból kerül ki valamelyik proletárgyermek, csak üdülés után kerül vissza családjához és az iskolába.

A hivatal működését csak júniusban kezdte meg a nyaraltatási akcióval. A gyermekek közül a leggyöngébbeket üdülőtelepekre vitték. Ilyen üdülőtelepek vannak Balatonföldváron, Szemesen, Lellén, Bogláron, Fonyódon, Fonyód-Máriatelepen, továbbá a balatonalmádi és a szabadi szanatóriumban; ezenkívül a fővárosban az istenhegyiúti proletárgyermek-otthonban és a Városmajor-utcai, valamint a Diana-úti elemi iskolákban, végül Csepelszigeten, Gödön, Perkátán, Pécelen és Nagyhantoson, a termelőszövetkezetek telepein lévő kastélyokban. Minden üdülőtelepnek van egy kórháza, két orvossal és megfelelő egészségügyi személyzettel. Az üdülőtelepek ellátása mindenütt biztosítva van és a beutalt gyermekek száma eddig 1200.

Egy másik akció arra irányul, hogy az üdülésre szorult gyermekeket vidéki családokhoz helyezzék ki. . . . Ezekhez mintegy kétezer gyermeket szándékoznak kihelyezni, még pedig elsősorban a Pápa, Moson és Nagykanizsa környékén működő termelőszövetkezeteknél dolgozó elvtársakhoz. A gyermekek természetesen itt is pedagógiai és orvosi felügyelet alatt fognak állani. Ami pedig a nagyobb és erősebb gyermekeket illeti, ezek közül eddig százötvenet 12—14 napos vándorútra küldtek, ugyancsak megfelelő pedagógiai és orvosi felügyelet mellett.

A közlekedési viszonyok lehetetlenné tették, hogy a főváros gyönyörű környékét telepítsük be üdülőkkel, ezért a belterületen igénybevehető kerteket és parkokat rendezték be játszótérnek a proletárgyermekek részére. A már meglevő napközi otthonok ellátását szintén megjavították és a felügyeletet is átszervezték. A VI. kerületi

Kasselik- és a IV. kerületi Károlyi-kerten kívül, amelyeket már megnyitottak, az Irgalmasok kertjében is rövidesen befejezik a berendező munkát. Folyamatban van még a fogaskerekű vasút közelében lévő Bláthy-kert berendezése is. Ezeken a helyeken a gyermekek homokjátékkal, tornászással és egyéb szórakozással töltik idejüket. Az ebéden kívül délelőtt és délután is uzsonnát kapnak.

Vörös Ujság, 1919. július 24.

NYARALÁSI AKCIÓ KAPOSVÁRON

A kaposvári ifjúmunkások budapesti mintára, nyaralási akciót kezdtek. Sikerült nekik hetven szellemi és hetven fizikai ifjúmunkást a Balaton egy fürdőjében elhelyezni . . . A kaposvári ifjúmunkások nyaralása nemcsak annak szép példája, hogy egy dolgozó csoport hogyan ér el jóléti eredményeket, hanem példát mutat abban is, hogy meg tud egyezni benne a testi és u. n. szellemi ifjúmunkás. Ezt bizonyítja az is, hogy a nyaralásban is egyenlő számban vett részt a kétféle elem.

Az Ifjú Proletár, 1919. augusztus 3.

AZ IFJÚMUNKÁSOK SZAKMAI OKTATÁSÁNAK REFORMJA

A Közoktatásügyi Népbiztosság messzeható tervet dolgozott ki az ifjúmunkás-oktatás megreformálására. A tervezet alapeszméje, hogy az ifjúmunkások oktatása ne a műhelyben, vagy gyárban történjék, — ahol az oktatás pedagógiai előfeltételei hiányoznak és az ifjúmunkás tanulóidejének jórészét szakmájától távoleső szolgálat köti le — hanem külön erre a célra létesítendő tanműhelyekben, ahol az ifjúmunkást gyakorlatilag és elméletileg 3—4 esztendő alatt kitanítanák.

Ilyen műhelyekben, egyenként 5 négyzetméter területet számítva, körülbelül 50 ifjúmunkást helyeznének el. Itt a jelenleg már műhelyekben, vagy gyárakban dolgozó ifjúmunkások kitanítását is befejeznék. Az intézeteket lehetően meglevő és szünetelő gyárakban állítanák fel. A berendezésük nem kerülne sokba, már csak azért sem, mert felszerelésüket ők maguk készítenék.

A reform dolgában a minap a Népgazdasági Tanács III. főosztályában értekezlet volt. Az értekezleten az a felfogás jutott érvényre, hogy a tanműhelyek kiszemelése a termelési viszonyok legmesszebbmenő figyelembevételével történjék. Nem annyira a pillanatnyilag szünetelő gyárakra, mint inkább egyes gyáraknak az üzemösszevonások által nélkülözhetővé vált traktusaira[1] essék a választás. Ott, ahol az ifjúmunkásoknak a gyári munkásságtól való teljes elkülönítése keresztülvihető volna, e tekintetben semmi különösebb rendszabályra nincsen szükség. Ahol azonban ez nem lehetséges, az ifjúmunkásoknak a gyári munkarendhez és fegyelemhez kell majd alkalmazkodniok. A tanműhelyeknek élő üzemekhez való kapcsolása mellett bizonyít az is, hogy az ifjúmunkás ilyen módon állandó bepillantást nyerhet abba a környezetbe, amelyben életét eltölteni fogja. Megismerkednék azokkal az üzemi munkásjóléti és szociális intézményekkel, amelyek annakidején döntő kihatással lesznek életének alakulására.

A Munka, 1919. július 24. I. évf. 83. sz. 5. old.

[1] épületszárnyaira.

3.

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG AZ IFJÚSÁG SZOCIALISTA MŰVELTSÉGÉÉRT

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG BIZTOSÍTJA AZ IFJÚMUNKÁSOK ISKOLÁNKÍVÜLI OKTATÁSÁT

Ifjúmunkások és ifjúmunkásnők! Elvtársak!

A kapitalista osztályállam az ifjúmunkásokat anyagilag és szellemileg egyaránt elnyomta. A tudatlanságban tartott tanonc volt a legalkalmasabb a burzsoá munkáltató által való kiuzsorázásra. Az iskolában béketűrésre, alázatosságra tanították, történelem helyett királyok élettörténetét és háborúit mint dicső eseményeket mutatták be. De eltitkoltak mindent, ami felnyithatta volna a proletárgyermekek szemeit. Most a proletárállam új iskoláiban a valóságot tanítják, a szocialista eszméket hirdetik. Ám azok az ifjúmunkások, akik még a burzsoá iskolákban nevelkedtek s most nem tudják — mert nem volt alkalmuk megtanulni mindazt, amit tudniok kellene, jőjjenek hozzánk! Mi kipótoljuk azt, amit nekik megszerezni a kapitalista állam nem engedett. Meg fogják ismerni a szocializmus tanait, a társadalom igaz történetét és a természet törvényeit. Hogy öntudatos, művelt dolgozók, a kizsákmányolás megszüntével egymást szerető, egymásért élő emberek legyenek, mert csak így tudjuk felépíteni a dolgozók államát, csak így mondhatjuk magunkról, hogy emberek vagyunk.

Elvtársak ! A Közoktatásügyi Népbiztosság megbízásából az Ifjúmunkások Országos Szövetsége minden csoportjában erre képesített elvtársaink előadást tartanak a társadalomtudomány, történelem, földrajz, természetrajz, vegytan, fizika, élettan, egészségtan, művészet stb. tárgyköréből. Tanfolyamainkon helyesírást, számtant, nyelvtant tanítunk. Akik rajzolni, festeni, gyorsírást, gépírást vagy idegen nyelveket akarnak tanulni, azok részére külön csoportokat szervezünk. Mindezeket természetesen teljesen ingyen.

Minden ifjúmunkásnak kötelessége az előadásokat rendesen hallgatni. A kommunista állam felépítése és vezetése azokra fog hárulni, akik ma még ifjúmunkások. De mint az új társadalom nem tűri meg a henyéket, a mások munkájából élősködőket, úgy azokat sem fogja megtűrni, akik a mások fejével akarnak tudni és gondolkodni. Mindenkinek kötelessége a munka és mindenkinek kötelessége a tanulás, a tudás. Aki nem tanul, az a proletárállam ellensége.

A Közoktatásügyi Népbiztosság
Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya

Röpirat, MMI Archivum. A. II/270.

A DIÁKELVTÁRSAK TANÍTSÁK ÍRÁSRA ÉS OLVASÁSRA A FÖLDMŰVES SZEGÉNYEKET

A közoktatásügyi népbiztosság szabadoktatásának vezetősége a következő felhívást teszi közzé :

Diákelvtársak! Egyetemi hallgatók!

A közoktatásügyi népbiztosság nagyszabású népművelési munkába fogott. Még mindig a proletárok milliói, főleg a földműves-szegények nem tudnak sem írni, sem olvasni.

Diákelvtársaink! Egyetemi hallgatók! Hozzátok fordulunk, akiknek lelkében él az elnyomott emberiség felszabadító munkája iránt való lelkesedés, jelentkezzetek minél nagyobb számban, hogy ebben a nagy oktatómunkában részt vegyetek. A proletariátus diktatúrája kétszeres szeretettel öleli keblére azokat a diákelvtársakat, akik proletártestvéreik szellemi felszabadításának magasztos és nemes munkájában részt venni kívánnak.

Csak azok a diákelvtársaink jelentkezzenek, akik belső meggyőződéssel hirdethetik az új tanokat és akik ebben a munkában eddig is tevékenyen részt vettek.

Vörös Ujság, 1919. március 30.

A FORRADALMI KORMÁNYZÓTANÁCS XXIV. SZÁMÚ RENDELETE A NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI INTÉZETEK KÖZTULAJDONBA VÉTELÉRŐL

1. §. A Magyarországi Tanácsköztársaság az oktatás ügyét állami feladatnak tekinti. Ehhez képest a Tanácsköztársaság valamennyi nem állami nevelési és oktatási intézetet kezelésébe vesz át. Az intézetek céljaira szolgáló minden ingatlan és ingó ennek a kormányzótanácsi rendeletnek az alapján köztulajdonná válik.

2. §. A Tanácsköztársaság a munkásság művelődésének emelésére minden eddiginél nagyobbszabású oktató és nevelőmunkát szándékozik végezni. Mindazokat, akik a Tanácsköztársaság társadalmába és szellemébe beilleszkednek, képességükhöz mérten szolgálatába kívánja állítani. Ennek folytán a nem állami nevelési és oktatási intézetek alkalmazottai közül azokat, akik ennek a feltételnek megfelelnek, a Tanácsköztársaság szolgálatába veszi át.

Tanácsköztársaság, 1919. április 1.

AZ ANALFABÉTÁK OKTATÁSA

A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya teljesen átérezve a reá bízott feladat fontosságát, és a messzi jövőre is kiható munkásságának a súlyát, véget akar vetni ebben az országban az ifjúmunkás-analfabétaság szégyenletes és elszomorító állapotának. A vidéken rengeteg ifjúmunkás-analfabéta van, szerencsétlen áldozata a letünt társadalmi rendnek és az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály úgy érzi, hogy nem állhat meg a városokban való propagandánál és oktatásnál, nem érheti be, bármekkora lenne is, az e helyeken való sikerrel, nem nyughatik addig, mig működése körébe nem vonta a legtávolabbi, teljesen elhanyagolt vidéket is és nem érezheti munkáját teljesnek, míg bárhol is írni-olvasni nem tudó ifjúmunkás-analfabéta embertársunk él.

Hogy a Tanácsköztársaságban lehetőleg egyetlen egy proletár se akadjon, aki híjával van a tudás hatalmának, az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály keretében külön szervet létesítünk, amelynek az a feladata, hogy nemcsak a városokban, hanem minden kisebb községben is kikutassa, összegyűjtse az analfabéta ifjúmunkásokat és mindenütt megszervezze oktatásukat. Tervünk az, hogy vagy ott választjuk ki az alkalmas oktatót, vagy pedig a legközelebbi centrumból[1] küldünk ki megfelelő oktatókat, akik írni-olvasni tanításon kivül a kornak megfelelő bizonyos szociális ismeretekre is meg fogják tanítani a tanulástól eddig elütött, a tudást nélkülöző ifjúmunkásokat. Ahol a helyi körülmények következtében e módok egyike sem lehetséges, oda a központból szándékozunk oktatókat küldeni és minden lehetséges módon gondoskodni kívánunk az analfabétaság minél gyorsabb megszüntetéséről.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 20.

[1] központból, itt: közigazgatási székhelyről, nagyobb városból.

OPERAELŐADÁS A PROLETÁRGYERMEKEKNEK

Az utca porában, gondozatlanul nőttek fel eddig a proletárok gyermekei. Alig birtak még lábra állni, máris megismerkedtek a nyomorral, az éhséggel, a megélhetésért folytatott keserves küzdelemmel.

Az élet szépségei csak a burzsoák gyermekei előtt voltak nyitva. A kis proletárok előtt az élet csak a rossz oldaláról mutatkozott be. A burzsoá osztályuralom gyermekeinket csak a bűnre tanította és arra, hogy az élet csakis munkából, csakis szenvedésből és kínlódásból áll.

A mi uralmunk megnyitja a gyermekek előtt az igazi élet kapuit, az életet helyes oldaláról mutatjuk be nékik, arra tanítjuk őket, hogy érdemes élni és dolgozni, de megtanítjuk őket arra is, hogy nemcsak küzdeni és robotolni kell, hanem a munka után ki kell venni a pihenés és szórakozás jól kiérdemelt osztályrészét is.

Ezt a célt szolgálják a Magyarországi Munkások Gyermekbarát Egyesületének a proletárgyermekek számára rendezett szinielőadásai, melyek között kimagasló helyet foglal el a hétfő délelőtti operaházi előadás.

Jancsi és Juliska operett és a Törpe gránátos tréfás ballett került szinre. A kis proletárok már tíz órakor megérkeztek a csoportvezető elvtársak felügyelete alatt. Vörös zászlókkal vonultak fel és az Internacionálét énekelték.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 27.

A PROLETÁR KÉPZŐMŰVÉSZETI TANMŰHELY

A művészeti direktórium proletár képzőművészeti tanműhelyt állít föl a tehetséges ifjúmunkások számára. Minden proletár számára nyitva áll az út, hogy művészi képességét szabadon kifejthesse. Közülük egyelőre 20—30 legtehetségesebb állandóan fog dolgozhatni a képzőművé-

szeti tanműhelyben, ezeknek tehát semmiféle más munkát nem kell végezniök. A többi növendéket egyelőre csak szabadidejükben, esti tanfolyamokon fogják tanítani. De amennyiben idővel közöttük is akadnának komoly tehetségek, ezek is bekerülnek az első kategóriába. A tanműhely vezetését a direktórium Uitz Béla festőművészre bízta. A festészeti osztályt Lampért József, a szobrászati osztályt pedig Medgyessi Ferenc fogja vezetni, mindhárman munkássorból emelkedtek ki művészi tehetségükkel. Az iskola helyiségei Andrássy Gyula dunaparti palotájában lesznek.

Vörös Ujság, 1919. május 1.

AZ IFJÚMUNKÁSOK KULTURÁLIS NEVELÉSE

JELENTÉS

1919. május 26.

A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya művészeti, zenei, irodalmi és színházi csoportjának 1919. május havi működéséről:

1. Művészet

a) Berendeztük a Proletár Képzőművészeti Műhelyt.

b) Adminisztráljuk az Uitz Béla festőművész vetített képes előadásait. Az első előadás folyó hó 25-én az Omniában volt.

c) Rendszeresítettük a múzeumi sétaelőadásokat. Most már naponta, rendszeresen 3—3 előadást tartunk, az Iparművészeti, a Nemzeti és a Szépművészeti Múzeumban. Minden sétán 30—30 ifjúmunkás vesz részt. Eddigelé az előadásokat mi magunk tartottuk. A még szükséges előadókat most képezzük ki. Kivittük, hogy a muzeumok minden nap 6-ig nyitva legyenek.

2. *Zene*

a) Rendszeresítettük a vasárnap délutánonkénti hangversenyeket. Minden ilyen hangversenyt kb. 1000—1100 ifjúmunkás látogat. Helyárak 1—2 K. amiből minden felmerülő költséget és fellépési díjakat fedezünk. Hely: Vígszinház, Zeneakadémia díszterme. Eddigelé 3 hangversenyünk volt.

b) Kb. 2000 ifjúmunkást vettünk fel zenei oktatásra. Ezekkel a Zeneakadémiában a hallástpróbát már megejtettük. Úgynevezett botfülűt, alig $^1/_2$%-ot találtunk.

c) Megkezdtük minden ifjúmunkás csoportban az énekkarok megszervezését. Az egyes énekkarokat óradíjas, akadémiailag képzett szakerők fogják tanítani. F. hó 27.-én már besorozzuk az énekkarokba az arra alkalmasnak látszó és kedvet mutató ifjúmunkásokat.

d) Minden csoport részére szereztünk zongorával is felszerelt, alkalmas oktató helyiségeket.

3. *Irodalom*

a) A szépirodalom megkedveltetése érdekében minden ifjúmunkás csoportban önképző köröket szervezünk.

4. *Szinház*

a) Rendeztettünk 1 K-s egységes helyárak mellett egy színi előadást, a Főv. Orf.[1] helyiségeiben, ifjúmunkásoknak mért, alkalmi műsorral; egy szórakoztató mozielőadást pedig ugyancsak 1 K-s helyárak mellett az Omniában.

b) Minden vasárnap este, kizárólag az ifjúmunkásoknak tart előadást a Magyar Színház, szakszervezeti helyárak mellett.

c) Minden napra a főváros 18 színházába ugyancsak szakszervezeti áron ügyosztályunkban kaphatnak jegyeket az ifjúmunkások.

d) Ki akarjuk eszközölni, hogy az Operaház, bizonyos

[1] Fővárosi Orfeum.

— a nagyzene megkedveltetésére vezető — programmszerűséggel adjon egy opera-sorozatot, kizárólag ifjúmunkások számára.

5. Vidék

A vidék ifjúmunkásainak művészi, irodalmi, zenei és szinházi nevelése tárgyában tervezetünk kész. Persze itt komoly munkáról csak akkor lehet szó, ha az oroszországi mintára lesz nálunk is megindítható az aktio.

MMI Archívum. A. II/6/10.

IFJÚMUNKÁSOK ZENEOKTATÁSA

A közoktatásügyi népbiztosság ifjúmunkás propaganda osztálya már hónapokkal ezelőtt hozzálátott a munkásifjúság azon rétegeinek zenei kiképzéséhez, amelyek ez elől eddig el voltak zárva. A Zeneművészeti Főiskolán nagy tömegben jelentkeztek az ifjúmunkások zenei kiképzésre. A jelentkezőket igen alapos felvételi vizsga alá vették, amely vizsga főleg a zenei hallásra terjedt ki. Különleges gyakorlattal sikerült sok nehéz fizikai munkásnál (kovácsnál, lakatosnál) a lappangó zenei tehetséget is kideríteni. A felvételi vizsgáknál mintegy kétezer növendéket soroztak be zenei tanulásra, akik közül 65 százalék a fizikai munkás, 25% a szellemi munkás, 10% a nő, szintén csaknem kivétel nélkül fizikai munkásnő. A hangszeres tanítás, a hangszerkérdésnek folyamatban levő megoldása miatt, ősszel indul meg. Addig énekkarokat állítanak fel, nemcsak a város belső részében, hanem a külvárosokban, Zuglón, Pestszentlőrincen, Rákosszentmihályon, Leninvárosban.[1] Ezek a tanfolyamok egyrészt előkészítik a hangszeres tanítást, másrészt foglalkozást adnak állástalan karmestereknek és fiatal zeneszerző növendékeknek.

[1] Pesterzsébet.

A 16—18 éves fiúknál az irányadó szempont, hogy lehetőleg fúvóhangszereket, vagy gordont[1] válasszanak. E hangszerek a munkászenekarok beállítása szempontjából fontosak, ezenkívül alkalmul is szolgálhatnak kiváló zenei tehetséggel bírók számára új életpálya választására. A zenei ügyosztály hangversenyeket is rendez. Eddig nyolc hangverseny volt. Ezeknek műsora más munkások számára rendezett hangversenyekkel szemben nem úgynevezett népszerű műsor, hanem irodalmi. Azt nyujtja, ami a legértékesebb, annak az elvnek az alapján, hogy az első benyomásnak, amit az ifjúmunkások a zenéből kapnak, a lehető legjobbnak kell lennie.

A Munka, 1919. június 26. I. évf. 60. sz. 10. old.

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG ISKOLAPOLITIKÁJA

AZ ISKOLAREFORM ALAPELVEI

Elkészült azoknak az alapelveknek a kidolgozása, amelyeken a proletárállam iskolaszervezete és tanítási rendje fel fog épülni... Az új iskolának pótolnia kell a régi iskolának azokat a rettenetes mulasztásait is, amelyeknek következményeit annyi tanulatlan ember sínyli, módot kell nyujtania mindenkinek, bármely korban, bármely foglalkozási ágban, hogy tanulmányait elkezdhesse, vagy folytathassa...

... Ezeknek az elveknek a megvalósítására sokágú és nagyszabású szervező és átalakító munka van folyamatban, melynek eredményeképpen szeptemberben az új iskolarend szerint fog megindulni a tanítás. Gondoskodunk kellő számú nyolcosztályos népiskoláról, főleg a falvakban, a felső népiskolai (azelőtt felsőközépiskolai) osztályokból álló iskolákat kitelepítjük a falvakba és

[1] mélyhegedűt.

a proletár városrészekbe is, magas színvonalú és a proletárszellemnek megfelelő tanítóképzésről gondoskodunk...

...Azok az intézkedések, amelyeket a jelen tanévben tettünk meg az iskolákban, jórészt átmeneti jellegűek voltak.

Már a folyó év hátralévő részére is szükséges volt *a történelemnek új szellemben való tanítása.* A népbiztosság a budapesti iskolákban, kiküldött előadókkal ismertette, külön a tanítóság és külön az ifjúság előtt, a Tanácsköztársaság társadalomformáló és művelődési programmját. A Néptanítók Lapjának mellékletén történeti összefoglalásokat közöltünk a világtörténelemből és Magyarország történelméből a tanítók számára. Szakírókkal megbízást adtunk kétkötetes világtörténeti kézikönyv készítésére...

...A tornatanítóképző reorganizáltatott[1] olyformán, hogy a testnevelés körében a sportra, az atlétikára és a ritmikus tornára essék a fősúly... Az iskolai művészeti oktatás reformjának tervezete befejezéséhez közeledik.

Különválasztottuk egymástól az országos pedagógiai[2] könyvtárat és a tanszermúzeumot. Az elsőnek könyvgyüjteményét most egészítik ki, az utóbbi pedig jelenleg a munkásság új iskoláiban szükséges tanszerek készítésével foglalkozik.

Játékiskolák

...Ami elől a régi rend makacsul és könnyelműen elzárkózott, a proletárdiktatúra örömmel és kötelességszerűen vállalja: a munkába járó szülők gyermekeinek gondját. A népbiztosság az óvodákkal kapcsolatban megteremtette a napközi-otthonokat, amelyek egész napra fogadják be a gyermekeket. A napközi-otthonok egy lépést jelentenek az állami nevelés felé. A meglévő óvodák

[1] újjászerveztetett.
[2] neveléstudományi

korszerűsítésére életbeléptette a népbiztosság az óvónő-látogatók kiküldését, akik egyelőre egy-egy járás óvodáit ellenőrzik és fejlesztik . . .

. . . Lesz otthonuk az 1—3 éves gyermekeknek is és vannak kerti óvodáink a városok gyenge idegzetű, rossztüdejű és vérszegény gyermekeinek ápolására. A vidéki óvodák fürdőszobákat kapnak és az iskolaorvosok bevonják működésük körébe az óvodákat . . .

Népiskolák

Az államosítás folyamán érvényt akar szerezni a közoktatási népbiztosság annak a követelménynek is, hogy a proletárok gyermekei végre eredményes tanításban részesüljenek. A régi uralom osztatlan iskoláiban és 80—120 gyermekes osztályaiban nem sokat lehetett várni a tanítástól. Amikor a népbiztosság elemi iskolai népoktatási-csoportja megosztja az iskolai osztályokat, azt akarja elérni, hogy sem az állami, sem a volt felekezeti iskolák egy osztályában se tanuljon több gyermek 40-nél. Kinevezés, áthelyezés vagy szolgálati beosztás útján annyi tanítót alkalmaztunk és alkalmazunk, hogy az osztályok létszámát ennyire szállíthassuk le. E rendszabállyal egyúttal gondoskodtunk a menekült tanítók elhelyezéséről is.

A munkástanácsok azt a kívánságot nyilvánították, hogy a gyermekek anyanyelvüket értő tanítókat kapjanak. E kívánságnak eleget teszünk s az anyanyelvet minden esetben kellő gonddal és bőséges óraszám mellett taníttatjuk.

Új szellemű ABC és olvasókönyv van sajtó alatt. Az olvasókönyv minden sora szocialista szellem műve . . .

. . . Amely községben nincs alkalmas épület az új nyolcosztályú népiskola számára, ott modern iskolaház építéséről gondoskodunk . . .

A nem-állami középiskolák államosítása jórészben befejeződött... A külföldi apácáktól fenntartott iskolák működésének rendezésénél nehézséget okozott az ententemissziók[1] beavatkozása...

...Gondoskodás történt abban az irányban, hogy a megdöntött osztályuralom szolgálatában álló történelem tanítását a marxista történelemszemlélet váltsa fel... Valamennyi fővárosi és sok vidéki középiskolában rendszeresen tanítjuk a szocializmus alapelveinek, a kommunista társadalom berendezésének, a kommunista irodalom kiváló alkotásainak ismeretét. Ez a tanítás hivatott szakemberek kezében van. De természetesen szükségessé vált magának a középiskolai tanítóságnak felvilágosítása is a marxizmus szellemében. E célból már a második szociális kurzust tartjuk. Itt képezik ki azokat az előadókat is, akiknek a vidéki középiskolai tanítóság felvilágosítása a hivatásuk...

[1] Az első világháborúban győztes nyugati imperialista hatalmak magyarországi ideiglenes képviseletei (missziói). Hasonlóan a jelenlegi amerikai és más nyugati imperialista országok követségeihez, a szervezkedő ellenforradalmi erők összefogását, irányítását megvalósító, az amerikai imperializmus rabló terveit keresztülvinni igyekvő kémszervek voltak.

»Ezek a katonai attasék, diplomáciai futárok s gazdasági megbizottak voltak azok, akik a diktatúra alatt a burzsoázia vagyonát külföldre csempészték, akik az ellenforradalom levelezését közvetítették, akiknek lakásain jöttek össze a bankárok, aktív tisztek, szociáldemokraták és szakszervezeti bürokraták, hogy az ellenforradalmat megszervezzék. Ők osztogatták a burzsoáknak — jó pénzért — a külföldi honosságot, hogy így őket és vagyonukat az idegen követség védelme alá helyezzék... Ők hozták az angol király levelét, hogy bánjunk jól Habsburg Józseffel, aki később fenséges nevével takarta a munkások meggyilkolásának szörnyűségeit... Ők kémkedtek, terjesztették a rémhireket s egy-egy hurokra került ellenforradalmár érdekében... az amerikai katonai attasé vagy az olasz polgári megbízott éjtszaka ment közbenjárni.« (Rákosi Mátyás: A magyar proletariátus és az entente-diplomácia. Vörös Ujság, Moszkva, 1920. június 27.)

Szakmunkásképző iskolák

A középiskolával legalább egyenrangú szerep jut a Tanácsköztársaságban a vele azonos fokon álló szakmunkásképző iskoláknak. A 14 éves gyermek, elvégezvén a nyolcéves elemi iskolát, a középiskolával párhuzamosan haladó háromfajta szakmunkásképző iskolába léphet, az ipari, a mezőgazdasági vagy az üzemelosztószakmunkásképző iskolába.

Az ipari szakmunkásképző iskolák felállításával az ipari munkáskérdés problémája gyökeres megoldást nyert. A mai gyötrelmes tanonckodás, a maga gyakorlatilag is tökéletlen szakképzésével és hiányos esti elméleti óráival, amelyeket nyűgnek tekintett az ifjúmunkás, eltűnik teljesen . . .

Mezőgazdasági szakmunkásképzés

Párhuzamosan az ipari szakmunkásképző főiskolákkal, a mezőgazdasági szakmunkásképző iskolák fognak gondoskodni azoknak a nyolcosztályú elemi iskolákból jövő fiúknak és leányoknak a kiképzéséről, akik a mezőgazdasági, illetve a háztartási szakmunkák pályájára lépnek. Ez az iskola is a tankötelezettség határáig, a 19. életév küszöbéig fog tartani. A már fennálló önálló gazdasági népiskolák átszervezése mellett új mezőgazdasági iskolákra lesz szükség és mindenekelőtt az oktatószemélyzet kiképzéséről kell gondoskodni. A kecskeméti és pápai földművesiskolákban ezév április 1-től 90 néptanító vett részt a gazdasági továbbképző tanfolyamon; ezek már ősszel dolgozhatnak a mezőgazdasági szakmunkásképzés terén.

Diákszociális ügyek

A Tanácsköztársaság a főiskolai ifjúmunkások pénzsegélyezése helyébe, ahol csak lehetett, a természetben való segélyezést tette. A Tanácsköztársaság megalapítása

Diák elvtársaink!

Egyetemi hallgatók!

A közoktatásügyi népbiztosság nagyszabásu népmüvelési munkába fogott. Még mindig a proletárok millióí, főleg a földmüvesszegények nem tudnak sem irni, sem olvasni.

Diák elvtársaink! Hozzátok fordulunk, akiknek lelkében él az elnyomott emberiség felszabaditó munkája iránti lelkesedés, jelentkezzetek minél nagyobb számban, hogy ebben a nagy oktatómunkában résztvegyetek.

A proletariátus diktatúrája kétszeres szeretettel öleli keblére azokat a diák elvtársakat, akik proletártestvéreik szellemi fölszabaditásának magasztos és nehéz munkájában részt venni kivánnak.

Csak azok jelentkezzenek, akik belső meggyőződéssel hirdethetik az uj tanokat s akik eddig is tevékeny szerepet játszottak a munkásmozgalmak oktató, fölvilágositó munkájában. Jelentkezni lehet az Országos Propaganda Bizottság helyiségében, **Muzeum-körut 1.** szám alatt, a titkárságnál.

A tudományos és szabadoktatási propaganda csoportvezetője.

A proletárállam harcba hívja a diákokat az irástudatlanság leküzdésére

MARX-KÖR

társadalomtudományi munkásegyesülés

Kiraztuk emberfeletti evtizedekig tartó harccal a kapitalizmus igajat! Arra tanítottuk magunkat és gyermekeinket, hogy hogyan kell ledönteni a kizsákmányolás rendjét.

A rombolason keresztül elérkezünk az építés munkájához. Egy ug, jobb társadalmat epíteni azonban csak az tud, aki fel van vértezve a tudás minden fegyverével, de epíteni mindenkinek kell, aki megelégelte a kapitalisták rendszerét és a forradalomnak a hive.

A forradalmi romboló munka közben azért alakítottuk a Marx-kört, hogy minden elvtársunkat a küzdelmek idejére a KOMMUNISTA tudás fegyverével vértezzük.

Fel a harcra a tudásért és a kommunizmusért!

A Marx-kör első ülése KEDDEN, folyó hó 29-én lesz este 8 órakor = a „LLOYD" nagytermében. =

Előadók: LUKÁCS GYÖRGY népbiztos és RUDAS LÁSZLÓ

Jegyek a Szellemi Termékek Tanácsának Baross-utcai boltjában kaphatók, a szakszervezeti igazolvány felmutatásával, és a vezetőtanács tagjaitól

A „Marx-kör" vezető tanácsa.

»Fel a harcra a tudásért és a kommunizmusért!«

Ifjumunkások! Tanoncok! Diákok!

A proletárság diktaturája felszabaditott bennünket is. Nem vagyunk többé kizsákmányolt páriái a tőkének, a munkaadók henyélő osztályának. Nekünk is bele kell kapcsolódni a nemzetközi proletáriátus nagy felszabaditó harcába.

A mi fiatal lelkesedésünk, tudásvágyunk segitőtársa kell hogy legyen felnőtt munkástársainknak nagy küzdelmükben.

Evégből megalakitjuk a Szocialista Ifjumunkások Szövetségének szekszárdi csoportját.

Gyertek el mindnyájan a f. hó 6-án, azaz kedd délután 3 órakor a Munkásotthonban tartandó

nagy ifjumunkás gyülésre.

Mindnyájan ott legyetek!

Az egybehivók.

Amely munkaadó megakadályozza a nála alkalmazott ifjumunkást a gyülésen való megjelenésben, az a proletárság szigoru diktaturájával találja szemben magát.

»Nem vagyunk többé kizsákmányolt páriái a tőkések, a munkaadók henyélő osztályának«

Lenin és Szamuely Moszkvában. 1919. május 1.

óta felállítottunk, illetve üzembehelyeztünk öt nagy diákmenzát, ahol 3.000 diák étkezik, azonkívül most veszünk át négy, további 2—3.000 diák élelmezéséről gondoskodó diákotthont. A részben egyházi intézményektől átvett épületeket arányosan osztjuk el a főiskolai és egyéb ifjúmunkáscsoportok között. Az átvett otthonok, nevezetesen a tanoncotthonok túlzsúfoltak és piszkosak voltak. Ezeket most tiszta és barátságos házakká alakítjuk át. Az otthonok nagy részének élére szocialistákat neveztünk ki, kulturális munkánk nagy része folyik le az otthonokban. Az otthonok könyvtárait elsősorban a szocialista irodalom könyvanyagából látjuk el.

Ifjúmunkás-propaganda

A testi·munkát végző ifjúmunkások eddig majdnem kivétel nélkül szomorú tudatlanságban éltek. Mi meg akarjuk ismertetni velük a különbséget a régi és az új társadalmi rend közt, tudatosítani akarjuk bennük a forradalom gazdasági és lelki eredményeit és egyesületeik fejlesztésével társas önfegyelmezésre akarjuk nevelni őket.

Egyelőre majdnem kizárólag ipari ifjúmunkásokra szorítkozott munkánk és rendszeresen és általánosan csak Budapesten és környékén tudtuk megoldani az ismeretterjesztés kérdését. Az ipari ifjúmunkásságnak részben már megvoltak azok a szervei, amelyek a szabadoktatás céljaira fel voltak használhatók: az Ifjúmunkások Országos Szövetségének kerületi csoportjai. A középiskolai tanuló ifjúmunkások szabadoktatását átadtuk a tanítók szakszervezetének, az ő részükre mindössze háromhetes agitátorképző tanfolyamot tartunk, átlag 25 hallgatóval. A földműves ifjúmunkások propagandájának megszervezése folyamatban van.

Budapesten és környékén május 31-ig körülbelül 31.000 ifjúmunkás számára a következő előadásokat rendeztük:

226 társadalomtudományi,
98 természettudományi,
53 egészségtani,
56 történeti,
26 földrajzi,
33 számtani,
96 helyesírási,
32 gyorsírási,
71 nyelvoktatási, összesen 691 előadást.

Minden olyan városban, ahol az Ifjúmunkások Országos Szövetségének helyi csoportja volt, vagy ahol ilyen csoportot sikerült megszerveznünk, hetenként átlag 1—5 előadást rendeztünk. A nyugatmagyarországi és a németnyelvű ifjúmunkás-propagandát most szervezzük.

Az ifjúmunkások világnézeti és művészeti képzése érdekében, a képzőművészeti ügyek politikai megbízottjával egyetértően, proletár képzőművészeti tanműhelyt szerveztünk, ahol 30 (eddig testi munkával foglalkozó) ifjúmunkás nyer képzőművészeti kiképzést a nappali tanfolyamon; azonkívül van esti tanfolyam is szabad részvétellel.

Hozzáférhetővé tettük az ifjúmunkásoknak a múzeumokat is. Eddig 42 múzeumi sétaelőadást rendeztünk 1200 részvevővel. Egy vetítettképes előadásunkon 4000 ifjúmunkás vett részt. Rendeztünk továbbá 3 hangversenyt, összesen 4000 hallgató előtt, s egy Ady-matinét, amelyen 1200 ifjúmunkás volt jelen. Naponta átlag 800 színházjegyet osztunk szét az ifjúmunkások közt mérsékelt áron. Kézikönyvtárakat állítottunk és állítunk fel az ifjúmunkás-csoportokban. Az ifjúmunkások zenei oktatására, amelyet szervezünk, 1600-nál több, legnagyobbrészt testimunkát végző ifjúmunkás jelentkezett.

Lépéseket tettünk az ifjúmunkások testedzésének megszervezésére és egészségügyi felügyeletére.

Jelentés a Közoktatásügyi Népbiztosság működéséről. 1919. június.

A MARX—ENGELS MUNKÁSEGYETEM

A Forradalmi Kormányzótanács XVIII. számú rendeletével elrendelte a munkásegyetemek és a középfokú oktatás keretében előkészítő tanfolyamok létesítését. E rendelet végrehajtásaképpen állította fel a Közoktatásügyi Népbiztosság a munkástovábbképző tanfolyamokat és Budapesten a Marx-Engels munkásegyetemet.

A Marx-Engels munkásegyetem május hó első felében kezdte meg működését . . .

A Munkásegyetem természettudományi- és társadalomtudományi-szakból áll. A természettudományi szak egy élettudományi és két párhuzamos anyagtudományi tanfolyamra oszlik. A társadalomtudományi tanfolyamon kívül tervbe volt véve külön közigazgatási tanfolyam felállítása is, ez azonban a közbejött akadályok miatt ebben a félévben elmaradt. A természettudományi tanfolyamra mintegy 90, a társadalomtudományira mintegy 120 hallgató jelentkezett. Összesen 213 hallgató iratkozott be, akik közül 10 katona.

Proletárjog, 1919. augusztus 2.

A NYOLCOSZTÁLYÚ NÉPISKOLA

A Munkás-, Katona- és Földműves-tanácsokhoz 174.042/1919. szám alatt rendelet érkezett. A rendelet, amely július 31-én kelt, a következő:

A kormány legfontosabb teendői közé tartozik a nevelésnek és az oktatásnak proletárszellemben való alapos rendezése. Valamennyi kérdés között a népkultúra érdekében legégetőbb és legsürgősebb az egységes nyolcosztályú népiskola felállítása és ezzel kapcsolatban az eddigi, főként a kiváltságos néposztályok részére felállított középfokú iskolák megfelelő osztályainak megszüntetése. Az összes Munkás-, Katona- és Földműves-

tanácsok felhivatnak, hogy a népiskoláknak már az 1919—1920. tanév elejére való átalakítása, illetőleg fejlesztése ügyében haladéktalanul tegyék meg a következő rendelkezéseket:

Mindenekelőtt számba kell venniök az egységes 8 osztályos népiskola egyes osztályaiba beiratásra köteles növendékek pontos létszámát. Ennek tekintetbevételével, az iskolavezetőséggel egyetértően meg kell állapítaniok, hogy az 1919—1920. tanévre a 8 osztályú egységes népiskola érdekében

a) melyik osztállyal kell az illető intézetet fejleszteni;

b) van-e elegendő hely az ekkép fejlesztett intézet növendékeinek befogadására;

c) van-e megfelelő számú tanerő és

d) rendelkezésre áll-e a szükséges bútorzat?

(Ha az intézetnek jelenleg például csak I—IV. osztálya volt, szeptemberben az V-ik, ha I—V. osztálya volt, a VI-ik, ha I—VI. osztálya volt a VII-ik osztályt kell lehetőleg megnyitni.)

Ha az iskolában nincs megfelelő helyiség, akkor a helyi körülményekhez képest, már most minden lehetőt el kell követni, hogy az új osztályok részére megfelelő helyiségek biztosíttassanak. E célra korcsmák, kaszinók, egyesületi helyiségek stb. volnának lefoglalhatók, szükség esetében pedig magánlakások kibérlésével is lehetséges lesz helyiséget biztosítani. Ügyelni kell arra is, hogy az osztatlan iskolák, amennyiben a növendékek száma a 40-et, de legfeljebb az 50-et meghaladja, fokozatos fejlesztéssel osztottakká váljanak.

Vörös Ujság, 1919. augusztus 3.

4.

MUNKAFEGYELEM: A PROLETÁRDIKTATÚRA ALAPJA

A MUNKA JOGA: A DOLGOZÓK DIKTATÚRÁJÁNAK ALAPTÖRVÉNYE

A proletárállamban csak annak van joga élni, aki dolgozik. A Forradalmi Kormányzótanács XI. számú rendelete, amely ezt a gyönyörű jelszót a dolgozók diktatúrájának alaptörvényévé tette, gondoskodni fog róla, hogy más munkájából senki meg ne élhessen, de arról is, hogy két keze vagy a feje munkájából mindenki megélhessen. Ha ez sikerül — és szent meggyőződéssel hisszük, hogy sikerülni fog, akkor nem kell többé bárgyú imával hivogatni a Messiást. A munka lesz mindannyiunk megváltója.

Az Ifjú Proletár, 1919. március 30.

„FEL, IFJÚMUNKÁSOK, MUNKÁRA ÉS TANULÁSRA!"

Világ proletárjai egyesüljetek!

Ifjúmunkás testvérek!

A proletárdiktatúra megszüntette a tőkések kizsákmányolását, a dolgozóké már a föld, a gyár, a bánya. A dolgozók uralma meg fogja szüntetni az osztályok

közötti különbséget, a kommunizmus testvéri világát készíti most elő a proletariátus.

A proletárdiktatúrában, a kommunizmusban,
csak a munka ad jogot az életre.
A dolgozók társadalmában mindenkinek
hasznos munkát kell végeznie,

hogy azután ő is részesedjék a többi ember munkájának gyümölcsében. Az egyik ember gyártja a kaszát, a másik arat, a harmadik molnárkodik, a negyedik pék és ők mindnyájan esznek a kenyérből.

Segíteni kell egyik dolgozónak a másikon, mindenkinek a munkája egyformán fontos és a testvéri együttműködés hozza meg a békét és boldogságot : a kommunizmust.

Nekünk, ifjúmunkásoknak, az a kötelességünk, hogy a legjobban, a legönzetlenebbül, a leglelkiismeretesebben dolgozzunk.

Ha dolgozunk, ha embertársainkat hasznos munkánkkal szolgáljuk, *akkor jogunk van sorsunkat magunknak intézni,* akkor nem érhet bennünket semmi gáncs, akkor *jogos szocialista öntudattal nézhetünk mindenki szemébe, akkor megvédhetjük szövetségünket,* mely már oly sok eredményes harcot vívott a proletárdiktatúráért, a kommunizmusért, *akkor a kötelességteljesítés tudatában* igazi szószólói lehetünk *a világforradalomnak és a kommunizmusnak,* mely az egymást segítő szabad emberek társadalma, *a testvériség birodalma lesz.*

Fel tehát Ifjúmunkások munkára és tanulásra !

Testvéri üdvözlettel

A Kommunista Ifjúmunkások
Magyarországi Szövetsége.

Röplap, kb. 1919. július. MMI Archivum, A. II/270.

A Tanácsköztársaság alkotmányát, a kapitalizmus elleni kemény osztályharcos küzdelem emlékét, az ifjúmunkások fogják a mai munkásgenerációtól örökölni. Az ifjúmunkások nevelése a jövőben két célt kell, hogy szolgáljon: a termelő munka tökéletesítését és a proletáröntudatnak táplálását.

A termelő munka tökéletesítése az ipari és földművelési munkásoktatás új alapokra helyezésével kezdődik. Irányadó szempont az elméleti-technikai ismereteknek nagyobb tért engedni. A gyakorlati munka, különösen a gyáriparban, mely ezentúl fokozatosan több és több tért fog a kisipar elől elhódítani, sokkal könnyebben megtanulható.

Az elméleti-technikai oktatás azért fontos, mert meg fogja adni a lehetőséget minden munkásnak, hogy a gépet, amelyen dolgozik találmányokkal javítsa.

Ha pedig a találmányok, a gépek javítása általános lesz, akkor a technikai fejlődés mindig több és több emberi munkát tesz fölöslegessé, a kenyérkereső munkára kevesebb időt kell fordítani, ez a munkaidő fokozatos rövidülését vonja maga után. Az embereknek több idejük lesz kulturális élvezetekre . . .

. . . Az a proletárság, mely a Tanácsköztársaságot kivívta, várakozással fordul, reménnyel néz az új generáció felé, mely beleszületik az új emberközösségbe és amit mi kivívtunk, örök időkre biztosítja . . .

. . . Mindent, amit teszünk, értetek tesszük ifjúmunkások!

Vörös Ujság, 1919. április 3.

»AMI A VÖRÖSKATONA MARKÁBAN A FEGYVER, AZ A MI KEZÜNKBEN A SZERSZÁM!«

Ifjúmunkások! Elvtársak!

A vörös katonák a harctéren végzik legszentebb kötelességüket. De hiába áldozzák vérüket értetek, ha nem segítitek őket harcaikban. Minden erőnk megfeszítésével kell most dolgoznunk.

Ellenforradalmár az, aki a műhelyben nem végzi kötelességét! Vissza kell állítani a munka-fegyelmet!

Őrködjetek ti, hogy rendbontó, rakoncátlankodó, a forradalom ügyét eláruló ifjú proletár soraitok között ne legyen!

Nem kommunista az, aki a műhelyben rendetlenkedik, haszontalankodik.

Dolgozzatok, mert a munka menti meg a proletárhazát!

Dolgozzatok, mert ami a vörös katona markában a fegyver, az a mi kezünkben a szerszám!

Dolgozzatok! Dolgozzatok! Dolgozzatok!

Röplap, 1919. MMI Archívum, A. II/270.

A FORRADALOM LELKES MUNKÁT KÍVÁN

... Mindig és minden esetben a munka ad csak jogot öntudatos fellépésre ...

... Ha nem dolgozunk, ha a munkaidőt ellopjuk, elamerikázzuk, akkor mindenki joggal ránkpiríthat ... A kommunizmus a dolgozók társadalma s itt csak az talál védelmet, aki dolgozik. Tisztességgel, becsülettel, szorgalommal kell eltölteni a munkaidőt mindenkinek, — amit munkánk előállít, proletártestvéreink veszik hasznát. Most már nem a gazdának a pénzeszsákját gyarapítja a munkánk, ma már az emberiségnek, az összes dolgozók

számára termelünk. Ellenforradalmár aki nem dolgozik, aki hanyagul dolgozik, aki amerikázik. Senkinek sincs joga henyélni, mikor a proletárállam legnehezebb harcait vívja.

Ha az IOSz régi becsületét fenn akarjuk tartani, melyet politikai mozgalommal vívtunk ki magunknak, ezt csak úgy tehetjük, ha dolgozunk, példásan dolgozunk, lelkesen dolgozunk ; ezt kívánja most tőlünk a forradalom.

Az Ifjú Proletár, 1919. július 6.

ELŐADÁSOK A MUNKAFEGYELEMRŐL

A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége a Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda ügyosztályával együttesen megkezdte a rendszeres agitációt a munkafegyelem helyreállítása érdekében. Minden pénteken és szombaton a legjobb előadók mennek ki az üzemekbe, hogy felvilágosítsák az ifjúmunkásokat a komoly munka feltétlen szükségességéről. Eddig száz üzemet vettünk sorra s mindenütt megállapítottuk, hogy az ifjúmunkások meggyőződtek annak az igazságáról, hogy ma csak az forradalmár, aki dolgozik.

Az Ifjú Proletár, 1919. augusztus 3.

AZ ÚJ ARATÁS A FELSZABADULT DOLGOZÓK ÜNNEPE

A tőkés termelési rend elrabolta az emberektől a munkaeszközöket : a gépeket, a bányákat és a földet. Elszakította a dolgos kezeket a szerszámoktól, amelyek csak ezekben a kezekben elevenednek meg és teremtenek életet, különben ócskavasak, élettelen anyagok. A kapitalizmus az emberek mögé az éhség zsandárjait és a munka nagyszerű lehetőségei elé a magántulajdont állította.

Évezredeken keresztül folyt a munka megbecstelenítése, míg végre kényre-kegyelemre a tőkések kezére jutott. Az iparban is rettenetesen fájdalmas volt ez a folyamat, de össze sem hasonlítható azokkal a szenvedésekkel, megaláztatásokkal, üldöztetésekkel, népgyilkoló kiméletlenségekkel, amelyekkel a mezőgazdaságban elbántak a földnek munkásaival és ahogyan a bérmunka igájába kényszerítették őket. Az iparban nem volt annyira gyötrelmes az átalakulás, mivel a munkaeszközök forradalmi fejlődésével együtt új munkásnemzedékek nőttek ki a gyárakból, de a végtelen, síma termőföld alig változott, annak munkásai is ugyanazok maradtak . . .

Kocsira rakták őket, vagy bevagonírozták és úgy szállították őket a mezőre. Sápadt arcok, rogyott léptek, megfagyott mosolyok napszúrásos arcokon, bundapálinka és döglött birkahús, ez volt a magyar aratás. És ilyen volt mindenütt az aratás . . . A kapitalizmus az aratás bérfizetési rendszerével szinte vigyorgott: »No, ugye, hogy aljas vagyok, még sem mertek semmit sem csinálni?«

Most szinte felragyogott a határ, hogy testvéri ölelésben összeforrhat a munkásnép és a föld. A föld újra mindnyájunké, ölébefogad mindnyájunkat és a saját becsületes munkájához köti a dolgozók ellátását. De most már jobban kell szeretni, jobban kell ölelve szorítani magunkhoz a földet, hogy soha többé senki el ne vehesse. Magunknak vessünk és magunknak arassunk. A földből élünk mindnyájan, a földet tehát mindenkinek munkálni kell. A kommunista ifjúság, amelynek arcát nem éktelenítí el a kizsákmányolás szégyenbélyege — szeresse a földet. A kommunista termelésben legyen világünnep az új aratás, a felszabadult elnyomottak ünnepe, vegyen részt mindenki a kalászos rónán, a teremtő napfény ragyogásában és a kasza suhintásával egyben hirdesse szárnyaló dalban, hogy az emberiség meghódította a kenyerét.

Az Ifjú Proletár, 1919. augusztus 3.

5.

A KOMMUNISTA IFJÚMUNKÁSOK MAGYARORSZÁGI SZÖVETSÉGÉNEK I. KONGRESSZUSA

1919. JÚNIUS 20—22.

IFJÚMUNKÁS KÉRDÉSEK

Június 20-án országos ifjúmunkás kongresszus ül össze. Most, amikor a proletárállam alapját képező szervezetek, a szocialista pártok és a szovjetek tartják országos gyűléseiket, még emelkedik jelentőségében a mi kongresszusunk. A felnőtt munkások arról tárgyalnak, mit kell tenni ma a proletárdiktatúra érdekében, mi arról fogunk beszélni, mit kell tennünk most, hogy a felnőttek által épített proletárállamot majd kommunista elvek szerint, öntudatosan építsük fel. Erre a gyűlésünkre nemcsak a Magyarországi Tanácsköztársaság területén levő összes ifjúmunkáscsoportok küldöttei jönnek fel, hanem itt lesznek a közeli más államok ifjúmunkásainak megbizottai is, hogy nemzetköziségünket ezzel is kimutassuk.

Mint minden kongresszuson, itt is az elmult működésről számol be először a vezetőség. De a mai vezetőség nem vállalhatja a felelősséget mindazért, ami az utolsó kongresszus, 1907 óta, tehát tizenkét év alatt történt. Most ez nem is lényeges. Egyet kérdezhetünk csak, amikor a multat vizsgáljuk: megtett-e mindent a vezetőség azért, hogy a szocializmus tanai terjedjenek, hogy a szocializmus tanai megvalósuljanak, küzdött-e a proletárdiktatúráért? És erre igennel felelhetünk. Ha ez igy van,

akkor a másik, fontosabb kérdést nézzük: mit kell tennünk? A napirend legnagyobb része ezzel foglalkozik. Hogyan kapcsolódhat be a vidéki mozgalom a budapestibe. Mi az, ami vidéken sürgős tennivaló, mit kell tennünk, hogy minden községben meg legyen és ne csak tengődjön, hanem éljen is, működjön az ifjúmunkásszervezet...

Az iskolában le kell dönteni azt a válaszfalat, ami elválasztotta a testi ifjúmunkást a szellemi ifjúmunkástól.

Minden erőnkkel tanulni és tanítani kell. Ennek sikerét elősegíti az, ha az ifjúmunkások jólétéről, egészségéről gondoskodás történik, ha testüket sportokkal edzik és egészségüket a tudomány utasításai szerint óvják a betegségektől. Ezekről beszélnünk kell. De meg kell állapodni abban is, hogy ezen részletcélok mellett mik a mi igazi, nagy proletárcéljaink. Természetes, hogy a kommunizmus felépítésén akarunk dolgozni, de gondolkoznunk kell azon, hogyan teheti ezt legjobban és legeredményesebben az ifjúmunkásszervezet. Az bizonyos, hogy nagynak, erősnek és forradalminak kell lennie. Nagynak, hogy minden ifjúmunkás tagja legyen, erősnek, hogy a tagok valóban részt vegyenek a munkában és forradalminak, hogy a nemzetközi forradalmat, amely rövid időn belül fel fog lángolni... diadalra juttassuk.

Itt nem apró javításokról fogunk beszélni, hanem a távolba nézünk, valóban ifjúmunkás programmot adunk. Kikutatjuk az útját és a módját annak, hogy olyan emberekké legyünk, akik széppé és boldoggá tudjuk majd tenni a jövőnket, akik úgy tudjuk felépíteni a kommunista államot, hogy minden egyesnek és mindnyájunknak együttvéve szép és boldog élete legyen. Új emberek legyenek belőlünk és azokból, akik majd csak ezután lesznek ifjúmunkások. Új emberek, akik lerázzák magukról azt a szennyet, amit a kapitalista állam romjaiból még felénk fúj az idők szele.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 15.

Állandó átka volt az ifjúmunkás mozgalomnak a multban a szakmák külön szervezkedése. Az ifjúmunkás mozgalmaknak mindenütt a világon különleges szerepe van és az ifjúmunkásoknak nincsenek külön szakmai érdekeik, az ifjúmunkások ezért nem szakmai szervezetekben tömörülnek.

Ha így megmagyaráztuk, miért szervezkedünk szakmai érdekeken túlmenő célokat maga elébe tűző nagyobb egységekbe egy ország területén belül, meg kell magyaráznunk, miért akarjuk az országos mozgalmat még nagyobb egységbe, a nemzetközi szervezetbe, az Ifjúmunkás Internacionáléba tömöríteni.

Először azért, mert a fiataloknak a régiekkel szemben fölvett küzdelme nemcsak egy országban, nálunk van meg, hanem az egész világon ugyanaz, mert hisz más országokban is ugyanezek az emberek ugyanilyen gazdasági viszonyok és politikai ideológiák (eszmekör) befolyása alatt, ugyanilyen konzervativok (maradiak) kell, hogy legyenek.

Azokban az országokban, melyek a proletárdiktatúrát még el nem érték; a földalatti mozgalomra annyira alkalmas antimilitarista mozgalmat oly régen és nivósan[1] folytató ifjúmunkássággal a kapitalizmus megdöntését kell elősegíteni, abban előljárni.

Ebben anyagilag is akarjuk mi, magyarországi ifjúmunkások más országbeli ifjúmunkás testvéreinket segíteni. A fősegítség azonban más természetű. A nemzetközi kongresszuson azt fogjuk indítványozni, hogy a nemzetközi ifjúmunkás iroda az irányítás munkáját Budapestről végezze, hol nem szaglásznak utána rendőrkopók, hol nincsenek kitéve nemzetközi vezéreink a hatóságok üldözésének és ahol rendelkezésükre bocsátjuk az ehhez szükséges eszközöket.

Az általános nemzetközi programmon kivül nekünk,

[1] magas színvonalon.

magyarországiaknak van még egy igen fontos feladatunk. Ez: a Magyar Tanácsköztársaság területén élő, más nyelvű és külön szövetséges államot képező elvtársainkkal különösen bensőséges testvéri viszony teremtése.

Amit a nemzetköziség és a forradalmiság kötelességével szemben a kapitalizmus és a burzsoá szocializmus eszmekörében felnőtt mai munkásgeneráció elmulasztott, azt nekünk kötelességünk pótolni, sőt nem is pótolni, hanem újjáalkotni.

Nehéz munka, nagy munka, de épen ezért kell vállalnunk.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 19.

TÁMOGASSUK A DOLGOZÓ IFJÚSÁG MOZGALMÁT!

A Vörös Újság cikke a KIMSz kongresszusáról

Nagyszerű eseménye lesz holnap a volt új városháza épületének, melyről a rohanó események, a tanácsok első kongresszusa, a proletariátus világra szóló harcának forgatagában meg kell emlékezni. Míg a volt osztályparlamentben a Tanácsok Kongresszusa folyik, az új városházában az ifjúmunkások tartják országos gyűlésüket. Olyan kép ez, mely mélyen bevilágít az új társadalmi rend életébe.

Az ifjak, értékes, nagyrabecsült harcostársaink a proletárdiktatúra előtt, most tartják gyűlésüket, most erősítik a szövetséget, hogy megállják helyüket tanulásban és harcban a proletárdiktatúra idején, hogy ők és minden ifjú társuk dolgozó munkás, ember legyen a kommunizmus idején.

Tanulni, dolgozni, szervezni, agitálni akarnak az ifjak, s minden szeretetünk, minden segítségünk legyen az övék. Zászlójukra, melyre ők maguk írták fel: »Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!« hadd írhas-

sák fel, hogy ők édes gyermekei a proletárhazának. Ne legyen senki a felnőtt munkások közt, aki bántja, aki elnyomja őket. Elég volt nekik a régi szenvedés, mert kétszeresen elnyomottak voltak az ifjúmunkások. Üzte, hajtotta, kizsákmányolta őket a tőkés, fiatal testük és lelkük szörnyű igában senyvedt ... Ennek többé előfordulnia nem szabad ... Úgy emelje fel bárki is az ifjúmunkásra a kezét, hogy a szocialista jövőt bántalmazza! És úgy bánjunk el minden ifjúmunkást bántalmazóval, mint a szocialista jövő ellenségével.

Támogassuk, szeressük az ifjúmunkásokat. Ők minden reménységünk, bizodalmunk, ők a mi munkánknak az értelme. Jól harcoltak, legyenek egyenjogú társaink az ifjak.

Lelkesedés és hév, zsendülő szocialista tudás járja át az ifjak lelkét. Igazi öntudatos, nemzetközi szocialisták, valódi jó kommunisták ők. Szép munkát végeztek és nagy, a legnagyszerűbb hivatás vár rájuk, s erejükkel, akaratukkal és a felnőtt munkások segítségével meg is fogják állni a nagy próbát. Felvilágosító útra kell indulniok a falu proletárgyermekei közé. Meg kell őket tanítani a szocializmusra, a szocializmus testvéri szövetségébe kell kapcsolniok a falu gyermekeit. Példával kell megmutatniok, milyen legyen az igazi ember, milyen a szocialista ember ...

... Úgy kell lennie, hogy a szabadság, melyet a proletárállam nekik ád, legyen az ő erősségük. Hassa át őket a szabadság, a tetteikért való felelősség, lelkiismeret érzése.

Legyenek tanuló, dolgozó, szabad emberei a kommunista társadalomnak: ezt kívánjuk tőlük. Ők minden reményünk, harcunk és munkánk értelme: a szocialista jövő ...

... A nemzetközi ifjúmunkások magyarországi csoportja, a Kommunista Ifjúmunkások Országos Szövetsége, országos kongresszust tart az új városházában: ez ér annyit, mint egy fegyveres győzelem.

Több mint egy évtizede, hogy az ifjak utolsó kongresszusukat tartották, mert a burzsoázia az iskolát és az ifjakat zárta el a legszigorúbban a szocializmus levegőjétől. A kommunizmus az ifjak felszabadulása, mely a szabadság mellett a kötelességteljesítés iskolája.

Vörös Ujság, 1919. június 21.

»MI MÁR NEM LESZÜNK KIZSÁKMÁNYOLT PROLETÁROK!«

Örömteli izgalomtól kipirult és feltörő lelkesedéstől ragyogó fiatal arcok ünnepi keretében nyílott ma meg az Ifjúmunkások Országos Szövetségének kongresszusa. Az ifjúmunkások, akik mindig megalkuvást nem ismerő fiatal hévvel és törhetetlen akarattal állottak a munkásmozgalom első soraiban, akiknek mozgalma dicsőséges sorozata az elnyomás és az osztályállam erőszakszervezete elleni szakadatlan küzdelmeknek, akik a háború alatt is gyönyörű tanújelét adták a fiatal szívekben lánggal égő lelkesedésnek és fiatal korukat meghazudtoló komolysággal, elszánt kitartással és öntudattal mutattak példát idősebb munkástestvéreiknek, lelkesen és újjongó örömmel jöttek össze, hogy beszámoljanak eddigi küzdelmeikről és diadalaikról és új erőt merítsenek a nagy fontosságú harcokhoz. Az ifjúmunkások, akik forradalmi küzdelmükben azt írták vörös zászlójukra: »Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!« — elérkeztek ahhoz a ponthoz, amikor valóra kezd válni harci jelszavuk. Boldog ifjú testvéreink, akik üdén és frissen indulnak az új küzdelmek, a megváltást valóra váltó küzdelmek felé. Ők már nem lesznek proletárok!

Félkilenc órakor nyitotta meg a kongresszust Lékai János elvtárs és rövid megnyitóbeszéde után a jegyző felolvasta a beérkezett üdvözlő táviratokat. Ezután a III. (kommunista) Internacionáléhoz Moszkvába és a

Lékai János,
a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének első titkára
1919.

A KIMSz I Kongresszusa. 1919. június 20—22.

Vörös Hadsereg katonáihoz intézendő üdvözlő sürgönyt terjesztette elő, melyet a gyűlés elfogadott.

... Utána a felnőtt munkások és a fronton harcoló vörös katonák, a fronton lévő ifjúmunkások, az olasz munkások, a délszláv proletariátus és a román proletariátus nevében üdvözölték az ifjúmunkás-kongresszust ...

Vörös Ujság, 1919. június 21.

RÁKOSI MÁTYÁS A KIMSz KONGRESSZUSÁN

Rákosi elvtársnak a kongresszuson mondott beszédéről — sajnos — nem maradt fenn jegyzőkönyv. Ez a cikk kivonatosan, hiányosan közli Rákosi elvtárs felszólalását. De ebből a csonka szövegből is kiviláglanak azok a nagy feladatok, melyeket a magyar ifjúság vezetője és tanítómestere a dolgozó fiatalok elé tűzött: harcolni kell a megalkuvók, a munkásáruló szociáldemokraták ellen, a munkafegyelem megszilárdításával fokozni kell a termelést, erősíteni kell a proletárállam békéjét és szabadságát védő népi hadsereget. A mai magyar ifjúság előtt, ha megváltozott történelmi körülmények között is, hasonló feladatok állanak.

Lelkes hangulatban folyt le az ifjúmunkások kongresszusának második és harmadik napja.

Több elvtárs hozzászólása után a megjelent Rákosi Mátyás elvtárs szólt az ifjakhoz: »Mindig örömmel töltött el — mondotta — az az érzés, melyet az ifjúságnál tapasztaltam. Az ifjúmunkások befolyása alatt a megalkuvó felnőtt munkások is kénytelenek lesznek balra menni. Tetteket várunk az ifjúmunkásoktól. Az ellenforradalmi hangulatot, a *defetistákat*[1] le kell szerelni. Ez különösen ma fontos. Idősebb elvtársak! Be a Vörös Hadseregbe! (Percekig tomboló éljenzés és taps.) Fenntartani a munkafegyelmet, s akkor minden támadást visszaverhetünk.« (Felállva éltetik percekig a Vörös Hadsereget.)

Vörös Ujság, 1919. június 24.

[1] kishitűeket

GERŐ ERNŐ VISSZAEMLÉKEZÉSE A POLITIKAI MOZGALOMBA VALÓ BEKAPCSOLÓDÁSÁRÓL

Gerő Ernő elvtárs, a forradalmi magyar ifjúmunkásmozgalom egyik legrégibb harcosa, az újpesti ifjúmunkások küldötteként részt vett és felszólalt a KIMSz első kongresszusán.

Büszke vagyok rá, hogy politikai pályafutásomat én is az ifjúmunkásmozgalomban kezdtem az újpesti munkásotthonban, ahol az első világháború alatt és az azt követő időkben mint egyszerű tagja, később mint annak vezetője működtem. És bár abban az időben már számos előadást tartottam az újpesti munkásifjúságnak, mégis úgy érzem, hogy sokkal többet kaptam, mint amennyit adhattam, mert az ő segítségükkel lettem kommunistává.

Gerő Ernő: Harcban a szocialista népgazdaságért. Budapest, 1950. Szikra. 276. old.

A MI KONGRESSZUSUNK

Az ifjúmunkásmozgalom legfontosabb kérdéseiről hallottunk véleményt a kongresszuson. Bírálatok, támadások hangzottak el, elvi és gyakorlati véleménykülönbségek ugyancsak akadtak, de egy dologban mindenki egyetértett, hogy a mozgalom tovább is rendíthetetlenül haladjon a mindig forradalmárok, a mindig baloldaliak egyenes útján.

Azt lehetett volna hinni, hogy a fővárossal szemben a vidék fogja képezni a jobboldalt. De ez mindenkinek a legnagyobb örömére nem következett be, sőt, a főváros és vidék egységének megmutatására nem is lehetett volna szebb bizonyíték, mint az, hogy egységesek voltak az igazi forradalmárságban, a diktatúra következetes keresztülvitelének követelésében.

Az egész kongresszus harcos ellenzékiséggel helyezkedett szembe azoknak a törekvéseivel, kik az ifjúmunkás-

mozgalmat szakszervezetekben akarják tönkretenni.[1] Keserűen és hangosan tört ki az elégedetlenség és aki ott volt, az nemcsak azt láthatta, hogy az ifjúmunkások hallani sem akarnak ilyesmiről, de azt is tapasztalhatta, hogy ha az ő megkérdezésük nélkül és akaratuk ellenére kísérelne valaki meg ilyen halvaszületett megrendszabályozást, akkor az egész ifjúmunkásság nyíltan szembehelyezkedik bármilyen erőszakkal.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 29.

AZ OLASZ IFJÚMUNKÁSOK ÜDVÖZLIK A MAGYARORSZÁGI IFJÚMUNKÁSKONGRESSZUST

Lukács György elvtárs a következő táviratot kapta:

»Az olasz szocialista ifjúmunkásszövetség titkársága felhívott engem, hogy önnek a következő táviratot továbbítsam: Kérem adja át a magyarországi kommunista ifjúmunkásoknak üdvözletünket kongresszusuk alkalmával. Mozgalmuk irányával teljesen egyek vagyunk . . .«

Lukács elvtárs a táviratra a következőket válaszolta:

Az Avanti tudósítójának, Zürich. »Kérem juttassa el az olasz szocialista Ifjúmunkás Szövetség titkárának a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének köszönetét szíves üdvözlésükért. A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége a III., igazi Internacionáléhoz való csatlakozásnak mindig előharcosa volt és lelkesedéssel ragad meg minden alkalmat arra, hogy ezt az eszmét valóságba ültesse át.«

Az Ifjú Proletár, 1919. július 13.

[1] A szociáldemokrata árulóknak a szakszervezetekben hosszú évtizedeken keresztül kiépített hadállásaik voltak. Ezeket a pozíciókat — a kommunisták hibás engedékenysége következtében — a Tanácsköztársaság alatt is sikerült megtartaniok. Az volt a törekvésük, hogy a forradalmi ifjúmunkásmozgalmat, megfosztva önállóságától, beolvasszák a szakszervezetekbe és így romboló befolyásuk alá vonják. A kommunista fiatalok a kongresszuson meghiusították a munkásárulók mesterkedéseit.

A KOMMUNISTA IFJÚMUNKÁSOK MAGYARORSZÁGI SZÖVETSÉGÉNEK SZERVEZETI SZABÁLYZATA

1. A szövetség neve: Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége.

2. A szövetség a szocialista-kommunista munkások magyarországi pártjának autonom[1] szervezete.

3. A szövetség központja: Budapest, hatásköre kiterjed az egész magyarországi tanácsköztársaság területére. A központ a vidékkel a megyei titkárságok útján érintkezik.

4. A szövetségnek rendes tagja lehet minden ifjúmunkás, nemre és nemzetiségre való tekintet nélkül, ha 14-ik életévét betöltötte, 24 éves koráig.

5. Minden tag köteles a kongresszus által meghatározott tagsági díjat fizetni. Ha tagsági díjával három hónapig igazolatlanul hátralékban marad, megszünt a szövetség tagja lenni.

6. Minden tagnak joga van mindazokat a kedvezményeket igénybevenni, amelyeket a szövetség nyujt.

7. A szövetséget az országos kongresszus, illetve az általa megválasztott központi vezetőség irányítja.

8. A központi vezetőséget a kongresszus évenkint választja meg.

9. A vezetőségnek a szervei: a tulajdonképpeni vezetőség és az ellenőrző bizottság.

10. A tulajdonképpeni vezetőség 13 tagból áll. Teendői: a mozgalom irányítása, adminisztrációja és azokkal a szervekkel való állandó kontaktus[2] fenntartása, amelyek ifjúmunkás-ügyeket intéznek.

11. A központi ellenőrző bizottság 24 tagból áll, melynek a felerésze vidéki. A központi ellenőrző bizottság feladata a vezetőség ellenőrzése és munkájában való segítése.

[1] önkormányzatú.
[2] érintkezés, kapcsolat.

12. Minden csoport havonta egyszer taggyűlést tart. Közgyűlés minden évben egyszer, az év első három hónapjában tartandó. A tagok felerészének kívánságára rendkívüli közgyűlés hívható egybe.

13. A csoportok vezetését a csoportvezetőség végzi, mely 500 ifjúmunkásig 7 tagból áll, s azontúl minden 500 ifjúmunkás után újabb 2—2 tagból.

14. A csoportvezetőségek mellett a főbizalmi-testület mint ellenőrző és segítő szerv működik.

15. Minden vármegye egy megyei titkárságot állít fel a megyei székvárosban. A csoportok minden hónapban egyszer küldenek egy-egy választott küldöttet a megyei központba, s ez alkotja a megyei intézőbizottságot. A megyei intézőbizottságok minden hónap ugyanazon napján üléseznek.

16. A megyei titkárságok ellátnak minden teendőt, ami kizárólag a kijelölt megyére vonatkozik és működésükről kéthetenkint jelentést küldenek a központi vezetőséghez.

17. A megyei titkárt a központ nevezi ki, ugyaninnen kapja az utasításokat. A titkár ellen felmerült panaszokat választott bíróság vizsgálja felül, amelyben a központ kiküldöttje hivatalból résztvesz.

18. Minden évben országos kongresszus tartandó, az év első hat hónapján belül. A kongresszust a központi vezetőség hívja egybe. A kongresszus a szövetség legfőbb testülete, minden ügyben végérvényesen határoz.

19. A kongresszus tagjai: *a)* a csoportok küldöttei, még pedig 1000 tagig 2, minden további 500 tag után még 1—1;

b) a központi vezetőség és az ellenőrző bizottság.

20. A szövetség központi hivatalos lapja az »Ifjú Proletár«. A tagok a központi hivatalos lapot a tagsági díj fejében kapják.

21. Minden személyes jellegű vitás esetben, amely a szövetség tagjai közt felmerül, amennyiben ezek a szövetség ügyeire vonatkoznak, választott bíróság dönt.

A választott bíróság összeállítása a munkásmozgalmakban általánosan elfogadott gyakorlat szerint történik.

22. Kisipari- és kereskedő-ifjúmunkások minden műhely, illetve üzlet után egy-egy bizalmi egyént választanak. A gyárakban dolgozó ifjúmunkások műhelyenként egy-egy bizalmi egyént, minden gyár egy-egy főbizalmi egyént választ. A bizalmi testület havonta legalább egyszer, de szükséghez képest többször tart ülést.

*

E szervezeti szabályzat elfogadtatott az Ifjúmunkások Országos Szövetségének Budapesten, 1919. június 20-án megtartott országos kongresszusán.

Országos Levéltár, Vallás- és közoktatásügyi min. iratok. Eln. 1920—3569.

6.

A DOLGOZÓ ÉS TANULÓ IFJÚSÁG A HONVÉDŐ VÖRÖS HADSEREG SORAIBAN

KOMMUNISTA IFJÚMUNKÁSOK A FRONTON

VISSZAEMLÉKEZÉS

A KIMSz (Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége) pesti VII/A. csoportja éppen gyűlést tartott a burzsujoktól elvett Erzsébetvárosi kaszinó nagytermében, amikor a napirendet megszakítva, egy elvtársunk bejelentette, hogy a szovjetnek sürgős szüksége van az ifjúmunkásokra a fronton. Az egész csoport, — körülbelül kétszázan lehettünk — egyszerre átérezte a forradalmi kormány felhívásának fontosságát. Az ifjúmunkásoknak a forradalmi fronton a helyük!

Azonnal határozatba mondottuk ki, hogy mindenki jelentkezzen a kaszárnyában fegyveres szolgálatra. Másnapra már katonaruhában és fegyveresen láttuk egymást viszont és egy hét mulva különböző frontokon harcoltunk Tanácsmagyarországért.

Vagy tizen a csoportból a nemzetközi ezred délszláv zászlóaljában nyertünk beosztást és április 29-én már a demarkációs vonalon[1] voltunk. Május 1-re Kaposvárra vezényeltek bennünket, ahol egy hatalmas népgyűlésen tíz különböző nyelven ismertették a nap fontosságát és azokat a feladatokat, melyeket a városi és falusi dolgozóknak együtt kell megoldaniok.

Párisi Munkás, 1927. március 19.

[1] ideiglenesen megállapított országhatáron.

A SZOMBATHELYI DIÁKOK JELENTKEZNEK A VÖRÖS GÁRDÁBA

Szombathelyi tudósítónk jelenti:

Ma 300 középiskolai növendék jelent meg a volt kormánybiztos előtt és felajánlkoztak, hogy belépnek a vörösgárdába. Kérésüket azonban nem teljesítették, a volt kormánybiztos azzal utasította őket vissza, hogy menjenek egyelőre tanulni, ha a tanácsköztársaságnak szüksége lesz rájuk, majd hívni fogják őket.

Bpest, 1919. március 27.

A Forradalmi Kormányzótanács vidéki sajtóosztályának irataiból. MMI Archívum, A. II/15/21.

TEMESVÁRI DIÁKOK ÁTSZÖKNEK A HATÁRON, HOGY A VÖRÖS HADSEREG SORAIBAN HARCOLHASSANAK

Temesvárról közlik a sajtóosztállyal:

Április hó 6-án Temesvárról 18 középiskolai tanuló megszökött szüleitől azzal a céllal, hogy belépnek a magyar vörös hadseregbe. A nyomozás adatai szerint a diákok Újaradon és Aradon át Békéscsaba felé mentek és valószínűleg már jelentkeztek a vörös hadseregnél. A diákoknak egy másik csoportja, amely mintegy 30 fiúból áll, tegnap hagyta el Temesvárt és ma igyekszik átjutni a demarkációs vonalon, szintén azért, hogy vörös katonák legyenek.

Bpest, 1919. április 10.

Országos Levéltár, Tagyob-iratok. Sajtóügyi Népbiztosság vidéki jelentései.

Rákosi Mátyás a vörös csapatok élén

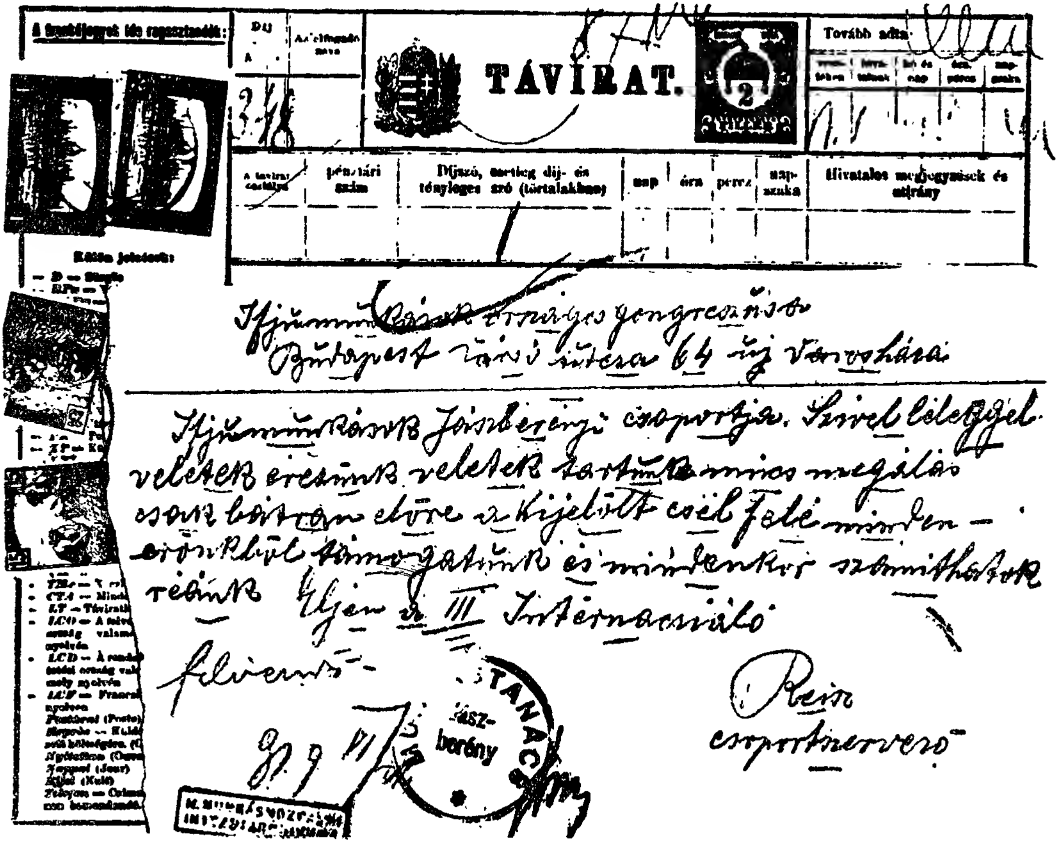
TÁVIRAT.
Az elfogadó neve
Tovább adta:
A távirat osztálya
pénztári szám
Díjazó, esetleg díj- és tényleges szó (törtalakban)
nap
óra
perc
napszaka
Hivatalos megjegyzések és utirány
Ifjúmunkások országos kongresszusa
Budapest váci utcza 64 új Városháza
Ifjúmunkások Jászberényi csoportja. Szivel lélekkel
veletek érezünk veletek tartunk nincs megálás
csak bátran előre a kijelölt cél felé minden
erőnkkel támogatunk és mindenkor számithatok
reánk Éljen a III Internacionálé
felvenni
Rein
csoportvezető
Jászberény
TANÁC

GYŐRI DIÁKOK A VÖRÖS HADSEREGBEN

Győrből jelentik, hogy az ottani három középiskolának, kereskedelminek, gimnáziumnak és reáliskolának idősebb növendékei elhatározták, hogy testületileg belépnak a Vörös Hadseregbe. E héten megjelentek a toborzóbizottság előtt és közülök mintegy kétszázat találtak alkalmasnak arra, hogy a proletariátus hadseregében teljesítsék kötelességüket. A testi gyengeségüknél fogva visszautasított diákok arra kérték a toborzó-bizottság tagjait, hogy őket is sorozzák be a vörös katonák közé, a bizottság azonban kénytelen volt kérésüket elutasítani.

A Vörös Katona, 1919. április 19.

A BÁCSKAI VÖRÖS-EZRED ÚJONCAI

Halas, április 21.

(A Vörös Katona kiküldött munkatársától.) A megszállott területek vonatösszeköttetése Kiskunhalason végződik, idáig jár a pesti vonat és itt, az Alföld szívében van a bácskai vörösezred parancsnoksága. Halason a háború előtt is állomásozott katonaság, először az 52. közös gyalogezred, később a 24. vadászzászlóalj. A barakkkaszárnyák, ahol azelőtt az osztrák császári sereg katonái szenvedtek, most hangosak a vídám nótázástól: a vörös újoncok laknak bennük. A bácskai toborzás nagy erővel, a legnagyobb rendben és meglepő eredménnyel folyik, a toborzás központja Kiskunhalas . . .

Az újoncok kiképzése javában folyik és nemsokára, pár napon belül be is fejeződik. Az újoncok vezetője a legnagyobb elragadtatással nyilatkozik a fiatal vörös katonákról. Szálas, napbarnított kun fiúk valamennyien, akik lelkes elszántsággal készülnek arra az útra, melyre a vörös lobogó vezeti őket. Gyönyörűség nézni, mikor kirukkolnak: a poros, unalmas kisváros csendjét felveri

nótázásuk: új hang, új ének, új erő, új élet zeng ezekben a dalokban!

A demarkációs vonalon szintén készenlétben állnak a vörös katonák. Soraikban olyan vasfegyelem és olyan példás rend uralkodik, amilyet a mult korszak drákói szigorúságú militarizmusa a legsötétebb kaszárnyákban sem tudott felmutatni. Önszántukból, saját proletárérdekük parancsolatára állanak a nagy magyar Alföld szabad ege alatt ezek a proletár magyar fiúk, hogy a szabad proletár Magyarországot minden támadástól megvédjék.

A Vörös Katona, 1919. április 22.

A GALILEISTÁK HARCI SZÓZATA

Galileisták! Elvtársak! A magyar proletariátus diadalmas forradalma veszélyben van! Az entente burzsoáziája elvakított proletártestvéreink millióival, a bojárok[1] fehérgárdáikkal meg akarják fojtani az ifjú Magyar Tanácsköztársaságot!

Szent hitünk, hogy ez nem fog sikerülni nekik.

Szent és sziklaszilárd a hitünk, hogy elvakított proletártestvéreink szemeiről nagyon hamar lehull a hályog és diadalmas forradalmunk tüze nemcsak hogy nem alszik el, de lángra lobbantja a nemzetközi világforradalmat. Szent és sziklaszilárd a hitünk a világmegváltó vörös forradalom diadalában. De addig is fegyvert ragadunk. Utolsó csepp vérünkkel is megvédjük a proletárforradalmat. Eddig eszmékkel harcoltunk, most szuronyokkal fogunk küzdeni! Galileisták! Elhatároztuk, hogy mindnyájan belépünk a Vörös Hadseregbe, küzdeni, agitálni, tanítani és gyógyítani fogunk a harcmezőn és kitartásra fogjuk buzdítani katonatestvéreinket.

[1] román nagybirtokosok.

Minden Galileistának jönnie kell. Rögtön, még ma délelőtt jelentkezzetek a Galilei-Körben.

Be a Vörös Hadseregbe!

Éljen a proletárdiktatúra!

Éljen a Nemzetközi Tanácsköztársaság!

Éljen a szociális világforradalom!

Vörös Ujság, 1919. április 23.

DIÁKOK A FORRADALOM VÉDELMÉBEN

A Közoktatásügyi Népbiztosság örömmel veszi tudomásul, hogy a szocialista diákság nagy számmal siet a forradalom védelmére. Ezzel eleven tanúságot tesz arról, hogy mindenen keresztül együttérez a forradalom proletariátusával, be akar kapcsolódni abba a nagy harcba, amely az itteni és a külföldi támadó burzsoázia ellen megindult. A forradalom győzelme egyrészt ennek a harcnak a sikerétől, másrészt annak a forradalmi építő munkának fegyelmezett és következetes keresztülvitelétől függ, melyet egyidejűleg kell a forradalmi harccal megvívni. Akik tehát az eszme katonáivá szegődtek, azok úgy és ott fogják teljesíteni szocialista feladataikat, ahol és ahová őket a szükséghez képest a forradalom állítja. Az ifjúmunkások, általában a Vörös Hadseregbe jelentkezők is, végezzék lelkiismeretesen tanuló munkájukat mindaddig, amíg behívójukat meg nem kapják, mert a jövőben sokkal több szakképzett munkásra lesz szükség, mint a multban. Azok tanulmányi érdekeiről pedig, akik előbb vagy utóbb a Vörös Hadseregbe beosztást nyernek, a Közoktatásügyi Népbiztosság nemcsak a diákság, de az előbb említett tervszerű munka érdekében is minden tekintetben gondoskodni fog. Nem történhetnek olyan igazságtalanságok, amilyenek az idegen érdekekért harcbakergetett diákproletárokat a militarista hadseregben érték. A Vörös Hadseregben való szolgálatot felváltott turnusokban fogják a diákok

teljesíteni és az ott eltöltött idejükért megfelelő időtartamra a népbiztosság részükre a gondtalan tanulás feltételeit mindenképpen biztosítani fogja.

Budapest, 1919. április 22-én.

Lukács György
közoktatásügyi népbiztos

Pesti Hirlap, 1919. április 24.

A KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG KÖZPONTI VEZETŐSÉGE FEGYVERREL VÉDI A HAZÁT

Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége Központjának 18 éven felüli kiképzett tagjai beálltak a Vörös Hadseregbe és május hó 5-én a frontra mentek.

Lapunk megjelenése azért szenvedett késedelmet, mert nyomdánk legnagyobb része belépett a Vörös Hadseregbe.

Az Ifjú Proletár, 1919. május 5.

A MI HADSEREGÜNK

Nem a számunkban lesz az erő. Nemcsak a fegyvereink fognak pusztítani, nem a »királyi« hadseregek fegyelme lesz meg csapatunkban, de kommunisták leszünk, csak proletárfegyelmet ismerünk és mi, ahogy minden becsületes kommunistához illik, szívesen odaadjuk az életünket eszméinkért, mert hisszük, hogy ezzel — ha vérünk árán is —, de megváltjuk a világot.

Áldjuk a sorsot, hogy olyan időkben élünk, amikor részt vehetünk egy olyan munkában, mely egészen átalakítja a társadalmat. Dühösen és kitartóan fogunk harcolni az ifjúmunkás vörös századokban, mint akik önmagukért harcolnak. Hiszen a mi életünkről, jövőnkről és boldogságunkról döntenek a fronton. Aki csak tud, mind kijön a frontra, amikor rákerül a sor. Ha meghall-

játok hívó szavunkat, gyertek, mi ott leszünk és az első csatasorban fogjuk kiáltani: *Életünket és vérünket a proletárdiktatúráért!*

Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár, 1919. május 8.

A FRONTON KÜZDŐ IFJÚMUNKÁSOK ÜZENNEK HÁTORSZÁGI ELVTÁRSAIKNAK

A fronton küzdő ifjúmunkás elvtársaink szeretettel gondolnak ránk. Szerkesztőségünkbe naponta küldik üdvözletüket. Tudatják velünk, hogy a legjobb hangulatban harcolnak a Tanácsköztársaság érdekeiért. Míg ők a fronton életük veszélyeztetésével fegyverrel harcolnak, elvárják tőlünk, hogy öntudatosan, helyettük is dolgozva, kétszeres munkát végezzünk. Míg ők a Tanácsköztársaság alapjait fegyverrel szilárdítják meg, a frontmögötti ifjúmunkások folytonos tanulással és produktív[1] munkával járuljanak hozzá a proletáruralom épületének megerősítéséhez.

A központ fronton küzdő tagjai üdvözletüket küldik az itthoni elvtársaknak Salgótarjánból.[2]

Az Ifjú Proletár, 1919. május 18.

[1] termékeny, eredményes.

[2] Salgótarján a Magyar Tanácsköztársaság legfontosabb szénforrása volt. A cseh imperialistáknak tudomásuk volt erről és mindenáron el akarták foglalni. Salgótarján bányászai és vasasai hősies küzdelmet folytattak a termelés frontján és felkészültek a bányavidék védelmére. Peyer Károly, aki ebben az időben a Bányamunkás Szövetség főtitkára volt, rémhíreivel az ellenállás beszüntetésére akarta rábírni a város védőit. Az ellenforradalmi érzelmű tisztek, összefogva a peyerista munkásárulókkal, szintén a védelem gyengítésére törekedtek. A Forradalmi Kormányzótanács május elején a proletárdiktatúra bátor, meg nem alkuvó harcosát, Rákosi Mátyás elvtársat küldte a külső és belső ellenség által ostromlott városba. Rákosi elvtárs a dolgozók segítségével megszervezte a város védelmét és az egyik önkéntes munkászászlóalj élén maga is fegyverrel a kézben szállt szembe a dolgozó magyar nép hazájára törő imperialistákkal. Salgótarján védelme a Magyar Tanácsköztársaság hősi küzdelmének egyik legragyogóbb fejezete. A Rákosi elvtárs nevéhez fűződő Salgótarján környéki ütközetekben a Kommunista Ifjúmunkásszövetség központi munkatársai és a dolgozó fiatalok nagy tömegei, a felnőtt munkásokkal együtt, elszánt, hősies harccal védték a haza szent határait.

A VÖRÖS TENGERÉSZDANDÁR BECZKAY-ZÁSZLÓALJÁNAK FRONTON KÜZDŐ IFJÚMUNKÁSAI ÜDVÖZLIK AZ IFJÚ PROLETÁRT

Amíg a felnőtt munkások a fronton harcolnak a proletariátus ellenségei ellen a proletárhaza szabadságáért, a nemzetközi elnyomott proletariátus felszabadításáért s a kommunizmus megvalósításáért, addig az ifjúmunkásság ugyanezen célok érdekében küzd a rendelkezésére álló fegyverekkel. Megfeszített erővel kell dolgoznunk a gyárakban, a hadiüzemekben, hogy lehetővé tegyük a védekezést az imperialisták támadása ellen, hogy letiporjuk a sárba az elnyomókat. És felemeljük a mélységből a kirabolt, kizsákmányolt nemzetközi proletariátust. De ez még nem elég, az ifjúmunkások is harcoljanak szellemi fegyverekkel, ismerkedjenek meg a szocialista tanokkal és tegyék magukévá a burzsoázia osztályikiváltságát: a tudományt. Erre szólítanak fel a felnőtt munkások a frontról hozzánk küldött levelükben:

»Mi, öregebb ifjúmunkások, érzünk magunkban annyi erőt, hogy kemény proletárököllünkkel megvédelmezzük a proletariátus szent uralmát, kijöttünk a frontra, hogy fegyverrel harcoljunk a nemzetközi munkásság érdekeiért. A román hadszintérről küldjük nektek üdvözletünket, igéretet teszünk és proletárbecsületünkkel pecsételjük meg, hogy addig nem adjuk ki a fegyvert kezünkből, mig a proletárok szent hazájából ki nem verjük az ellenforradalom rabló hordáit.

Titőletek pedig, ifjúmunkástestvérek, akiknek kora még nem engedi meg, hogy velünk jőjjetek a nagy nemzetközi harcba, elvárjuk és megköveteljük, hogy ismerkedjetek meg a szocializmus tudományával, evvel is segítitek célunk és ideálunk megvalósítását, a proletárdiktatúrát és az azt követő kommuniz-

Diadalról diadalra

megy előre a vörös hadsereg, a felszabadulást és a dolgozó nép uralmát viszi fegyverei élén. Maga előtt kergeti az idegen bitorlók, az elnyomók és rabszolgatartók csőcselékét, mint haragos őszi szélvész a faleveleket. A legmagasztosabb emberi célokért küzd a vörös hadsereg: a dolgozók felszabadulásáért, jólétéért, boldogabb jövőjéért és a kizsákmányolók, rabszolgatartók, népnyúzók megsemmisitéséért.

Dolgozó testvérek! Gyülekezzetek a zászlók alá ti is, akikre most szintén fölvirradt a szabadság napja! Álljatok be a sorba, küzdjetek a magyar tanácsköztársaságért, a proletariátus diktaturájáért, a dolgozó emberiség megváltásáért! A világforradalom küszöbön van, — jöjjetek velünk a végső nagy győzelemre!

Éljen a magyar tanácsköztársaság!

Éljen a dolgozó nép diadalmas hadserege!

»A voros hadsereg a felszabadulást es a dolgozó nép uralmát viszi fegyverei élén«

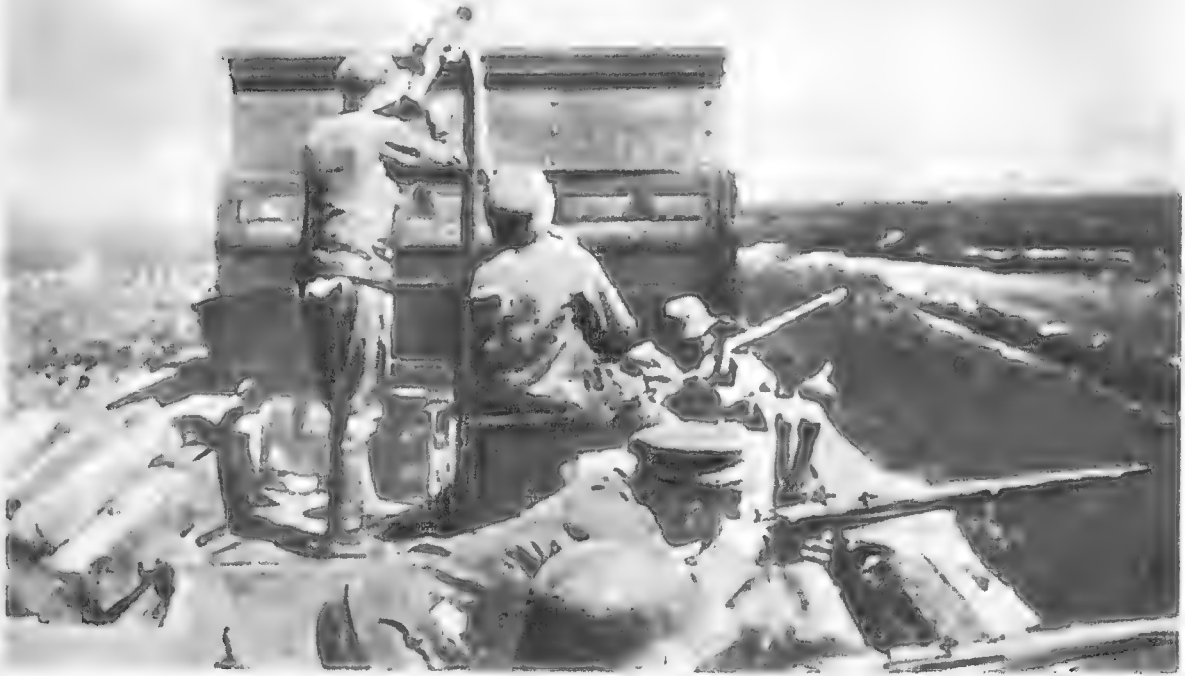

A vörös katonák védik a dolgozók hazáját az idegen betörők ellen

must. Előre, fel harcra ! Éljen a nemzetközi proletárforradalom ! Éljen a Vörös Hadsereg !

Hadszintér, 1919. forradalmi május hó.

A Vörös Tengerész Dandár
Beczkay-zászlóaljának
fronton küzdő ifjúmunkásai

Az Ifjú Proletár, 1919. június 1.

IFJÚMUNKÁSOK ! FEGYVERBE !

Boldogan, büszkén és lelkesedéssel állunk a vörös lobogó alá. Örülünk, hogy nekünk is nemcsak szavakkal, hanem tettekkel és cselekedetekkel is módunkban van használni a diktatúrának. Évszázados elnyomatás után annyira értek az idők, hogy ma már az ifjúság küzdhet a megváltoztatásáért, az ifjúság küzdhet önmagáért és végül, ami legtöbbet ér : mindenkiért.

Nekünk nem eszményünk a háború ! Eleget élveztünk belőle négy és fél éven keresztül ! Mi most mégis háborúba megyünk, a világ proletariátusának felszabadulásáért a világ kapitalistáival szemben. Ez pedig már ideálunk, ezért már odaadunk mindent, mert tudjuk, hogy a magyar forradalom orosz segítség nélkül soha meg nem lett volna. Igaz, hogy mi is segítettük az oroszokat, de szebb feladata egy tanácsköztársaságnak sem lehet. A mi Vörös Hadseregünk fegyveresen és diadalmasan áll ellent az imperialisták hordáival és az antant bérenceivel : az ellenforradalmárokkal szemben.

Lépjünk fegyverbe !

Félre most a gyávákkal és szájhősökkel, »a békés polgár«-okkal és az érdektelen emberekkel és lássuk végre, hogy ki a forradalmár, ki az igazi hazafi.

Ifjúmunkások ! Fegyverbe !

Az emberek négy és fél évig tudtak küzdeni »a királyért«, mi ne tudnánk ma küzdeni az elnyomott

emberiségért? Kétezer évig volt elnyomva a proletár, most ne áldozza fel mindenét a végre kivívott hatalmáért? Hiszen akkor nem lennénk méltók arra, hogy önmagunk uralkodjunk önmagunk felett! Proletárok, most ti döntötök sorsotok felett! Akartok-e elnyomatásban élni, vagy pedig felszabadítjátok önmagatokat és testvéreiteket! Most mi kiáltjuk felétek a hívó szót:

Fegyverbe! Fegyverbe!

Tudjuk, ha most nem lázad fel a proletár, ha most nem szedi össze minden erejét, acélizmait nem feszíti meg és vasakarattal nem veri szét a mi vérünkre éhes ellenséget, akkor gyáva és megérdemli a sorsát. Ez nem fog megtörténni, a proletáröntudat felébredt, a proletár megérti az idő hívó hangját.

Nekünk, kommunista ifjaknak, az emberi élet drágább a világ összes kincseinél és épp ezért életünk és szabadságunk védelmére kell, hogy készen legyünk. Életünk, szabadságunk veszélyben van, tehát nincs más hátra, mint fegyvert fegyver ellen ragadni és védekezni az utolsó csepp vérig!

Ifjúmunkások! Fegyverbe!

Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár, 1919. június 4.

A PROLETÁRHAZA NEM FELEJTI EL FIATAL HŐSEIT! HALOTTAINK

A proletárhaza kegyelete — nem pillanatnyi fellángolás. A tartozása nem lesz örökké megfizetetlen adósság, hanem élő kötelesség.

Összeszorul a szívünk, szemünket forró részvét könnye fátyolozza. Temetünk. Sok-sok koporsót eresztünk le az enyészetbe és az enyészet gödréből sok-sok erő sugárzik felénk, hogy új harcokra lendítsen bennünket, hogy nagyobb kitartásra ösztönözzön minket.

A hősök csodálatos szelleme előttünk fog járni, hogy irgalmatlan harcra vezessen minket a banditák ellen.

Míg meghatottan rójuk e sorokat, távoli dörgés reszketteti meg a levegőt. A temetőben friss sírok tátonganak, friss koporsók közelednek feléjük. És a fegyverek ropognak a sírba szálló hőseink felett.

*

Kedden délután 5 órakor a víziárosi temető halottasházából elsőnek Simonics Ferenc vöröskatonát helyezte a kegyelet örök nyugalomra. A koporsó felett a párttitkár tartott megindító hangú bucsúztatót. A sírhoz felvonult a dorogi munkászászlóalj egy szakasza és a sírbatételnél katonás szertartással és sortűzzel bucsúzott a hős halottól.

Majd Hajabáts László került sorra. A fiatal diák példás hősiességgel harcolt. Ifjúi lelkesedése és hazájáért dobogó szíve a hátsó vonalakból, ahol mentőszolgálatot teljesített, a tűzvonalba ragadta őt az elsők közé. Vöröskeresztes karszalagját eldobta és fegyvert ragadott, hogy útját állja a vérszomjas ellenségnek. Fegyverrel a kezében esett el a becsület mezején . . . A fegyelmi század háromszoros sortüzet adott s miközben a dorogi bányamunkások zenekara gyászindulót játszott, hatalmas dörrenés, bombák robbanása mondott istenhozzádot a drága halottnak.

Majd Roth József dorogi bányamunkást, Kovács István és Mészáros István vöröskatonákat tették sírba. A fiatal hősöket szintén zeneszó és a fegyverek végső tiszteletadása kísérte utolsó útjukra . . .

A belvárosi temető halottasházából Porga Aladárt temették el katonai szertartás mellett. A fiatal diák példás lelkesedéssel harcolt hazájáért . . .

. . . A proletárhaza sok drága fiát veszítette el. Elesett testvéreink nemes szelleme közöttünk fog lakni. A sírjuk felett pedig ott virraszt feledés nélkül a csodálat, tisztelet és hála, amely az ő lelkük mintájára fogja felépíteni a példás hősiesség és áldozatkész lelkesedés szobrát.

Esztergomi Népszava, 1919. június 5.

Ifjúmunkás-hősök sorakoznak egymásután. Ifjúmunkás-vértanúk sora hazudtolja meg azt a terjedni kezdő felfogást, hogy az ifjúmunkás már nem tud küzdeni, már nem tud áldozni azért az eszményképért, mely mindig előtte lebeg vezérlőcsillagként, amelytől tudatosan el nem tántorodik egy pillanatra sem.

Azelőtt a haláleseteket »Veszteségeink« rovat alatt közöltük, gyászos búcsúztatóval emlékeztünk meg róluk.

Veszteségeinket most is érezzük, harcosaink eltávozása most is hiányt hagy maga után, most is fájdalommal döbbenünk meg, ha észrevesszük az űrt, mely az eltávozott után maradt, mégis, most nem a gyász lehangoltságával, hanem a harcvágy, a halálra felkészültség hevével kell róluk azt mondanunk, hogy az ügy, amelyért harcolva elestek, megérdemelte a legnagyobb áldozatokat is, megérdemli, hogy ők, a jövő generáció, amely a szent cél, a kommunizmus áldásait már élvezni fogja, maga is harcoljon, szenvedjen, áldozzon saját jövőjéért, saját szebb életéért . . .

Brodmann Ignác elvtársunkról csak jót, csak a legjobbat mondhatjuk és mondottuk akkor is, amikor élt, és áldozatkészen, éjét és nappalát, minden szabad idejét fáradhatatlan munkában töltötte az ifjúmunkásmozgalomért akkor, amikor azért áldozatokat kellett hozni, szabadságát és testi épségét kellett veszélyeztetni. És amikor meghallotta, hogy a proletárdiktatúrát veszély fenyegeti, elvitte fiatal életét, küzdeni akart fegyverrel is a kommunizmusért, értünk, az ifjúmunkás jövőért. És Kassa diadalmas felszabadítása körüli harcban odaadta áldozatul fiatal, tizennyolc éves életét. Áldozatkészsége még a legtöbbet, az életet is megtagadtatta vele.

Áldozatkészsége szolgáljon példaképpen. Szolgáljon példaképpen ne csak azoknak, akik talán a kommunizmusért életüket adni vonakodnak, hanem azoknak is,

akik ma a munkát nem veszik komolyan, akik ma a termelés folytonosságát szabotázsukkal megakasztják. Ha méltók akarunk lenni hőseinkhez, akkor kövessük őket. Tőletek nem kíván a kommunizmus életet, ifjúmunkástestvéreink, csak azt kívánja, amit megtennetek mindnyájatok érdeke: Dolgozzatok! Akkor Brodmann elvtárs és a többiek nem haltak meg hiába, akkor érdemesekké tettétek magatokat az ő áldozataikra.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 19.

A III. KER. MUNKÁSTANÁCS MEGEMLÉKEZÉSE EGY FIATAL HŐSRŐL

Elnök az ülést megnyitja: ... Napirend előtt meg kell emlékeznie a munkástanács egy igen agilis tagjának, Ganz Sándor elvtársnak, Léván, június 19-én történt elestéről. Az elesett elvtárs holttestét a gyár, amelyben dolgozott, vissza akarja hozatni s az itt végbemenendő temetési szertartáson a munkástanács képviseltetni fogja magát. Az elesett elvtárs fiatal kora ellenére a mozgalomban mindig tevékeny részt vett és mikor a Tanácsköztársaság léte forgott kockán, az elsők között volt, akik életüket is hajlandók voltak érte feláldozni. Ganz elvtárs eleste már a fegyverszünet megkezdése után történt, a visszavonulás alkalmával. A munkástanács jegyzőkönyvben emlékezik meg kegyelettel az ő emlékéről és megőrzi ennek a fiatal, derék harcos társának emlékét.

A III. ker. Munkás- és Katonatanács ülésének jegyzőkönyvéből, 1919. július 14. MMI Archívum, A. II/14/20.

A PROLETÁR PARANCSNOKKÉPZŐ TANFOLYAM MEGNYITÁSA

LANDLER ELVTÁRS BESZÉDE A LUDOVIKÁBAN

A Ludovika kertjében ma délelőtt proletárkatonák, a parancsnokképző tanfolyam hallgatói előtt beszélt Landler elvtárs. Az osztrák K. u. K.[1] szellem nevelőiskolájába, a merev léleknélküliségre tanító katonaintézetbe lelkes, öntudatos proletárkatonák kerültek. Fiatal, 24—25 éves, harcteret járt 300 katona-elvtársat vezényeltek erre a hathetes tanfolyamra, hogy a proletárszellemet a vörös hadseregben, a diktatúra és a nemzetközi világforradalom leghatalmasabb előharcos osztagában — megerősítsék. Lelkes, elszánt, áldozatkész vöröskatonák állottak ott ma a kapitalizmus temetése napján — ahogyan Landler elvtárs mondotta —, de temették az osztrák militarizmust és évszázados kegyetlen emlékű szellemét is.

Landler hadseregfőparancsnok elvtárs a következő lelkesítő szavakat intézte a katonákhoz:

— A mai nappal, elvtársaim, új korszak érkezett el az osztályharc történetében. A kapitalizmussal nem tudott megküzdeni a proletárságnak csupán érzelmi világára alapuló Internacionáléja, a cselekvésben megnyilvánuló III. nagy Internacionálénak[2] kell, forradalmi cselekvésével eltiporni a kapitalizmust. Ez az Internacionále mai napon kezd uralkodni, amidőn a ti iskolátok, elvtársaim, megnyílik. A Kommunista Kiáltvány szerint a modern proletár sírásója lesz a kapitalizmusnak: nézzétek, a győztes antant-országok munkássága már temeti elnyomóit, a kelet proletársága, a magyar és orosz munkásosztály már eltemette azt. Nem kell nagyobb áldozatkészség, mint amennyi proletártürelmetek volt évtizedeken keresztül tűrni a kapitalizmus rabságát. Akarjátok-e

[1] kaiserliche und königliche = császári és királyi.

[2] III. vagy Kommunista Internacionále, a világ kommunista pártjainak és kommunista szervezeteinek nemzetközi egyesülése volt.

tovább a kapitalizmust, a földesúr, a bankár, a gyáros uralmát? (Nem akarjuk!)

— Ha nem akarjátok, hogy ez a világ nekünk siralomvölgy és a henyélőknek örömtanya legyen, bátorsággal, önfegyelmezettséggel, példaadással, szeretettel és a kapitalizmus iránti hatalmas gyűlölettel kell előrehaladni. Váljatok kiváló parancsnokokká és juttassátok diadalra a világ proletariátusának szent ügyét. Éljen a Vörös Hadsereg!

Óriási éljenzés fogadta Landler elvtárs beszédét. A beszédek elhangzása után a csapatok zárt sorokban elvonultak a hadseregfőparancsnok előtt . . .

Vörös Ujság, 1919. július 22.

7.

A BELSŐ ELLENFORRADALOM LETÖRÉSÉÉRT

AZ ELLENFORRADALOM MEGTÖRIK A PROLETÁROK ÖSSZEFOGÁSÁN

A moszkvai III. Internacionále felhívására az egész világ ifjúmunkássága tüntetést rendezett június 25-én az ántánt támadásai és a magyarországi és oroszországi Tanácsköztársaságok vérbefojtása ellen. Az egész világon tüntettek az ántánt gyalázatos aknamunkája ellen, az egész világon tüntető fölvonulással fejezte ki a magyar és orosz Tanácsköztársaságok iránt érzett szimpátiáját a nemzetközi proletárifjúság. A tüntető fölvonulás csak nálunk maradt el, de a kizsákmányoló kapitalizmus elleni tüntetésnek a beállott események folytán mi más formáját találtuk meg.

Fegyveresen támadták meg a proletárdiktatúrát és mi fegyverrel feleltünk a támadásra.

A bujkáló ellenforradalom alkalmasnak találta már az időt arra, hogy visszaállítsa a »szent« magántulajdont, hogy visszahajtsa igájába a proletariátust és a kizsákmányolás hosszú fejezeteihez újakat fűzzön.

A kizsákmányoló osztályok nem nyugodtak bele, hogy a hatalmat a többség, a proletariátus vette a kezébe s az elnyomás folytatására a legaljasabb eszközöktől sem riadnak vissza. A területi integritásos »hazafiak« szövetkeztek az országrabló tőkés imperialistákkal, régi hatalmuk visszaszerzésére. Lepénzelni hagyták magukat

s a haza és vallás nevével visszaélve elbutították és céljaiknak kihasználták az öntudatlan embereket.

A proletáröntudaton azonban megtört minden aljas mesterkedés. Az ellenforradalom támadásaira méltó feleletet adott a felszabadult magyar proletariátus. A Vörös Hadsereg frontjain és az ellenforradalom belső frontján is megmutatta, hogy a proletariátus hatalma megingathatatlan.

... Ez a pénzzel fizetett ellenforradalmi támadás csak erősítette a diktatúrát! A gyalázatos aknamunka, mely rablásra, gyilkolásra és fosztogatásra bátorította a csőcseléket, az az aljas harcmodor, mellyel az ellenforradalmárok nyílt várost bombáztak és védtelen embereket öldöstek le, még ragaszkodóbbá tette a diktatúrához még a csüggedőket is. Az ellenforradalmárok merénylete még jobban öntudatosította a proletárok tömegeit.

Jó lecke volt ez az ingadozók számára s tanulságot meríthettek ebből mindazok, akik húzódoztak a diktatúra legkeményebb alkalmazásától. Az ellenforradalom csak azért robbanhatott ki, mert az eddigi ellenforradalmárokkal sem bántak elég szigorúan ...

A kommunizmust fegyelem és munka árán lehet csak elérni ... Ha tovább is kesztyűs kézzel alkalmaznák a diktatúrát, elveszítené a proletariátus mindazt, amit a forradalommal visszaszerzett. A burzsoázia terrorja a kisebbség terrorja volt a tömeg elnyomása érdekében, a proletariátus terrorja csak ellenterror, felelet a burzsoázia és a fehér ellenforradalom erőszakosságaira. A diktatúra éppen a proletariátus érdekében kérlelhetetlen, mert forradalmi vívmányait védi meg.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 19.

IFJÚ PROLETÁRKATONÁK HELYTÁLLÁSA A FEHÉREK ELLENI HARCBAN

A budapesti proletariátus élet-halál elszántsággal tiporta le a gaz, hatalmukat vesztett ellenforradalmárok alávaló merényletét. Vöröseink mint egy ember állottak ki a veszély perceiben a proletárdiktatúra megoltalmazására. Vörös katonáink nagyszerűen fegyelmezett teljesítményeiről, melyekkel megtörték a nagytőke, a nagybirtok és a klérus zsarnokságát; a militarista katonatisztek kardbojt-uralmát visszaállítani akaró orvtámadásról most újabb részletes információkat kaptunk. Részletek, vérlázító részletek érkeznek az emberi mivoltukból kivetkőzött hadapródok, ifjú fehér terroristabestiák vérlázító kegyetlenségeiről is, ahogy a védtelen gyermekeket, tehetetlen öregeket és halálra sebesült elvtársainkat vérszomjas dühükben kínozták . . .

. . . A proletárkatona öntudatos harci bátorságának példáját adták a vörös harminckettesek is. Négy-öt napos újoncok, kik soha fegyvertűzben nem voltak s a fegyverrel való bánást csak a minap tanulták, élesa Mnlicher-golyóval a fehér ellenségre lőttek először . . .

A házak mentén lapulva, a Mária Terézia-téri iskola és templom tetején fölállított gépfegyverek tüzében vakmerően állották és viszonozták a gépfegyverek és a házak áruló lakóinak tüzelését. Huszonöt emberből álló hátvéd pedig rajvonalban felfejlődve támadta meg a Ferenc-téri volt rendőrkapitányság zendülő ellenforradalmárait, akik éppúgy mint a József-központot megszálló fehérek dum-dum-golyókkal akarták elpusztítani a küzdő proletárokat.

A ludovikások rémes kegyetlenkedései

A harminckettesek Lőwi hadügyi megbízott vezetésével harminc embert küldtek ki a Ludovikába, hogy az ott levő gépfegyvereket birtokukba vehessék. Az a

kegyetlenség, amit ezek a hitvány, alávaló, számban messze fölényben álló kadettek harminc elvtársunkkal szemben aljas csel révén elkövettek, minden megtorlásra jogosít, és a diktatúra legkérlelhetetlenebb alkalmazását követeli. Lőwi politikai megbízott tíz emberével bevonult a Ludovikába, nem tudván a ludovikások árulásáról — és Bartha volt őrnagyparancsnokot kérdőre vonta, miért áll készenlétben a Ludovika legénysége.

Bartha arra a felszólításra, hogy a gépfegyvereket azonnal adja át, egy gépfegyver átadására csak hosszas tárgyalások után volt hajlandó. Amidőn Lőwi elvtárs a tíz vörös katonával, akikkel bejött az épületbe, az épület hátsó részében felállított gépfegyverért akart menni, észrevette, hogy a ludovikások valamennyien fegyvereikkel és gépfegyvereikkel tüzelésre készen állanak.

Ebben a pillanatban a Ludovika hadapród-banditái kétszer egymásután sortüzet adtak menekülő elvtársainkra, majd Bartha a kapuk bezárását rendelte el. Lőwi elvtársat fejlövés érte, súlyosan megsebesülve terült el a földön. Erre a ludovikások odarohantak a sebében vergődő emberhez, többször rálőttek, majd kézigránátokkal összeroncsolták a halott elvtárs fejét.

Egy elvtársunknak sikerült megmenekülnie az orvtámadás elől, a kapun kimenekült négy elvtársunk elesett, hat elvtársunkat pedig, akik az épületen belül súlyosan megsebesültek, ezután még kézigránátokkal és puskatussal bántalmazták. Minden könyörület nélkül, szakadatlan gépfegyver- és Manlicher-tűz alatt állott a Ludovika kertje, ahol ott sétáló öreg embereket és ott játszadozó gyermekeket sebesítettek halálra a Ludovika elvetemült vadállatai. A harminckettesek később negyven főből álló, ugyancsak párnapos, tizennyolc éves újoncokat küldtek ki a Ludovikát támadó többi vörös elvtársak segítségére.

Vörös Ujság, 1919. június 27.

EGY FIATAL POLITIKAI MEGBÍZOTT HŐSI HALÁLA

A gyanútlan járó-kelőkre, nőkre és gyermekekre sortüzet adó ludovikások, a kudarcot vallott ellenforradalmi puccs elvetemedett cinkosainak áldozatul esett kedden szegény Lőwi Béla elvtársunk. Bestiális kegyetlenséggel gyilkolták meg a fehérek. Ez a bátor és elszánt ember 10 emberrel bement a fehérek közé a Ludovikába, és miközben színleg tárgyalni kezdtek velük, a fehér haramiák lesből, minden oldalról sortüzet adtak rájuk. Lőwi elvtárs súlyosan megsebesült, mire az eddig gyáván meglapuló fehérek egyszerre vérszemet kaptak és felkoncolták a súlyos sebesültet.

A fehér banditák felháborító és ocsmány kegyetlensége derék, bátor, lelkes elvtársunk életét oltotta ki, igazi öntudatos forradalmárét. Lőwi Béla elvtárs — legutóbb a 32-esek politikai megbízottja — huszonnégy éves volt, és évek óta tevékeny részt vett a mozgalomban. A világháborúban tartalékos hadnagyi rangot ért el, azonban rangjáról lemondott és szívvel-lélekkel csatlakozott előbb az antimilitarista, majd a párt megalakulása után a kommunista mozgalomhoz. A régi kommunista pártnak igen kiváló és lelkes agitátora volt, a párt katonabizottságának egyik szervezője. Februárban őt is letartóztatták és egy hónapot töltött a gyüjtőfogházban, míg a forradalom ki nem szabadította. A két proletárpárt egyesülése után fokozott erővel folytatta a munkát és a hívó szóra az elsők közt állott fegyverbe.

Halálával nagy veszteség érte a proletariátust és a forradalmi munkásmozgalmat. Aljasul kegyetlen gyilkosai el kell hogy nyerjék megérdemelt büntetésüket.

Vörös Ujság, 1919. június 28.

AZ ELLENFORRADALOM PROLETÁR-ÁLDOZATAINAK TEMETÉSE

BUDAPEST MUNKÁSSÁGÁNAK GYÁSZÜNNEPE

A kapitalista burzsoázia ellenforradalmának tizennyolc ifjúproletár áldozatát tegnap délután kísérte utolsó útjára Budapest proletársága. Az Országház-téren folyt le a hatalmas, szívbemarkoló gyászünnepség és utána az óriási gyászmenet a tizennyolc koporsóval végigvonult Budapest főutcáin. Vérzőszívű proletárok mutatták meg rettentő fájdalmukat, ezt a termékeny, ökölrázó, férfias fájdalmat, amely csak megacélozza erőnket és hitünket a magyar proletariátus felszabadulásában és történelmi küldetésében. Sokezer proletár ment a tizennyolc halottaskocsi után, s ez a néma felvonulás mégis beszédes, harsányszavú forradalmi tüntetés volt az ellenforradalmi burzsoázia kíméletlen, gyilkos gazságával szemben és a céltudatos, erélyes, tiszta proletárdiktatúra szüksége mellett...

Az ünnepséget az Internacionále hangjai vezették be, amelyet a vörös katonazenekar játszott... Körös-körül a sokezer főnyi közönség levett kalappal, meghatottan hallgatta az énekhangokat...

A Párt búcsúja

Hamburger Jenő a Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártja nevében búcsúztatta a proletárhősöket:

— A Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártjának koszorúját és megilletődött, hódoló tiszteletét hoztam el az ellenforradalom leverésében elesett proletárhősök ravatalához. Ti, itt tizennyolcan, a magyar proletárforradalom vértanúi vagytok! Ti, akik az első hívó szóra avagy hívás nélkül is lelkesen siettetek fegyverrel a kezetekben a dolgozó milliók uralmának védelmére és akik a milliók ügyének védelmében odaadtátok

a szívetek vérét és a legfőbb emberi kincset, az életet: mártírjai lesztek a dicsőséges magyar forradalomnak. S bár a ravatalok körül dübörgő ezrek szívében mélységes a fájdalom, fogcsikorgató az elkeseredés, s bár az ellenfél okozta korai halálotok miatt ökölbeszorulnak százezernyi kérges proletárököl, bennünket a bosszúállás tüze nem hevít. De megfogadjuk, itt e ravatalnál, szent, nagy fogadással, hogy minden kísérletezés, minden próbálkozás ellenére sem engedjük, hogy az ország mégegyszer kasznárok, ingyenélő mágnások, bankárok, üresfejű, fennhéjázó, aranygalléros és sarkantyús tisztecskék országa legyen. Fogadjuk szent, nagy fogadással e gyászos ravatalnál, hogy a ti hősi, forradalmi elszántságotokhoz hasonlóak és méltóak leszünk . . .

. . .Ti, akik példaadói, útmutatói vagytok a magyar forradalmi proletárságnak, ti, akik az egész világ dolgozóinak elismerését és háláját megérdemeltétek, íme, csendes nyugovóra tértek; mi, akik itt maradtunk, felvesszük a kezetekből kiesett fegyvert, és a lelkesedés extázisával,[1] a forradalmi düh kirobbanó keserűségével fogjuk folytatni a harcot életre-halálra, és nem lesz annyi puskája, gépfegyvere, lángszórója és egyéb öldöklő eszköze, nem lesz annyi papja, mágnása, bankárja és katonatisztje ennek a kerek világnak, amennyi a nemzetközi testvériségben összeölelkezett proletárság kezéből újra ki tudná csavarni a hatalmat.

— Dicsőségesen elesett proletártestvérek, békén pihenjetek!

Vörös Ujság, 1919. július 1.

[1] elragadtatásával.

AGYONLŐTTÉK, MERT NEM AKART FEHÉRGÁRDISTA LENNI

Most kapjuk azt a szomorú hírt, hogy egy kedves, jó elvtársunk, Sándor Ernő, a VII.-c. csoport tagja, a nemrégiben lezajlott ellenforradalom áldozata lett. Elvtársunkat Dunapatajon érte az ellenforradalmi puccs, éppen az utcán ment, mikor egy fehérgárdista csapattal találkozott, kik felszólították, hogy lépjen be a fehér gárdába. Mikor Sándor elvtárs ezt megtagadta, szó nélkül agyonlőtték.

Fájón búcsúzunk el tőle, aki jó elvtárs volt, és éppen ezért, mikor választania kellett az elv hangoztatása és halál között, büszkén vallotta, hogy ő nem lesz ellenforradalmár. Példája ő annak, hogyan kell öntudatos proletárnak viselkednie.

Az Ifjú Proletár, 1919. július 20.

8.

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG DICSŐ EMLÉKE A FORRADALMI IFJÚMUNKÁSMOZGALOM VILÁGÍTÓ FÁKLYÁJA

IFJÚMUNKÁSOK A MAGYAR PROLETÁRDIKTATÚRÁBAN

A politikai és gazdasági hatalom átvétele nagy feladatokat rótt a magyar proletariátusra. A proletariátus járatlan még a közigazgatásban, tapasztalatlan a gazdálkodás vezetésében. Csupán robot volt a sorsa eddig — mint politikai tényező nem jött számításba. A munkán kívül máshoz nem volt köze, s 1919 tavasza, íme, az ismeretlen feladatok tömege elé állította a magyar munkásságot: szervező, vezető osztálya lett a magyar társadalomnak. Joga s kötelessége lett a közigazgatás minden terhe ezernyi csínja-bínjával, a közrend feletti őrködés — s azon ígéretnek beváltása, hogy uralma meg fogja szüntetni az osztályok közötti különbségeket, embernek ember feletti uralmát.

A politikai hatalom megragadása nem jelenti a kényelmes pihenés és babérainkon való megnyugvás korszakát. Ellenkezőleg! Mert nemcsak a fentemlített feladatok várnak megoldásra, de küzdenie kell a győztes proletariátusnak az ellenforradalmi osztályokkal is, amelyek mindenáron meg akarják akadályozni a munkásságot céljai elérésében.

A proletárdiktatúra tehát három fronton való küzdelmet jelentett: tanulni kellett, dolgozni kellett s harcolni kellett a burzsoáziával.

A nép hadserege letöri a belső bitangok ellenforradalmi felkelését
1919. június 24.

22. szám. Budapest 1919. junius 19

AZ IFJÚ PROLETÁR

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

KOMMUNISTA IFJUMUNKÁSOK MAGYARORSZÁGI SZÖVETSÉGÉNEK ÉS A KÖZOKTATÁSÜGYI NÉPBIZTOSSÁG IFJUMUNKÁS PROPAGANDA ÜGYOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS LAPJA

MEGJELENIK MINDEN HÉTEN. TAGOK RÉSZÉRE INGYENESEN KAPHATÓ. EGY SZÁM ÁRA 60 f.

Ifjumunkások! Elvtársak!

A moszkvai III. internacionale felhivására az egész világ ifjumunkássága tüntetést rendez junius 25-én az entente gyalázatos támadásai, a magyarországi és oroszországi Tanácsköztársaságok vérbefojtása ellen. A Kommunista Ifjumunkások Magyarországi Szövetsége

junius 25-én délután 5 órakor a Nemzeti Muzeum előtt nagygyülést tart.

A nagygyülés napirendje:

1. A nemzetközi mozgalom.

2. Az entente támadása a Tanácsköztársaságok ellen.

A csoportok helyiségeik előtt gyülekezzenek és onnan vonuljanak fel a gyülés helyére, hogy azt pontosan megkezdhessük.

Az ifjúmunkások nemzetközi összefogása a proletárdiktatúrára támadó nyugati imperialisták ellen

Az ifjúmunkások részt vettek a munkásosztály minden küzdelmében. Az ő számukra sem jelentett a proletárdiktatúra burzsujgyerekes nyalánkságokat, puha gyermekszobát, hanem jelentett: tanulást, munkát s harcot a kül- és belföldi ellenforradalommal.

Természetes: a proletárállam rendelkezésre álló java — elsősorban a munkásság között került kiosztásra. S így az ifjúmunkásság között mindenekelőtt. Hiszen amint a burzsoá államot minden cselekedetében, minden intézkedésében a dologtalan burzsoázia érdekei vezérlik, éppen úgy a munkások érdeke lehet csupán a proletárállam minden intézkedésének rúgója.

De a burzsoázia, a hivatalnokok szabotázsa következtében csak kevés jószág állt az állam rendelkezésére a munkásság között való szétosztás céljaira . . .

Igy hát a hősies küzdelem korszaka volt a Tanácsköztársaság négy és fél hónapja. Küzdelemé, melyben az ifjúmunkások is résztvettek.

Legfontosabb problémája természetesen maga a hatalom megtartása volt. Hiszen a kis magyarországi szövetséges szocialista tanácsköztársaságot minden oldalról ellenség vette körül, s bent is minduntalan felütötte fejét a nyilt vagy titkos ellenforradalmi maffia.[1]

Ebben a küzdelemben, az életre-halálra menő osztályháborúban első sorokban küzdöttek az ifjúmunkások. Mint a proletárhatalom legmegbízhatóbb képviselői, fiatal, tizenöt-tizenhatéves tanoncok toboroztak, agitáltak, buzdították kitartásra proletártestvéreiket. A tehetségesebbek, képzettebbek mint politikai megbízottak ügyeltek a burzsoá tisztek körmére, az idősebbek hamarosan proletártisztekként vezettek kisebb csapattesteket. De a többi is, akinek munkától kérges ökle csak a fegyvert elbírta, ott harcolt és — igen sok — ott is esett el a munkásosztályért vívott harc frontján, cseh és román ellenforradalmi hordák golyói alatt.

Mindjárt a proletárdiktatúra kikiáltása után tömc-

[1] bűnszövetkezet, titkos ellenséges tevékenység.

gesen jelentkeztek forradalmi vörös katonának az ifjúmunkások. Az ifjúmunkásszervezet ajánlása kellett ahhoz, hogy fel is vegyék őket. Csenevész, 15—16 éves, a kapitalizmus nyűge alatt agyoncsigázott gyermekek kértek fegyvert, és mentek ki, kiképzés nélkül a frontra. Később a Hadügyi Népbiztosság rendeletére lefegyverezték őket, s ugyanazok az ifjúmunkások, akik röviddel ezelőtt harsány hangon tiltakoztak az imperialista háború ellen, ma erős osztályöntudattal ragaszkodtak a fegyverhez. Sokan sírtak, amikor elvették azt tőlük, még többen idősebbeknek hazudták magukat, csakhogy bennmaradhassanak a vörös hadseregben.

Csodálatos napok voltak ezek, amikor az ifjúmunkások a proletárhadsereg egyenruhájában, mint a dolgozók hatalmának fegyveres támaszai, ha hazajöttek a frontról, amúgy porverten, egyenesen a csoportba mentek. Ki tudná leírni azt a határtalan lelkesedést, mellyel egy új világ megteremtésének előharcosait fogadták az ifjúmunkáscsoportokban. Sokan, nagyon sokan voltak ilyenek. Egész századok csupa fiatalokból, akik az Internacionáléval ajkukon védték a munkások hatalmát a dologtalan piócák ellen. Egész századok, zászlóaljak — a munkásállam legjobb, legmegbízhatóbb századai és zászlóaljai. Ki tudná a nevét mindnek. Azokét is, akik élnek és azokét is, akik meghaltak a kommunizmusért.

Amikor május 1-én a román ellenforradalmi hadseregek Szolnoknál állottak, s a Tanácskormány fegyverbe szólította a munkásságot, a Központi Vezetőség kiadta a jelszót: Ki a frontra! És csak a bénák maradtak otthon. Maga a Központi Vezetőség is úgy, ahogy volt, fegyvert ragadott, és egyenesen a frontra ment. Szegény jó Kaszás Hugó és Brodmann Ignác, vissza se tértek többé. Leél Leó sem. (S ki tudja a nevét valamennyi hősi halottunknak? !)

De nemcsak a külső, hanem a belső ellenforradalommal szemben is megállották a helyüket. A június 24-i ellenforradalomban két század 17—18 éves 32-es vörös

katona foglalta el a lázadó tisztecskéktől a Ludovika Akadémiát. 17 ifjúmunkás vesztette itt életét.

Mint a Vörös Őrség tagjai, mint a legmegbízhatóbb, legügyesebb politikai nyomozók védték az ifjúmunkások a Tanácsköztársaság belső rendjét. A Belügyi Népbiztosságtól nem egyszer telefonáltak át az ifjakhoz, ha feltétlenül megbízható emberre volt szükség. S az ifjúmunkásoknál mindig akadt ilyen.

A munkásállam közigazgatásának, törvényhozásának és termelésének munkáját a munkástanácsok vezették. Üzemi és kerületi munkástanácsok voltak ezek, melyekbe csak proletárok választottak csak proletárokat. (A dologtalan kizsákmányolóknak nem volt választójoguk a munkástanácsokban.) Itt is mindenütt jelen voltak az ifjúmunkások, s egészséges, fiatalos s főleg feltétlenül kommunista gondolkodásuk nem egy helyes intézkedésnek lett szülőanyja. De mint a proletárállam tisztviselői is fontos pozíciókból védték a munkásság s a kommunizmus érdekeit. Nem volt egy hivatal, amely fiatalkorúak ügyeit intézte, ahol az ifjúmunkások képviseletében ne lett volna valaki. De a felnőtt hivatalokban is ott dolgoztak az ifjúmunkások, akik a napi munka után este mégiscsak az ifjúmunkáscsoportba tértek vissza. Oda, ahol kommunistákká nevelődtek.

S ezekben a csoportokban folyt a küzdelem harmadik része: a tanulás. Itt tanultak az ifjúmunkástömegek szocializmust, munkáspolitikát. Itt vitatták meg a napi eseményeket, s igyekeztek levonni a tévedésekből a tanulságokat. Soha olyan élénk élet ifjúmunkáscsoportokban nem volt. A helyiségek zsúfolásig telve. A tagok száma megszázszorozódik. Elnyomott, megfélemlített 12—13 éves tanoncok, proletárgyermekek, most, hogy felszabadultak a munkaadói terror alól, sietnek hozzánk, közénk, velünk együtt tanulni meg, hogy hogyan segítsenek felépíteni a munkástársadalom hatalmas épületét. Nyüzsgő, mozgalmas élet volt ez. Csupa tettvágyó fiatal tekintet, hangosan vitatkozó lelkesedés, dolgozás, segíteni akarás.

Négy és fél hónap volt az egész! Kevés idő a tanulásra! Harcolni és dolgozni elég hosszú volt. Elkövetett hibáinkból és a burzsoázia bosszújából tanulunk most!

Eredeti kézirat, MMI Archívum. A. II/6/18.

LÉKAI JÁNOS

Fiatalon, alig 29 esztendős korában hagyta el a forradalmi proletariátus harcos sorait a magyar és a nemzetközi kommunista mozgalom egyik előharcosa: Lékai János. Messze Amerikában, New-Yorkban érte utól a halál, mely esztendők óta kergette vézna, tüdővészes testét. A 29 esztendőből csaknem 10 esztendőt töltött a forradalmi mozgalomban, melynek történetébe áldozatkész, odaadó munkájával mindörökre beírta nevét.

A háború alatt került az antimilitarista mozgalomba, mint sokan a világháború borzalmaitól az emberiséget örökre megszabadítani kívánók sorai közül. Nem állott meg a pacifizmusnál, hanem fejlődött tovább forradalmi irányban. Ebben a fejlődésében a háború idején addig a merényletig ért el, melyet 1918-ban a mártírhalált halt Korvin Ottó antimilitarista csoportjának elhatározásából Tisza István ellen kísérelt meg.

A börtönből, ahova a merénylet után vetették, az októberi forradalom szabadította ki. Rögtön beállott az ifjúmunkások soraiba, az élre került, de egy pillanatig sem habozott, amikor arról volt szó: hova kell vezetni az ifjúmunkásokat: az osztályharcot ünnepélyesen felfüggesztők vagy a proletárforradalmat és tanácshatalmat hirdető kommunista párt táborába. Lékai elnöke lesz az ifjúmunkás szövetségnek, egyik vezető munkatársa a szövetség hetilapjának, az »Ifjú Proletárnak«. A pártban is dolgozik szorgalmasan, mígnem 1919. február 20-án a kommunista mozgalom vezetőivel együtt őt is börtönbe veti az októberi forradalom polgári-szociáldemokrata kormánya.

A Tanácsköztársaság idején ugyancsak az ifjúmunkásmozgalomban dolgozik. A közoktatásügyi népbiztosságban az ifjúmunkás nevelési ügyeket intézi. A diktatúra bukása előtt rövid idővel elindul a kommunista ifjúmunkás szövetség képviseletében a Kommunista Ifjúmunkás Internacionálé alapító kongresszusára. Ezen a kongresszuson már csak a bukott diktatúra tapasztalatairól számolhat be. Tagja lesz a Kommunista Ifjúmunkás Internacionále végrehajtóbizottságának, dolgozik annak bécsi és berlini irodájában, résztvesz a Kommunista Internacionále harmadik kongresszusán. Közben sohasem feledkezik meg a magyar ifjúmunkásmozgalomról, dolgozik annak érdekében. Amerikába kerül, ahol vezető tevékenységet fejt ki az ifjúmunkásmozgalomban, dolgozik a Workers Party[1] magyar szekciója[2] magyar lapjának, az Új Előré-nek szerkesztőségében. Végigjárja mint propagandista az amerikai magyarlakta városokat, terjeszti a bolsevizmus eszméjét. Az amerikai elnökválasztás idején egy verse miatt elfogják. A munkásság összehozza az 5000 dollár kauciót,[3] melynek ellenében a tárgyalásig szabadon hagyták. A tárgyalásra már nem került sor, vézna, tüdővészes testét megtörte a sok börtön, az emigráció nyomorúsága, a megfeszített munka.

Lékai János a szerkesztés, újságírás és szervezés munkáján kívül szépirodalommal is sikeresen foglalkozott. A magyar és amerikai munkáséletből, a diktatúra és fehér terror történetéből vett tárgyú szépirodalmi munkáival, magyar, német, angol és orosz nyelven, szép sikereket aratott. Egy drámáját Moszkvában adták elő nagy tetszés mellett.

Áldozatkész, önzetlen, fegyelmezett forradalmár volt, aki a pacifizmustól egyenes vonalban eljutott a bolsevizmushoz. A forradalmár és a forradalmi költő egész

[1] Az amerikai kommunista párt akkori neve.
[2] csoportja.
[3] biztosítékot.

melegségével szerette a munkásosztályt, vezette és szolgálta teljes odaadással az ifjúmunkások harcos sorait.

Neve ott lesz azoké között, akiknek emlékét mindig becsüléssel és szeretettel fogja emlegetni nemcsak a magyar, de a nemzetközi kommunista munkás- és ifjúmunkásmozgalom.

Uj Március, 1925. július—augusztus.

NEM LESZÜNK TÖBBÉ KIZSÁKMÁNYOLT PROLETÁROK!

Ez alatt a jelszó alatt hódította meg a KIMSz 13 évvel ezelőtt a magyarországi ifjúmunkásság széles tömegeit, és vezette őket forradalmi harcra a burzsoárend megdöntéséért, a proletárdiktatúráért. Fényesnél-fényesebb győzelmek sorát vívta meg a Szövetség 1918- és 19-ben a KMP vezetése alatt. E győzelmek története számos megbecsülendő tanulságot szolgáltat mai harcaink számára, és ezért kell a Tanácsköztársaság kikiáltásának 13-ik évfordulóján visszapillantanunk a KIMSz akkori küzdelmeire.

A kommunista ifjúmunkásmozgalom kezdettől fogva a legélesebb harcban állt az áruló szociáldemokrata párttal és a szakszervezetek bürokráciájával. 1918 novemberében tartotta az akkor még szociáldemokrata ifjúmunkásszövetség 3-ik kongresszusát. A kongresszus már akkor bizalmatlanságot szavazott a SzDP pártvezetőségnek, és egyhangú lelkesedéssel üdvözölte az orosz forradalmat s az orosz kommunista pártot. Érthető ez az állásfoglalás. Hiszen a szoodemek már akkor elgáncsoltak minden forradalmi megmozdulást, miniszterei hűségesküt tettek a megbukott királynak. Már akkor ellene voltak minden sztrájknak, különösen pedig az ifjúmunkások szervezkedésének. A szociáldemokrata politikával szembenálló ifjúmunkástömegek 1918 végén szervezetileg is eltávolodtak

a szocdem párttól, és 1919 januárjában kimondták a szocdem párttól való teljes szervezeti különállást. A bürokráciával szakító ifjúmunkásszövetségnek sikerült élére állnia az ifjúmunkásság gazdasági és politikai harcainak. 1919 elején összbudapesti méretekben általános tanoncsztrájkot hirdetett a szövetség. Számos üzem — nagy- és kisüzemek — tanoncai a szövetség felhívására egy napon letették a munkát. Ugyanaznap utcai tüntető felvonulás volt, melyen többezer ifjúmunkás vett részt. A sztrájkmozgalom néhány nap után szervezetten, részleges sikerek elérésével ért véget. A siker annak tudható be, hogy a szövetség vezetésében a KMP erőteljes, offenzív politikájának vonala érvényesült, melyet az öntudatra ébredő ifjúmunkástömegek lelkesedéssel és bizalommal követtek. A szakszervezetek ifjúmunkáscsoportjai mind kommunista vezetés alatt állottak. A szocdemek »szakállas« ifjúmunkásvezérei, Gál Benő, Weisz Samu és Szakasits Antal csakhamar azon vették észre magukat, hogy tömegek nélkül, magukra maradtak. *Tanuljunk a 13 év előtti KIMSz-től! Erősebb munkát a szakszervezetekben!* Élesebb s az ifjúmunkástömegek számára érthetőbb harcot a fasizmus ügynökei, a szociáldemokraták ellen! Hódítsuk el tőlük a ma még befolyásuk alatt álló ifjúmunkásokat!

1919 március 21-ikén győzött a proletárdiktatúra. Az ifjúmunkásság legégetőbb követelései megvalósultak. A tanácshatalom rendeletileg szabályozta az ifjak munkaidejét. Minimális órabért szabott meg a tanácskormány az ifjúmunkások részére, és ez az órabér nem lehetett kevesebb 2 korona 50 fillérnél. Kimondták, hogy az ifjakat csakis üzemi munkára szabad felhasználni. Tilos volt a trógerolás és a házi kisegítés. Aki megszegte ezeket a rendelkezéseket, vagy a mester, aki bántalmazni merte tettleg ifjúmunkását, kérlelhetetlenül forradalmi törvényszék elé került. A szövetség döntő befolyást nyert a szakoktatás és az ifjúmunkásokat érintő szociális intézkedések meghozatalában. A proletárdiktatúra megmutatta,

hogy a *KIMSz harci programmjának követelései nem puszta szavak*, hanem azokat élő valósággá lehet változtatni. Rámutatott a harci programm megvalósulásának útjára, a forradalmi útra is! A proletárdiktatúra eseményeinek, forradalmi vívmányainak ismertetésével kell *népszerűsítenünk a szövetség harci programmját és szervezni a harcot követeléseinkért s a forradalmi kiútért*, minden üzemben, uradalomban, mindenütt, ahol ifjúmunkások élnek, dolgoznak és szenvednek a fasizmus ostorcsapásai alatt.

Túlzás volna azt állítani, hogy a KIMSz diktatúra alatti történetének csak fényoldalai vannak, és hogy hibák nem történtek volna. Bár a KIMSz-nek 112.000 tagja volt, és az Ifjú Proletár 40.000 példányban jelent meg, a KIMSz mégsem volt a kommunizmus igazi iskolája. *Nem volt beágyazva az üzemekbe.* Szervezetei nem voltak az üzemekre építve a proletárdiktatúra alatt sem, hanem lakóhely és szakmák szerinti területi szervezetek voltak. Ez a tény és a pártvezetőség hiánya (ami alapvető hibája volt az egész proletárdiktatúrának, amikor tudvalevőleg nem volt önálló KMP, hanem egybeolvadt a szociáldemokratákkal) volt a magyarázata annak, hogy a szövetség sokszor a való élettől elvonatkoztatott politikát folytatott. Olyan politikát, mely az üzemi munkásság tömegei számára nem mindig érthető s a proletárforradalom szükségleteivel nem mindig összhangban álló politika volt. Egész fejlődési fokokat szerettünk volna egyszerre, hirtelen átugrani. Agitációnk és propagandamunkánk sok elvont, utopisztikus,[1] ultrabaloldali[2] elemet tüntetett fel. Lebecsülte a szocdemek befolyását, és végleg elintézettnek tekintette őket az ifjúmunkásság s a forradalom számára. A szakoktatást is kizárólag tanműhelyekbe, iskolatermekbe akarták áthelyezni, nem pedig az üzemi termeléssel szoros kapcsolatban szervezni. Elhanyagoltuk a falusi munkát. A KIMSz

[1] elérhetetlen, álmodozó.
[2] túlzottan baloldali.

nem építette ki falusi szervezeteit, nem vált vezetőjévé a falusi dolgozó ifjúságnak, és ezzel kiszolgáltatta azokat a szocdemek leple alatt szervezkedő burzsoázia és az egyház ellenforradalmi, proletárellenes butításának, nacionalista uszításának. Így vált a pártvezetés hiánya, a szövetség ultrabaloldali politikai hibái és az üzemeket elhanyagoló, helytelen szervezési felépítettség egyik okozójává a forradalom bukásának. Mi ebből a tanulság? Elsősorban az, hogy szilárd kommunista párt nélkül és annak helyes forradalmi vezetése nélkül az ifjúmunkásság — mint ahogy az egész munkásosztály — mozgalma nem lehet eredményes. Most már van szilárd, az ellenforradalom véres üldözései közt megacélosodott, bolsevizálódott kommunista pártunk! Most már végleg ki kell gyomlálnunk a KIMSz-ből az álbaloldali avantgardizmust,[1] mely nem ismeri el a párt vezetésének szerepét és döntő jelentőségét. Másodsorban az a tanulság, hogy az üzemi munka terén, amelyben a szövetség ma is gyenge, az üzemi harcok vezetése terén, ahol a szövetség is csak tétovázó szerepet visz, elhatározó bolsevik fordulatot kell végrehajtanunk. A KIMSz az üzemek kiszipolyozott, sanyargatott ifjúmunkássága harcainak tényleges vezetőjévé kell hogy váljék! Falusi munkánkat, a szövetség falusi szervezeteinek kiépítését meg kell kezdenünk! Parancsolóan követeli ezt tőlünk a proletárdiktatúra mindmegannyi tanulsága s a kapitalizmus mai súlyos válsága, mely napról napra nagyobb, döntőbb, elhatározóbb forradalmi feladatok elé állítja a proletariátust.

Minden egyes ifjúmunkás szerezzen tudomást arról, hogy volt már olyan négy és fél hónap ebben az országban, amikor az ifjúmunkás nem volt kizsákmányolt proletár, amikor megélhetését biztosító bére, szabadsága volt, amikor a proletárdiktatúra felett őrködő Vörös Hadsereg soraiban a magyarországi ifjúmunkások tízezrei harcoltak a proletár világforradalomért. Tőletek függ,

[1] élcsapat jellegre való törekvés.

városok és falvak fiatal munkásaitól, kizsákmányolt ifjú parasztjaitól, tőletek és az egész munkásosztállyal egyetemben vívott forradalmi harcaitoktól függ, hogy nemsokára újra és most már végső érvénnyel elmondhassátok:

NEM LESZÜNK TÖBBÉ KIZSÁKMÁNYOLT PROLETÁROK!

Kommunista, 1932. március 21.

FÜGGELÉK

IDŐRENDI TÁBLA

1848. március 15. — 1919. augusztus 1.

1848.	márc. 15.	**Forradalom Pesten.**
	ápr. 15.	Vasvári Pál benyujtja indítványát az iparűző és kézműves ifjúság érdekében.
	ápr. 19.	A budapesti iparosifjúság a céhek eltörlését követeli.
1860.	okt. 3.	A pesti rendőrigazgatóság jelenti, hogy a függetlenségi tüntetésekben igen sok ifjúmunkás és tanonc vesz részt.
1872.	ápr. 23—29.	A »hűtlenségi per« tárgyalása. A vádlottak között több fiatalkorú is van.
	nov. 7—29.	Az osztrák, magyar és porosz kormány küldötteinek Berlinben tartott titkos tanácskozásán határozatot hoztak, hogy a munkásegyesületek ülésein és gyűlésein gyermekek és tanoncok nem vehetnek részt.
1884.	máj. 18.	Megjelenik az első tanonctörvény, amely teljesen kiszolgáltatja az ifjúmunkásokat a munkaadóknak.
1894.	ápr. 22.	Parasztzendülés Hódmezővásárhelyen. A megmozdulásban számos paraszt- és munkásifjú is résztvesz.
1899.	máj.	Megjelenik az »Előre«, az ifjúmunkások első újságja.
1900.	nov. 18.	Tanoncgyűlés kb. 500 ifjú részvételével. A gyűlés szónokai ismertetik a tanoncok szörnyű helyzetét.
1903.		Megalakul a Szocialista Diákok Szervezete.
1904.	szept. 24.	Megjelenik az ifjúmunkások szervezőbizottságának felhívása.
	okt. 6.	A rendőrség feloszlatja a szocialisták tanonciskoláját.
	nov. 1.	Megjelenik »Az Ifjúmunkás« című lap első száma.
1905.	febr. 25.	A budapesti szocialista diákok kiáltványban üdvözlik az orosz forradalmat.
1907.	márc. 31.	A magyar ifjúmunkások első kongresszusa. A kongresszus második napján Alpári Gyula beszédet mond az antimilitarizmusról.
	ápr. 1.	
	aug. 24—26.	**Nemzetközi ifjúmunkáskongresszus Stuttgartban.**
	okt. 15.	Az Ifjúmunkásban megjelenik Alpári Gyula cikke a nemzetközi ifjúmunkáskongresszusról.
1908.	nov. 22.	Megalakul a Galilei-kör, a haladó diákok szervezete.

	dec. 6.	A rendőrség nem engedélyezi az ifjúmunkások kongresszusát. Az ifjak ennek ellenére a Dunán, csónakokban ülve, mégis megtartják a kongresszust.
1909.	dec.	Ifjúmunkástüntetés a nappali tanoncoktatásért.
1911.	okt. 8.	Rákosi Mátyás elvtársat a Galilei-kör másodtitkárává választják.
1912.	máj. 23.	**A »Véres Csütörtök«.** Politikai tömegsztrájk és nagy tüntetés a választójogért. A munkásság összeütközik a rendőrséggel. Az összeütközésnek három ifjúmunkás halottja volt.
1912.	máj. 23.	után Rákosi Mátyás elvtárs, társaival együtt, megalakítja az ellenzéket támogató »Országos Diákszövetség«-et.
1914.	márc. 25.	A nyomdász-tanoncok tanoncgyűlésen követelik a nappali tanoncoktatást.
	aug. 1.	Az első világháború kitörése.
1915.	ápr. 5—6.	Az Ifjúsági Internacionále nemzetközi kongresszusa Bernben (Svájc). A kongresszus a baloldal nyomására kimondja, hogy az ifjúság legfontosabb feladata a békéért folytatott harc s hogy valamennyi tagszövetségnek évente nemzetközi ifjúmunkás-napot kell tartania.
	dec. 19.	A berni kongresszus határozata értelmében Magyarországon megtartják az ifjúmunkás-napot.
1916.	júl. 6.	A csepeli lőszergyárban öt ifjúmunkásnő sztrájkot szervez.
1917.	márc. 8.	Az orosz februári polgári demokratikus forradalom.
	máj.—jún.	Sorozatos ifjúmunkás-sztrájkok a háború ellen, a jobb bérekért. A sztrájkokban résztvesznek a Láng-gépgyár, a Langfelder-gépgyár, a Magyar-Belga Fémárugyár, a Magyar Általános Gépgyár, az Első Magyar Csavargyár, a Magyar Vegyipari Gépgyár, a Ganz-villamossági gyár, a Goldberger S. és Fiai kartonnyomógyár tanoncai.
	aug. 19—20.	Szakszervezeti kongresszus. A kongresszuson a szakszervezeti vezetők elítélik az ifjúmunkások bérmozgalmát.
	nov. 7.	**A Nagy Októberi Szocialista Forradalom.**
1918.	jan. 12.	A Galilei-kör vezetőségét és több tagját letartóztatják.
	szept. 20.	Ítélet a Galilei-kör vezetői elleni perben.
	okt. 29.	Az Orosz Kommunista Ifjúsági Szövetség első kongresszusa. Megalakul a Lenini KOMSZOMOL.
	okt. 31.	A magyar októberi polgári demokratikus forradalom.

nov. 16. Korvin Ottó csoportja Szverdlov táviratát repülőgépről szórja a népköztársaság kikiáltását ünneplő tömeg közé.

nov. 20. Megalakul a Kommunisták Magyarországi Pártja.

nov. 30. Országos ifjúmunkás-kongresszus.

dec. 15. A nagyváradi ifjúmunkás-csoport közgyűlése testvéri üdvözletét küldi az orosz proletariátusnak.

dec. 30. Az Ifjúmunkás Szövetség függetleníti magát a szociáldemokrata párttól. Az új szövetség Fuggetlen Ifjúmunkás Szövetség elnevezés alatt alakul meg.

1919. jan. 7. Megjelenik »Az Ifjú Proletár« első száma.

jan. 13. Hatalmas ifjúmunkás-tüntetés és sztrájk Budapesten, kb. 10.000 ifjúmunkás részvételével.

febr. 21. A Kommunisták Magyarországi Pártja vezetőivel együtt letartóztatják a Független Ifjúmunkás Szövetség vezetőit is, közöttük Lékai Jánost.

márc. 21. **Kikiáltják a Tanácsköztársaságot.**

1919. márc. 29. A Forradalmi Kormányzótanács XXIV. sz. rendeletével állami kezelésbe veszi az összes nevelési és oktatási intézeteket.

ápr. 7. Választások Tanácsmagyarországon. A széleskörű választójog lehetővé teszi, hogy az ifjúság is részt vegyen a választásokban. Minden 18. életévét betöltött lakos választó és választható.

ápr. 18. A Közoktatási Népbiztosság rendelete megszünteti az osztatlan falusi népiskolát és bevezeti a nyolcosztályos egységes iskolát.

ápr. 24. Megjelenik a Közoktatásügyi Népbiztosság 16. sz. rendelete a tanoncok védelméről.

máj. 2. A Forradalmi Kormányzótanács felhívására az ifjúmunkások is tömegesen jelentkeznek a Vörös Hadseregbe.

máj. 9. Megjelenik a »Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár« első száma.

jún. 20—22. **A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének első kongresszusa.** A kongresszuson részt vettek Rákosi Mátyás, Gerő Ernő és Andics Erzsébet elvtársak is.

jún. 22. Rákosi Mátyás és Gerő Ernő elvtársak felszólalnak az ifjúmunkások kongresszusán.

jún. 24. Lőwi Béla fiatal politikai megbízottat a ludovikás tisztek, ellenforradalmi kísérletük során, orvul legyilkolják.

jún. 25. A Kommunista Internacionále felhívására az egész világ ifjúmunkássága tüntet az orosz és magyar tanácsköztársaságok vérbefojtására irányuló imperialista támadások ellen.

jún. 29. Az ellenforradalom leverésekor elesett fiatal proletárhősök temetése.

aug. 1. A Tanácsköztársaság kormánya lemond. Peidl Gyula vezetésével jobboldali szociáldemokratákból úgynevezett »szakszervezeti kormány« alakul.

MELLÉKLETEK

Petőfi Sándor	*I.*	*Címlap előtt*
Vasvári Pál, Petőfi Sándor mellett a márciusi ifjúság másik vezéralakja	*II.*	
Az osztályharcos ifjúmunkásmozgalom sajtója a századforduló idején	*III.*	*16—17. old. között*
»Engedjétek hozzám a kisdedeket«	*IV.*	
Rákosi Mátyás 1910.	*V.*	*144—145. old. között*
1912. május 23. Tüntető munkások által felborított villamos	*VI.*	
A forradalmi szocialisták vezetői: Korvin Ottó, Sallai Imre, Révai József	*VII.*	*160—161. old. között*
A forradalmi szocialisták által kiadott röplap az első világháború utolsó esztendejéből	*VIII.*	
Harc a Kommunista Párt vezetésével a boldogabb jövőért. Ifjúmunkástüntetés Budapesten 1919. jan. 13.	*IX.*	*224—225. old. között*
Az Ifjú Proletár leleplezi Liebknecht és Luxemburg szociáldemokrata gyilkosait	*X.*	
Rákosi Mátyás, a Tanácsköztársaság fiatal népbiztosa	*XI.*	*240—241. old. között*
Az első ifjúmunkás-gyűlés a proletárdiktatúra kikiáltása után a Múzeum-kertben. 1919. március	*XII.*	
»A proletárállam megkülönbözteti a jó munkást a rossz munkástól«. Röplap, 1919	*XIII.*	*272—273. old. között*
A főúri parkokat megnyitották a dolgozók gyermekei számára. Parasztgyerekek a gödöllői királyi kastély kertjében	*XIV.*	

A proletárállam harcba hívja a diákokat az írástudatlanság leküzdésére	*XV.*	*288—289. old. között*
»Fel a harcra a tudásért és a kommunizmusért!«	*XVI.*	
»Nem vagyunk többé kizsákmányolt páriái a tőkések, a munkaadók henyélő osztályának!«	*XVII.*	*288—289. old. között*
Lenin és Szamuely Moszkvában	*XVIII.*	
Lékai János, a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének első titkára. 1919.	*XIX.*	*304—305. old. között*
A KIMSz első kongresszusa. 1919. június 20—22.	*XX.*	
Rákosi Mátyás a vörös csapatok élén	*XX/a.*	*312—313. old. között*
»A vörös hadsereg a felszabadulást és a dolgozó nép uralmát viszi fegyverei élén«	*XXI.*	*320—321. old. között*
A vörös katonák védik a dolgozók hazáját az idegen bitorlók ellen	*XXII.*	
A nép hadserege letöri a belső bitangok ellenforradalmi felkelését. 1919. jún.24.	*XXIII.*	*336—337. old. között*
Az ifjúmunkások nemzetközi összefogása a proletárdiktatúrára támadó nyugati imperialisták ellen	*XXIV.*	

TARTALOM

Előszó 3

I.

MUNKÁSFIATALOK AZ 1848—49-ES FORRADALOMBAN ÉS AZ IFJÚMUNKÁSMOZGALOM KIALAKULÁSÁT MEGELŐZŐ ÉVTIZEDEKBEN

1848—1899

1.

Munkásfiatalok az 1848—49-es forradalomban

Petőfi Sándor: 15-ik Március, 1848..... 11
Vasvári Pál indítványa az iparűző és kézműves ifjúságról a pestmegyei választmányban 14
A budapesti iparosifjak kiáltványban követelik a céhek megszüntetését 17
A pesti városkapitány katonaságot rendel ki a mesterinasok gyűlésére 19
Rottenbiller Lipót h. polgármester jelentése a minisztériumhoz a céhlegények sztrájkjáról..... 19
A kolozsvári legényeknek az erdélyi országgyűléshez benyujtott kívánságai 20
Rottenbiller Lipót h. polgármester és Szekrényessy Endre városkapitány jelentése a tanácshoz a pesti kovácslegények 1848. június 8-i sztrájkjáról..... 22

2.

Munkásfiatalok az önkényuralom éveiben

A császári biztos jelentése a pesti csendőrség parancsnokának és Pest polgármesterének a mesterlegények és munkások forradalmi hangulatáról 23

A pesti rendőrigazgatóság jelentései a Helytartótanács elnökségéhez munkásfiatalok részvételéről a függetlenségi tüntetésekben 24
Magyar ifjúmunkások részt akarnak venni a lengyel nép forradalmi harcában 28

3.

Munkás- és parasztfiatalok az 1867-es kiegyezést követő évek mozgalmaiban

Politzer Zsigmond, a »hűtlenségi per« 19 éves vádlottjának letartóztatása 30
A »hűtlenségi per« fiatal vádlottjai a bíróság előtt..... 31
Megemlékezés a magyar munkásmozgalom ifjú mártírjairól. 1878. november..... 34
A tanoncz-kérdéshez 37
Szegényparaszt fiatalok a földbirtokosok és zsírosparasztok rabságában 38
Fiatal parasztlány a battonyai felkelők között..... 40
A dolgozó fiatalok is résztvesznek az 1894-es hódmezővásárhelyi zendülésben 41
Bírósági eljárás az 1895. május 1-én tüntető ifjúmunkások ellen 45
Dunapéntelei parasztfiatalok részvétele az aratósztrájkban.. 48

II.

AZ IFJÚMUNKÁSMOZGALOM KIALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON 1899—1914

1.

Az ifjúmunkások kizsákmányoltsága és szervezkedése az imperializmus korszakának kezdetén

A tőke fiatal rabszolgáinak sorsa a század elején..... 61
Mit akarunk ... ! 64
Tanoncok gyűlése 64
Tűrjétek engedelmesen a nyomort, a munkanélküliséget, a kizsákmányolást — tanítja az egyházi reakció..... 66
Szegedi ifjúmunkáslányok sztrájkja 67

Inasok sztrájkja 69
Újabb tanonczsztrájkok 69
Tanonczok sztrájkja 70
A dobozi uradalom elnyomott fiataljai szembeszállnak hajcsáraikkal 70
Az Ifjúmunkások Szervező Bizottságának felhívása 71
Feloszlatták a szocialisták tanonczi skoláját 75

2.

A mozgalom fellendülése az 1905-ös orosz polgári forradalom hatására

A budapesti szocialista diákok kiáltványa orosz testvéreikhez .. 77
Ifjúmunkásgyűlés 80
Rendőrterror a szervezkedő ifjúmunkások ellen. Debreceni csendélet 82
Hajsza a tanoncok ellen 85
Mezőgazdaságban dolgozó ifjúmunkások 87
Félnek tőlünk ! 89

3.

Az első országos ifjúmunkásértekezlet és a »csónakos«-kongresszus

Az előkészítő bizottság felhívása 91
Országos értekezletünk 92
Csak azért is ! 97
A Szociáldemokrata Párt jelentése a »csónakos«-kongresszusról. 101
Visszaemlékezés a kongresszusra 102

4.

Az imperialista fegyverkezés ellen, a békéért

Az Ifjúmunkásszövetség békeharcos röplapja 103
Október elsején 104
A Szociáldemokrata Párt elítéli az imperialista fegyverkezés elleni harcot 106
Az ifjúmunkások leleplezik az imperialista hadsereget támogató szociáldemokrata vezéreket 107

5.

Az ifjúmunkások nemzetközi összefogása

Az Ifjúmunkás Internacionále stuttgarti alakuló kongresszusa. 1907. aug. 24. 109
Első nemzetközi értekezletünk 109
Az Ifjúmunkás Internacionále alapításáról. Visszaemlékezés. 1907. augusztus 27 112

6.

Harc a tanoncok jobb életéért

Ady Endre: Történelmi lecke fiúknak 117
Építőtanoncok sztrájkja 118
A dohánygyári lányok sztrájkja 118
Tanoncok sztrájkja a »Herkules-motor« műhelyben 119
Ifjúmunkások értekezlete 120
Sztrájkolnak az iparostanulók Szegeden 120
Fegyverkezzetek! 121
Küzdelem a nappali tanoncoktatásért. Gyűlések és tüntetések 124
Véres tüntetések. Iskolai sztrájkok. A városi tanács magatartása 126
A munkásárulók letörik az ifjúmunkások forradalmi mozgalmát 129

7.

Jogért! Kenyérért!

Az első sorokban ... Rákosi Mátyás visszaemlékezése 131
Harc a választójogért. 1912. március 4 132
A haladó diákok részvétele a munkásság választójogi küzdelmében 133
A diákok nyomora 134
A Galilei-Kör márciusi ünnepe. Ady Endre: Új, tavaszi sereg-szemle 136
A Galilei-Kör haladó diákjainak mozgalmi tevékenysége 1911—12-ben 138
Ady Endre beszéde a Galilei-Kör ünnepén 140
Vörös Május. 1912. május 23 141

III.

IFJÚMUNKÁSMOZGALOM AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ALATT 1914—1917

1.

A Szociáldemokrata Párt az imperialista háború szolgálatában

Idézetek a szociáldemokrata ifjúmunkás lapból..... 157

2.

Az ifjúmunkások sorsa és harcai a háború éveiben

A háború alatt fokozódik a fiatal munkások kizsákmányolása 160
Gyermekmunkások a hadiüzemekben 161
A győri vagongyárban kutyakorbáccsal verik a tanoncokat.. 161
Négy gyermekéért — egy ezüstóra — »őfelségétől«. Felszólalás a képviselőház 1917. február 5-i ülésén..... 162
Ifjúmunkásnők a Weiss Manfréd lőszergyári sztrájk élén .. 162

3.

A februári orosz forradalom hatása az ifjúmunkásmozgalomra

Fiatalok a háború alatti munkásmozgalomban. Ipari munkásmozgalmak a háború alatt 168
Sztrájkolnak a nagyüzemek ifjúmunkásai 169
A budapesti vasgyárak ifjúmunkásainak mozgalma..... 170
Megkezdődik 176
Az ifjúmunkások és az 1917-es szakszervezeti kongresszus.. 178

IV.

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM HATÁSA A MAGYAR IFJÚMUNKÁSMOZGALOMRA 1917—1919

1.

Forradalmi harc a békéért, a társadalmi átalakulásért

Munkások! Testvérek! 189
Katonatestvéreink! 191

Világ proletárjai egyesüljetek! Munkástestvéreink!..... 192
A Galileisták kiáltványa..... 194
A Galilei-per aktái..... 195
Sztrájk a resicabányai katonai üzemekben..... 196

2.

A magyar októberi forradalom és az Ifjúmunkások Országos Szövetségének megalakulása

Diadalmas forradalom..... 200
A magyar ifjúmunkásszövetség testvéri üdvözlete a nemzetközi proletariátushoz..... 201
Lékai János felszólalása az IOSz alakuló gyűlésén..... 202

3.

Az Ifjúmunkásszövetség elsőnek csatlakozik a Kommunisták Magyarországi Pártjához

A magyar októberi forradalomban a kommunisták mutatták a helyes utat..... 205
A nagyváradi ifjúmunkások csatlakoznak a Kommunista Párthoz..... 206
Megalakult a Független Ifjúmunkásszövetség..... 207
Szocialista ifjúmunkások vagyunk..... 208
A Népszava rágalmaz..... 210

4.

A Kommunista Párt vezetésével a szocialista forradalomért

Az Ifjú Proletár tüntetésre hívja az ifjúmunkásokat..... 212
Az első lépés. A fővárosi és környékbeli ifjúmunkások hatalmas tüntetése..... 213
Forradalmi ifjúmunkások..... 218
A nagyváradi ifjúmunkások magukévá teszik budapesti társaik követeléseit..... 219
Az IOSz állásfoglalása a tanonckérdésben..... 219
Erős Pista lázadása..... 221
Béke vagy harc..... 224
Rothad már..... 225

Ütött a burzsoázia órája 226
A Galilei-Kör röplapja a letartóztatott kommunista vezetők szabadonbocsátását követeli 227

5.

Szociáldemokrata terror az osztályharcos ifjúmunkásmozgalom ellen

Orvtámadás 230
Szociáldemokrata rendőrök terrortámadása a kommunista nyomda ellen 230
A szociáldemokrata ifjúsági szövetség az ifjúmunkások ellen 231
Hát ez is bűn? 232

V.

TANÁCSMAGYARORSZÁG AZ IFJÚSÁGÉRT — AZ IFJÚSÁG A PROLETÁRDIKTATÚRÁÉRT

1919. március 21 — 1919. augusztus 1

1.

A szocialista forradalom győzelme és az ifjúsági mozgalom

Valósággá váló nemzetköziség 245
A vasmegyei ifjúmunkások köszöntik a felszabadulást hozó proletárdiktatúrát 246
Ezt akarjuk! 247
A budapesti VIII. főreáliskola diáktanácsának felhívása a tanulókhoz 249
Ki a friss levegőre 250
Az »Úttörő« csapatokról 251
Ifjúmunkásmozgalom a proletárdiktatúra alatt 252
A felnőtt munkások harcba hívják ifjúmunkás testvéreiket .. 254
Új május felé 255
A diktatúra májusa 256

2.

A Tanácsköztársaság az ifjúság jobb életéért

A tanoncnyúzás alkonya 259
A vasmegyei tanács rendelete az ifjúmunkások védelmére .. 260

A Földművelésügyi Népbiztosság előterjesztése a Forradalmi Kormányzótanácshoz a szegénysorsú gazdasági főiskolai hallgatók segélyezése tárgyában 262
Az ifjúmunkások kommün-otthona 264
A munkásbiztosítás kiterjesztése a tanoncokra 265
Sportolnak az ifjúmunkások 266
Az építési direktórium munkaprogrammjából 266
Mit adott a forradalom a gyermekeknek? 267
Amíg az apa a fronton verekszik 268
Az ifjúmunkásnők otthona 269
A Kasselik-kert 271
A proletárgyerekek üdülése 272
Nyaralási akció Kaposvárott 274
Az ifjúmunkások szakmai oktatásának reformja 274

3.

A Tanácsköztársaság az ifjúság szocialista műveltségéért

A Tanácsköztársaság biztosítja az ifjúmunkások iskolánkívüli oktatását 276
A diákelvtársak tanítsák írásra és olvasásra a földműves-szegényeket 277
A Forradalmi Kormányzótanács XXIV. számú rendelete a nevelési és oktatási intézetek köztulajdonba vételéről .. 278
Az analfabéták oktatása 279
Operaelőadás a proletárgyermekeknek 280
A proletár képzőművészeti tanműhely 280
Az ifjúmunkások kulturális nevelése 281
Ifjúmunkások zeneoktatása 283
A Tanácsköztársaság iskolapolitikája. Az iskolareform alapelvei 284
A Marx-Engels munkásegyetem 291
A nyolcosztályú népiskola 291

4.

Munkafegyelem : a proletárdiktatúra alapja

A munka joga : a dolgozók diktatúrájának alaptörvénye 293
»Fel, ifjúmunkások, munkára és tanulásra !« 293
Ifjú proletár ! 295

»Ami a vöröskatona markában a fegyver, az a mi kezünkben a szerszám!« 296
A forradalom lelkes munkát kíván 296
Előadások a munkafegyelemről 297
Az új aratás a felszabadult dolgozók ünnepe 297

5.

A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének I. Kongresszusa. 1919. június 20—22

Ifjúmunkáskérdések 299
Nemzetközi egység 301
Támogassuk a dolgozó ifjúság mozgalmát! A Vörös Újság cikke a KIMSz kongresszusáról 302
»Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!« 304
Rákosi Mátyás a KIMSz kongresszusán 305
Gerő Ernő visszaemlékezése a politikai mozgalomba való bekapcsolódásáról 306
A mi kongresszusunk 306
Az olasz ifjúmunkások üdvözlik a magyarországi ifjúmunkáskongresszust 307
A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének szervezeti szabályzata 308

6.

A dolgozó és tanuló ifjúság a honvédő Vörös Hadsereg soraiban

Kommunista ifjúmunkások a fronton. Visszaemlékezés 311
A szombathelyi diákok jelentkeznek a Vörös Gárdába 312
Temesvári diákok átszöknek a határon, hogy a Vörös Hadsereg soraiban harcolhassanak 312
Győri diákok a Vörös Hadseregben 315
A bácskai vörös-ezred újoncai 315
A galileisták harci szózata 316
Diákok a forradalom védelmében 317
A kommunista ifjúsági szövetség központi vezetősége fegyverrel védi a hazát 318
A mi hadseregünk 318
A fronton küzdő ifjúmunkások üzennek hátországi elvtársaiknak 319
A vörös tengerészdandár Beczkay-zászlóaljának fronton küzdő ifjúmunkásai üdvözlik az Ifjú Proletárt 320

Ifjúmunkások! Fegyverbe! 321
A proletárhaza nem felejti el fiatal hőseit! Halottaink 322
Ifjúmunkás-hősök 324
A III. ker. munkástanács megemlékezése egy fiatal hősről.. 325
A proletár parancsnokképző tanfolyam megnyitása. Landler elvtárs beszéde a Ludovikában..... 326

7.

A belső ellenforradalom letöréséért

Az ellenforradalom megtörik a proletárok összefogásán.... 328
Ifjú proletárkatonák helytállása a fehérek elleni harcban.... 330
A forradalom védelmében... Egy fiatal politikai megbízott hősi halála 332
Az ellenforradalom proletár-áldozatainak temetése. Budapest munkásságának gyászünnepe 333
Agyonlőtték, mert nem akart fehérgárdista lenni..... 335

8.

A Tanácsköztársaság dicső emléke a forradalmi ifjúmunkásmozgalom világító fáklyája

Ifjúmunkások a magyar proletárdiktatúrában..... 336
Lékai János 340
Nem leszünk többé kizsákmányolt proletárok!..... 342

Függelék

Időrendi tábla 349

Mellékletek 353

A dokumentumokat egykorú helyesírással közöltük